

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

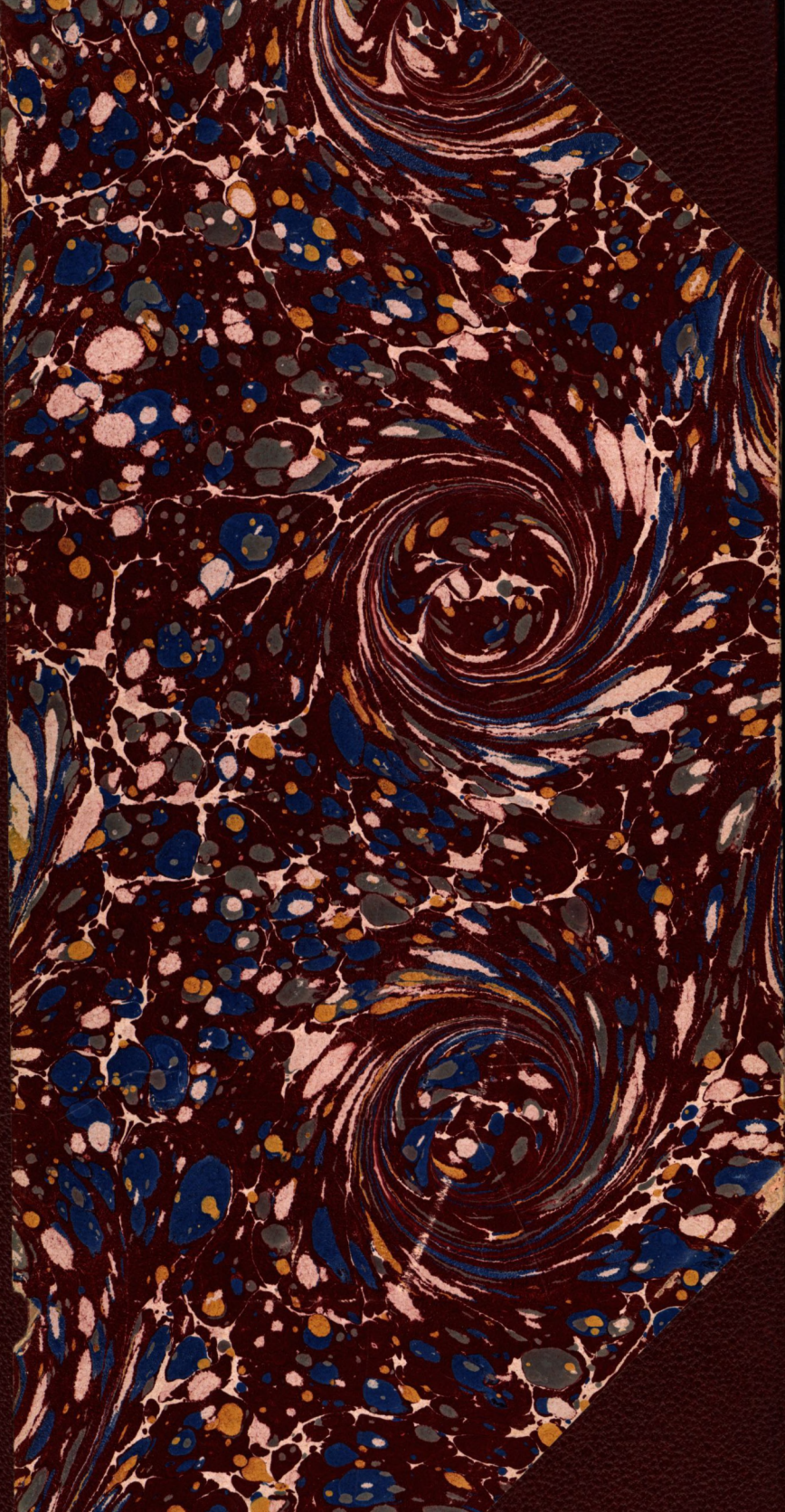
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

57DE AARGANG
(10. RÆKKE 3. BIND)
1936

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

I KOMMISSION:
LEVIN & MUNKSGAARD . EJNAR MUNKSGAARD
KØBENHAVN 1936

Redigeret af Samfundets Skrifludvalg
ved
H. HJORTH-NIELSEN

INDHOLD.

Johan Leonhard Fix. 1735—1807. En Skikkelse i dansk-ostindisk Kolonihistorie. Af Kontorchef Lorentz Bie	1
Vitus Berings Nachkommen in Russland. Von dr. Erik Amburger	35
Bertel Thorvaldsens Herkomst. Af kgl. Ordenshistoriograf, dr. phil. Louis Bobé	39
Fra Trankebars Kirkebøger. Af Pastor Knud Heiberg	46
Slægterne Bistrup fra Hjørring. Af Postmester C. Klitgaard ..	56
Anmeldelser	65
Smaa Meddelelser. (Et Æresdigt ved Tordenskiolds Død. — Oberstinde Gyldenfeldt. — Krigsminister C. F. Hansen som Skoleelev. — Nogle Oplysninger om Degnen Niels Flade. — Familien Pelt. — Grev Rosambo og hans Slægt. — Efterlysning)	73
Spørgsmaal og Svar	79
Samfundets Regnskab for Aaret 1935	80
Ingemanns Moster Maria. Digt og Virkelighed. Af Lektor, dr. phil. Kjeld Galster	81
Biografiske Optegnelser om Geheimeraad Frederik Carl von Warnstedt. Ved kgl. Ordenshistoriograf, dr. phil. Louis Bobé	93
»Saa mangan Søn af Slesvigs Sletter«. Slesvigske Studenter fra Kongerigske Skoler. Af dr. phil. Thomas Otto Achelis ..	97
Om Magister Didrik Larsen Grubbe til Gjerdrups Herkomst og Efterslægt. Af Direktør Fr. Grønvald	111
Bidrag til Belysning af Forholdet mellem Teologerne Henrik Nicolai Clausen (1793—1877) og Peter Erasmus Müller (1776—1834). Af dr. theol. Skat Arildsen	114
Officersslægten Kreber. Ved Direktør Th. Hauch-Fausbøll ..	132
Nogle Meddelelser om Slægten Gandil i Anledning af 200-Aaret for Pierre Gandils Indkaldelse til Danmark. Af Forstkandidat Chr. Gandil	137
Slægten Wilsbech. Ved Postmester C. Klitgaard	141
Fortegnelse over den danske Stamtavle-Litteratur i Aarene 1933 og 1934	150
Smaa Meddelelser. (Et Vidnesbyrd om Frederik den Store 1780)..	159
Spørgsmaal	160
Børnerig Adoption 1731 og dens Virkninger i danske Slægters Historie. Af Redaktør Franz von Jessen	161
Angaaende den saakaldte Rangadel. Af fhv. Kontorchef Rich. Høeg Brask	167
Die dänischen Offiziere in Russlands Heer und Flotte unter Katharina II. Von dr. Erik Amburger	172

Indvandrede Réfugiés fra Sydvestfrankrig og Kronprins Frederiks (IV) Besøg i Rochefort i 1692. Af kgl. Ordenshistoriograf, dr. phil. Louis Bobé	203
Danske og norske Studenter i Helmstedt. I. Danske, norske, slesvigske og holstenske Studenter 1574—1636. Af Arkivar i Rigsarkivet, Frk. cand. mag. Henny Glarbo. II. Danske Studenter 1637—1810. Af dr. phil. Thomas Otto Achelis og Arkivar i Rigsarkivet, cand. mag. Henny Glarbo. III. Danske og norske Studenter 1637—1810. Af Arkivar i Rigsarkivet, Frk. cand. mag. Henny Glarbo..	213
Knud Lyne Rahbek og hans nærmeste Slægt. Af kgl. Ordenshistoriograf, dr. phil. Louis Bobé	230
Slægten Maccabæus' yngre Led. Af Direktør Th. Hauch-Fausbøll	233
Tilføjelser til »Norske, svenske og finske frivillige Officerer og Læger i den danske Hær og Flaade i Krigene 1848—50 og 1864«. Af Kaptajn, Kammerjunker Hector Boeck	237
Smaa Meddelelser. (Slægten Ohmeyers Oprindelse. — Et Par Kisteplader, solgt paa Maleren Kai Langes Auktion hos Winkel og Magnussen 6. Okt. 1936. — Kongen af Islands Dødsaar. — Valgertrud Sigvardsdatter, Anders Grubbes. — Fritz Graef)	239
Spørgsmaal	241
Anmeldelser	242
Til E. Juel Hansens Bemærkninger til: T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Officerer i den dansk-norske Sæetat 1660—1814 og den danske Sæetat 1814—1932. Af Arkivar i Rigsarkivet, cand. mag. E. Marquard	244
Samfundets Anliggender	246
Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie (1. November 1936)	248
Register	254

JOHAN LEONHARD FIX

1735—1807

EN SKIKKELSE I DANSK-OSTINDISK KOLONIHISTORIE

Af *Lorentz Bie.*

Hvis en Mands Betydning for Samfundet kunde maales med Monumentet paa hans Grav, maatte Johan Leonhard Fix høre til de fremragende, saa sandt hans mægtige Gravmæle paa Assistentens Kirkegaard dominerer ikke alene paa denne, men i Dimensioner overgaar de fleste Monumenter, som ses paa Hovedstadens samtlige Kirkegaarde. I over et Aarhundrede har sikkert mangfoldige Mennesker stillet sig det Spørgsmaal: Hvem var egentlig denne Mand, om hvem Inskriptionen ingen Oplysning giver udover Navnet? Nedenstaaende vil i nogen Grad give Svar herpaa.

Da Fix døde d. 2. Februar 1807 i København blev hans betydelige Bo overtaget til privat Behandling af Justitsraad, Generalfiskal P. F. Skibsted* og Konsul, Grosserer Hans Rudolph Saabye** som Commissarer.¹ Boets mange Dokumenter giver om den Afdøde en Righed af Oplysninger, som har givet Stof til adskilligt af det nedenfor berettede, hvorfor Kildedstedet, naar andet ikke er anført, maa søges her.

Øverst i Dokumentpakken ligger Fix' egne Optegnelser om sit Hjemsted, sine Forældre og sine Børns Daab. Dette Dokument vil successive blive citeret med Henvisning til »Optegnelserne«. De begynder saaledes:

»Anno 1735 d. 28. Decbr. om Aftenen Kl. 11 blev jeg Fix fød og den 1ste Janr. 1736 døbt i den hollandske Kirke i Hanau og kaldet Johann Leonhard, min Oncle Johan Leonhard Maquinet var Fadder.«***

* Skibsted, Poul Frederik, Generalfiskal, Justitsraad (1753—1812), Direktør i Asiatisk Compagni 1791—1812.

** Saabye, Hans Rudolph, (død 8/11—1817), Grosserer, amerikansk Konsul, Etatsraad.

*** Niederländische Gemeinde zu Hanau am Main, 2tes Taufbuch, Fol. 72.: Johann Leonhard Fix, Ouders (Forældre) Johann Hendrik Fix en Anna Maria Maquinet, getuigen van (bevidnet af) Jo-

Om Opvækst og Uddannelse giver han ingen Oplysning, men man tager næppe Fejl i, at han i nogle Aar før sin Ansættelse i Dansk Asiatisk Compagni har været bosiddende i Danmark, da han allerede ved Ansættelsen behersker det danske Sprog.

I 1767 blev han ansat i Dansk Asiatisk Compagni, som til Raadet i Fredriksnagor introducerer ham saaledes:² — — — »so haben wir um alle unordnungen und unrichtigkeiten vor zu kommen den mit diesem Schiff ausgehenden Fix als einen bekandt geübten Buchhalter und vernunftigen sitlichen Menschen engagirt die Buchhaltung zu übernehmen, es soll aber der Buchhalter B r o w n* verpflichtet seyn ihm in der gewöhnlichen Ordnung an zu führen, alles deutlich zu machen, und in völliger richtigkeit zu übergeben, und in allen an der Hand zu gehen, bis sein successor die erfordernde Idee von der Sache hat.«

Senere tilføjes, at han er engageret med 300 Rdl. Gage om Aaret, men i Tiden fra Skibets Afgang fra København til dets Ankomst til Frederiksnagor kun skal nyde halv Gage. Skibet hed »Cron Princen af Danemark« ført af Styrmand J a c o b O l s e n.³ Da Skibsassistentens Journal fra dette Togt ikke er bevaret, derimod Captainens, som væsentlig omtaler Navigeringen, er Passagererne kun lejlighedsvis omtalt. Det ses, at Skibet forlod København d. 6. Decbr. 1767 og uden Genvordigheder naaede Trankebar d. 5. Juli 1768. Her laa man til d. 28. s. M., satte Kurs efter Bengalen, hvor man i Gangesflodens Munding tog Lods d. 6. August. Først den 28. s. M. ankredes i Frederiksnagor, men Fix og hans Rejsefælle »H r. M a s a r d«** havde allerede den 8de forladt Skibet og paa egen Haand i et mindre Fartøj begivet sig til den Danske Loge, som laa 32 Mil oppe ad Floden.

Fix overtog efter Ankomsten sin Bogholderpost og synes straks at være velanskreven, endda saaledes at Gouvernementet i Trankebar forsøgte at faa ham dertil som Bogholder, men da Directionen

hann Leonhard Maquinet en Anna Maria geboorene Maquinet gedoopt 1 Januar 1736.

Samme Kilde 2tes, Traubuch Fol. 2.: Johann Henrik Vix, Koussenwever (Strømpevæver) in die Nieuw-Stad Weduwnaar endt Anna Maria Maquinet, egte Dogter van Jakob Maquinet, Bürger endt Tabakshandelaar in die Nieuw Stad, Zyn by out getrouwed (viede) den 10 November 1732. Erste Trauung 31 März 1732 mit Maria Magdalena Wald.

Geburtsort Wachenbuchen angegeben.

* Brown, James, kom 1760 til Indien som Bogholder, virkede en kort Tid som Sekonde i Frederiksnagor, død som Pakhusmester i Trankebar.

** Mazarde la Garde, Pierre François, f. 20 Sept. 1740, levede i Lucknow i 1802, gik ca. 1779 ud af Compagniets Tjeneste for at overgaa i privat Tjeneste i Indien.

i København, utilfreds med Cazenoves* Ledelse af Logen i Bengalen,⁴ havde afsendt en ny Chef, Herman Frederik Henckel, og udnævnt Fix til II Stemme i Raadet, forblev han i Frederiksnagor, hvortil den ny Chef ankom med Skibet »Caroline Mathilde«, Capt. Schifter, i Midten af August 1770.

Henckel var en erfaren Købmand i Kompagniets Tjeneste, havde været med »Trankebar« i 1763, da den blev opbragt af Maratterne og senere frataget disse af Portugiserne, men fik kun en stakket Levetid i Frederiksnagor. Han døde allerede d. 11. Septbr. 1770, godt 14 Dage efter sin Ankomst. Det var en given Ting, at Raadet nu konstituerede sig med Fix som Chef, indtil Gouvernementets og senere Direktionens Approbation kunde foreligge.

Blev Fix' Samarbejde med Henckel saaledes ikke til noget, kom hans Enke derimod til at gribe ind i Fix' Liv, hvorom Optegnelserne beretter:

»Anno 1747 d. 31 Decbr. om Natten Kl. 12 blev min Kone fød i Freiksdal og i Daaben kaldet Anthonetta Maria.«⁵

»Anna 1768 d. 21 Martii blev min Kone Antonetta Marie fød Kiær og den Tid gift⁶ med Hermann Friedrichs Henckel, Kiøbmand udi det kgl. Asiatiske Compagnis Tjeneste, forløst den første Gang med sin Søn, som 8 Dage derpaa udi Daaben blev kaldet Friedrich Ernst.⁷ Faddernes Navne Camertiener hos Kong Christian VII Hr. Brühl, Printz Frederiks Camertienere Hr. Lydersen og Sahn, Jomfruerne Lassen og Jørgensen.«

»Anno 1770 den 6 Maj forløst med en Datter paa Skibet »Dronning Caroline Mathilde«, commanderet af Capitain Mads Schifter, paa Højden af Cap de bone Esperance, da hun samme Tid var paa Rejse hertil Bengalen med hendes Mand Henckel som Oberhoved beskikket til Frederiksnagor. Barnet blev døbt d. 13 Maj om Bord samme Skib og kaldet Caroline Mathilde. Capt. Schifter bar hende til Daaben, Oberstyrmand Hast(e) holdt Huen, Secretraad Juul, Styrmand Olivarius og Kierulf, Skibs Assistent Lyng og Obermester Feldbaum stod Faddere.«

»Den 11 September (1770) afgik ved Døden Herman Friedrich Henckel, Oberhoved her paa Frederiksnagor i Bengalen, blev begravet den 12 under Minute Skudfyring og 3de Salver af Militaire paa Kirkegaarden. Han blev døbt i Gilleleje d. 19 Septbr. 1734.«⁸

»Anno 1771 Mandag d. 11 Januar blev jeg, J. L. Fix med foranmeldte Henckels efterladte Enke mellem os selv og uden Ceremoni forlovet, og d. 11 Februar om Eftermiddagen Kl. 6 slet sammenviet af Missionær-Præst Hr. Johann Zacharias Kiærnander,** under Canoners Affyring, Illumination og hele Coloniets Overværelse.«

* Cazenove, Charles de, (1735—1790) Fætter til Etatsr. Fr. de Coninck, af denne anbefalet til Asiat. Comp. Kom 26/1 1768 til Frederiksnagor som Chef, men skuffede i høj Grad de overdrevne Forventninger til ham. Forsvandt i Slutningen af 1769 til Calcutta, hvorefter Comp. anlagde Sag mod ham (se »Niels Lunde Reiersen« af C. Nyrop Kb. 1896 P. 212. 232 ff.)

** Kiærnander, Johann Zacharias (1711—1799) f. paa Gotland, studerede ved Upsala og Halle, kom til Calcutta 1758, hvor han i

Fix blev som »Guvernør« (en Titel, som egentlig ikke var normeret for Opperhovedet, men som han, trods sin korte Funktionstid, bevarede til sin Død) i Stand til at byde sin Hustru en ny og komfortabel Bolig, idet den gamle, forfaldne, lerklinede Embedsbolig var saa hensynsfuld pludselig at styrte sammen den 2 December 1770 under en Middag, uden at nogen kom til Skade. Han opførte i Stedet, for 25.000 Rupier, et smukt og anseeligt Hus, som staar den Dag i Dag.

Omend nu Fix havde gammel Slendrian at kæmpe med, og overtog Kolonien i forsømt Tilstand, kan det ikke forblive nogen Hemmelighed, at hans Bestyrelse skaffede Gouvernementet i Trankebar og Direktionen en Mængde Vanskeligheder paa Halsen. Hertil bidrog hovedsagelig hans iltre Sind, smaalige Tænkemaade og rethaveriske Tilbøjelighed, — hvor han kunde komme i Karambolage med Nabokoloniernes Repræsentanter, sine Embedsmænd, de Indfødte eller Forretningsforbindelser, lod han ikke Lejligheden gaa fra sig.

Guvernør A b b e s t é e * i Trankebar udtrykker sig f. Eks. saaledes om hans Skrivemaade:⁹ »For faa Dage siden er os indløben en Skrivelse af Dato 16 Junii fra Dennem, Herr Fix og Juul,** og da samme er saa uforskammet, og saa høyst utilladelig, at det ey kundet andet end opvække de billigste Resentiments, saa skal vi viide at gaa den Vey, som [er] Os mest anstændig til Satisfaktions Erholdelse, og aldrig saaledes at forglemme Os selv at egalisere Os med Dennem i Grovheder og Uhføfligheder.«

Slige »Udladelser« fra Gouvernementet var nu vel ikke usete eller uhørte — ogsaa overfor andre Embedsmænd, — man maa erindre, at Klimaet gjorde Europæerne »hede i Hovedet« og irritable, og at der undertiden faldt Ord indbyrdes, som under andre Forhold aldrig var bleven udtalt.

Blandt de mange forskellige Sager, som Gouvernementet be-

1770 byggede den endnu benyttede »Old Mission church«. En mærkelig Blanding af Geschäftsmand og Præst. Var en Overgang umaadelig rig, men døde fattig og blind, efter at Kirken var frataget ham af hans Kreditorer.

* A b b e s t é e, Peter Herman f. 1728 i Kbh., ansat 1752 i Ostindien, Guvernør 1761—74, hjemkom 1775 og blev Direktør i Asiatick Comp. Deltog i Forhandlingerne om Koloniernes Overgang til Kronen 1777, afrejste s. A., udnævnt til Generalguvernør og Brigadér, til Indien, tog Afsked 1783, men fungerede til 1788, da Peter Anker overtog Guvernørposten. Død 29/12—1794, begr. i Holmens K.

** Juul, Chr. Fibiger, afrejste sammen med Fix fra København til Frederiksnagor, fortrød straks ved Ankomsten og vendte omgaaende hjem, men atter ud i 1770. Forflyttedes til Trankebar i 1774 for at afløse Bie som Sekretær, men døde allerede Aaret efter, d. 14 Juni i Poreiar ved Trankebar.

brejder Raadet (d. v. s. Fix), var »den egenmægtige Opførelse af den nye Bygning«, Tabet af 700 Biggas Grund i Landsbyen Pirapour, Fix' Misforstaaelser med Franskmandene paa Chandernagore, og hans Ønske om at ophæve et bestaaende Kortel med disse, »hvilket kun vil medføre Animositeter, Disputer, og Stridigheder,« Fix' Arrestation af Assistent M a r q u a r d * og paafølgende Sekvestration af hans Effekter, som maa skyldes »personlig Modvilje« — (»skulde det være muligt at de begge have tænkt sig og handlet eet i den Sag«?). — Fix har købt et Parti Ris af en Mand i Byen, oplagt det, og givet Kvittering for en vis Vægt. Nogen Tid efter, da Partiet var svundet, vil han kun betale efter den nye Vægt, anklages af Sælgeren, som faar Ret hos Gouvernementet. I en Handel med en Mand paa Calcutta er Fix indgaaet paa at underkaste sig Voldgift i Tvivlstilfælde, men nægter dog dette, da det kommer til Stykket. Den retsindige Abbestée forlanger her, at Sælgeren skal indstævne Fix for Retten i Trankebar, »hvor De skal vederfahres, hvad Lov og Rett tilholder«.

Disse Uddrag, af hvad kun to Breve fra Gouvernementet indeholder,¹⁰ giver tilstrækkelig Forstaaelse af Gouvernementets Ønske om at faa Fix erstattet med en anden Mand, men det hørte stedse til de største Vanskeligheder i Dansk Ostindien at have de rette Mænd ved Haanden.

Direktionen i København var selvfølgelig efterhaanden bleven bekendt med Forholdene i Frederiksnagor og havde forlangt en Kommissær sendt ud fra Trankebar for til Bunds at undersøge Sagerne. Dette meddeles Fix, »og da Administrationen ey alleneste før, men endog efter Deres Tiid kommer med i Betragtning, saa ville vi nok som Venner raade Dennem til i Almindelighed at gaa reedelig og aabenhjertig til Værks, da samme (at vi skal bruge den Høye Directions egne Ord) er: »det eneste Møyn, hvorved De kan tilvende sig den Høye Directions Gunst og Bevaagenhed«.¹¹

Gouvernementets Valg faldt paa Secretraaden Ole Bie,** som skulde have »Præsidium i alle Kompagniets Forretninger, som han agter nødvendig at entre i og Conjunctive med Dennem at agere i Alt — — — —«.

* Marquard, Diderich, ansat 1767, muligvis ogsaa Rejsefælle af Fix fra København. Opnaaede at blive 3 Gange udsat af Compagniets Tjeneste, hvorefter hans Genantagelse paany skaffede Bie en Røffel fra Directionen. Omtales 1777 som endelig fratraadt.

** Bie, Ole (1733—1805) f. i Trondhjem, kom til Trankebar 1757, hvor han forblev i Compagniets Tjeneste til 1776. Ved Koloniernes Overgang til Kronen i 1777 udnævnt til Chef i Bengalen, en Stilling han beklædte til sin Død 18 Mai 1805, Justitsraad 1780, Rang af Oberstlieutenant 1782. Oberst 1798. Har Rekorden for lang Tjeneste i Dansk Ostindien. Forstod ved Fasthed og Smidighed, tit under vanskelige Forhold, at bevare Respekten for det danske Flag overfor Nabokoloniernes Regeringer.

Bie ankom til Frederiksnagor 4 September og overtog samme Dag Kommandoen. At lade disse to Mænd »conjunctive agere« viste sig straks umuligt. Som rimeligt var, mødtes Bie og Fix med Uvilje, og der grundlagdes da ogsaa ved disse to Mænds Møde et gensidigt Had, som ikke kønedes i det lange Spand af Aar, hvori de nødsagedes til at taale hinanden paa den lille Flække Frederiksnagor, et Had, som forbitrede dem begge Livet, og som under ingen Omstændigheder kunde være til Gavn for Handelen og Administrationen. Dette Had blev ikke mindre intensivt da Kolonien i 1777 gik over til Kronen, og Fix forblev som Compagniets Førstefaktor, medens Bie gik i Kongens Tjeneste og bestyrede Logen administrativt. Bie var ikke mindre stejl og stædig end Fix, begge led af, hvad man i Nutiden vil kalde »Mereværdskomplekser«, og det var tit latterlige Kompetancespørgsmaal, som gav Anledning til deres Stridigheder, de følte sig som Ledere af to hinanden fjendtlige Virksomheder, hvor netop gensidig Hjælpsomhed og Forstaaelse havde været paa sin Plads.

Fix var af Gouvernementet ikke mindst blevet angrebet for sin Forsømmelse af de lokale Skifter. Han undskyldte sig stadig med, at han havde modtaget dem i forsømt Stand, hvad muligvis ogsaa kunde være rigtigt, men ialtfald paaførte de Kompagniet en hel Del Vanskeligheder.¹² Under Alt dette var Fix selv blevet ked af Stillingen og ansøgte om sin Afsked fra Embedet for at patriere, hvilket blev ham bevilget paa Betingelse af hans Forbliven i endnu et Aar for at gøre sin Eftermand Rede for Skifterne. Tillige skulde han, i Anledning af Kompagniets nye Octroy af 1772, opgøre alle Konti og sørge for Afvikling af alle henstaaende og uafgjorte Af-færer.¹³

Efter at Undersøgelsen var sluttet, afrejste Bie fra Frederiksnagor d. 28 Decbr. 1772, hvorefter Fix atter fik Styret indtil den af Gouvernementet ny udnævnte Chef, Overassistent A n d r e a s H i e r n ø e * ankom 25 August 1773. Abbestée tilbød Fix Stillingen som Opperhoved paa Calicut, men hvis han ikke modtog den, skulde han betragtes som udtraadt af Kompagniets Tjeneste, »hvad Gouvernementet dog nødig ser«.¹⁴

Direktionen i København havde imidlertid andre Planer. Kort efter at Hiernøe havde sat sig tilrette i Chefsstolen, resolverede den, at Bie skulde være Chef, idet den forventede at dette kunde ske 6 Maaneder efter Brevets Modtagelse i Trankebar og at Fix

* H i e r n ø e, A n d r e a s (muligvis den A. H., som døbtes 14/3 1731 i Horsens Kirke), ansat 1752 i Logen Calicut, hvor han forblev en Snes Aar. Hans Administration af Frederiksnagor var en Blanding af godt og ondt. Hustruen, som skal være født B e r n e r, forlod kort før hans Død 6 Decbr. 1779 Frederiksnagor, hvorfra han selv ikke naaede at slippe, fastholdt for Gæld til den kgl. Kasse.

skulde være Bogholder i Trankebar eller Frederiksnagor, men han maatte iøvrigt gerne »dimitteres mod fri Rejse hjem, saafremt han gjorde Rede for de ham betroede Midler«. ¹⁵

Gouvernementet var nu ikke altfor ivrig efter at skille sig af med Bie, og han paa sin Side ikke forhippet paa at komme til Bengalen. Paa denne Maade varede Hiernøes Konstitution betydelig længere end forudset, thi først d. 25 Septbr. 1776 landede Bie i Frederiksnagor, ledsaget af den ny udnævnte 3die Stemme, Jørgen Billefeldt,* og Bie's unge Slægtning, Chr. Wilh. Duntzfelt** som Assistent.

For Hiernøe, som nu maatte aflevere Chefsværdigheden og Boligen, oprandt en svær Tid. Han kunde ikke gøre Rede for Beholdningerne, og Gouvernementet forlangte af Bie »ey at slippe ham førend De er fuldkommen satisfacerede«. Fattig og syg døde han i Frederiksnagor d. 6. Decbr. 1779.¹⁶

Uden at det ses, at Fix er bleven endelig afskediget af Kompagniets Tjeneste, maa dette formodes, dels fordi Raadets 3 Pladser var besatte (Bie, Ehlers, Billefeldt) og dels fordi Fix paa dette Tidspunkt gik i Kompagni med John Fenwick,*** med hvem han drev privat Handel og Rederi. De skal en Tid have haft 5 Skibe i Søen,¹⁷ blev imidlertid uenige med det Resultat, at Fenwick indklagede Fix for Raadet for tilgodehavende Penge.¹⁸ Omkring 1783 drev Fix ligeledes privat Handel med en i Trankebar boende Franskmand Melchior La Beaume,**** med hvem han ogsaa havde Retssag i Frederiksnagor om Fordeling af Udbyttet.¹⁹

Frigivelsen af Handelen paa Ostindien 1772 bevirkede, at

* Billefeldt, Jørgen, Søn af Edvard Jensen (Billefeldt) i Odense, kom 1760 til Trankebar som Consumptions Skriver. En brav Mand, som i 1780 af Ole Bie gjordes til Byskriver i Frederiksnagor, men frasagde sig Bestillingen, som laa over hans Evner. Død 19 Juli 1781 i Frederiksnagor.

** Duntzfelt, Christian Wilhelm (1762—1809), Storkøbmand og Skibsreder (se Johs. Werner: C. W. Duntzfelt, Kbh. 1927) Hans Mormoder Adelheid Krøckel, f. Panck, var en Søster til Ole Bies Hustru Wendela Panck.

*** Fenwick, John, var i 1773 Kommissionær for James Brown (se ovenfor), hvis Hus Compagniet havde købt for 10.000 Rup. (Udg. Breve Trbr. 1773 Skr. af 7/8) Om Fenwick og Brown skulde tilhøre den af Hauch-Fausbøll beskrevne Slægt »Brown« (Kbh. 1918) er ikke oplyst deri.

**** La Beaume, Melchior, var bosat i Trankebar og fik i 1778 Naturalisations-Patent i København paa Foranledning af Conferensraad Fabritius de Tengnagel og paa Anbefaling af Gouvernementet i Trankebar. Han anføres da som over 50 Aar gl., ugift og med anseelige Midler, hvoraf 12.000 Rdl. er employeret i Iselin & Co i Kbhvn., og 30.—40.000 Rdl. i Trankebar.

Kompagniets Embedsmænd i Indien nok saa meget interesserede sig for privat Handel, som for at tjene en ussel Løn. At Fix i disse Aar lagde Grunden til sin Formue er utvivlsomt, men hans Familie var efterhaanden ogsaa vokset ganske antageligt.

Optegnelserne siger:

»Anno 1771 d. 28 Septbr. om Morgenen Kl. halveet blev min Kone forløst med en Datter, som samme Formiddag blev døbt af Præsten med Skibet »Rigernes Ønske«, Hr. Høyer og blev kaldet Leonora Marie. Jeg holdt hende over Daaben ved min Kones Seng udi Nærværelse af Doctor Lorentzen.«*

»Anno 1773, Torsdagen d. 14 Januar om Formiddagen Kl. 8½ blev min Kone atter forløst lykkeligen med en Søn, som blev døbt Onsdag d. 18 Martii om Formiddagen Kl. 9½ slet udi Logens store Sahl af Missionair Præst Hr. Kiernander og kaldet Johan Hendrick. Moderen holdt ham over Daaben i Overværelse af Huusets Folck.«

»Anno 1776, Lørdag d. 13 July om Eftermiddagen Kl. 2¾ forløst (.....) med en Dreng døbt 3 December af Missionair Præst Diemer.** Holdt over Daaben af Moderen i Nærværelse af Supercargo Lyngge, Peder Jacob Ponick,*** Jomfru Catherina Hedeveg Lorentzen — han blev kaldet Johann Leonhard.«

»Anno 1777, Lørdag Eftermiddag Klokken 5²⁵ d. 20 December blev hun igjen forløst med en Søn som blev døbt d. 11 Januar 1778 af Skibs Præsten med »Dansborg« Hr. Wolf og kaldet Peter Jacob.«

»Anno 1780, Onsdag d. 19. Januar om Aftenen Kl. 8 slet blev hun atter forløst med en Datter. Hun blev døbt af Dr. Burn fra Calcutta og kaldet Bolette Marie. Fadderne vare Captain Ulrich Lodberg,**** Jacob Brønnum Scavenius† og jeg selv. Døbt d. 28 November 1780 Kl. 1 om Middagen.«

* Lorentzen, Caspar, kom i 1757 til Indien som Obermester, d. v. s. Læge, virkede i Trankebar til 1771, derefter i Bengalen (En Caspar Lorentzen, Købmand, viedes 1/1—1759 i Rendsborg Garnisons K.)

** Diemer, Johann Christmann, f. 1745, ordineret 1773 i Wernigerode, kom 1774 til Calcutta, død 1792 (Dansk-Hallisk-Engelsk Missionær) se Fenger: Den Trankebarske Missions Historie.

*** Ponick, en Mad. Poneck var Fadder 3/5 1757 i Lyngby K. ved Fru Fix' Broders Daab (Carl Christian Kiær) og en Jfr. Ponick 24/4 1762 Fadder ved en anden Broders Daab (Friderich Jørgen).

**** Lodberg, Ulrich Christian, f. 16/11 1733 i Larvik, død 28/10 1789 i Kbh. Borgerskab som Skipper i Kbh. 10/5 1769, titulær Søløjtnant 17/9 1782. Gjorde fra 1772—88 flere Vest- og Ostindierejser i privat Tjeneste. Ejede en kort Tid »Folehavegaard« i Hørsholm, senere en Lystgaard i Lyngby. Gift 2) 28/10 1782 i Holmens K., Kbh. Cathrine Hedeveg Aboe, i dette Ægteskab 2 Døtre, Marthe dbt. 2/7 1783 Kbh., Ulrikke dbt. 25/5 1788 i Kbh.

† Scavenius, Jakob Brønnum, (1751—1820) blev 21 Okt. 1780 udnævnt til 2den Factor i Asiatick Comp. i Frederiksnagor og avancerede ved Fix' Hjemrejse i Janr. 1787 til 1ste Factor. Hans Rapporter til Directionen er prægede af Klarhed og dybtgaaende Kendskab til indiske Forhold. Fraset hans uheldige Sejlen i Kølvanedet paa Fix i Toldsagen og dens Udløbere, staar hans Navn lysende i ostindisk Koloni Historie.

»Anno 1780 den 13 July om Formiddagen Kl. 10 døde min Datter *Leonora Maria* udi Hr. *Brix'es** Huus paa *Calcutta* efter en 3 Ugers Sygdom af Blodgang og Feber og blev begravet Fredag d. 14 om Morgenen Kl. 6 paa *Calcutta*. Doctor *Burn* forrettede Tjeneste paa Kirke Gaarden, gammel 8 Aar, 8 Mdr., 15 Dage, 8½ Timer.«

»Anno 1781, Søndagen d. 25 Juli om Morgenen Kl. 5½ blev hun atter forløst med en Datter, som den 25 blev døbt af *J. B. Scavenius* og kaldt *Antoinette Marie*. Samme Dags Aften Kl. 10½ slet hensov hun i Herrens Navn 11 Dage gammel og begravet paa *Serampours Kirkegaard* ved Siden af *Hinckel*.«

»Anno 1781, den 25 July om Morgenen Kl. 2 afgik ved Døden *Peder Jacob Ponick* og samme Eftermiddag bragt til sit Hvilested her paa *Serampore*.«

Imidlertid havde *Bie* faaet Lede ved Chefsposten. Dels vel lokket ved Udsigten til lukrative private Forretninger, dels krænket over *Gouvernementets* Kritik, som stødte den meget selvbevidste *Nordmand*, og dels plaget af *Klimatsygd*om, ansøgte han om med det første at blive afløst, henvisende til at han ikke selv havde søgt, men ifølge »gracicus Udnævnelse af *Directionen*« var kommen til *Bengalen*.²⁰

Meddelelsen om *Cessionsakten* af 1 August 1777, hvorefter *Asiatisk Compagni* overdrog *Kronen* dets samtlige *Besiddelser* i *Indien*, naaede saaledes til *Indien* paa et ubejeligt Tidspunkt. I *Trankebar* var man uden *Guvernør*, idet *Abbestée* var hjemme i *Danmark* paa *Ferie*, medens *Factor Huulbech*** residerede ad interim. *Huulbech's* Meddelelse om *Forandringen* naaede til *Frederiksnagor* d. 21 August 1778.²¹ Han forudsatte, som rimeligt var, at *Bie* vilde fortsætte under de nye Forhold som *Chef* og *1ste Stemme*, med den nye *Bogholder Ditlev Ehlers**** som *2den Stemme*, men heri tog han *Fejl*.

Bie var modløs og afkræftet til det yderste af sin haarde *Syg-*

Directionen søgte at beholde ham længst muligt i *Indien*, men han gennemførte sit Ønske om *Hjemrejse* i 1792. I sit *Testamente* indsatte *Fix* ham i 1794 som *Værge* for sine *Børn*. *Ejer* af flere *Storgodser* i *Danmark*. *Etatsraad* 1811. *Død* paa *Gjorslev*.

* *Brix, Christian Frederik*, kom til *Indien* 1762 som *Privatsekretær* hos den nysudnævnte *Direktør Demarchis*, blev et af *Compagniets* mange sorte *Faar*, forsømmelig og uærlig, afskediget i 1771. Det var fra ham, at *Fix* »arvede« de famøse *Skrifter*, hvad dog ikke har gjort *Skaar* i deres *Venskab*. I *Calcutta* opnaaede han *Ansættelse* i engelsk *Tjeneste*.

** *Huulbech, Georg Christian*, ansat i *Asiat. Comp.* 1753. Ved *Cessionen* forblev han som *1ste Factor* i *Compagniets* *Tjeneste*, men varetog som *Interims Gouvernør* *Regeringsforretningerne* indtil *Abbestée's* *Ankomst* i 1778. *Død* 9 Juni 1780 i *Trankebar*.

*** *Ehlers, Ditlev*, ansat i *Asiat. Comp.* 1773, boede i 1785 i *Kiel*, hvorfra han ansøgte om *Chefsposten* i *Frederiksnagor*.

dom og frasagde sig med en »Declaration« af 22 Aug. 1778 alle »publique Forretninger«, erklærede, at han aldrig agtede at entrere i Compagniets Tjeneste, og paalagde de Herrer (d. v. s. Ehlers og Billefeldt) »at beoagte Hs. Maj.'s Interesse og Compagniets Handels Affærer«. ²²

Interims-Gouvernementet blev overhovedet ikke ad tjenstlig Vej underrettet om denne vigtige Begivenhed, men fik Meddelelsen i private Breve fra Bengalen af 22 og 23 August. Ved et Gouvernementsmøde d. 19 Septbr. omstødtes Bies Disposition og i Stedet udnævntes Fix til 1ste og Ehlers til 2den Factor. ²³

Man havde bestemt d. 1ste September 1778 som Skæringsdag, og det faldt altsaa nu i Fix' Lod at effektuere den meget vanskelige Adskillelse, Beholdningernes Opgørelse og Værdiansættelse, Børgernes Afslutning, Bygningers og Inventars Forbliven ved Compagniet eller Aflevering etc., etc.

Interims-Gouvernementet maatte naturligvis akviescere ved Bie's Embedsnedlæggelse; det gør ham ansvarlig for al »Prejudice«, samtidig med at Fix, i en for ham uvant kærlig og opmuntrende Tone, beskikkes til sammen med Ehlers at være »de Persohner, der besørger Justitiens Administration og i alt iagttager Hs. Majestæts Interesse og Affaires indtil anden Høj Ordre indløber«. ²⁴

Næppe havde Fix d. 24 Oktober overtaget Chefsposten, før der skete noget ganske uventet. Skibet »Dronning Juliane Maria«, Capt. Haste, som i Decbr. 1777 afgik fra København medførende Guvernør Abbestée, Oberstlieutenant Lichtenstein * m. fl., havde allerede d. 19 Marts 1778 passeret Cap, var til stor Foruroiligelse derefter ganske forsvundet, men en skønne Dag, den 25 August løb det ind til Malakka, ganske slaaet ud af Kurs. Herfra sendte Abbestée Dagen efter en Skrivelse til Ole Bie, hvori han paa Hs. Maj.'s Vegne udnævner ham til Chef for, og Captain Wichmand,** Chef for Tropperne, til 2det Medlem af det kongelige Raad. ²⁵

Den 13 Novbr. meddeler Bie Factorerne, at han tiltræder Posten

* Lichtenstein, Friedrich Johan Peter, blev 1751 ansat ved Tropperne i Trankebar, men hjemgik 1769. Ved Kronens Overtagelse af Kolonierne udgik han atter 1777, ledsaget af sin Hustru, til Indien, udnævnt til II Medlem af Gouvernementet og Finansraad, udnævnt til Oberst 1782, til nominal Guvernør i Ostindien 1783. Død 8/3 1785 i Trankebar.

** Wichmand, Nicolai, kom 1740 til Trankebar som Gefrejter og arbejdede sig op fra Underofficer til Kaptajnløjtnant. Tilbragte sine 39 Aar i ostindisk Tjeneste, delvis i Calicut, Trankebar og Frederiksnagor. Ved Cessionen fik han kgl. Udn. til II Stemme i Raadet og Chef for Soldatesken i Frederiksnagor, men tog sin Afsked ½ Aar efter. Død 1/10 1783 i Trankebar.

den næste Dag, og »vilde De altsaa i Morgen Formiddag Kl. 9 slætt behage at indfinde Dem i Hans kgl. Majestæts Loge«. ²⁶

Fix »gratulerer oprigtigt«, »excuserer« sig dog paa Grund af Sygdom for at møde, men udbeder sig en Extrakt af Abbestée's Udnævnelses P. M., hvilket omgaaende besvares med et Afslag, da Gouvernementet »faar en saadan tilsendt«. Forøvrigt er »Hr. Fix' iværende Sygdom mig nocksom bekjændt«.

I sine Skrivelser til Gouvernementet og til Huulbech, nu Førstefaktor i Trankebar og nu hans Foresatte, gør Fix Rede for sin eftergivende Handlemaade overfor Bie. ²⁹ Hans Ledemotiv var at undgaa Chicanerier og Fortrædeligheder, han vilde »med Mildhed dræbe Fanden«, som han udtrykker sig. Han fortryder ganske vist, at han uden Sværds slag overlod Bie Kommandoen, uden at indhente Interims-Gouvernementets Approbation, idet han mener, at Abbestée senere ikke vilde have omstødt, hvad dette havde resolveret, saameget mere, som Abbestée var uvidende om, at Bie selv havde frasagt sig Bestyrelsen. Til Slut udtaler han Haabet om at maatte forblive i sin Stilling. Interims-Gouvernementet gav ham delvis Ret, ogsaa fordi det selv følte sig tilsidesat af Bie, som burde have ladet sig indsætte af dette paany, istedetfor selv at indsætte sig. ²⁸ Fix faar Medhold i sin Eftergivenhed for at »evitere Fortrædeligheder«, og har han ikke tidligere opnaaet Gouvernementets Paaskønnelse, saa har ialtfald hele denne Historie bragt ham den.

Nu var da disse to hver for sig ubetinget dygtige Mænd anbragt i Slagstilling overfor hinanden, hver i Spidsen for sin Etat, og paa denne nye Basis kunde Kampen fortsættes. Luften var paa Forhaand ladet med Eksplosionsstof, idet man var midt i den uundgaaelige Opgørelse. Det vilde føre for vidt her at komme ind paa de utallige Trakasserier fra begge Sider, for hvis endelige Afgørelse Commerce Collegiet nu blev den endelige Domstol.

Fix havde i den unge Assistent Scavenius faaet en tro og hengiven Forbundsfælle. Da denne i 1779 var Skibsassistent ombord paa »Ganges«, stiftede han i Frederiksnagor Bekendtskab med Fix, som med Gæstfrihed modtog ham i sit Hus. Da Skibet paa sin Retourrejse naaede Trankebar, fik Scavenius efter Ansøgning Lov at forblive i Indien og kom snart tilbage til Bengalen til den »velsignede Familie«, hos hvem han fandt et Hjem og Venskab, som knyttede dem sammen for Livet. ²⁹

Med Ehlers fik Fix større Vanskeligheder, da denne ikke altid kunde følge sin Chef i hans Dispositioner, hvilket endte med at Ehlers forlod ham og rejste hjem pludselig i 1780. ³⁰

Man var nu midt i den mest »glimrende Handelsperiode«, Dansk Ostindien har kendt, Pengene vældede som en Guldfloed, og baade Bie og Fix blev rige Mænd med flere Skibe paa Havet. En kort Tid maa Forholdet mellem dem have været nogenlunde

godt, thi d. 11 Januar 1778 var Bie's to unge Døttre* Faddere ved Fix' Søns Daab. Pudsigt nok har Fix i sine Optegnelser overalt nævnt Fadderne — kun ikke her. Kendsgerningen fremtræder i Form af et Daabsbevis undertegnet af den norske Skibspræst C. Wolf.³¹

Alt gik nu sin skæve Gang, indtil en Bombe sprang, som fik Virkninger af uanet Betydning, ikke alene for Bie og Fix, men for hele den danske Koloni.

Adskillig Gnidning mellem Frederiksnagors Købmænd og det engelske Toldvæsens Opkrævere tilskyndede Ole Bie til at foreslaa den engelske Regering paa Calcutta en Forpagtning af hele den Told, som Danskerne skulde svare Englænderne, for en Sum af 7000 Rupier p. a. Den 22 Januar 1782 akcepterede Englænderne Forslaget, og den 28 s. M. blev en Proklamation om dette Forhold opslaaet i Frederiksnagor, idet Comp.'s Factorer dog fik særlig Underretning.

Medens Befolkningen modtog Forandringen med Resignation, satte den Fix i sandt Raseri. Han begik nu sikkert sit Livs største Bêtise, idet han, udenom Gouvernement og Commerce-Collegium, direkte tilskrev den engelske Regering paa Calcutta 7 Februar 1782. I en irriterende Skolemesterstil gaar han i Rette med Englænderne for denne Kontrakt, kalder den »usømmelig, Indbrud i Compagniets Privilegier, stridende mod Nationens og Folkeret« m. m. Uanset Berettigelse eller ikke var Tonen helt igennem fornærmende for Englænderne, hvorfor Gouvernør Hastings** ejheller besvarede den, men sendte en Kopi af den til Bie med Forespørgsel, om der fandtes andre Autoriteter end »Dem, med hvem vi stadig ellers har forhandlet«.³²

Naar engang Bogen om Ole Bie bliver skrevet, vil hele denne omfattende Sag kunne faa sin Belysning; her skal kun anføres, at Bie efterhaanden havde saamegen Modstand, at han opsagde Forpagtningen til Ophør 1 Februar 1783.

Men dermed var Sagen ikke tilende. Ad tjenstlig Vej naaede den til Kongen, som d. 24 Marts 1783 resolverede, at der i Tranke-

* Bie, Juliana Theresia f. 1767 gift med engl. Købmand William Morley i Frederiksnagor.

* Bie, Caroline Mathilde (1766—1812) gift 1) 1779 i Calcutta med John Carmichael, Factor i det engelske Ostindiske Comp. 2) 1784 i Calcutta, Frederik Schaffalitzky de Muckadell (se denne).

** Hastings, Warren, (1732—1818) engelsk Guvernør i Indien, kom første Gang til Indien i 1750, hjemgik i 1765, atter ud i 1768, blev i 1773 den første engelske Generalguvernør, men forlod atter Indien i 1785. Hans Regeringstid kendetegnes af heldige Krige og betydelige Udviklinger af de engelske Kolonier. H. manglede ikke Modstandere, hverken i Indien indenfor Raadet eller i England, men opnaaede tilsidst almindelig Anerkendelse og Hæder i sit Fædreland.

bar skulde nedsættes en Kommission til Undersøgelse af Toldsagen (Ordren modtaget i Trankebar Marts 1784) og af Fix' Forhold dertil.

Som sædvanlig havde Gouvernementet ikke kvalificeret Personale ved Haanden, og Kommissionen blev derfor tilfældigt sammensat, nemlig af afskediget Premierlieutenant F. r. Schaffalitzky de Muckadell,* der som »Consul for Indien« paa Lykke og Fromme var draget til Indien (Præses), »Procurator« Nils Beck** (en Mand uden juridisk Eksamen), Aktor, og Byfogeden i Frederiksnagor, den halvt sindssyge Chr. Junghans***. De to førstnævnte Herrer ankom i Midten af Juni 1784 til Frederiksnagor, og ved Tam-Tam paa Gaderne kundgjordes Grunden til deres Ankomst. Hele det lille Samfund sættes paa den anden Ende, selv Kommissionens Medlemmer kom i Haarene paa hinanden; Bie, der stadig fungerede som Logens Chef, optraadte som højeste juridiske Myndighed, (for at gøre Konfusionen fuldkommen, blev Schaffalitzky under Sagen Bie's Svigersøn). Aktor Beck blev sat i Arrest, Junghans afskediget, medens Fix i Sept.-Okt. 1784 var mere eller mindre impliceret i følgende Sager:

Fix contra La Beaume, La Beaume contra Junghans, Schaffalitzky contra 1) Beck og 2) Factorerne Fix og Scavenius og endelig Fix contra Ole Bie.

Det gik saavidt, at Fix holdt bevæbnede engelske Sipojer i sit Hus, hvad særlig ophidsede Gemytterne.

Gouvernementet sad raadvild og magtesløs i Trankebar, blev af hver især bombarderet med harmfnysende Erklæringer, og til sidst var der ikke andet at gøre end at opløse Kommissionen, hvilket skete Juleaften 1784.

* Schaffalitzky de Muckadell, Friedrich, Friherre (1755—1814), 4/6 1766 Sekltn. 4/9 1772 Prmltn. ved Livregiment Kyrasserer, udtraadt 1/7 81 »paa Grund af Svaghed«. 24/3 1783 paa Ansøgning udnævnt til »Consul for Indien«. Kom efter en eventyrlig Rejse til Trankebar i Begyndelsen af 1784 og 9 Juli s. A. til Frederiksnagor. Forblev i Indien til 1800, da han forlod sin Hustru for at gaa til København, hvor han døde fattig og ensom i 1814. Han vragede de Stillinger som blev ham tilbudt i Indien (Resident paa Patna) og nøjedes med Stillingen som Svigersøn af Ole Bie.

** Beck, Nils, »Procurator«, et ubeskrevet Blad i Indien før Kommissions-sagen mod Ole Bie gav ham en Chance. I denne Farce opnaede han til Gengæld at blive en Hovedperson.

*** Junghans, Christian Frederik (1753—1810) f. i Tillitse Sogn, Falster, dansk juridisk Eksamen 1779, ankom 1781 til Frederiksnagor som 2den Stemme, Byfoged, Auditør m. m. Gav baade under Ole Bie og Le Fèvre Anledning til uhyre Vanskeligheder, syg paa Legeme og Sjæl som han var. I Kommissionssagen mod Ole Bie kom hans Utilregnelighed til fuldt Udbrud, hvorpaa hans Afsked fulgte. Hjemkom i 1789 til Danmark, hvor Faderen, Borgmester Hans J. i Kolding energisk, men uden Resultat søgte at faa ham rehabiliteret.

Den 20 Novbr. meddelte Gouvernementet Ole Bie Tilladelse til paa Æresord at rejse til København for at retfærdiggøre sig,³³ idet han samtidig er afskediget fra sit Embede, og *Le Fèvre** udnævnt til hans Efterfølger. Den 13 Februar 1785 afsejlede Bie fra Frederiksnagor med sine to Skibe »Providentia« og »Biekuben«, ledsaget af sine Døttre og Svingersønnen Schaffalitzky, medens Aktor Beck ombord paa Skibet »Sct. Thomas«, Capt. Ulrich Lodberg, søgte at komme ham i Forkøbet, hvad dog mislykkedes, idet han døde ombord den 1ste Juli 1785.

Hermed endte egentlig det oprivende »Samarbejde« mellem Fix og Bie. Den sidste blev ved kgl. Resolution af 26 Juli 1786 befriet for al Tiltale og tiltraadte paany sit Embede i 1788.

For Fix' Vedkommende lyder Commerce-Collegiets Indstilling til Kongen af 19 Juli 1786 saaledes:³⁴

»Vi finder Factor Fix' Forhold meget mere strafværdig (end Bies), som af Had og Misundelse imod Oberstlieutenant Bie, og den Vinding Toldforpagtningen kunde give ham, uden at se paa Coloniens Bedste og de Fordele, som derved for Handelen og de locale Conjunctioner vare forbundne, paa saa uanstændig Maade og imod sin Pligt, ikke alleene henvender sig til det engelske Gouvernement for at sværte hans og Coloniens Chef, som den, der havde begaaet den største Forbrydelse, og som med de haardeste Bebrejdelser imod Oberstlieutenant Bie, og de stærkeste Udtryk imod Gouvernementet, fordriste sig til at protestere imod en Handling, hvilken han ikke undsaa sig for ey alleene at vise at være fordelagtig for en af Coloniens Indbyggere, som var hans Chef, men ogsaa ved en detailleret Calcul søgte at godtgøre Oberstlieutenantens Vinding til 170.000 S. R. istedetfor 7000 han for Toldens Forpagtning skulde betale, uden at eftertænke Følgerne, som denne hans overilede Hidsighed kunde foranledige ved at aabenbare Englænderne den danske Handels Vigtighed og Tilvækst.

Han vover endog med den anden Factor Scavenius paa Deres Majestæts og den Danske Nations Vegne at protestere imod Oberstlieutenant Bie's Toldforpagtning, et Foretagende, som ikke paa nogen Maade kan undskyldes, men paa det alvorligste fortienet at ansees.«

Kongen resolverede 26 Juli, at Fix og Scavenius skal tiltales for at have tilsidesat deres Pligt (de eneste, som overhovedet blev tiltalte i denne Sag!). Tiltalen blev dog ophævet ved kgl. Resol. af 12 August 1789, efterat Generalprokurør, Conferensraad *Bang*** paa Danske Cancellis Foranledning havde faaet forelagt

* *Le Fèvre*, Friedrich Ludvig, (1755—1799) Officer, afgaaet med Kaptajns Karakter 15/10 77 i Kbh., blev Kompagnichef i Trankebar 1782. Kom til Frederiksnagor 29 Janr. 1785 for at afløse Bie. Hans »meget besynderlige Opførsel« overfor Englænderne i den Periode gav Anledning til diplomatisk Indskriden, og bevirkede hans Afsked i 1789. Hjemkommen i 1794 søgte han og fik Stillingen som Resident paa Logen Patna (1798), men døde før Afrejsen fra Danmark.

** *Bang*, Oluf Lundt, 1731—89, 1758 Højesteretsadvokat, 1763 Kammeradvokat, førte Chr. VII's Sag i Skilsmisken med Caroline Mathilde,

Sagens Akter og derefter ment, at begge havde handlet, som de synes, deres Pligt bød dem.³⁵

Medens Fix nu havde faaet Fred for Bie i Frederiksnagor, indviklede han sig, medens Le Fèvre var Chef, i endnu en ubehagelig Affære.

Denne forholder sig i Duntzfelts Fremstilling saaledes:³⁶

»Fix tilskrev Raadet og angav, at en Snow »Minerva«, Captajn T h o m a s, var ham tilhørende og begærede derfor dansk Søpas,³⁷ som blev ham givet uden videre, da Snowen laa paa Frederiksnagor og under dansk Flag indtog Opium af Compagniets Beholdning. Da Skibet skulde passere Calcutta, blev det stoppet og Captainen samt Rederne heraf, som alle var engelske, paa Examination af den engelske Regering tilstod, at Fartøjet og Ladningen var deres Ejendom. Lord C o r n w a l l i s* skrev derpaa til Frederiksnagor om Sagen, og da Raadet (Le Fèvre, Junghans, Duntzfelt) henvendte sig til Fix at bevise hans Ejendom til Skibet, kunde han det ikke, men tilstod Sandheden, hvorfor det befrygtes, at Confiskation vil finde Sted, og de Engelske vil tage Anledning til at anholde og examinere alle Danske Skibe til Flaggets Dishonour og Rederens Skade, hvorfor Raadet har holdt Hr. Fix ansvarlig. Compagniet vil antagelig miste Beløbet af denne Opium (60.000 Rupier), som jeg tror er solgt paa Kredit, og i Fald Confiskation gøres derpaa kan Køberen ikke betale sammø. Cornwallis har ligeledes truet Fix i et Brev, at den aarlige Tilstaelse af Opium, 200 Casser til Comp. skulde ophæves, og om det sker vil Comp. lide et grusomt Tab, og denne Opdagelse kunde ligeledes skade Nationen i de Forretninger, jeg paa min nuværende Deputation afhandler med det engelske Raad³⁸ — — — og frygter meget for Følgerne af denne Tildragelse«.

Lord Cornwallis fastslaar i sit Brev til Fix af 8 Novbr., (hvoraf Kopi sendes til Raadet), at Køberen er Englænder, at han har købt 134 Kasser Opium, kalder Fix' Handlemaade for Bedrageri og forlanger at vide, om Salget er sket af det Kvantum, som er indrømmet Danskerne, da Englænderne ikke ønsker at levere disse Opium, som til Skade for den engelske Handel afsættes til Englændere.

Fix' Forsvar er kun tomme Ord³⁹. Han forsøger at reducere Søpassets Betydning, kalder sig nu kun Medreder etc. For Raadet var intet andet at gøre end at erkende Fadæsen og overfor Fix at gøre ham ansvarlig for alle Følger.

Resultatet blev at Snowen blev losset i Calcutta og igen løsladt

1777 optaget i Adelsstanden, 1779 Etatsraad og Vice Generalprokurør, 1780 Assessor i Kancellikollegiet og extraordinær Assessor i Højesteret, 1783 Konferensraad, 1784 Generalprokurør.

* C o r n w a l l i s, C h a r l e s M a n n, Lord Brome, (1738—1805) udmærkede sig i den nordamerikanske Frihedskrig, blev 1786 Generalguvernør i Indien (afløste Hastings) og besejrede Englands vældige Fjende, Tippo Sahib, afgørende ved Seringapatam 1792. Vendte hjem til England i 1793, men udnævntes paany i 1805 til Generalguvernør i Indien, hvor han døde kort efter sin Ankomst s. A. Lige fremragende ved sine Talenter som Organisator og Feltherre.

imod at Captainen betalte dobbelt Told og ombyttede det danske Flag med engelsk, medens der for Fremtiden blev lagt Danskerne forskellige Hindringer i Vejen med Hensyn til Opium-Leverancen, hvortil kom at Englænderne ved denne Lejlighed opdagede, at Danskerne havde faaet et større Kvantum end tilladt.⁴⁰

Ved kongelig Resolution af 6 Juni 1787 skulde »Raadet tiltales og Fix actioneres enten i Frederiksnagor eller her for Udstedelsen af Søpasset, om han hertil efter Forventning i dette Aar skulde ankomme«. (Nogen senere Afgørelse ses ikke at være faldet).⁴¹

Omsider havde alle de udstaaede Genvordigheder — forskyldte eller uforskyldte — gjort Fix ked af Opholdet i Bengalen. Directionens Tilbud om 1ste Factor Stillingen i Trankebar havde han først modtaget (for at overgaa dertil ved Lejlighed), men det blev ikke til noget. Hans Helbred var efterhaanden svækket, og han ønskede kun at komme hjem, saa meget mere som han følte sig økonomisk tilsidesat for Ligestillede i Trankebar. Det eneste, som holdt ham tilbage, var Frygten for ikke at kunne skaffe sin store Familie tilstrækkeligt Levebrød.⁴²

Her ved Afslutningen af Beretningen om Fix' lange Ophold i Indien skal det siges, at der uhyre sjældent er rejst Kritik af hans merkantile Dispositioner.

Det bør betænkes, at medens Embedsmændenes Forseelser overalt er nøje protokollerede, betragtedes det som givet, at enhver Forretning forløb heldigt og godt, hvorfor den tilsvarende Ros mangler.

Tiden nærmede sig for Afrejsen. Det Asiatiske Compagnis Skib »Castellet Dansborg«,⁴³ Capt. P e d e r E n g e s l ø w, var afgaaet fra København 5 Septbr. 1785 og lod Ankeret falde ved Frederiksnagor d. 16 August 1786. Det blev det sidste Skib, Fix ekspederede for Compagniet. Den 5 Decbr. letter Skibet fra Frederiksnagor, medens den hjemgaaende Last indtages successive ned ad Floden. Tiderne var vel nu nedadgaaende for Handelen, alligevel laa der paa Reden ved Riserah, lidt nedenfor Frederiksnagor, 8 franske Skibe og lastede. Fix engagerer som Læge »Undermester« F r i e d r i c h D o o s e * til at hjemgaa med Skibet, faar sit »Cammer Gods« og »private levende Provisioner« ombord, men først d. 21 Januar 1787 er Skibet sejlfærdigt, Factor Fix med Familie samt Assistent B o r g e r ** gaar ombord under behørig Salut, den

* Doose, Friedrich, f. i Glückstadt. Indrulleret i Kbh. 18/1 1783 som Obermester paa Skibet »Heinrich Carl«. (se Carøe: Den danske Lægestand 1479—1900).

** Borger, Jens, døbt 13/2 1756 i Frelsers K., Søn af Sejlmager Iver Borger, boende i Overg. O/V 179. Død 11/2 1816 i Gothersgade 3, hvor han boede i et enkelt Værelse og benævnes Assistent i det Asiat.

22 er man klar af Revieret og kvitterer Lødsen. Et Par Dødsfald ombord nedsætter Rejsegilæden, den ene er Skibets Assistent *Niels Halkier*,* som bliver »overbord sadt« under 5 Minutskud og Flaget paa halv. Den 11 April er man nær Cap, hvorfor Skibsraadet indkaldes til Afgørelse om, hvorvidt denne Havn skal anløbes eller ej. Skønt Captainens Instruks tilholder ham at anløbe *St. Helena*, og kun i Nødsfald Cap paa Hjemturen, resolverer man enstemmigt at anløbe, hvortil *Fix*, som var syg og har »samlet saa mange Svagheder i sin lange Tjeneste i Compagniet«, slutter sig. Rejsen havde paa Grund af Vindstille været særlig langvarig og de ferske Provisioner var tildels opbrugte. Den 12 April falder Ankeret i *Taffel Bay*'en, og den 13 April gaar Familien *Fix* i Land, fulgt af Assistent *Borger* og *Captainen*.

Optegnelserne beretter her:

»1785, Løvedag d. 10. Septbr. blev min Kone atter forløst med en Dreng Kl. 5,55 om Morgenen og døbt paa Cap de bone *Esperance* af *Jan Pieter Senuria* d. 15. April 1787. *Senuria* gik med mig i den hollandske Skole i *Hanau* og blev begge i eet Aar confirmeret. Barnet blev kaldt *Christian Carl*«.

Foranmeldte mine Børn blev alle fødte paa den danske Plads *Frederiksnagor* eller *Sirampour* kaldet i *Bengalen*.«

Et Daabsbevis dateret Cap d. 16 April 1784 (!) anfører Navnene *Christian Carl Fix*. Faddere: *Carl Christian Kiær*** — *Chr. Berg****

Comp. Han testamenterede hvad han ejede til to af *Fix*' Børn. Familien viste sin Taknemmelighed mod ham ved at give ham Plads i Familiegravstedet, hvor han nedsattes 16 Febr.

* *Halkier*, *Niels*, f. i *Kbh.*, dbt. 30/6 1753, Søn af *II Factor* i *Trankebar Fr. Chr. Halkier* og *Abigael Krogh*.

** *Kiær*, *Carl Christian*, dbt. 3/5 1757 i *Lyngby K. Broder* til *Fru Fix*. Han maa efter Hjemkomsten være kommen ud paany til *Indien*, thi han er atter med til *Danmark* som *Scavenius*' Gæst, da denne rejser hjem i 1792.

*** *Berg*, *Bolette Rudolphine*, dbt. 31 Febr. (!) 1761 i *Lyngby K. Datter* af *Sr. Kiær*. Hun blev gift med *Kaptain Christian Berg*, som ved kgl. Resol. af 19/10 1785 udnævntes til at være *Ole Bies* Efterfølger i *Frederiksnagor*. *Berg* afsejlede 28 Dec. s. A. fra *København* som Fører af Skibet »*Concordia*«, tilhørende *Peter Tutein*, men strandede og druknede 6 Januar 86, paa *Kysten* af *Orkney Øerne*. Han gav saaledes ufrivilligt Plads for *Bie*, der, frikendt for *Tiltale*, skulde overtage sin gamle *Stilling* »naar *Lejlighed* gaves«. *Bolette Berg* boede som *Enke* i 1787 paa *Østergade* No. 51 med en 21aarig *Stifdatter*, 6 *Pige*-børn fra 2—9 Aar og en 4aarig *Søn*. Som *Logerende* havde hun *Fix*' to *Sønner*, den 11aarige *Leonhard* og den 10aarige *Peter*, samt 4 *Tjenestefolk*. Hun var *Søster* til *Fru Fix*.

Efter at være restituerede og have faaet friske Grøntsager, Frugt og levende Provisioner i Lasten, gaar de samme Personer atter ombord og d. 24 April lettes Ankeret paany. Den 17 Mai passeres St. Helena, d. 23 Mai Ascencion, d. 16 Juli afgør et Skibsraad at gaa igennem Kanalen istedetfor Nord om Skotland, hvortil Fix ogsaa slutter sig. I samme Raad vedtager man paa Grund af Drikkevandets Knaphed at nedsætte »Ranconen« til 1½ Pot daglig for 1ste Bord og ¾ Pot for Mandskabet. (!)

Man nærmer sig nu de hjemlige Farvande, men en Brandstorm ved Skagen nødvendiggør endnu et Skibsraad d. 2 August, hvori Fix udtaler »efter mine Indsigter bør man ikke risiquere med saadant Veyer at løbe Cattegattet ind«. Herved blev det.

Mærkværdigvis slutter Skibsjournalen brat paa dette Sted, men Regnskabet for Togtet er afsluttet d. 4 August, og denne Dag maa antages at være Ankomstdagen til København.

Den hjemrejsende Families Medlemmer er ikke nærmere specificeret i Skibsjournalen, men da Folketællingen 1 Juli 1787 giver Oplysning om at 3 Sønner var i Danmark,⁴⁴ kan det fastslaas, at Mand og Hustru havde to Børn med sig, den 7aarige Bolette og den 2aarige Carl.

FIX I KØBENHAVN.

Hvor Fix indrettede sig ved Ankomsten til København vides ikke, men sikkert kort efter er han flyttet ind i Ejendommen Amaliegade No. 71, Litr. Y, nu No. 13, som han den 19 Decbr. 1789 faar Skøde paa for 20.000 Rdl. Den bærer over Porten en Tavle med Inskription om at være bygget i 1755.

Optegnelserne beretter:

»Anno 1788 udi Kiøbenhavn d. 7 December Søndag Morgen blev min gode Kone atter lykkelig forløst med en Datter, som den (12 Decbr.) blev døbt udi Huuset af den franske Reformerte Præst Hr. Broca*, min Svigerinde holdt Huen og blev kaldet Antoinette Wilhelmine, jeg fik den glædelige Efterretning herom den Tiid jeg var i Hanau.«⁴⁵

Paa Generalforsamlingen i 1791 valgtes Fix ind i Direktionen for Asiatisk Kompagni, hvor han i 1796 fik sin gamle Modstander fra Frederiksnagor, Chr. Wilh. Duntzfelt, Bies Slægtning og Vaabendrager, til Meddirektør. Her fik han Lejlighed til at sige Duntz-

* Broca, Jean, (1750—1793) f. i Pujol, Frankrig, førte som Præst en omflakkende Tilværelse i Schweiz, England og Holland, indtil de Coninck i 1780 hidkaldte ham som Hjælpepræst til København. Da Pastor Eyraud, hvis Datter han havde ægtet, døde i 1783, blev han Førstepræst.

felt »Tak for sidst« i Form af en Hof- og Stadsretsdom af 26 Marts 1798, hvorved konfiskeredes et Parti Nankins, der til Skade for Kompagniet var indført under falsk Varebetegnelse af Duntzfelt's Firma. Ved Højesteret blev Dommen dog forandret og Varerne istedetfor genudført. Sagen fik et Efterspil, idet Fix paa Generalforsamlingen 18 Januar 1797 udtalte sig saa nedsættende om Duntzfelt's Stilling i denne Affære, at Duntzfelt paa et Direktionsmøde d. 23 s. M. gav Fix et Par kraftige Ørefigen, der ved Højesteretsdom 21 Febr. 1800 takseredes til 400 Rdl. Bøde for Duntzfelt og 200 for Fix, hvorhos Fix' Injurier blev kendt døde og magtesløse. Fix gav dog ikke op, men i en trykt, d. 16 Juni 1800 dateret Pièce søgte han at retfærdiggøre sig for Offentligheden, medens Duntzfelt allerede fratraadte Direktionen i 1797.⁴⁶

Det blev Fix' Lod at sidde i Kompagniets Direktion i en Periode, hvorom det hedder: »Et Overblik over Kompagniets Virksomhed fra 1792 til Krigens Udbrud 1807 synes at give Indtrykket af, at det endnu i denne Periode har været et ikke blot storlaaet, men i det hele godt og solidt Foretagende, omend drevet i noget mindre Omfang end i de foregaaende 16 Aar«. At Kinafarten i denne Periode blev reduceret til Fordel for Ostindiefarten kan maaske tilskrives Fix' Ønsker og Indsigt, ligesom det er udenfor Tvivl at hans Lokalkendskab i Indien maatte tilføre Direktionen en værdifuld Kraft. Udbyttet kulminerede i 1802 med et Udbytte af 90 Rdl. pr. Aktie à 500 Rdl.⁴⁷

Ved Siden af sin Direktørvirksomhed drev Fix privat Handel paa Indien. Ved Boets Registrering findes 5 Kister ostindiske Varer, medens hans gamle Fælle og Rejsekammerat hjem, Assistent Jens Borger, stadig var fast ansat i hans private Virksomhed.

Optegnelserne beretter:

»Anno 1792 en uheldig Dag for mig og mine 6 Børn. Tirsdagen d. 17 April om Aftenen Kl. 10¼ slett har det behaget den almægtige Gud at kalde til sig fra denne Jammerfulde Verden min i Livet været høyst Elskeligste og Priisværdigste Egtefælle Antoinette Marie, født Kiær, efter en to Aars utroelig Smertefuld Sygdom, med den fuldkomneste Standhaftighed har hun baaren hendes overmaade haarde Kors. Da hun har igiennemgaaet alle haande Sygdomme og Plager med utrolige Smertes og Pinsler. Mandagen den 16 om Morgenen Kl. 4 mærkedes at hun drog med Døden (Gentagelser). Var 44 Aar, 3 Mdr. 16 Dage og 22¼ Timer gl.

Lørdag d. 21 April om Formiddagen Kl. 9 blev hun bragt med den hæderligste Liigbegiængelse til Nicolay Kirke og hensat under Alteret indtil hun bliver nedsat i det Begravelsessted, jeg haver kjøbt for min Familie og mig i samme Kirke.«

Det var forøvrigt paa denne Tid vanskeligt at skaffe sig et Gravsted i Nicolai Kirke, som var fyldt til sidste Plads. Naar Fix for den forholdsvis ringe Pris af 200 Rdl. erhvervede sig et, laa det

i, at der til dette Gravsted knyttede sig nogle uhyggelige Minder, hvorfor det havde knebet med at skaffe Købere. Under Svenskekrigen 1658—60 var en dansk Spion, Bartholomæus Mikkelsen, bleven halshugget i Malmø og hans afhuggede Hoved sendt til Enken, som fik det jordet i sin Familiebegravelse — det paagældende Gravsted. Først efter Krigens Ophør blev Kroppen eftersendt og jordet sammen med Hovedet, men siden da var ingen bleven bisat der.⁴⁸

Længe fik hun ikke Lov at hvile i Fred under den store Kirkes Alter, 3 Aar efter gik den op i Luer, medens hendes Kiste senere blev flyttet til det imponerende Gravsted paa Assistents Kirkegaard. — Ogsaa Christiansborg Slots Brand i 1794 oplevede Fix. Til Genopførelsen af dette ydede Sukkerraffinadøren Ladiges* det største Bidrag, 5000 Rdl., de Coninck** 4000 og Fix det trediestørste, 2000 Rdl.⁴⁹

Det var et stort og komfortabelt Hjem hvori Fix, som i 1805 paa Grund af Sygdom var udtraadt af Direktionen for Asiatisk Compagni, lukkede sine Øjne den 2 Februar 1807, 71 Aar gammel.

Registreringen og Boets øvrige Papirer giver et talende Indtryk af det daglige Liv, saaledes som det formede sig her.

Huset bestaar af Stue, 1ste og 2den Etage samt Kvist, endvidere nævnes Borgestue, Stald og Vognskur — alt optaget af Familien Fix. Selv har han Soveværelse og Kontor paa 1ste Etage, hvor desforuden findes »den røde Sal« med 52 Skilderier, »den blaa Sal«, Jomfru Wulff's Kammer, samt Spisestue med 16 Stole etc. I Stueetagen nævnes Kabinet med 39 Skilderier.

I Vognskuret staar en firesædig Karet med Bukdækken, og en tosædig Karet med Ulveskindstæppe.

I Haven en Solskive, i Lysthuset en Damaskes Canapé med Stole etc. (Haven rummer nu en stilfuld 2 Etages Slotslignende Bagbygning).

I øvrigt et solidt og godt Indbo med Vinkælder og 2599 Bind Bøger, hovedsagelig udenlandsk Litteratur. Fix var Medlem af det kgl. Musikalske Akademie og havde — trods reformært — fast Stol i Garnisons Kirke.

Tyendet bestod af Gaardskarl, Kusk, Husholderske, Kokkepige, Stuepige og Negeren Christian Treparsur Nelle-

* Ladiges, Henrich (1731—1805) etableret 1752 som Sukkerraffinadør i Aalborg, derefter fra 1757 i Kbh. Ejede ved sin Død 4½ Mill. Kroner, hvoraf 2½ Mill. gik til Velgørenhed i Kbh.

** de Coninck, Frédéric (1740—1811) f. i Haag, dansk Storkøbmand og Skibsreder, Etatsraad, Direktør i Asiatisk Comp., Ejer af det fh. Moltkeske Palæ i Bredgade, Dronninggaard m. m. En, flere Steder gentaget, Kilde siger at han gav 30.000 Rdl. til Christiansborgs Genopførelse.

m u t h, som ved Fix' Død var 42 Aar.⁵⁰ Hertil kom den »ostindiske Assistent« Jens Borger, som har gaaet Fix til Haande i hans tiltagende Svaghed ved Bogføring, ind- og udgaaende Udgifters Modtagelse, foruden en Hr. Mundt, som siden 1796 har besøget Fix' Forretninger, og daglig indfundet sig for at modtage hans Ordres, samt dennes Søn, som »daglig fra 6½ til 10 Aften har forelæst Hr. Fix Aviser, Bøger etc. i de levende Sprog«.

Fix havde selv købt Gravstedet paa Assistents Kirkegaard og godkendt Tegningen til Monumentet.

Overslaget til dette er leveret til ham selv »efter forlangt Tegning«, dateret København 29. Septbr. (uden Aarstal) af en M. F i s c h e r. Det lyder paa »Sokkel af bornholmske Stene 19" høje, 1 Alen brede og det øvrige af norsk Agerhuus Marmor (hvad vi kaldér Sandsten), som leveres af Fix selv, endvidere 2 Penster? (Sfinkser), Portrait samt Ornamentter og Figuren i Buen af hvid italiensk Marmor, som af mig (Fischer) bliver leveret«.

For Monumentet betalte Boet 18. Juli 1807	793 Rdl.
for 160 store Bogstaver i Obelisqven a 4 sk.	6 « 4 sk.
51 mindre — — a 2 sk.	1 « 6 «

+ diverse Omkostninger ialt 812 Rdl.

Hertil kom for Arbejdet under Monumentet »en muuret og vælvet Kielder« leveret af A. W i l c k e n, efter Overslag 635 Rdl., betalt 10. Juli 1807.

Som Billedet viser er Gravkælderens dækket af svære Granit Overliggere. Ovenpaa disse hæver Monumentet sig til en Højde af ca. 8 Alen og øverst ses Fix Portrætmedaillon indrammet af Uendelighedens Symbol, Slangen, som bider sig selv i Halen. Indskriften lyder saaledes:

»For
 J o h a n L e o n h a r d F i x
 den stræbsomme og retskafne Mand
 den fromme gode Fader
 og for
 A n t o i n e t t e M a r i e K j æ r
 den ømme Ægtefælle og kjærligste Moder
 sættes dette Minde af deres taknemmelige Børn.«

Af de to Marmorplader bærer den til venstre følgende Indskrift:

»H a n f. d. 27. Decbr. 1736 skal være 28. Dec. 1735.
 d. d. 2. Febr. 1807«

Pladen til højre:

»H u n f. d. 31. Decbr. 1748 skal være 31. Dec. 1747
 d. d. 17. Septbr. 1792« skal være 17. April 1792

Den 9 Februar 1807 fandt den pompøse Begravelse Sted hvis Udgifter androg:

Den dobbelte Kiste	70 Rdl.
1 Ligplade af Tin med Inskription	11 —
Pastor Thye*	20 —
Fløjels Ligvogn med 4 Heste	21 —
Kusk og Biløber	3 —
8 Ligbærere	32 —
2 Marskal Stave af Fløjel	3 —
4 sorte Gueridoner	2 —
9 Vogne til Sørgeparrene à 2 Rdl.	18 —
25 Tjenere ved Ligbegængelse à 2 Rdl.	50 —
2 Politibetjente à 3 Rdl.	6 —

Fix' Kiste blev anbragt ved Siden af Hustruens, som allerede forinden var overflyttet fra den nedbrændte Nicolai Kirke.

Boet sluttede den 19 Decbr. 1811 og Formuen, som kom til Fordeling, beløb sig til 381.606 Rdl. 3 Sønner og 2 Døtre, som gik i lige Arv, fik saaledes hver 76.321 Rdl. Med Forsigtighed havde Fix anbragt sine Penge, hovedsagelig i engelske Consols à 3, 4 og 5 %, som realiseredes henholdsvis à 61,80 og 94 %, men ogsaa i danske Papirer som kgl. Obligationer, Østersøiske og Asiatiske Compagni Aktier, Deposito Casse og alm. Assurance Compagni.

Forinden Fix' Børn omtales, skal nævnes, at han efter Hustruens Død i 1792, med en Udbetaling af 6.000 Rdl. havde affundet sig med dennes Datter af 1ste Ægteskab *Caroline Mathilde Henckel*, som var bleven gift med Købmand *John Cree*** paa Dacca, en betydelig By, nogle Mil øst for Frederiksnagor. Cree var Forretningsven af Fix og Lærredsleverandør til det danske Compagni i Frederiksnagor. Efter Cree's Død ventede der hans Hustru en sørgelig Skæbne. Hun giftede sig paany med en ung Kornet ved de danske Husarer *George Elphinston**** og blev derved Hovedpersonen i følgende Drama, hvori hun hidtil har været anonym.

* Thye, Mathias, blev 4/8 1797 ordineret til Garnisons K. danske Menighed (ord. 14/1 1784 2' res. Cap. til Vor Frue K. Kbh.), f. 17/12 1752 Ondløse, død 17/12 1814 Kbh.

** Cree, John, f. i Grevskabet Dørschel i England, har rimeligvis opholdt sig nogle Aar i København. I tysk Ref. Kirkebog findes indført 15 Dec. 1784: »døbt i Huset hos Etatsr. Schneider, Captain John Cree og Caroline Hinkell, kommende fra Bengalen, deres Søn, William, f. paa Søen 13 Okt. d. A. Faddere: Hr. John Dungan, Hr. Erichsen, Etatsr. Schneider, Mad. Mary Dungan, Jfr. Bolette Rodolfine Berg. Endvidere: Folketælling 1787 Sct. Annæ Øster Kv. Amaliegade 71 B. B.: Købmand Cree (Huset ejedes af Toldskriver Hans Bøye).

*** Elphinston, George, dbt. 23 Janr. 1775 i Kbh. tysk Ref. K., Kornet a la suite i Husarregimentet 22/7 1791, Afsked 1/4 1796, Søn af George Elphinston, f. 1721 i Skotland, d. 1777 i Kbh., Direktør i Asiatick Comp., og Hustru Louise Fenwick, dbt. 24/12 1745 i Helsingør, død 4/5 1793.

» — — — George Elphinston married a W.-Indian widow. She ran away or went away with their footman, who was birth a common Danish peasant. Mr. Elphinston got a divorce according to the Danish law, he went into the English army, and got engaged to some lady of title in England, but having heard by accident of the first wife being still alive, she broke off her engagement and he shot himself. Poor Mrs. Brown* never could bear any allusion to him and looked with such horror upon his wife, that she very seldom went out for fear of meeting her, as she lived not far from Elsinor.

Mrs. George Elphinston lived a miserable life with the man she left her husband for, and took to drinking. She never forgot, that she had been a lady She died very penitent, Mr. Wade, the English clergyman who came to Elsinore and who married Mr. Fenwicks 4th daughter, Louisa, was constant in his attendance on her deathbed and was quite convinced of her salvation.«⁵¹

Medens den unge Officer skal være død i Mai 1815 paa en Rejse til Kina, kan ovenstaaende Beretning, som lyder meget troværdig, suppleres med følgende:

Den 23 August 1806 indgav Ægteparret Ansøgning om Separation,⁵² da »Misforstaaelse og Utilfredshed har saa rodfæstet sig imellem os, at vi ikke indse paa nogen Maade at kunne retablere Enighed eller god Forstaaelse.«

De boede indtil da paa hans Ejendomsgaard, som var udflyttet fra Sonne By i Frederiksborg Amt (formentlig nu Saande ved Esbønderup). Denne overtog hun med alt til Gaarden hørende, derunder Indboet, mod at udbetale ham 6000 Rdl. D. C. (netop hendes Mødrenearv). Endskønt hun havde en fast aarlig Livrente af 400 Rdl. fra Halvbroderen Johan Henrik siden dennes Død 1811, og ligeledes blev støttet af Halvbroderen Carl Christian, gik det ned ad Bakke med hende. Hun døde d. 21 Mai 1835 i Pleielt, en Landsby nær Tikøb i et lille Parcelhus, som var blevet Erstatning for Gaarden.⁵³ Skiftet fortæller tilstrækkeligt om Forholdene. Der skyldes til Per og Poul, selv Tjenestepigen har i 20 Aar ikke faaet Løn, for det lille Hus skylder hun hele Købesummen 550 Rdl., Indboet ejes af Svogeren R o t h e, og Pigen har betalt Begravelsen 31 Rdl. Denne opgør sit Krav paa Boet til 400 Rdl. (for 20 Aar) ! og faar efter eget Tilbud, med Arvingernes Samtykke, Huset med Inventar og alt udlagt mod at overtage Boets Gæld og udstede Obligation paa Husets Købesum.

Et eventyrligt Liv var her afsluttet. Født ombord paa en stolt Ostindiefarer, opvokset ved Ganges solrige Bredder, indgiftet og feteret i Københavns højeste Bourgeoisie — og endt i et Parcellisthus som en ensom fordrukken Stakkel, hvem Familien ængstes for at møde paa Landevejen.

* Brown, (Mrs.) = Maria Elisabeth Elphinston (1771—1838) Datter af ovennævnte Direktør i Asiat. Comp. gift med Nicolas Brown (1766—1834), Medindehaver af Firmaet Chapman, Brown & Duncan i Helsingør.

»Guvernør« Johan Leonhard Fix' Efterslægt.

Af Fix' otte Børn døde de to som smaa i Indien, hvilket er berettet i »Optegnelserne« :

Det synes i det hele at have været en baade psykisk og fysisk svag Slægt, som ikke taalte Omplantningen fra det tropiske til det nordlige, barske Klima.

Den ældste, Johan Henrik, f. 1773, fik som Dreng sin Opdragelse hos Captain Ulrich Chr. Lodberg, kom ind i Artilleri Corpset 18 Marts 1791 blev 2' Sekondlieutenant i 1793, 1ste Sek. Lt. i 1794, virkelig Premierlieutenant i 1800 og Stabskaptain 10 Juni 1803, blev sat à la suite i 1810 og døde 4 Janr. 1811 i København »efter nogle Aars Svaghed«. ⁵⁴ Begravet 11 Januar i Familie Gravstedet paa Assistents Kirkegaard. Ugift. ⁵⁵

Han havde sit Værelse paa Christiansborg Slot i det ridende Artilleris Kaserne, hvor han bl. a. havde sit »Bibliotek«, men boede og døde i Sværtegade No. 120, i en ganske lille Lejlighed. ⁵⁶

Af Testamentet ses at han med en svensk Kvinde, Karen Sandberg, har en Søn, Johan Henrik Sandberg, som tilligemed Moderen fik en aarlig Rente af 800 Rdl.

Denne Søn er født 3 August 1805, ⁵⁷ kaldte sig Fix og blev Skolelærer og Kirkesanger, 1834 i Karrebækstorp, 1837 i Sludstrup, hvor han døde 2 Janr. 1873. Gift 24 Juli 1831 paa Frederiksberg med Marie Marcusine Høeg, Datter af Urtekræmmer Balthazar Høeg. ⁵⁸

I dette Ægteskab var 2 Sønner og 1 Datter.

Johan Leonhard Fix f. 1776, var i Huset hos sin Moster i København, Enkefru Bolette Berg paa Østergade 51, hvor han i 1787 benævnes »Søe Cadet«, konfirmeret 29 August 1793, ⁵⁹ blev 14 Juni 1802 Premierlieutenant ved første Bataillon i søndre sjællandske Landeværnsregiment. Død 31 Juli 1805, 29 Aar gl., paa Langebæk Mølle ved Vordingborg, hvor han havde »viet sig til Landbruget«. Ugift. Begravet paa Kallehave Kirkegaard. ⁶⁰

Peter Jacob Fix, f. 1777, konfirmeret 17 April 1794, ⁶¹ opdraget hos Mosteren ligesom den ældre Broder. Opholdt sig ved Faderens Død, dels i Tarnow, dels i Krakau, hvorfra han giver Familiens gamle Ven Justitsraad, »Baron von Scavenius« Fuldmagt til at repræsentere sig i Boet.

Om hans Skæbne er indhentet følgende Oplysninger: ⁶²

Peter (auch »von« geschrieben) Fix, geboren in Bengalen in Ostindien, 29 Jahre alt, reformiert, verheiratet, kinderlos, trat am 1. Jänner 1795 als expropriis Cadet (über den normierten Stand an Cadeten aufgenommen mit nachzuweisender monatlicher Beihilfe von Haus aus, auch Privatcadet genannt) beim Inf. Rgt. Murray Nr. 55 — aufgelöst 1809 — ein, wurde am 29 Jänner 1797

als Unterleutnant zum Cürassierregiment Nr. 5 (zuletzt bis 1918 Dragonerregiment Nr. 5) übersetzt und kam am 31 Dezember 1800 als Realinvalid in das Invalidenhaus Tyrnau.

Aus den Feldakten ist nicht ersichtlich, auf welche Weise — etwa durch Verwundung — Leutnant Peter Fix invalid geworden ist. Die Geschichte des Regiments, die allerdings nicht viel bringt, erwähnt seinen Namen überhaupt nicht. (Musterliste d. Cür. Rgts. 5. 31 Dez. 1805).

Die Heirat des Leutnants Fix ist in der Regimentsmatrik nicht verzeichnet, da er sich zu diesem Zeitpunkte schon im Pensionsstande befand. Das Heiratsbuch verzeichnet:

Unterleutnant im Pensionsstand Jakob Fix, Braut Anna Vogel hofkriegsrätliche Bewilligung vom 29 November 1804, Kaution 2000 Gulden Obligation der Stadt Modern (Komitat Pressburg). (Offiziers-Heiratsbuch 1785—1810, Fol. 276).

Laut Pensionsbuch hatte Leutnant Fix seinen Aufenthalt in Pressburg genommen. Die Ehe konnte demnach in Tyrnau, Pressburg oder aber — was nach den kirchlichen Gewohnheiten am wahrscheinlichsten ist — im leider unbekanntem Wohnort der Braut geschlossen worden sein. (Pensionsbuch Ind. 1802/05).

Am 12 September 1805 wurde Leutnant Fix bei seinem alten Regimente reaktiviert, avancierte 25 November 1805 zum Oberleutnant, wurde mit Generalkommando-Verordnung Prag vom 13 August 1808 zum Ulanenregiment Nr. 2 übersetzt, rückte aber nicht mehr dorthin ein, sondern quittierte am 11 Dezember mit Beibehaltung des Offiziers-Charakters den Militärdienst. (Musterliste d. Cür. Rgts. 5, 31 Dez. 1805. Standestabelle ...).

Seine Teilnahme an den Kriegen 1795 bis 1805 kann als sicher angenommen werden, doch fehlt darüber jede Einzelheit.

Laut Taufbuch des Cürassier (Dragoner) Regiments Nr. 5 wurden dem Oberleutnant Peter Fix und seiner Gemahlin Anna (von) Vogel zwei Söhne geboren: (Taufbuch des Drag Rgts. Nr. 5).

- 1) Carl Anton Wilhelm, getauft Vodislau in Westgalizien am 7 Jänner 1807, (død 6/4 1879 uden Livsarvinger).
- 2) Ferdinand Wilhelm Friedrich, getauft Sokolow in Ostgalizien, am 29 Februar 1808, (Overførster, død 30/1 1881 uden Livsarvinger g. m. Petronella Dolch).

foruden disse Børn er kendt:

- 3) Wilhelmine Josepha Fix, f. ca. 1811, død 23/4 1851 g. m. Dr. med. Adolph v. Riebe.
- 4) Albertine Fix, f. ca. 1815, død 27/5 1865, g. m. Stadthauptmann Josef Klokner, død 19/10 1866.

- 5) Maria Fix, f. ca. 1821, død 28/11 1872, g. m. Carl v. Deschande Hansen (eller Hanzen).
Oberleutnant Peter Jacob Fix døde 20 Juni 1828.⁶³

Bolette Marie Fix, f. 1780, kom som 6 aarig med Forældrene til København, konfirmeret 2 April 1795.⁶⁴

Den 5 Mai 1796 viedes hun i Kbhvn.⁶⁵ til Philip Ryan, Skibscaptain, f. 1766 paa Balinahill ved Kilcock, Provinsen Leinster i Irland. Han kom til København i 1780, blev ansat hos Firmaet Selbye, Duncan & Thomson og foretog for dette Firma og senere for Duntzfelt, Meyer & Co.⁶⁶ flere Ekspeditioner til oversøiske Havne. Kort før Brylluppet var han just vendt hjem til København, efter som Supercargo at have deltaget i Tragedien med Duntzfelts store Skib »Helsingør«, som d. 26 Sept. 1794 brændte i aaben Sø, og hvis Besætning under Savn og Lidelser omsider naaede København i Midten af Sommeren 1795.⁶⁷

I Juli dette Aar fik han dansk Borgerret og 24 Oct. Borgerskab som Skipper. Senere etablerede han sig som Grosserer i København, hvortil den yngre Broder George (1783—1861) ankom i 1801 for at være hans Kompagnon. Da Philip Ryan døde i 1808 overtog denne Broder Forretningen, tjente en betydelig Formue og var bl. a. Medstifter af Privatbanken i 1857. Han døde ugift i København.⁶⁸

I 1796 købte han af Selby & Ter Borch Skibet »Christianshavn«, som han, ledsaget af sin Hustru, under Firmaets Navn i Maj s. A. førte fra København. Det ødelagdes paa Kysten af Isle de France, hvor han til Erstatning købte et engelsk Skib »Fort William«, omdøbt til »Christianshavn« 372 Commerce Læster, for 14.000 Rdl.⁶⁸ Paa Udrejsen kom Ægteparrets Førstefødte til Verden.

Om Bolette Ryan fortæller August Hennings ganske fornøjeligt i Beskrivelsen af et Bal, som fandt Sted hos Duntzfelt i 1802:⁶⁹

»Schön waren die Mädchen eben nicht, wenigstens nicht auffallend, aber die ost- und westindischen jungen Frauen und Mädchen haben etwas eigenthümliches in der Elasticitet ihrer Füße, das sich durch eine besondere Netttheit und Präcision im Tanzen auszeichnet. Ob ihr übriges Nervenspiel ihren Geist eben so liebenswürdig macht, wage ich nicht zu beurtheilen, sie scheinen sehr volatilisch zu seyn; die Geistesleere, die bey Europäerinnen Unbedeutendheit wird, scheint im heissen Clima in eine Extravaganz auszuarten, die der kaltblutige Zuschauer fast für eine Art Verrücktheit hält.

So ging es mir wenigstens mit einer Mrs. Ryan gebohren Fix, die geläufig Englisch, Französisch und Dänisch sprach, auch recht gut Whist spielte, aber so viel albernes Zeug durch einander schwatzte, und so oft vom Spieltisch lief, dass ich froh war, wie wir unsere sechs Roberte geendigt hatten«.

Hennings synes med disse faa Ord om Bolette Ryan at have givet en rammende Karakteristik. Sikkert var hun en eksalteret Kvinde, men mon ikke en Fødsel ombord paa en datidig Handels-skude og Forlis med tilhørende Rædsler kunde svække selv stærke Nerver?

Det Stanley'ske Palæ i Overgaden o/V, nu No. 6, Ryans Ejendom siden 1801, var den prægtige Ramme om deres Fester.⁷⁰ Her mødtes hele den rige, letlevende Kreds, hvis Navne gaar igen i de reformerte og katolske Kirkebøger (blandt Faddere hos Ryans ses de Conincks, Duntzfelts, Elphinstons, Clements, Christmas', Ter-Borchs, Goods, Ferralls m. fl.), i dette Hus kom Børnene til Verden, og her maa det Forhold mellem Fruen og den portugisiske Legationssekretær, v o n R a d e m a c h e r,* være begyndt, som endte med Ægtefællernes Separation i 1803.⁷¹

Ansøgningen er bevilget 4 Oct., netop et Aar før Frugten af Forholdet kom til Verden.

Medens hun gav Afkald paa ethvert Krav paa Fællesboet — Gangklæder og Pretiosa undtaget — renoncerede han paa enhver tilkommende Andel i Hustruens tilfaldende Arv, som ene og alene skulde komme Børnene tilgode. Værst for hende var dog at han beholdt alle 3 Pigebørn, hvis Opdragelse han paatog sig, medens begge Parter forbeholdt sig Ret til at indgaa nyt Ægteskab.

Ryan benyttede denne sin Ret til i 1807 at gifte sig⁷² med Elizabeth Ferrall, f. 19 Marts 1778 i Irland, død 12 Novbr. 1845 i København, Datter af Grosserer Peter Steven Ferrall.⁷³

Ved Ægtepagt af 4 Juni 1807⁷⁴ tilsikrede han hende £ 6000 forlods efter sin Død og aabnede for sin unge Hustru et nyt Hjem i Stormgade No. 282, nu No. 8, Schalburgs Ejendom.⁷⁵ Længe varede Lyksaligheden dog ikke. Allerede i Juni Aaret efter døde han i London, 42 Aar gl., hvorefter Enken i 1816 giftede sig med Captain og Grosserer John Christmas (1757—1822) som dennes 3die Hustru.⁷⁶

For Bolette Ryan oprandt nogle faa triste Aar inden Døden bortrev hende i en ung Alder. Det Fejltrin, hun begik, synes ikke blot at have berøvet hende Børnene, men ogsaa Familiens Omgang. I det korte Spand af Aar hun levede separeret fra sin Mand, skiftede hun Bopæl ligesaa ofte som Lavværge; tilsidst blev hun — 19 Sept. 1808 — gjort umyndig paa Grund af »slet Økonomi«.⁷⁶

Kun 29 Aar gammel lukkede hun sine Øjne Natten til den 23 Septbr. 1809 i Borgergade No. 170, ifølge Værgen, Procurator

* Rademacher, von, boede i 1803 som portugisisk Legationssekretær paa Hjørnet af Amaliegade og Sct. Annæplads No. 7. (Vejviser 1804). August Hennings omtaler ham i sin Dagbog (P. 171) som »ein sehr zierliches Männchen«.

Top's Anmeldelse — uden at nogen Slægtning var tilstede. Som Dødsaaarsag angives Brystsygdom.⁷⁷

En 2 Fags »Sahl« rummede et Mahogni Møblement med Hestehaarsbetræk, foruden denne Stue var 2 ét Fags Værelser og Køkken. En Del af Sengeklæderne var lejede hos Mdm. Ahrentzen i Grønnegade, en Del tilhørte Tjenestepigens Broder.

Af Kontanter fandtes i Sengen 7 Rdl. 3 Mk., men Værgens Fuldmægtig oplyste, at der til Dato var indbetalt for Afdøde 57000 Rdl. i Overformynderiet, hvoraf hun skulde nyde Renten for Livstid, medens Kapitalen tilhørte hendes 3 ægtefødte Børn og »en efter Separationen født Datter Jeannette«.

Ingen Bekendtgørelse i Aviserne meddelte om dette Dødsfald. Familien anes end ikke nogetsteds i denne Anledning, men en Plads fandt dog den Forstødte i Forældrenes rummelige Grav, hvor hun nedsattes d. 27 Septbr.⁷⁸

I Ægteskabet var 4 Børn:

- 1) Antoinette Cathrine, f. 28/12 1796 paa Cap (Daaben indført i Fransk Ref. K. 18/6 1802), d. 13/9 1813.
- 2) Edvard, f. 30/4 1799, dbt. 9/5 Katolsk K. Kbhvn., d. 9/7 1799 (Fransk Ref. K. 18/6 02).
- 3) Eleonora Marie, f. 13/11 1800, dbt. 18/12 Fransk ref. K. Kbh., viet 21/4 1819 Michael Keogh, Dublin.
- 4) Henriette Wilhelmine, f. 23/1 1802, dbt. 18/6 Fransk Ref. K. Kbh., d. 8/11 1815.

Den udenfor Ægteskab fødte Datter:⁷⁹

Jeanette Bolette, f. 28/10 1804, gift 26/12 1831 med Justitsraad, Toldkasserer i Roskilde, Hans Didrik Grove, f. 21/4 1788, død 13/12 1852. Hun kalder sig Rademaker og opgiver at være Datter af Oberst og Hofmester R. hos Don Pedro den 1ste af Brasilien.

Hun døde 23 October 1880.

I Ryans 2det Ægteskab:⁸⁰

Philippa, f. 7/1 1809, gift 10/12 1828 i romersk katolsk Kirke og Lyngby Kirke med Frederik Schwartz, dbt. 26/11 1782 i Trinitatis K., Søn af Skuespilleren Frederik S. og Sophie Meyer, cand. jur., 15/12 1807 Fændrik i Prins Chr. Fr. Reg., 28/1 1809 R. af D., 1/11 1828 Kar. Major, 1/3 1835 afsk. som Oberstltn., Postmester i Flensborg, død 7/6 1843. Hun døde 11/5 1868.

Carl Christian Fix, f. 1785, døbt paa Cap, konfirmeret 2 April 1801 »le jeudi saint 2de avril pendant le combat naval a notre rade«.

Faderens Bekymring for hans Fremtid giver sig Udtryk i en d. 6 August 1806 fremskaffet Bevilling til at Drengens engang tilfaldende Arv maa anbringes i Overformynderiet paa Grund af hans »i den Grad manglende Legems- og Sinds Styrke«.

Ved Faderens Død var han anbragt i Huset hos Provst Ingerslev* i Saxild, han er da »oplært i Bogtrykker Professionen« — og har forøvrigt ikke savnet Selskab, da Provsten havde 9 Sønner og 6 Døttre. Senere ombyttede han denne Pension med Præstegaarden i Kippinge paa Falster hos Provst Halse.** Denne var hans Forlover, da han 16 Nov. 1820 blev viet i Vaalse til den 18 Aar ældre Enke Mette Helene Bruun, som først havde været gift med Skibsassistent Christian Kiersgaard.*** I Vaalse slog han sig til Ro og kalder sig »Capitalist« — medens han iøvrigt andetsteds benævnes »Typographist«. Hans Bolig, som i Folketællingen kaldes »No. 10, et Hus«, rummer foruden det barnløse Ægtepar, ikke mindre end 2 mandlige og 2 kvindelige Tyender.⁸²

Ved Testamente af 3 August 1827⁸³ bestemte han, at Renterne af hans Formue skulde tilfalde Efterkommerne af hans Søskende Peter Jacob og Antoinette Rothe, men skulde Familien ganske uddø, skal Capitalen »anvendes til en ny Flaades Anskaffelse«. Mindet om 1807 levede endnu.

Som den af Børnene der opnaaede den højeste Alder, døde han 4 Novbr. 1841, 55 Aar gammel i Vaalse, hvor han er begravet sammen med sin Hustru, død 18 Febr. 1847, 80 Aar gl.

Antoinette Wilhelmine Fix, f. 1788, konfirmeret 1803, blev 27 Januar 1806 viet i Garnisons Kirke til den 25 aarige Premierlieutenant i Artilleriet Harald Rothe, Søn af Etatsraad, Landsdommer i Nørre Jylland, den historiske Forfatter Caspar Peter Rothe (1724—84) og Edle Cathrine Severine Soelberg (1754—1837).⁸⁵ Han naaede højt paa den militære Rangstige, blev optaget i den danske Adelsstand 1809, karakt. Generalmajor i 1842 og døde som Kommandant paa Kronborg 16 Novbr. 1848. Født paa Peder Skrams historiske Gaard Urup bevarede han Interessen for det store Landbrug og var i sin Levetid Ejer eller Medejer af flere betydelige Gaarde, bl. a. »Egholm« i Voldborg Herred, Københavns Amt, »Aggersvold« i Kundby Sogn,

* Ingerslev, Jacob Abel, Student Aarhus 1777, ordineret til Saxild og Nolev (Hads Herred, Aarhus Stift) 1784, død i Maarslet 23/12 1859, gift 11/7 1785 med Vita Bering (1766—1856).

** Halse, Jens Conradi, f. 2/9 1757 Vestervig gift med 30/11 1793 Andriette Frederikke Adelgunde v. Benzen (1774—1849), ordineret til Kippinge, Falster Nørre H. 27/11 1801.

* Kiersgaard, Christian, gjorde som Skibsassistent flere Togter til Kina og Ostindien i Aarene 1796—1805 i Asiatisk Comp.'s Tjeneste, viet 4 Febr. 1803 i Frederiksberg Kirke til Jfr. Mette Helene Bruun.

Holbæk Amt, »Frihedslund« under Sæbygaard i Sydsjælland og »Marselisborg« i Aarhus Amt.⁸⁶

Paa Skiftet efter Svigerfaderen overtog han dennes Ejendom i Amaliegade, som blev ham udlagt i Arv for 21.100 Rdl.

I Ægteskabet var 5 Børn:

- 1) Edle Eleonora, f. 6/11 1807, død 25/9 1826 paa Aggersvold, bisat i Hjembæk Kirke, begr. i Familiegravstedet paa Ass. Kgd. Ugift.
- 2) Mathilde Antoinette, f. 26/8 1808, død 1/12 1872, gift 11/8—33 Ferd. Emil Thalbitzer, Købmand og Konsul i Helsingør, f. 17/5 1809, død 12/1 1847.
- 3) Carl Peter,* Ritmester, Kammerherre, f. 29/12 1810, død 24/2 1870, gift Henriette Marie Wilhelmine Baronesse de Sirtemavan Grovestins, f. 26/10 1816, død 20/12 1864.
- 4) Julie Wilhelmine, f. 15/5 1813, død 16/12 1877, gift 21/6 1837 Constant Peter Heinrich Maria Walpurgis Dirckinck Friherre af Holmfeld, Dr. juris, Amtmand, Kmjkr. f. 24/2 1799, død 3/6 1880.
- 5) Charlotte Severine, f. 15/5 1813, død 17/9 1837, ugift, begr. 21/9 i Familiegravstedet paa Assistents Kgd.

I Familiebegravelsen er saaledes nedsat Fix og Hustru (1807), Sønnen Artillerikapt. Fix (1811), Datteren Bolette Ryan (1809), Datteren Antoinette Rothe (1827), Svigersønnen General Rothe (1848), og disses 2 ugifte Døtre Edle og Severine (1826 og 1837). Hertil kommer Generalens yngre Broder, Krigsassessor Frode Fredegode Rothe,** begr. 31/1 1824 og endelig Familien Fix' tro Ven fra Indien, Jens Borger, begr. 16/2 1816, 60 Aar gl. — ialt 10 Personer.⁸⁷

* Rothe, Carl Peter, Sekltn. i Livregm. Kyrasserer, 24/3 1831 Kmjkr., 2/1 1833 forsat til Husarregm., 15/6 36 Prmltn., 21/4 1838 Sekondritmester, 1/1 1839 Kammerherre, 1/7 1842 Afsked, 13/9 1848 R. af D., Ejer af Aggersvold.

** Rothe, Frode Fredegode, f. 3/9 1783 Urup, Student 1800, cand. jur. 22/10 1813. Kopist i Rentekam. 12/7 1814, Krigsassessor 30/9—1818, død 27/1 1824 i Kbh. gift 21/11 1821 Kirstine Dahl f. 4/9 1786 i Tybjerg, død 27/1 1842 i Kbh.

KILDER OG HENVISNINGER

»Det Kgl. octroierede Ostindiske eller Asiatiske Compagni«s Arkiv (R. A.) er delt i 3 Hovedgrupper:

- A Hovedafd. i Kbh. 1) Direktions- og Generalforsamlings Arkiv.
2) Kasserer og Bogholder Arkiv.
3) Dokumenter vedr. Skibsexpeditioner.
- B Trankebar 1) Gouvernementets Arkiv.
2) Rets- og Kommissions Dokumenter.
3) Bogholder og Kasserer Arkiv.

C Bengalen

I det nedenstaaende henvises kun til Litr. og No.

- 1) Landsarkivet: Extraordinære Boer 13/20.
- 2) Asiatick Compagni: A¹ Indianske Breves Copibog.
Generalbrev af 27 Nov. 1767 til Raadet § 1 og §57.
- 3) Asiatick Compagni: A³ Skibsexpedition No. 790.
- 4) « « B¹ Udg. Brev af 3/8—69 til Raadet i Fr'nagor.
- 5) Daabsprotokol Kongens Lyngby: 1748 d. 3/1 døbt Anders Kiær paa Friedrichsdal en Datter Antonette Marie — Faddere: Mme Cardinal og Datter, Mons. Bishop, Engelbret Beetz.
- 6) Vielsesprotokol Kongens Lyngby (meget uoverskuelig), sidste Blad: 1767 23 Dom. p. Trin (22 Novbr.) copuleret Herman Friedrich Hinkel, som fahrer paa Bengalen, og Antoinette Marie Kiær.
- 7) Daabsprotokol, Kongens Lyngby, dbt. 26 Marts (Fadderne kun delvis stemmende med »Optegnelserne«).
- 8) Kirkebogen eksisterer ikke.
- 9) Asiat. Comp. B¹ Udg. Breve 1773, Skr. af 7 Aug. til Raadet.
- 10) « « B¹ Udg. Breve af 12/8—72 og 5/5—73 til Raadet.
- 11) « « B¹ Udg. Breve 1772 af 12/8 til Raadet.
- 12) Som Eksempel kan anføres, at Postkontrollør Mazar de la Garde endnu omkring 1790 førte en Kamp med Comm. Coll. for at faa Arven efter sin Svigerfader, Ekvipagemester Torsten Knudsen, der var død i 1767, udbetalt (ca. 20.000 Rup.). Der faldt først Dom i Sagen 1793, hvorved Asiat. Comp. kom til at betale.
Asiat. Comp. A¹ Directionens Skr. 24/11—73 til Gouvernementet.
« « « « « 8/12—75 « «
« « « « « 4/12—76 «
« « B¹ Gouvernementets Skr. 8/4 —71 til Raadet.
« « « « « 12/8 —72 « «
« « « « « 28/9 —74 « «
Commerce Collegiet Ostind. Journal 1783/32 Ole Bie's Skr. af 1/3—86 til Comm. Coll.
« « « « 1786/41 D. Ehlers Skr. af 7/3—86 til Comm. Coll.
- 13) Asiat. Comp. B¹ Udg. Brev af 7/8 1773 og
« « C Indg. Breve, 1/8 1780.
- 14) « « B¹ Udg. Breve 2/8 og 28/10—74.
- 15) « « A¹ Udg. Brev 24/11—73 til Gouvernementet.
- 16) « « B¹ Gouv.'s Skr. af 1/2—77 til Bie.
- 17) Johs. Werner: »Chr. Wilh. Duntzfelt«, Kbh. 1927, Pag. 11.
- 18) Asiat. Comp. C. Indk. Breve, Skr. af 6/3 1780 fra Fenwick til Raadet.
- 19) Comm. Coll.: Ostindiske Sager: Ole Bies Toldsag (en Pakke Dokumenter) Heri en Bog med Resumé, dennes Pag. 114.

- 20) Asiat. Comp. B¹ Indkomne Breve. Skr. af 30/6—77 fra Raadet til Gouv.¹
- 21) « « B¹ Udgaaende Breve, Skr. af 4/8—78.
- 22) « « B¹ Indk. Breve, Skr. af 25/8—78 fra Raadet.
- 23) « « B¹ Trankebarske Dokumenter til 1778. Protokol holden af Interims Gouv. i Trankebar, et Læg.
- 24) « « B¹ Udg. Breve fra det kgl. Gouv.t. Skr. af 23/9—78 til Raadet.
- 25) « « B¹ Indg. Breve Skr. af 14/11—78 fra Fix til Gouv.t.
- 26) « « B¹ Indg. Breve Skr. af 13/11—78 fra Ole Bie til Raadet.
- 27) « « B¹ Indg. Breve Skr. af 14 og 18 Nov. —78 fra Fix.
- 28) « « B¹ Udg. Breve Skr. af 10/12—78 til Raadet.
- 29) « « B¹ Indg. Breve Skr. af 17/3—79 fra Scavenius.
- 30) « « C Indg. Breve Erklæring af 7/2—80 fra Ehlers.
- 31) i Boets Papirer.
- 32) Comm. Coll. Ostindiske Sager, Ole Bies Toldsag, Pakke D. 454.
- 33) « « « « « « « « Pakke B. 297 ff.
- 34) « « « « Kgl. Resol. paa Forestillinger af C. C.
- 35) Danske Cancelli Skr. af 14/10—86 og 22/12—87 til Comm. Coll.
- 36) Comm. Coll. Ostindisk Journal 1787/94 Skr. af 14/11—86 fra Duntzfelt til Raadet i Fr.nagor, fremsendt i Kopi af Ole Bie til Comm. Coll. 21/4 1787.
- 37) Comm. Coll. Ostindisk Journal 1788/109. Passet udstedt 21/10—86 Gouv.ts. Skr. af 26/3—87 til C. C.
- 38) Duntzfelt var midt i vigtige Forhandlinger med Englænderne i Anl. af deres kategoriske Forbud mod Danskernes Indførsel af Salt til Bengalen.
- 39) Comm. Coll. Ostind. Journal 1788/109 Skr. af 10/11—87 fra Fix til Raadet.
- 40) Comm. Coll. Ostind. Journal 1788/293 Skr. af 9/2—88 fra Gouv.t. til C. C.
- 41) Comm. Coll. kgl. Resol. paa Forestill. gjort af C. C.
- 42) Asiat. Comp. A¹ Breve fra Factoriet i Bengalen No. 219 (en Pakke) Skr. af 6/8—85.
- 43) « « A³ Skibsexpedition No. 706.
- 44) Om de to Sønner se Noten Bolette Berg. Den tredje, Peter Jacob, var i Huset hos Captajn Ulrich Chr. Lodberg boende i Lyngby No. 144 (se Noten om denne).
- 45) Barnet fremstillet i Fransk ref. K. 17 Dec. s. A. Faddere: Mr. Jean Berger, Fru Bolette Berg, Fru Christiane Berg.
- 46) Johs. Werner: »Chr. Wilh. Duntzfelt«, P. 38 ff.
- 47) J. H. Deuntzer: »Af det Asiatiske Kompagnis Historie«, Kbh. 1908, P. 37.
- 48) Raadstuearkivet: »Sct. Nicolai Kirkes Kopibog over Begravelses Breve«. Skøde udstedt 14/4—1792 paa Gravsted i Søndre Kor No. 2, »til evig Tid«. Gravstedet laa lige bag Alteret.
M. Vogelius: »Kulturhistoriske Bidrag til Nicolai Kirkes Historie i det Syttende og Attende Aarhundrede«, Kbh. 1914, Pag. 20.
- 49) Københavns Brandforsikrings Festskrift 1731—1911.
- 50) Negeren havde Fix med hjem fra Indien. Han blev i Testamentet betænkt med Renten af 4300 Rdl. aarlig, medens Kapitalen efter hans Død tilfaldt Fix' Børn.
- 51) Th. Hauch-Fausbøll: »Af Slægten Browns Historie«, Kbh. 1918, Noten P. 231 »Eunice Hassell, f. Goods Ungdomserindringer« (1876).
- 52) Danske Cancelli: II Departements Registrant 1806/1277.
Separationen bevilget 17/10 1806.

- 53) Kronborg Rytterdistrikt Skifteprotokol 1835.
Folketælling 1834, Fr.borg Amt, Lyngø Kronborg Herred, Tikøb Sogn, Pleielt By No. 37, et Hus.
- 54) Hirsch' »Danske og Norske Officerer«, »Adresseavisen« 9/11 1811 No. 7.
- 55) meddelt af Kbh. Begravelsesvæsen.
- 56) Landsarkivet Skifte 1811, Prot. 1/45, Pag. 98.
- 57) Romersk. Kat. Kbg., Kbh. »Illegitimæ proles«, dbt. 1805 4/9, Pag. 269.
- 58) »Den Jonstrupske Stat«, Kbh. 1884.
- 59) Fransk ref. Kirke.
- 60) Hirsch: Officerer — Fransk Ref. Kbg. og Kallehave Sogns Kbg. 1805.
- 61) Fransk ref. Kirke.
- 62) meddelt af »Kriegsarchiv«, Wien 25/4 1935 (den tyske Tekst).
- 63) Overformynderiets Arkiv (den danske Tekst).
- 64) Fransk ref. Kirke.
- 65) Romersk Kat. Kirke (Afskrift i Landsarkivet), Vidner Joannes Dungan, Georgius Elphingston. I Fransk ref. K. Daabsprotokol 1802 18/6 anføres, at Ægteskabet var indgaaet 1 April s. A. paa Øen »Ween«.
- 66) Brickas Biograf. Lex.
Asiat. Comp. A¹ Breve fra Factoriet i Bengalen til Dir. Pakke No. 221, Skr. af 14/8 1790. Comm. Coll. Ostind. Kjøpbøger, Skr. til Duntzfelt, Meyer & Co. af 4/7—95.
- 67) Comm. Coll. Ost. Journal 1795/289.
- 68) Tinglynsningskontoret: Hof- og Stadsrettens Tinglysn. Protokol 1800.
- 69) »Aug. Hennings' Dagbog under hans Ophold i Kbh. 1802«, udg. af L. Bobé 1934, P. 113.
- 70) Tinglysn. Kontoret: Panteregister, Chr.havns Kv., Søndervoldstræde 201. Skøde 20/7 1801 fra Capt. Friedrich Friedrichs til Ryan.
» 24/12 1804 fra Ryan til Karetmager James Fife.
- 71) Danske Kancelli, II Deptm. Registrant, Ansøgning dateret 30/9—03 No. 1142/1803. Ægteskabet opløst 25/3—07 No. 578/1807.
- 72) Garnisons K. 9/6 1807.
- 73) Elvius og Hiort Lorenzen: Danske patr. Slægter I Christmas-Christmas.
- 74) Danske Kancelli: II Deptm. Registrant 743/1807.
- 75) Landsarkivet: Gl. Matrikul Register, Vester Kvarter.
Skøde 14/10 05 fra Justitsr. Jac. Brønnum Scavenius til Ryan.
» 30/1 09 fra Ryans Enke til Dr. James Ferrall.
- 76) Raadstuearkivet: Magistratens 1ste Sekretariats Resolutionsprot. Sag No. 1177.
- 77) Kbh. Skifteprot. No. 4/1809, P. 210.
- 78) Meddelt af Kbh. Begravelsesvæsen.
- 79) dbt. Fransk Ref. K. ifølge hendes højtidelige Erklæring i Enkekassen. Hun paaberaaber sig, at Kirkebogen ikke eksisterer, hvad for det første var usandt, men hendes Daab findes ikke der. Derimod findes i Fødselsstiftelsens Daabsprotokol under opgivne Dato og Løbe No. 979 født et Pigebarn, som d. 7 Novbr. i Daaben faar Navnet Jeannette.
Lengnick: Slægten Grove, Enkekassen No. 16352.
- 80) dbt. Fransk ref. K. Enkekassen No. 15822.
- 81) Fransk ref. K.
- 82) Folketæll. 1834, Vaalse By, Falster Nørre Herred, Maribo Amt.
- 83) Overformynderiets Arkiv.
- 84) Fransk ref. K.
- 85) Elvius og Hjort Lorenzen: Danske patr. Slægter I: Slægten Rothe.
- 86) Trap: Danmark IV Udg. II P. 365, P. 479, P. 491, VII P. 51.
- 87) Meddelt af Kbh. Begravelsesvæsen.

VITUS BERINGS NACHKOMMEN IN RUSSLAND

Von *Erik Amburger*.

Ungezählte Geschlechter aus allen Ländern Europas hat das unermessliche Russland im Laufe der letzten Jahrhunderte aufgenommen und meist aufgesogen, für den Westen fast spurlos verschwinden lassen. Oft geschah dies erst nach einigen Generationen, und die Ursache braucht durchaus nicht ein Aussterben zu sein. Ebenso oft verliert sich die Spur eines Namens schon mit dem Tode des Eingewanderten oder mit seinem Ausscheiden aus dem öffentlichen Leben, und man darf daraus noch lange nicht auf Kinderlosigkeit schliessen. Kein Wunder, wenn es sich um einen unbekanntem Arzt oder Prediger, einen kleinen Beamten oder Offizier in der Provinz handelt oder gar einen Handwerker. Verwunderlicher schon, wenn es ein Bewohner der Hauptstädte war. Kaum verständlich aber, wenn es um einen grossen Namen unter den Ausländern in Russland geht. Und zu diesen Grossen darf man den Seefahrer *Vitus Bering* rechnen. Was weiss man bisher über seine Nachkommen? Nichts. Es soll versucht werden, diese Lücke füllen zu helfen.

Zunächst noch ein paar Worte über Berings Laufbahn in Russland als Ergänzung zu seiner dänischen Biographie.¹ *Vitus Jonassen Bering*, in Russland *Ivan Ivanovitsch*, hat in der dänischen Kriegsmarine nicht gedient. Als 22jähriger, schon erfahrener Ostindien- und Amerikafahrer ist er 1703 in Amsterdam in russischen Dienst getreten, als der »Holländer« *Cornelius Cruys*, einst ein schlichter norwegischer *Niels Olsen*, für Russland warb. Vom Unterleutnant wurde er 1707 zum Leutnant, im November 1710 zum Kapitänleutnant befördert. Die folgenden zwei Jahre diente er im Asovischen Meer, wo er 1711 das Fahrzeug »Munker« führte. Die weitere Dienstzeit verlief im Norden. Am 28.1.1715 wurde er Kapitän 4. Ranges. Als Kommandant des Linienschiffs »Selafail« lief er in diesem Jahr, von Archangelsk kommend, Kopenhagen an. Im folgenden Jahr führte er die »Perl«. Im Mai 1717 wurde er Kapitän 3. Ranges, 1719 abermals Kom-

mandant der »Selafail«, am 1.3.1720 Kapitän 2. Ranges, im folgenden Jahr Kommandant der »Marlburg«, 1723 der »Lesnoe«. Vom 26.2. bis zum 10.8.1724 befand er sich ausser Dienst, danach bekam er als Kapitän 1. Ranges wieder die »Marlburg«. Das Jahr 1725 brachte dann die grosse Entscheidung seines Lebens. Ende Januar trat er eine Reise an, die ihm Mühe und Ärger, Strapazen und Leiden und zuletzt den Tod bringen sollte, aber auch einen grösseren Nachruhm, als er allen den ordengeschmückten Admiralen, deren Namen heute höchstens noch der Fachmann kennt, beschieden war: als Befehlshaber der Kamtschatka-Expedition« fuhr Bering in den Fernen Osten. Über seine Forschungen zu sprechen ist hier nicht der Platz. Nach seiner Abberufung wurde er am 14.8.1730 zum Kapitän-Kommandeur befördert. Erst 1733 trat er an die Spitze der zweiten »Kamtschatka-Expedition«, deren Verlauf bekannt ist. Am 8. (19.) Dec. 1741 hat ihn der Tod ereilt.²

Während des Nordischen Krieges hatte neben Kronstadt und Reval auch das 1710 gefallene Wiborg für die russische Flotte Bedeutung. Auch die Kirchenbücher dieser Orte künden von der Anwesenheit der ja meist evangelischen Seeoffiziere. Holländer, Engländer und Dänen überwiegen. Am 18.10.1713 wurde in Wiborg der Kapitänleutnant Vitus »Bäring« mit der Jungfer A n n a C h r i s t i n a P ü l l s e getraut, der Tochter des Handelsmannes M a t t h i a s P ü l l s e. Dieser war einer der reichsten Kaufleute der Stadt. Zwei andere Töchter verheiratete er bald darauf an den Vizeadmiral T h o m a s S a u n d e r s (Sanders, 1724) und den Staatskommissar A n t o n J o h a n n v. S a l t z a (1729). Die ersten Kinder Berings sind wohl in Kronstadt oder Petersburg getauft worden, nur eines in der Heimat der Mutter: am 14.10.1725 der Sohn M a t t h i a s V i t u s.³ Es ist nicht bekannt, aber unwahrscheinlich, dass die Frau (russisch Anna Matveevna genannt) dem Gatten nach Sibirien gefolgt ist.

Ein Versuch, die Nachkommen Berings aufzuspüren, stösst auf eine grosse Schwierigkeit jeder Personenforschung in Russland, die Transskription ausländischer Namen. Denn e, ä und ö werden im Russischen durch e wiedergegeben; auch der englische Name Baring würde so geschrieben werden. Unter den Trägern dieses Sammelnamens sind mit Sicherheit auszuscheiden: der Ingenieur-Offizier (1798 Oberst) C h r i s t i a n H e i n r i c h B a c h r i n g, der aus Königsberg i. Pr. stammt,⁴ und die Familie des Schneidermeisters Bering in Petersburg in den 1780er Jahren.⁵ Nicht gelungen ist der Anschluss zweier Brüder A l e x e j (geb. 1777) und I v a n (geb. 1781), der Söhne eines A b r a h a m, die mit ihren Nachkommen zum Adel des Gouvernements Moskau gehörten.⁶ Ebensovienig der eines Leutnant A l e x a n d e r († 1820), Sohn P e t e r s und der E v d o k i j a T i m a s c h e v, dessen Sohn A l e x e j

(1812—72) 1822 der Name *Timashev-Bering* verliehen wurde. Er war Generalmajor und Oberpolizeimeister von Moskau.⁷ Ein *Ivan Ivanovitsch* gehörte 1804—09 zum Feldjägerkorps.⁸ *Peter Michajlovitsch* starb 1854 als Student in Kasan,⁹ *Alexander Michajlovitsch*, wohl dessen Bruder, war 1879 Major der Gendarmerie.¹⁰

Immerhin lassen sich *Vitus Bering* ausser dem genannten *Matthias Vitus* noch vier Kinder zuweisen. Im Jahre 1765 erhielten seine drei Söhne, jedenfalls die damals allein lebenden, zusammen 5000 Rubel für die Verdienste ihres Vaters. Es waren der *Seconde-major* des *Tver-Karabinier-Regiments* *Jonas*, der *Kapitän* des *Velikoluzker Infanterie-Regiments* *Anton* und der *Assessor* *Thomas*.¹¹

Thomas trat am 14.12.1752 in holsteinischen Dienst als *Geheimer Kopist* im *Petersburger Regierungskonseil*, wurde später *Assessor* und nahm am 20.6.1761 seinen Abschied, um in russischen Dienst überzutreten.¹² Aus seiner Ehe mit *Dorothea Lichtenstein* wurde am 24.9.1770 in *Reval* eine Tochter *Katharina Elisabeth* geboren.¹³ Vielleicht ist *Christian Timofeevitsch* sein Sohn, obwohl der von *Thomas* abgeleitete *Vatersname* *Fomitsch* heissen würde. *Christian* trat 1775 ins *Seekadettenkorps*, wurde 1782 *Midshipman*, 1785 *Leutnant*, nahm 1785—94 an der *Kamtschatka-Expedition* von *Billings* teil, wurde 1788 *Kapitänleutnant*, 1789 *Kapitän 2. Ranges*, 1796 *Kapitän 1. Ranges* und 1799 als *Kapitän-Kommandeur* verabschiedet.¹⁴

Jonas wurde 1784 als *Oberst* und *Kommandant* von *Mglin* in der *Ukraina* ermordet.¹⁵ Mit Rücksicht auf seine Verdienste wurde sein Sohn *Alexander* 1785 auf *Staatskosten* ins *Seekadettenkorps* aufgenommen. Er nahm als *blutjunger Gardemarin* 1789—90 an den *Schlachten* bei *Öland*, *Kronstadt* und *Wiborg* teil, kam 1792 als *Midshipman* ins *Schwarze Meer*, wurde 1799 *Leutnant*, befand sich 1805—09 auf der *Mittelmeerflotte*, wurde 1811 *Kapitänleutnant* und starb am 5.3.1812.¹⁶ Sein Bruder *Anton* meldete 1789 dem *Fürsten Potemkin* den *Sieg Suvorovs* bei *Fokschanj* und wurde als *Augenzeuge* weiter nach *Petersburg* gesandt, wo er zum *Kapitän* der *Armee* und *Wachtmeister* der *Garde* befördert wurde und noch 300 Rubel erhielt. Er diente als *Rittmeister* im *Starodub-Karabinier-Regiment* und nahm 1796 den Abschied.¹⁷

Wahrscheinlich war auch *Jakob* ein Sohn von *Thomas* oder *Jonas*. Er wurde 1786 *Midshipman* der *Flotte*. 1788 *Leutnant*, geriet bei *Hogland* mit der »*Vladislav*« in *schwedische Gefangenschaft*, wurde 1793 zur *Dienstleistung* auf die *englische Flotte* kommandiert und starb dort 1797.¹⁸

Ausser den Söhnen hatte *Vitus Bering* eine Tochter *Anna Hedwig Helena*, verheiratet am 22.2.1750 in *Petersburg* mit

Fromhold Georg v. Korff, der am 28.1.1758 als Generalleutnant starb. Sie selbst starb 1786 55jährig und wurde am 29.10. in Volokolamsk bei Moskau begraben.¹⁹ Sie ist, wenn die Altersangabe richtig ist, in der Zeit zwischen den beiden Expeditionen des Vaters geboren.

NOTER.

- 1) Dansk biogr. Lexikon Bd. II, S. 484.
- 2) Allgemeine Marineoffizier-Liste (russ.) Bd. I, S. 40.
- 3) Kirchenbuch der schwedischen Gemeinde Wiborg. Über Matthias Pülle: Ruuth, Wiborg stads historia Bd. I, S. 594.
- 4) Staatsarchiv Königsberg, Et. Min. 32 d 3 Detractsachen Moskau. Genealogisches Handbuch d. Baltischen Ritterschaften, Estland Bd. II, S. 271.
- 5) A. Steinberg, Dr. A. F. Büsching und die 1762 bei der St. Petri-Kirche eröffnete Schule (in Jahresbericht d. Deutschen Hauptschule zu St. Petri 1912, S. 210, 214).
- 6) Savelov, Geschlechterbuch des Adels des Gouvernements Moskau (russ.) Bd. I (1913), S. 121.
- 7) Rummel-Golubzov, Geschlechterbuch (russ.) Bd. II, S. 473. Russ. biograph. Lexikon. Bobrinskoj, Adelsgeschlechter (russ.) Bd. II, S. 698.
- 8) Nikolaev, 100 Jahre Feldjägerkorps (russ., 1896), Beilage I, S. 19
- 9) Michajlovskij, Lehrer, Studenten und Beamte der Kaiserl. Universität Kasan 1804—1904 (russ.), S. 410.
- 10) Rangliste der Majore 1879, S. 625.
- 11) Materialien zur Geschichte der russischen Flotte (russ.) Bd. XI, S. 207.
- 12) Staatsarchiv Kiel A XXI. 219.
- 13) Kirchenbuch Reval St. Nikolai-Kirche.
- 14) Allg. Marineoffizier-Liste Bd. III, S. 164.
- 15) Vollständige Gesetzessammlung (russ.) I, Bd. XX, S. 507: Bericht des Kriegskollegium v. 5. 1. 1785.
- 16) Allg. Marineoffizier-Liste Bd. III, S. 163; Bd. VIII, S. 586.
- 17) Zeitschrift »Russkaja Starina« Bd. 16 (1876), S. 411. Sbornik der Russ. Histor. Gesellschaft Bd. 23, S. 477; Bd. 42, S. 25. Briefwechsel Katharinas II. mit Dr. Zimmermann, hrsg. v. Bodemann, S. 107. Martynov, Geschichte des 12. Starodub-Dragonerregiments (russ.), Beilage S. 56.
- 18) Allg. Marineoffizier-Liste Bd. III, S. 165.
- 19) Jahrbuch für Genealogie etc. (Mitau) 1905/06, S. 64. Fechner, Chronik der evangel. Gemeinden in Moskau Bd. II, S. 22.

BERTEL THORVALDSENS HERKOMST

Af *Louis Bobé.*

Spørgsmaalet om Bertel Thorvaldsens rette Fødselsaar har i de seneste Aar atter og atter været Genstand for Drøftelse og har særlig i Dagspressen fremkaldt forskellige Indlæg, hvis Argumentation nu skal sammenfattes i Korthed.¹

For den længe uanfægtede Antagelse, at Thorvaldsen fødtes 19 Novbr. 1770, taler de vægtigste Grunde. Først og fremmest hans egen Angivelse til Baronesse Stampe, der ogsaa under hans Ophold paa Nysø fejrede denne Dag som den eneste rigtige og gældende.² Samme Aar og Datum anføres i de Optegnelser om Thorvaldsens Levnet, som skyldes hans Ungdomsven P. H. Haste, der sikkert oftere maa have været til Stede, naar hans Fødselsdag mindedes i det fædrene Hjem, og har optegnet Dagen i en Skrivekalender.³ Endelig fejredes Hundreedaarsfesten for den store Kunstner uomstridt samme Dag i 1870.

Tvivlen om Rigtigheden af Aar og Dag er dels opstaaet ved nogle Ytringer af Thorvaldsen, som næppe skal tages altfor alvorligt, dels ved Udenomssnak og den Omstændighed, at man for-gæves havde eftersøgt baade Antegnelsen om hans Daab og hans Forældres Vielse i Københavns Kirkebøger. Hertil er at bemærke, at Præsten paa en Tid, da Bestemmelsen om dobbelte Register endnu ikke var indført, mulig har forsømt at indføre Daaben, hvad man har mange Exempler paa, og at Vielsen kan have fundet Sted udenfor København. Ingen Genealog tør vel paastaa at have gennemforsket alle Landets Kirkebøger, og ikke faa af disse er desuden gaaet tabt. Tilmed lader en Tradition Thorvaldsen fødes paa en Rejse, Forældrene skulde have gjort til Island. *Tvivlen fik yderligere Næring* ved at F. Weilbach i sit *Kunstnerlexikon* hævdede, »at der er Grund til at tro, at man gjorde Thorvaldsen mindst to Aar for gammel for at faa ham konfirmeret ved 14 Aars Alderen saa nær som muligt, hvilket skulde staa i Forbindelse med,

¹ Persh. Tidsskr. 6, VI, 160 ff., 7, III, 74. Berl. Tid. 25.-27. Nov. 1931; 26. April 1932.

² R. Stampe, *Erindringer om Thorvaldsen*, 1912, 85, 91.

³ Riises *Archiv XVI* (1824), 369—73. Orig. i Bakkehushets Arkiv.

at han ellers næppe havde fyldt 11 Aar, da han i Oktober 1781 optoges i Akademiets første Frihaandstegneskole«. Mærkeligt nok oplyser Weilbach selv, at det ikke var enestaaende, at Drengene saa tidligt fik Adgang til Skolen. Werluff angiver at være kommet i den saakaldte Ornamentskole i sit 12. Aar,¹ og Aug. Hennings omtaler denne Aftenskole som besøgt af Haandværkerdrene, og ved Bertel Thorvaldsens ualmindelige Nemme er det vel ikke saa underligt, at han optoges i Skolen endnu tidligere end andre.²

Som det fremgaar af Weilbachs haandskrevne Samlinger, har han udfra de anførte Synspunkter undersøgt Fødselsstiftelsens Protokoller og fundet tre Børn af Navnet Bertel, indkommet henholdsvis Dec. 1771, Okt. 1772 og Febr. 1773, hvoraf fremgaar, at dette Fornavn har været meget yndet paa hin Tid. Hertil kommer en fjerde Bertel, fundet af Overretssagfører H. Malling i samme Bog; Bertel Torvals, født (døbt) 13. Novbr. 1768, hvilket Datum kontrolleres af Tilføjelsen 24 Søndag efter Trinitatis.³

Hvor fristende det end kan være, som hævdet af afd. Landsarkivar G. Hornemann, at identificere det her nævnte Barn med vor store Kunstner, baade for Navnenes Skyld og fordi Fødselsdagen kommer nær op ad den, Thorvaldsen selv har opgivet, bør man være varsom med at fastslaa Slutningen som en afgjort Kendsgerning. Dels kunde det jo være en ældre, som lille afdød Broder til Kunstneren, og dels behøver Faderen ikke at have været en Thorvaldsen, men en eller anden Mand af Navnet Thorvald. Endelig bør det erindres, at Kunstnerens Fader Gotskalk havde en Broder Are (tidligere omtalt i nærværende Tidsskrift 7 III 75), og desuden levede i København en Thorvald Thorvaldsen fra Øfjord paa Island, der 1788 paa Grund af Forfalskning af Banksedler dømtes fra Livet, men blev benaadet, endvidere en Vægter Thorvaldsen.⁴ Foruden de fire nævnte, kan der have været flere af Navnet Thorvaldsen, man ikke kender.

Imod Antagelsen, af den 1768 fødte Bertel Torvals er identisk med Kunstneren, taler bestemt Faderens Angivelse i Folketællingslisten for 1787, i hvilken han har opført sin Søns Alder til 17 Aar, og *dette stemmer altsaa med det oprindeligt* og i mere end et Aarhundrede *anerkendte Aarstal 1770* for Bertel Thorvaldsens Fødsel. Da vor Kunstner blev konfirmeret 15 April 1787, var han altsaa 16 Aar 4 Maaneder gammel; havde han været født 1768,

¹ Hist. Tidsskr. 4. IV. 272 f.

² Aug. Hennings' Dagbog 1802 (Danske Mag.).

³ Politiken 1918 ⁹/₁₀ og Nat. Tid. 1920 ⁹/₁₁.

⁴ Om Torvald Torvaldsen se nærmere Danske Kancelli, Rotuli, 1. Febr. 1788. Suppliqver 1788. O. B. Nr. 2049.

vilde han have været over 18 Aar, med andre Ord en usandsynlig gammel Konfirmand.

Thorvaldsens længe ensidigt og med Urette haardt bedømte Fader sigtes nu atter af den eller dem, der vil opretholde Hypotesen om Aaret 1768, for at have forfalsket Sønnens Alder. Først skal han have gjort ham to Aar ældre, for at faa ham ind paa Akademiet, og nu to Aar yngre, for, »saa længe som muligt at skjule, at han var uægte født«. Og dette skulde han have gjort netop i det Aar, hvor han dog efter al Rimelighed har maattet forelægge en Daabs- eller Fødselsattest i Anledning af Konfirmationen. Kan man virkelig tiltro jævne Folk i en Storstad paa hin Tid en saadan Ømskindethed, at ville forvanske deres Søns Fødselsaar 17 Aar efter, for at skjule, at han var født før Ægteskabets Indgaelse eller var Frugten af en løs Forbindelse? Den sidstnævnte Formodning kan i hvert Fald bestemt afvises som fuldstændig ubegrundet, eftersom Thorvaldsens Forældre *senest i Foraaret 1771* i en officiel Kilde *opgives som Ægtefolk*.

At Thorvaldsen blev saa sent konfirmeret, skulde, har man sagt, have sin Aarsag i, at han var saa langt tilbage. Derom ved man intet positivt. At Præsten Høyer ved Holmens Kirke i Listen over Konfirmanderne betegner Bertel som Monsieur, kan vel snarere end Alderen tilskrives den Omstændighed, at Præsten gennem sin Broder, Maleren Cornelius Høyer, Thorvaldsens Lærer, vidste, at Thorvaldsen faa Maaneder (Jan.) før var blevet udmærket med Akademiets Sølvmedaille. Det lyder endeligt ganske usandsynligt, at Thorvaldsens Fader overfor de to Brødre Høyer, der sikkert var godt underrettet om hans Familieforhold, skulde have forsøgt en Forvanskning af Sønnens Aldersangivelse, afvigende med to Aar fra den i Folketællingslisten opførte. De løst begrundede Sigtelser mod Thorvaldsens Fader som Dokumentforfalsker bør én Gang for alle afvises.

Om Thorvaldsens Forældre har jeg i Pershist. Tidsskrift (6 VI, 160 og 7 III, 74 f.) givet forskellige Meddelelser og især oplyst Moderens rette Navn Karen Dagnes og hendes rette Herkomst. Af Kirkebøgerne i Lemvig og Nørre Nissum (velvillig Oplysning fra Landsarkivet i Viborg) fremgaar følgende. Jakob Hansen Dagnes fra Dagnæs, Hatting H., Tyrsted Sogn, var først Musikantsvend i Ribe, hvor han 13 Aug. 1733 ægtede Sidsel Carlsdatter Mulvad, † 1767. O. 1735 blev han Organist i Lemvig og 1742 Degn i Nørre Nissum, hvor han døde i 1771. Han havde Børnene: Otto, f. 1733, Degn i Børglum; Karen, f. 1736 (se ndfr.); Jacob, f. 1740, boede 1771 i Thy; Hans, f. 1741, † 1787 i Skidengaard i Lem; Christian, f. 1743, var 1771 bosiddende i Norge; Erik Lemming, f. 1745; Anne, f. 1746, boede 1771 i Degneboligen i N. Nissum; Johan-

ne Erica, f. 1747, † lille; Johanne Erica, f. 1749, boede 1771 i Degneboligen; Carl, f. 1751, ligeledes.

Thorvaldsens Moder, Karen Dagnes, blev hjemmedøbt i Lemvig 16 Jan. 1736 og 17 Aar gl. i 1752 konfirmeret i Nørre Nissum. I Skifteakten efter Moderen 1767 angives, at hun er rejst til Kbhvn., »men vides ej enten hun er levendes eller død«; i 1771 ved Faderens Død siges hun at opholde sig i Kbhvn., »men hvor, vides ikke.«¹

At Thorvaldsens Forældre har været lovformeligt gift, stadfæstes af det 5 Maj 1771, *altsaa 1/2 Aar efter Sønnens Fødsel*, optagne Mandtal over de »udi Øster Quarteer boende Ægtepar i Huset Nr. 131«, nuværende Vingaardsstræde Nr. 12, ved Hjørnet af Smedens Gang, Nabostedet til den fra Ewalds Livshistorie kendte Gaard, hvor hans Ven Spendrup havde sit Brænderi. Antegnelsen lyder: *Torilsen, Billedhugger Svend, 28 Aar, gift 1. Gang; Kone, 24 Aar, gift 1. Gang*. Rigtigheden af denne Antegnelse staar sikkert til Troende.

Skønt Navnet er forskrevet, er der ingen Tvivl om Identiteten med Gotskalk Thorvaldsen, hvem man i 1762 finder opført i Extraskatten som Billedhuggersvend, idet Aldersangivelsen er overensstemmende med den af Thorvaldsens Fader i 1787 opførte (f. 1743), medens Hustruens afviger med 9—10 Aar fra Kirkebogens Antegnelse.²

Den næste Optegnelse om Thorvaldsens Forældre findes i Folketællingen 1787. I Listerne over Beboerne i Øster Kvarter, som er optagne af en i Penneføring øvet Mand, findes for Huset Nr. 299 opført: *1. Familie: Gotskalk Torwaltsen, Hosbond 44 Aar gift 1ste Gang. Karen hans Kone 38 Aar gift 1ste Gang. Bertel Torsen hans Søn 17 Aar ugift lærer Professionen*. Hvert Skema er paatrykt Bemærkningen: *Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet, hvilket viser, at der er tilstræbt Stringens*. At Sønnens Navn er opført som Torsen, skjuler sikkert ikke nogen Hemmelighed, men skyldes kun Skødesløshed.

Folketællingslisten, hvis Angivelse for Bertel Thorvaldsens Fødselsaar, mod hvis Rigtighed der ikke foreligger nogetsomhelst positivt begrundet Tvivl, oplyser os om det Milieu, den daglige Omgang, til hvilken Ynglingen var knyttet.

Som den anden i Huset boende Familie opføres Christian Granmølbjerg,³ Auditeur og Stads Sekretair, 73 Aar, med 200 Rd.Pension, Hustru og tre Døtre i en Alder af 20—17 Aar samt

¹ Skodborg A.s gejstlige Skifteprot. 305, 330.

² Folketælling 1801: Dr. Tværgade 345, Gotskalk Torvaltsen, Bildhugger, 62 A., 1. Ægteskab: Konen Karen Dagnes 54 A.

³ Persh. Tidsskr. 3 VI og IV 2; 5 IV.

en Søn paa 26 Aar, Fuldmægtig, ugift. Molberg er omhandlet i to udførlige Monografier af de norske Personhistorikere Huitfeldt K a a s og T h o m l e, der begge har givet ham et alt andet end smigrende Vidnesbyrd. Falskelig hævdede han at være Søstersøn af L u d v i g H o l b e r g, blev Student paa falske Attester, derefter afskediget paa Grund af Bedrageri og, saa mærkeligt det lyder, umiddelbart efter udnævnt til Garnisonsauditor og senere til Stabssekretær i Trondhjem. Fra dette Embede blev han kasseret for at have udfærdiget falske Attester og afskediget med Pension, hvorefter han flyttede til København. Her optraadte han som Romanforfatter og vandt det kongelige Landhusholdnings-selskabs Guldmedaille. I sit Ægteskab med C h r i s t i n e M a r i e F u c h s fra Kongsberg havde han den førnævnte Søn, der en Tid lang fristede Livet som Oversætter ved Berlingske Tidende, og af Døtrene har de ældste, S y l v i a og A m a l i e, en vis Interesse. Paa den Tid, Bertel Thorvaldsen og hans Forældre boede sammen med dem, var de to meget smukke Søstre forlovet med to Brødre, C h r i s t i a n og J e n s M i c h a e l H e r t z. Medens den første af disse efter et lystigt, udsvævende Studenterliv, der nedbrød hans Helbred, forsøgte sig som Digter og endte som Klokker i Roskilde, gik den anden, mere adstadige, den theologiske Vej, blev Domprovst i Roskilde og senest Biskop i Ribe. Dennes Datter, hvis Erindringer er trykt,¹ betegner Døtrene som lystige og raske. Hos Molberg førtes »et overgivent, støjende og vist ikke ganske sædeligt Hus«, ogsaa betegnet som vist meget »farligt«. Her færdedes mange overgivne og støjende Fyre, hvilket bekræftes af den bekendte Skolemand S. B. T h r i g e,² der omtaler det overdaadige lystige Liv i den Molbergske Kreds.

Det »farlige« Hus i Laxegade er nuværende Nr. 20, men er sikkert helt eller delvis nedbrændt ved Københavns store Brand i 1795, dog snart efter genopstaaet. Unægtelig overraskes man ved i denne Smaakaarsgade at se Façaden smykket med en Række Balustre og Billedhuggerornamenter. Maaske tør man gætte paa, at disse skyldes Thorvaldsens Fader.

Efter det Billede, der nu engang har dannet sig om det uordentlige eller dog uharmoniske Samliv mellem Thorvaldsens Forældre, er man let tilbøjelig til straks at mistænke dem og Sønnen for at have sluttet sig til det slette Selskab i Molbergs Stuer. Men heri tager man meget fejl. Det er i dette Tidsskrift³ tidligere bleven oplyst, at Billedhugger Torvalsel [!], som Meddeleren (H. W e i t e m e y e r) ikke fordrister sig til at identificere med Kunst-

¹ Mem. og Breve X, 17 f.

² Museum 1891 I, 105 f.

³ Persh. Tidsskr. 6. VI, 154.

nerens Fader, og hvis Bopæl han beklager ikke at kunne finde, i Marts 1787, altsaa umiddelbart før Sønnens Konfirmation, har indgivet en Klage til Magistraten over Auditor Molberg. Besværingen gaar ud paa, at Molberg og hans Selskab foruroligede ham Dag og Nat med uanstændig Syngen og Banden samt Støjen. Den Indstævnte blev kaldt op og maatte love, at det ikke skulde ske oftere. Unægtelig faar man heraf Indtryk af, at Thorvaldsens Fader var en alvorlig og stille Mand, der vilde værne sig og sine, ikke mindst vel Sønnen, der gik til Præsten, mod ulidelige Samboer.¹

Naar man tager i Betragtning, at den Del af Laxegade, i hvilken Bertel Thorvaldsens Forældre boede, var betydelig mere notabel end nu, og at deres Lejlighed var i Stueetagen, vægrer man sig ved at tro, at de økonomiske Kaar i Hjemmet, den Gang i alt Fald, var saa slette som hidtil antaget. Efterhaanden som der i Arkiverne dukker gamle Regninger op paa Billedskærerarbejder, Gotskalk Thorvaldsen har udført for Holmen, Theatret og Privatmænd, faar man afgjort Indtrykket af, at han var en stræbsom Mand, der ikke savnede Arbejde.

Tilbage staar i denne Sammenhæng en Omtale af endnu een Tvivl i Henseende til Kunstnerens Fødsel, nemlig hvorvidt Gotskalk Thorvaldsen var Kunstnerens virkelige Fader. Sandelig, faa herhjemme har som denne stilfærdige Mand været et saa efterstræbt Bytte for en sen Eftertids Sporlyst, Paahitsomhed og Sensationstrang.

Af Thieles Biografi af Thorvaldsen ved man, at denne har opgivet sin Moders Pigenavn at være Grønlund, hvad der altsaa vitterligt er forkert. Sikkert er det, at Thorvaldsens Forældre nød Understøttelse af en Grønlund, identisk med Anders Grønlund (1742—1807), fra 1769 Prokurator ved alle Over- og Underretter i Danmark og fra 1782 Underfoged ved Københavns Hof og Stadsret.² Et Slægtskabsforhold mellem ham og Thorvaldsens Moder har i hvert Fald hidtil ikke kunnet paavises.

I flere paa hinanden følgende Numre i Berlingske Tidende for Nov. 1931 er optaget en Række Indlæg til Gunst for den overraskende Nyhed, at Underfoged Grønlund maatte være Thorvaldsens virkelige Fader. En Indsender udtalte endog, at han ikke var i Tvivl om at Grønlund var Faderen. »Hovedmomenterne« i disse Afsløringer var: den førnævnte Understøttelse, Grønlund havde ydet, og den Omstændighed, at Thorvaldsens Biograf C. V. Oppermann og Red. af Dansk Biografisk Haandlexikon havde begaaet den Overilethed, paa Tryk at fremføre som en Kendsger-

¹ I Dansk biogr. Lex. hedder det, at Th. voxede op i et fattigt og uordentligt Hjem.

² H. Hjorth-Nielsen, Danske Prokuratorer, 1935, 119.

ning, at Bertel Thorvaldsen var født paa Fødselsstiftelsen 13. Nov. 1768. Endelig, og hvad Indsenderne særlig lagde Vægt paa, var, at Thorvaldsens Museum netop da havde erhvervet to farvelagte Portrættegninger af Underfoged Grønlund og Hustru, udførte af Thorvaldsen. Desuden blev man samtidig, i den af Berlingske Tidende foranstaltede Silhouetudstilling bekendt med et Par Skyggerids, der forestillede det samme Ægtepar. Man mente at kunne konstatere en paafaldende, »en ganske kolossal Lighed« mellem Underfogeden og Bertel Thorvaldsen. Hertil er at bemærke, som det ogsaa er blevet sagt, at det er utilbørligt at insinuere, at en Understøttelse skal være betinget af et lønligt Forhold, og endvidere, at en Portrætlighed kan bero paa Tilfældighed, og at det personlige Skøn er let paavirkeligt. Bemærkningen om Ligheden, paa hvilken Paastanden om Grønlunds Paternitet ene beror, passer ikke godt til Thieles Udsagn, at Thorvaldsen var sin Moders udtrykte Billed.

En Deltager i den her omhandlede Diskussion gaar saa vidt, at ville hævde, at Thorvaldsen sikkert selv var ganske klar over sin Herkomst, og en anden Indsender mener at finde Støtte herfor i en Anekdote, som Thiele refererer efter Oehlenschläger. Mod saa løst henkastede Paastande vil jeg fremføre de Ord, hvormed afdøde Professor F i n n u r J ó n s s o n afslutter sit Indlæg i Sagen: »Betyder det da intet, at Bertel Thorvaldsen udførte en pragtfuld Døbefont (1827), som han skænkede til Island og nu findes i Domkirken i Reykjavik? Paa den staar (paa Latin) følgende Indskrift: »Dette Arbejde gjorde Albert Thorvaldsen i Rom og skænkede til Island, sine Fædres Land (terræ sibi gentiliciæ) for Pietets Skyld.« Hvorfor skulde han have gjort dette — og med saa bestemt Udtryk — hvis han ikke selv troede paa, at han selv var Søn af Gotskalk Thorvaldsson? Jo vist troede han det, og var det sikkert ogsaa.«

Jeg gør Finnur Jónssons Ord til mine. Hævdvundne Minder indenfor et Folk og Mindedage med hundreedaarige Traditioner bag sig bør der ikke rokkes ved uden absolut afgørende Modbeviser, og til disse hører ikke Arkivhypoteser (et Ord, der pludselig har vundet Indgang), tilfældig Lighed og selvbehagelige Konstruktioner.

FRA TRANKEBARS KIRKEBØGER

Af *Knud Heiberg*.

Zions Kirke, den danske Menigheds Kirke i Trankebar, blev af den, efter Koloniens Afstaaelse i 1845, tilbageblivende Menighed i Aaret 1846 overdraget til det Engelsk Øst-Asiatiske Kompagni, og den anglikanske Kirke har siden da — mere eller mindre regelmæssigt — opretholdt en engelsk Gudstjeneste i Kirken. Nu staar Kirken nærmest som et Mindesmærke om de svundne Dage, helliget ved Mindet om, at den første dansk-hallske Mission her holdt sin Gudstjeneste, indtil den lille, senere forsvundne, Jerusalems Kirke blev bygget, — som et Mindesmærke om, at her søgte danske Mænd og Kvinder, fjernt fra Fædrelandet, til Kirke.

Endnu er der mange Minder om den danske Tid knyttet til Kirken, der som et historisk Monument vedligeholdes af Madras-Regeringen, og disse Spor af Danskeres Leven og Færden i Indien kan ikke andet end vække Interesse hos den Dansker, der lever en Menneskealder herude.

Forholdene medfører, at Zions Kirkens Bøger er en lidet kendt Kilde til dansk Historie, særlig Personalhistorien, og jeg har derfor, siden jeg for mange Aar siden tilfældigt fik fat i disse Bøger, gennemgaaet dem ret omhyggeligt. Lejligheden dertil fik jeg ved Velvilje fra Biskoppen af Madras og hans Stifts Registrar, idet jeg fra Tid til anden fik Tilladelse til at laane Bøgerne, og saaledes kunde gennemgaa deres Indhold, naar Tiden gaves dertil. Nu er de blevet overført til Madras-Regeringens Hovedarkiv, hvad der gør Adgangen til dem ikke saa lidt mere omstændelig.

Desværre synes det, at Bøgerne indtil 1767 er gaaet tabt, men fra Slutningen af dette Aar og til Afstaaelsen i 1845 findes de i Behold i fire Bind: 1: 1767—1800, 2: 1801—22, 3: 1823—38 og 4: 1839—45.

Kirkebogen 1767—1800 er tildels i en ret skrøbelig Forfatning; ganske vist blev der for nogle Aar siden gjort et Forsøg paa at restaurere den, men baade i Daabs-, Konfirmations- og Begravelseslisterne findes Lakuner, der nu ikke mere kan udfyldes. Ægteskabslisten synes derimod at være fuldstændig og er læselig. Bogen begynder med en Autorisation underskrevet af Guvernøren P e t e r

Herman d'Abbestée den 1. August 1767, hvorefter Præsten C. Dannefær Bøeg har skrevet:

»Nærværende mindre Kirke-Bog, foruden een noget større, der begge formedelst forriges slette Tilstand, som derfor ikke meere kand bruges, men er henlagt, ere saaledes af Kirken igien bekostet, istandsat og approberedt, at derudi straxen kand begyndes med at indføre ved Aars-Tall, Dag og Datum, hvad der høre til enhver, er da og begyndt med udi ovenmeldte Augusti Maaned indeværende Aar 1767 og ønskes hiertelig af os underskrevne, at Guds store Naade i Xsto mod alle, som lader sig indpode udi ham, og bliver sande Lemmer af Hands Legeme, maatte tee sig saa kraftig udi os alle baade Lærere og Tilhørere, at alle deris Navne, som herudi tegnes, maatte og findes optegnet udi Livsens Bog i Himmelen.

Tranquebar d. 2. Aug. 1767.

C. Dannefær Bøeg. «

Kirkebogen 1801—22 er nylig blevet meget omhyggeligt istandsat af Arkivet og fremtræder nu som et stort, smukt Foliobind, hvis Blade er indlagt i gennemsigtigt Silketøj, og — skrevet for Størstedelen af Klokker J. J. (W o d s c h o w, der havde en meget smuk og omhyggelig Haandskrift — er den nu fuldstændig bevaret. I Daabslisten anføres stadig — i Modsætning til hvad der var Skik tidligere — Fødselsdage, og for Wodschows egne Børn — han havde tretten — og andre nære Slægtninges Vedkommende, er ikke blot Dagen, men ogsaa Fødselstimen angivet. I Begravelseslisten har han undertiden meddelt personalhistoriske Oplysninger.

Denne Kirkebog er autoriseret af ikke færre end tre Regeringsraader, nemlig S v i t z e r, M ü h l d o r f f og S c h m i d t, og er kontraseret af Guvernementssekretær C. T. B o a l t h. Derefter følger Præstens Indledning, der afspejler Tidens Svingning fra god, gammel Lutherdom, som vi mødte den i Indledningen til Kirkebogen fra 1767, til Rationalisme af reneste Vand. Den lyder saaledes:

»Nærværende Kirkebog er formedelst den forriges ubrugelige Tilstand igien af Kirken bekostet og af det høie Gouvernement approberet, saa at derudi strax kand begyndes med at indføre ved Aarstal, Dag og Datum, hvad der hører til enhver, fra indeværende Maaned Februarius 1801. Maatte dog alle dem, der herudi lade indskrive deres Navne som Medlemmer af vor Kirke og Bekiendere af den ærværdige christelige Religion stedse udmærke sig som redelige Borgere og fromme Christne. Maatte from Dyd og urokkelig Retskaffenhed gøre dem Guds Naade og Himmels lønnende Saligheder værdige.

Trankebar, d. 8de Februarius 1801.

Ernst Stegmann,
Præst ved Zions Kirke.«

Kirkebogen 1823—38 er i god Forfatning, og da den indtil i Juni 1832 er skrevet af Wodschow, er den tydelig og let læselig. Om Wodschows Begravelse indeholder den følgende:

»(1832) Sept. 3die blev paa den nye Kirkegaard begravet, død 2. Septbr. Klokkeren ved Zions Kirke og Skolelærer ved Zions Skole Jens Jacob Wodschow, født paa Sønderkov ved Ribe i Jylland den 8de Martii 1773. Han har været her i Trankebar i 33 Aar og forestaaet sit Embede som Klokker og Skolelærer omt. 32 Aar. Liget blev nedsat i Kirken, medens Liigtalen holdtes, for og efter Talen blev afsjunget 2de Sange, der, saavel som Talen, tolkede den Afdødes store Værd som Menneske og Lærer. Derefter blev Liget udført og nedsat i Graven, hvorpaa Jordspaaastelsen skede«.

Wodschows Hustru hed Sophia Magdalena Runge og var født i Trankebar 1785, men Daaben eller Fødselsdatoen mangler i Kirkebogen, der oplyser, at hun var en Datter af Klokkeren Carl Ludvig Runge og Anna Elisabeth Tannen. 17 Aar gammel ægtede hun 8. Juli 1802 J. J. Wodschow. Da hun døde skrev hendes Mand i Kirkebogen:

»1823, April 13. Begravede Hr. Dr. Caemmerer paa den nye Kirkegaard den fromme og dydige Kone Madame Sophie Magdalene Wodschow. Hun var 38 Aar gammel og efterlod sig en sørgende Mand og 13 uforsørgede Børn, avlede i et 21 Aars kjerligt Ægteskab, at begræde hendes store Tab.«

Alle Børnenes Navne findes i Kirkebogen.

Bogen er videreført af Wodschows Efterfølger C. C. Eibye, der havde endnu mere Interesse for biografiske Noter end sin Forgænger, og som ikke blot i den af ham selv førte, men ogsaa i de tidligere Bøger har tilføjet Noter om forskellige Personer.

Denne Kirkebog er forsynet med en Autorisation, undertegnet af J. L. Koefoed og J. Rehling og kontraseret af Sekretær J. Lorentz, men den har ingen Indledningsønske, som de to foregaaende Bøger, og i den følgende Kirkebog mangler saavel dette som Autorisationen — tempora mutantur.

Kirkebogen 1838—45 er skrevet i en Bog med trykte Sideoverskrifter. Den er ogsaa omhyggeligt og smukt skrevet af Eibye, men Papiret er daarligt og næsten fortæret af Bogmug, saa flere Steder er ganske ulæselige. Imidlertid er Arkivet nu ved at redde af den, hvad reddes kan, ved at behandle den paa samme Maade som Kirkebogen fra 1801.

Zions Kirkens Bøger indeholder, trods Lakunerne i de ældre Dele, en stor Mængde direkte og indirekte Oplysninger om Livet i Trankebar. Da det kun drejer sig om et lille Samfund, faar man igennem dem, og især gennem de lange Fadderlister, en Mængde Oplysninger om det selskabelige Liv i Byen; vi faar Indblik i den Standsforskel, der har gjort sig stærkt gældende i hine Tider, og mindes om den menneskelige Skrøbelighed (den først anførte Daab

gælder et illegitimt Barn). Tankerne om Børnebegrænsning hørte Fremtiden til; især i Overklassen hører en stor Børneflokk her som i Hjemlandet til Dagens Orden, men ogsaa den store Børnedødelighed møder vi her.

I disse Bøger afspejler sig Tidernes Opgang og Nedgang, og de giver et meget interessant Indblik i de sociale og ægteskabelige Forbindelser, Danskerne i Trankebar indgik med »Standspersoner« af det brogede, af mange Nationer sammensatte Samfund, der dengang spillede en Rolle i Indien. Naar den engelske Højkommissær *Kelso* under Trankebars Besættelse af Englænderne (13. Februar 1808 til 20. September 1815) 24. April 1809 ægtede Justitiarius *Jacob Edward Colbiørnsens* og Fru *Maria Genevieve, f. Fischers Datter Maria Rosalia* (f. 11. Juli 1793 og saaledes ikke 16 Aar gammel) tyder dette jo ikke paa, at Fjendskabet hjemme i Europa spillede mere end en ren administrativ Rolle ude i det fjerne Indien. Vielsen blev foretaget efter det anglikanske Ritual af den engelske Chaplain fra Trichinopolis, *M. A. Keating* (som vistnok halvt var af dansk Slægt). Socialt set betragtede man ikke herude hinanden som Fjender.

Nogle af de første Bryllupper, der er optegnede i Kirkebøgerne (af hvilke det ses, at de fleste Bryllupper til langt ind i det 19. Aarhundrede foretoges i Hjemmet, ikke i Kirken) var de tre Bryllupper 2. Juledag 1768, hvorom Kirkebogen indeholder følgende:

»December 26de bleve 3de Par copulerede paa Castellet Dansborg, neml.: Hr. Gouverneur *Hermann Abbestée* med *Mademoiselle Françoise Lange*, Hr. Oberst *Johann Jørgen Fischer* med *Mademoiselle Rosalie de Tauranach*, og Doctor Medicine *Johann Gerhard König* med afdøde sal: Pastor *Bøeg's* Enke *Madame Catharina Elisabeth, née de Tiloh*«.

Tredobbelt Bryllup paa Dansborg og Guvernøren selv som Brudgom — der maa have været Fest i Trankebar den Dag.

Det synes ikke at have været vanskeligt for Kvinderne at blive gift i Trankebar, de fleste blev endda gift i meget ung Alder. Enkegiftermålet — det Spørgsmaal der har sat og endnu den Dag i Dag sætter saa mange Sind i Bevægelse i Indien — frembød ingen Vanskeligheder her; men tre Gange Bryllup i mindre end seks Aar, det er dog vist en Rekord.

Ellen Christine Panck ægtede 11. December 1770 i Justitsraadinde *Mejers Hus* velærværdige Hr. *Peder Mandrup Tuxen*, Præst ved Zions Kirke. Han døde 17. Maj 1772, og 7. September samme Aar finder vi, at

»Velærværdige Hr. *Caspar Ernst Møller*, Præst ved Zions Menighed blev copuleret i Hr. *Seconde Hulbeks Huus* til *Madame Sal: Tuxens* Enke. Brudeskammel og Tæpper brugt«. Pastor *Møller* døde 27.

Maj 1776, og 13. November derefter meddeler Kirkebogen: »Blev udi Hr. Seconde Huulbechs Huus copul: Underboghder Monsr: I var Lyche med Madm. Ellen Christine Panch, sal. Møllers Enke. Brudeskamler brugt.«

Kirkebøgerne er selvfølgelig ført paa — et dog i den ældste Tid ikke altid lige godt — Dansk, og mange danske Familienavne forekommer her. Fra den her omhandlede Periode kan — foruden de ellers omtalte — nævnes Navnene: Angelo, Barner, Bauman, Bech, Berregaard, Bie, Bielefeldt (Billefeldt), Biering, Birch, Borgen, Bryde, Bülow, Boalth, Bredstrup, Bruun, Due, Ewald, Fiellerup, Fog, Fugl, Giessing, Giøtting, Giødesen, Grøn, Halkiær, Halse, Hansen, Helmich, Hermansen, Holmberg, Holst, Kaas, Kauffmann, Kierulff, Koch, Koefoed, Klaumann, Lakiær, Lassen, Lindam, Lorentzen, Lund, Lütken, Martensen, Mourier, Mouritzen, Møller, Nyegaard, Olivarius, Ottesen, Oxholm, Pingel, Prahl, Riis, Roepstorff, Rosen, Schaffalitzky de Muckadell, Schmidt, Scholten, Sejerøe, Sundbye, Svane, Valeur, Wiehe, Wilkens, Winding, Winther, Wismann, Worm og mange andre.

Men det er ikke blot danske Navne, der forekommer, ogsaa portugisiske, franske, hollandske og engelske findes i stort Antal. Det europæiske Samfund i Indien var i høj Grad kosmopolitisk. I »Breve fra Indien« fortæller K. E. Møhl, hvorledes Damerne i Trankebar plejede at lejre sig under et stort Tamarinthetræ i hans Have den ganske Dag og passiare paa Dansk, Engelsk, Tamulisk, Portugisisk, eftersom det gjordes Behov. »Imellem sig selv indbyrdes tale de Portugisisk, til Tjeneren Tamulisk, til fremmede Engelsk, til os Dansk; undertiden kommer ogsaa Tydsk og Fransk med« (S. 49). Det var i 1830, men Forholdene har næppe været anderledes i Aartierne forud. Selv i Kirken var det danske Sprog ikke eneraadende. Der noteres saaledes i Kirkebogen, at »udi Aaret 1805 bleve ligesom i 1806 Børnene af Zions Menighed konfirmerede paa Portugisisk udi Missionens malabariske Kirke af Præsten John«, og flere Gange, f. Eks. 1809, 1815, 1816, 1817 og 1819 ses det, at Konfirmationerne er foretaget paa Engelsk. Med Vielserne har det samme antagelig været Tilfældet; saaledes er det nævnt ovenfor, at en anglikansk Chaplain foretog en Vielse i Zions Kirken efter sin Kirkes Ritual, men det var ganske vist under Engländernes Okkupation af Trankebar.

Mærkeligere, men forøvrigt ret naturligt er det, at den lutherske Præst undertiden brugte det engelske Ritual. Det omtales flere Gange i Kirkebøgerne, og der findes endog indført en Skrivelse fra

Guvernør J. Rehling af 9. April 1839, hvorved det udtrykkelig tillades at anvende det engelske Ritual ved Daab af Englændere, »da det forlangde flere Gange forhen har fundet Sted og in specie, efter Kirkebogen, tvende Gange i Aaret 1837, og da desuden sligt ved Lov er tilladt paa de danske vestindiske Øer, saa skjønner jeg ikke rettere, end at det forlangde kan tilstaaes« — men saa tilføjes der, »dog at Kirken og dens Betjente intet fragaar i deres Indtægter«. Dette var aabenbart vigtigere i den høje Regerings Øjne end selve Konfessionsforskellen.

Denne har man i det hele øjensynligt ikke lagt større Vægt paa i Trankebar. Guvernør Abbestée, der tilhørte den *reformerte* Kirke, blev ægteviet af den *lutherske* Præst til sin *romersk-katolske* Hustru. Deres Børn, der fødtes i Trankebar, blev døbt i den *lutherske Tro*, medens en Datter, der blev født under Opholdet i København, blev døbt i den *reformerte* Kirke. Tillige finder man i Kirkebogen, at den *reformerte* Guvernør og hans *katolske* Frue hyppigt har været Faddere ved *lutherske* Børns Daab i Zionskirken; og det ser ud til, at den *katolske* Frues Begravelse har fundet Sted fra den *lutherske* Zions Kirke. Kirkebogen siger, at »den 29. Martii 1779 blev ved den Chatoliske Menighed begravet Frue Brigaderinde Françoise Abbestée fød Lange, hvorfore de 3 Zions Klokker ringe og 1 Liigklæde brugt.« I ethvert Fald ringede altsaa de *lutherske* Klokker over hende.

Ovenfor er det omtalt, at Fru Abbestée og hendes Veninde Rosalie de Tournac (eller Tournac, som Navnet ogsaa staves) fejrede deres Bryllup samme Dag; og deres Grave findes endnu i den lille *katholske* Kirke lige indenfor Byporten, hvor Fælles-Indskriften meddeler:

Hic jacent duae sorores FRANCISCA ABBESTEE nata LANGE d. XV. Jan. MDCCXLIX, obiit d. XXVIII Mart. MDCCLXXIX, et ROSALIA STEVENSON nata TOURNAC, d. IV. Jun. MDCCLIV, obiit d. V. Jun. MDCCLXXXII.

Rosalie de Tournac blev, som tidligere nævnt, gift med Oberst Johan Jørgen (Georg) Fischer, efter hvis Død 15. August 1778 hun 24. Februar 1779 giftede sig med Købmanden Edward Stevenson. Det er aabenbart hendes Forældre, der findes indført i Begravelseslisterne: 11. Febr. 1777 begravedes paa Missionskirkegaarden Hr. Tornach og 1780, 29. Sept. Madam Tornach »ved den *catholske* Menighed«, hvorfor 3de Klokker osv. — altsaa en stor Begravelse. Efter dette synes det, som om Hr. Tornach, der var Schweizer, har været Protestant og hans Hustru *katolsk*, men begravet under protestantisk Klokkeringning.

Nogle Trankebar Familier.

I den sidste Trediedel af det 18. Aarhundrede og de første Ti Aar af det 19. spillede Familien Sundt en fremtrædende Rolle i Livet i Trankebar. Endnu læser man de pragtfulde Gravskrifter paa Kirkegaarden over Michael Sundt og hans (i Trankebar fødte) anden Hustru Agatha Lem:

MICHAEL SUNDT

Herunder giemmes de jordiske Levninger af den udi Livet agtværdige Michael Sundt, født i Christianstæd i Norge den 13. May 1731, død udi Trankebar den 21. May 1785. Efter at han haver støedt nogle Aar som Premier Lieutenant i Det Danske Asiatiske Compagnies Tieneste, henlevede han den øvrige Deel af sit Liv som en vindskibelig og retskaffen Borger. Var tvende Gange gift, først med Inger, Sal: Storres, i hvilket Ægteskab han avlede en Søn, som er død. I hans andet Ægteskab med Agatha Lem velsignede Gud ham med 9 Børn, 4 Sønner, hvoraf een er død, og 5 Døtre, hvilke leve tilbage med deres sørgende Moder, som alle tabte i ham en kierlig Mand, en retskaffen Fader, en omhyggelig Ven. Korte Dage, mange Plager blev de dødeliges Kaar. Vuggen lærer os at græde, Sorgen voxer med vore Aar. Hæld dig som din Sorg hernelen endte vel i Evigheden.

AGATHA SUNDT

Hellig Fred, uforstyrret Ro omsvøve dette Hvilested. Her slumrer Fru Agatha Sundt, født den 3die Januar 1740, gift den 24de Februar 1757 med Hr. Lieutenant Michael Sundt, død den 9de Juli 1812. Moder til 9 Børn og en talrig Efterslægt. Hun var den ømmeste Moder, den kierligste Hustrue, den blideste Veninde, Armodens Trøst, Svagheds og Nødlidenheds Støttestav. Synk, o, Livets Soel ned bag det rødmende Vesten. Hisset troner renere Fryd. Hisset smiler blivende Fred. Hisset lønnes hver elskelig Dyd og der skal vi samles igien.

Fra Michael Sundt og Agatha Lem nedstammer en talrig Efterslægt. Gravskrifterne nævner, at de havde ni Børn, fire Sønner og fem Døtre, af disse er følgende otte kendt:

1. Joachim Sundt. Han maa være født 1757 eller 1758 og være det ældste af Børnene, saafremt Cotton's Oplysninger om ham er rigtige. Cotton anfører i sin List of Inscriptions on Tombs or Monuments in Madras (Nr. 1131 og 1732), at James eller Joachim Anthony Sundt var Officer i 5^e Carnatic Bataillon og døde i Vellore 8. Aug. 1795, 38 Aar gammel. (Men er James og Joachim Anthony identiske?)
2. Mette Margretha Sundt. Hun ægtede 1774 (Da-toen mangler) sin første Mand »Hr. Grenadeer Capitain i engelsk Tieneste Ketting«. Vielsen fandt Sted »udi Hr. Forpagter Sundts Huus«. (Ogsaa de andre Døtres første Vielse fandt Sted i det Sundt'ske Hjem). Han døde i Trankebar 5. Febr. 1788 og kaldes da »Oberst i engelsk Tjeneste N(?) Ketting«. Cotton (Nr. 1735) identificerer ham med Wil-

liam Cooper Keating, hvis Gravsten findes paa Kirkegaarden i Trankebar. Cotton's Note, at han var gift med Mühldorff's Søster er urigtig. De var Svogre ved Giftermaalet med to Søstre Sundt. Hun ægtede anden Gang 1792 Hr. Daniel Stevenson. Han var Kompagnon i Firmaet Stevenson & Harrop i Trankebar (dersom Cottons Oplysning efter Urquhart er rigtig). Han døde 14. Aug. 1806, 58 Aar gl. og ligger begravet i Porto Novo (Cotton Nr. 818).

3. Ulricha Christina Sundt. Hun maa være født ca. 1760, da hun blev konfirmeret 1775, og døde 13. Oktober 1821, 60 Aar gammel.

Hun ægtede 16 Juni 1775 engelsk Kaptajn Alexander Mackenzie. En Datter Margaretha Charlotta blev døbt 29. September 1791, og døde ifølge Klokker Eibye's Tilføjelse i Madras 29. Juni 1841. Andre Børn er ikke fundet i Trankebars Kirkebøger. Det er sandsynligvis et af hendes Børn, der ligger begravet i Ganjam, født og død 11. Februar 1789, som bærer Navnet Maria Agatha.

Hun blev 7. December 1795 gift anden Gang med Johan Henrich Karstens, der døde i Trankebar 7. Maj 1803 som »Assistent udi det danske Asiatiske Kompagnies Tjeneste«.

4. Maria Barbara Sundt. Hun blev konfirmeret 1778 og døde 1814, 49 Aar gl. og maa saaledes være født ca. 1764. 27. Jan. 1780 ægtede hun den i Trankebars Historie saa velkendte Premierlieutenant, senere Oberst, Medlem af Raadet og m. m. Mathias Jürgen von Mühldorff, der døde i Trankebar 23. Juli 1836. Kirkebogen noterer om ham: »Forhen Oberstlieutenant ved den herværende Guarnison, i de sidste 30 Aar omtrent Pensionist — 86 Aar gammel. Skal have tjent Hs. Majestæt her i Trankebar siden 1776 eller 1778«. Mühldorffs havde 14 Børn, hvorom mere nedenfor.
5. Charlotta Amalia Sundt maa være født ca. 1766, da hun blev konfirmeret 1781 og døde 38 Aar gammel 26. Februar 1804. Hun ægtede 27. Nov. 1781 Otto C. von Stricker, som døde 29. Juli 1819. Klokkeren noterer: »Han var 65 Aar gammel og havde været her 42 Aar i Tjenesten«. — Strickers havde 15 Børn, hvoraf seks døde som smaa.
6. Christian Ludevig (Ludovicus) Sundt. Han blev (iflg. Kirkebogen) døbt 7. August 1768, blev engelsk Lieutenant i 5' Carnatic Bataillon og døde 1. Februar 1791 i Ganjam (Cotton Nr. 1131).
7. Cathrina Elisabeth Sundt, døbt 27. Maj 1770,

gift 21. Januar 1788 med Hr. Casper Top og døde efter en Barnefødsel allerede 13. August 1789.

8. Johan Fredrik Sundt, Lieutenant, døbt 29. December 1771, død 15. Marts 1822, ugift. Et paatænkt Ægteskab blev forbudt, da han var angrebet af Spedalskhed. Han havde med »Anna« en Datter: Anna Christine Sundt, der blev døbt i Zions Kirke 6. Juni 1787 (sammen med Kusinen Agatha Margaretha Mühldorff). Hun ægtede 16. Maj 1810 Johan Frederik Olivarius og døde i Trankebar 4. September 1814.

Cotton's Oplysning (Nr. 818, S. 156), at en af Sundts Døtre ægtede Blüchers Broder maa være urigtig, da der paa Gravminerne kun omtales fem Døtre, som er anført ovenfor; alle fem døde i Trankebar.

Af alle disse Børn har utvivlsomt de to Døtre, der ægtede Mühldorff og Stricker, og som havde henholdsvis 14 og 15 Børn, den største Interesse. Fra Mühldorff stammer en talrig Efterslægt, der tildels endnu lever i Sydindien, Strickers Slægt er fortsat i Danmark i Familierne Stricker, Tiemroth og Rehling.

Da Mühldorffs Familieforhold ikke hidtil er fuldstændig klarlagte, skal her gives en Fortegnelse over hans Børn.

1. Mette Christine Mühldorff, døbt 19. Januar 1781, konfirmeret 12. April 1795, gift 26. Oktober 1797 med Capitain Kitzon.
2. Anna Margaretha Mühldorff, døbt 30. Maj 1783, død 15. December 1785.
3. Agatha Maria Mühldorff, døbt Juni 1784, død 3. Januar 1786.
4. Agatha Margaretha Mühldorff, døbt 6. Juni 1787. Hun ægtede 10. Maj 1810 Lægen Anthon Wilhelm Friderich Ruhde, der døde 29. August 1832. Hun selv døde 14. Juni 1856. En Mindetavle over hende findes i Jerusalems Kirken i Trankebar.
5. Giertrud Mathilda Mühldorff, døbt 20. Okt. 1789, død 30. Okt. s. A.
6. Maria Barbara Mühldorff, døbt 11. Nov. 1790, gift 17. Sept. 1807 med Edward William Stevenson »fra Porto Novo« (Kirkebogen). Han var dog født i Trankebar og døbt der 15. Nov. 1779, Søn af Edward Stevenson og »Madam Rosalia« (de Tournac, se ovenfor). Købmand i Trankebar Edward Stevenson døde 25. Marts 1780 og blev begravet i Zions Kirke.

E. W. Stevenson døde i Cuddalore 16. Jan. 1823 i sit 44. Aar og efterlod — som Gravskriften siger — »a disconsolate widow and seven children to mourn his loss«. Fru Stevenson

døde i Trankebar 18. April 1872. Blandt deres Børn var Major E. B. Stevenson, der var født i Porto Novo 27. Nov. 1810 og døde i Trankebar 19. Nov. 1872. En Datter, Henrietta Jane Stevenson, ægtede 18. Juli 1826 Colonel J. S. Fraser, senere Resident i Hyderabad. Fra disse og andre Børn nedstammer endnu blomstrende sydiske Familier.

7. Mathias Friderich Mühldorff, døbt 18. December 1792.
8. Fridericka Mathilda Mühldorff, døbt 14. Apr. 1795. Gift 15. Nov. 1815 med Major James Dickenson Crompton, der døde 18. Sept. 1823. Gift anden Gang 5. Okt. 1835 med Kaptajn, senere General, Eyre Evans Bruce.
9. Joachim Michael Mühldorff, døbt 29. Juni 1796, død 29. August 1808. Kirkebogen fortæller, at »han druknede i Revieret ved et Ulykkestilfælde 12 Aar gammel«.
10. Sara Minerva Mühldorff, døbt 8. Jan. 1798, gift 26. Okt. 1813 med engelsk Lieutenant Robert Waters, og død 21. Marts 1815, begr. i Fortet i Arni i Nord Arkot Distriktet (Cotton, Nr. 718, S. 136).
11. Maximilian August Mühldorff, født 8. Jan. 1799, døbt 13. Maj s. A.
12. Johanna Mathilda Mühldorff, døbt 26. Jan., død 27. Jan. 1800.
13. Marius Josva Mühldorff, født 1. Marts 1801, døbt 13. April s. A. Han levede senere i Cuddalore og besøgte 1842 Trankebar.
14. Marcus Wilhelm Mühldorff, født 12. Febr. 1804, døbt 6. Maj s. A.

Efter Trykningen af ovenstaaende er jeg bleven opmærksom paa, at Ellen Christine Panck og hendes ikke blot 3, men 5 Ægteskaber findes omtalte i Kontorchef W. Kornerups Memoirer (Clausen og Rist Vol. XLII, S. 6—7). Efter sin tredie Husbonds Død paa Hjemrejsen fra Trankebar 1787 ægtede hun i September 1788 Skibslæge Marcus Jacob Albers og efter dennes Død 1789 »Chirurg« Nicolai Mohr, der var Rodemester og døde 1822. Selv var hun født 1755 og døde 1840.

SLÆGTERNE BISTRUP FRA HJØRRING

Ved *C. Klitgaard.*

I et Brev til Biskop Bircherod i Aalborg skriver Peder Larsen Dyrskjøt i Marts Maaned 1699 bl. a. følgende¹:

»Den Post om Hr. Kristen Bidstrups Herkomst skal jeg med forderligste skaffe Besked om. Er Konen fra Bidstrup ved Hjørring, er der over de 16 Præster baade i Afkom og Svogerskab i samme Slægt, hvoriblandt Hr. Hans Thomsen² i Aaby, Hr. Frands i Aasted og flere.....«.

Der omtales ikke nærmere, hvad det er for en Hr. Christen Bidstrup, Dyrskjøt skal skaffe Oplysning om, men man kan gætte paa Præsten Christen Christensen Bidstrup i Sæby, død 1660; ej heller faar man at vide, hvad det er for en Kone, der omhandles, men det ligger nærmest at antage, at det er Christen Jakobsen Paulins Hustru, Karen Bidstrup.

I Aarenes Løb har jeg fra forskellige Kilder samlet noget Materiale vedrørende Slægten eller rettere Slægterne Bistrup fra Hjørring, og da saa mange Slægter kan føres tilbage hertil, kan disse Optegnelser maaske have et vist genealogisk Værd; de hidrører for en stor Del fra mindre lettilgængelige Kilder.

Christen Eriksen, ogsaa kaldet Christen Skriver, boede i Bistrup 1573, da Otto Banner til Asdal fik Skøde af Kronen paa denne Gaard, og døde der 1599. Var Ingeborg Skeels Ridefoged til Sejlstrup Len og syntes at have været en fremragende Mand.³ Var gift med Ellen Mogensdatter,⁴ der døde 1. April 1610, i Følge Afskrift af en nu forsvunden Gravsten i Hjørring St. Katrine Kirke, hvor Ægteparret er begravet. Christen Eriksen købte 1599 af Borgmester Søren Jensen i Hjørring 1 Fjerding Jord i Bymarken og ejede flere, og i en Præsteindberetning fra samme Aar siges, at hans Enke ejede to af Byens 72 Fjerdinger Jord. I Følge St. Katrine Kirkes Regnskabsbog gav Maren Mogensdatter i Bistrup 12. Septbr. 1599 efter sin Mands Befaling 2 Voksllys, som var 1 Pund Voks i, til Kirken, »som

¹ Jydske Saml. 1. III. 240.

² Hans Thomsen Aaby var Søn af Præsten Thomas Henriksen Hjørring i Aaby-Biersted, men synes ikke selv at have haft Præstekald og har vel kun været Kapellan i Aaby.

³ Børglum H. Tgb.

⁴ Hjørring Tingbg. 24. Okt. og 12. Decbr. 1654.

var for Sjølegave efter salig Christen Skrivers i Bistrup«. Da det antagelig er Christen Skrivers dalevende Enke, som gav Lysene, er hendes Navn fejlskrevet i Regnskabsbogen.

Børn:

1. Erik Christensen Bistrup, f. o. 1577, død i Sindal 19. April 1654, begr. i Sindal Kirke. Var først Kapellan i Tversted i 3 Aar og blev 1608 kaldet til Medhjælper og Efterfølger for Præsten i Sindal og Astrup, og samme Aar overtog han Embedet ved Formandens Død.⁵

Ved samme Tid (1608) ægtede han sin Formands Søns Enke, Ellen Nielsdatter, der døde 9. Marts 1625, og han ægtede derefter Anne Pedersdatter, der var født ved Tønder 1589 og døde i Bradsholt i Sindal S. 24. Maj 1682.⁶

Hr. Erik har efterladt sig en Del personalhistoriske Optegnelser fra 1608 til 1654, bl. a. om Egnens Præster, Herremænd og fremragende Bønder, se Anm. 6.

Børn:

- a. Ellen Eriksdatter Bistrup, f. 17. Juni 1609? (Wibergs Suppl. har 1603, hvilket ikke kan passe), død Mosbjerg 31. Marts 1681, gift med Hans Eriksen Horne, f. o. 1607, død Mosbjerg 1689, Præst i Mosbjerg og Hørmested.
- b. Anne Eriksdatter Bistrup, f. 16..., død Prinsedag 1621.
- c. Ingeborg Eriksdatter Bistrup, f. 16..., død 1632.
- d. Christen Eriksen Bistrup, f. 16..., død 12. Novbr. 1624 i Bistrup.
- e. Niels Eriksen Bistrup, f. 19. Aug. 1613, død i Hjørring 26. Juli 1668, begr. St. Katrine Kirkegaard syd for Kirken, boede paa den ret store Gaard Aasen i Sindal Sogn og var Fæster under Baggsvogn; gift 18. Septbr. 1642 med Anne Jensdatter, f. 16..., død Aasen 16. Aug. 1697, begr. i Sindal Kirke 23. Aug., men 4. Septbr. s. A. blev Liget ført til Hjørring og nedsat i hendes afdøde Mands Grav. Hun var Datter af Jens Pedersen i Aasen, f. o. 1571, død 12. Decbr. 1643, begravet i Sindal Kirke.

Børn:

⁵ Hr. Oluf Lauridsen Rafn døde 4. Decbr. 1608, efter at hans Søn og Medhjælper Niels Olufsen Rafn var død 29. Marts 1608.

⁶ Om Slægten se Kr. Staphensens Aarboeg. Gl. kgl. Saml. 4° Nr. 2355. Nogle Uddrag er trykt i »Jydske Saml.« I. V. 68 ff., men en Del udeladt vedrørende denne Familie.

- 1) Jens Nielsen Bistrup, f. Aasen i Sindal 26. Septbr. 1643, død Aasen 15. April 1701, Fæster af Aasen; gift Nørresundby 16. Juni 1686 med Mette Thomasdatter Kjærulf, f. N. Sundby 25. Februar 1664, d. 17., der anden Gang 1. Okt. 1705 i Ø. Brønderslev ægtede Claus Svendsen Bønsdorph, f. Angel 27. Decbr. 1663, død Hjørring 13. Marts 1722, Forpagter paa Odden. Jens Nielsen Bistrup eller Schytte, som han kaldte sig, var Student og deponerede fra Rostock 21. Maj 1664,⁷ og han ejede 1 Fjerding Jord i Hjørring Bymark.⁸
- Børn:
- a) Niels Jensen Bistrup, f. Aasen 1. Novbr. 1687, død 27. Novbr. 1690 af Børnekopper.
 - b) Anne Jensdatter Bistrup, f. Aasen 29. Maj 1691, død 24. Aug. 1694, begr. i Sindal Kirke.
 - c) Thomas Jensen Bistrup eller Skytt, f. Aasen 19. April 1695, død 30. Jan. 1733, 1725 Præst i Tolstrup og Stenum, gift 13. Febr. 1727 med Anne Nielsdatter Ærøe, med hvem han havde 1 Datter. Anne Ærøe, der var Datter af Pastor Niels Iversen Ærøe i Tolstrup, ægtede anden Gang 1733 Pastor Nikolaj Botzen i Tolstrup og boede 1751 som Enke i Hjørring.
- 2) Maren Nielsdatter Bistrup, f. Aasen 1644, død 1723, gift 18. Okt. 1674 med Laurids Mortensen, f. 1647, død 1716, Degn i Sindal.
3. Mette Christensdatter Bistrup, f. Bistrup 15., død 8. Juni 1642, begr. i Hellum Kirke 13. Juni.
3. Ingeborg Christensdatter Bistrup, f. Bistrup 15., død Bindslev Præstegaard 1647, begr. i Tversted Kirke. Gift I med Laurids Mikkelsen, f. 15., død 1609, Præst i Tversted, Uggerby og Bindslev, gift II med Palle Andersen, f. 15., død 1629, Præst s. St.
- Børn:
- a. Christen Laursen Tversted, f. 15., død 5. April 1658, Præst i Bjergby og Mygdal, gift I med Formandens Enke Inger Thomasdatter, gift II Sindal 18. Juni 1637 med Johanne Mortensdatter.
 - b. Christen Laursen Tversted, f. 15., død 25.

⁷ C. Klitgaard: Kjærulfske Studier 292. Ny kgl. Saml. 4° Nr. 743, S. 190.

⁸ Hjørring Tgb. 16. Septbr. 1673.

- Marts 1645, Præst i Vrejlev og Hæstrup, gift med Formandens Datter Birgitte Pedersdatter, f., død 1645.
- c. Mogens Laursen Tversted, f., d. 16.., var 1649 Kapellan i Bindslev.⁹
- d. Rasmus Laursen Tversted, f., d. 16.., var 1642 Købmand i Hjørring og pantsatte sin Gaard til sin Moder og ½ Fjerding Jord i Bymarken til sin Morbroder Hr. Erik i Sindal.¹⁰ Kalder sig 1670 gammel, fattig og skrøbelig. Gift med Clausdatter, f. 16.., begr. i St. Katrine Kirke 1680, Datter af Herredsskriver i Vennebjerg Herred Claus Jakobsen.¹¹
- e. Søn.
- f. Søn.
- g. Karen Laursdatter Tversted, f. 15.., død efter 1649, gift i Tversted 2. Juli 1615 med Borgmester Niels Jensen i Skagen, f. 15.., død 1621, gift II (1630) med Raadmand Laurs Laursen i Hjørring, f. 15.., død 28. Juli 1648 ved at falde i »Korskilden«, begr. i St. Katrine Kirke 1. Aug.
- h. Anne Laursdatter Tversted, f. 16.., død 1647, gift Bindslev 31. Juli 1631 med Jens Nielsen, f., død 1647 i Skovsgaard i Horns Herred (Asdal S.).¹²
- i. Margrete Laursdatter Tversted, f. 16.., død 16.., trolovet Flade 17. Febr. 1622 med Oluf Hofmand, f. død 16..; Fæstensøllet stod paa Knivholt og bekostedes af Niels Arenfeldt.¹³
- j. Elle Pallesdatter Tversted, f. o. 1611, d. 16.., gift I Tversted 6. Febr. 1631 med Mads Mogensen, f., d. 29. Marts 1637, Præst i Tversted, Uggerby og Bindslev, gift II 3. S. i Advent 1637 med Natanael Pedersen Frøst eller Hjørring, f. o. 1605, død 1687, Præst i Tversted og Annekser.
4. Karen Christensdatter Bistrup, f. 15.., død 16.., gift med Christen Terkelsen, f. 15.., død Bistrup 1657, antagelig Søn af Raadmand Terkel Christensen; var først Foged paa Høgholt,¹⁴ boede 1619 og 1632 i Bistrup og var Værge for St. Katrine Kirke, i hvilken baade

⁹ Hjørring Tingbog 1649 fol. 6 f.

¹⁰ Hjørring Tingbog 1642 fol. 112. 115. 120.

¹¹ a. St. 126. St. Katrine Kirkes Regnskabsbog.

¹² Hjørring Tingbog 1649 fol. 6 f.

¹³ Jydske Saml. I. V. 84.

¹⁴ Hjørring Tgb. 23. April 1650.

han og Hustru er begravet; var 1653 og til sin Død Raadmand i Hjørring, hvor han var Borger og ejede et Par Gaarde samt Byens Mølle. I St. Annæ Kapel ved Sydsiden af St. Katrine Kirke laa tidligere en Gravsten over Ægteparret.

Børn:

- a. Christen Christensen Bistrup, f. 16.., død 28. Novbr. 1660, Rektor i Sæby 1631 og 1642 Sognepræst der. Skænkede 1645 Døbefont til Sæby Kirke. Gift med Inger Jensdatter Bjørn (Ursin), f. 16.., død 26. Maj 1660, Præstedatter fra Sæby. Et Billede af ham, Hustru og nogle Børn findes i Sæby Kirke. Af Børn kender jeg kun:
 - 1) Jens Christensen Bistrup, f. o. 1642, død, Student Aalborg 1662, opholdt sig 1666 og 1668 i Jerslev Præstegaard, hvor han formodentlig var pens. Kapellan hos sin Morbroder Laurids Bjørn. Havde Proces med sin Farbroder Erik om 40 Rdl. Arv efter Fasteren Maren.¹⁵
- b. Anne Christensdatter Bistrup, f. 16.., død 16.., trolovet 17. Marts 1639 i Bistrup, gift 1640 med Anders Hansen, f. 16.., død 16.., antagelig Raadmand A. H. i Hjørring, der døde 1655.
- c. Maren Christensdatter Bistrup, f. 16.., død 1666,¹⁶ ugift. Arvedes af sine Søskende og efterlod 80 Rdl. til hver Broderlod.
- d. Elle Christensdatter Bistrup, f. 16.., død 16.., levede 4. Febr. 1673, gift (1649) med Hans Thomsen,¹⁷ f. 16.., død først i 1660erne, Byfoged i Hjørring 1637—1654 og 1642 tillige Tolder.
- e. Niels Christensen Bistrup, f. 16.., død 1656, blev 1655 Præst paa Hirtsholmene; ugift.
- f. Ingeborg Christensdatter Bistrup, f. 16.., død 1686, gift med Christen Christensen Sæby, f. 16.., død 9. Jan. 1688, residerende Kapellan i Sæby ca. 1655, Præst i Horne og Asdal 1662—1688, der anden Gang ægtede Elisabet Olufsdatter. En Søn Hans Ferslev, f. 1671, var Præst paa Norderø paa Færøerne og døde der 1705.
- g. Erik Christensen Bistrup, f. 16.., død ca. 1687, nævnes i Hjørring 1654, i Bistrup 1668, var 1672 Raadmand i Hjørring, gik i Armod og efterlod sig kun

¹⁵ Hjørring Tingbog 25. Maj 1670.

¹⁶ a. St.

¹⁷ Hjørring Tgb. 29. Aug. 1654.

en øde Ejendom, som St. Katrine Kirke ikke kunde være tjent med at overtage, hvorfor den 1688 fik udlagt 2 Fjerdinger Jord i Bymarken for sit Tilgodehavende hos ham. Blev ca. 1668 gift med **Abelone Andersdatter**, til hvem han nævnte Aar fæstede Stol i St. Katrine Kirke; hun døde ca. 1675, og han ægtede da **Karen Nielsdatter**, f. a. 1630, begr. i St. Katrine Kirke 31. Aug. 1706.

Børn:

- 1) **Erik Eriksen Bistrup**, f. 16..., død 17..., var ca. 1705 Toldfuldmægtig i Hjørring og o. 1705—1710 Sagfører der, men vist uden Bestalling.
- 2) **Anders Eriksen Bistrup**, f. 16..., død før 1735, Købmand, Avlsbruger og Gæstgiver i Hjørring, hvor han sammen med Brodersen ejede Stedet »Lommerpotten«.¹⁸ Ejede ogsaa Gaarden »OverBistrup«, som hans Enke solgte 1739.¹⁹ Var gift med **Maren Jensdatter Holst**, f. 16..., d. 17..., der 1742 var en gammel, svag og sengeliggende Kone, og som da solgte 2 Fdg. Jord i Hjørring Bymark til sin »Svoger«, Forvalter **Hans Raa paa Dronningslund**, der var gift med hendes Slægtning **Elisabet Rasmusdatter Holst fra Hjørring**.²⁰
- ? 3) **Karen Bistrup**, f. 16..., død 17..., gift Nørresundby 6. Januar 1695 med **Christen Jakobsen Paulin**, f. 16..., d. 17..., antagelig Broder til Byfoged **Anders Jakobsen Paulin** i Hjørring og Søn af Pastor **Jakob Paulsen ved Frue Kirke i Aalborg**.
5. **Inger Christensdatter Bistrup**, f. 15..., død 16..., gift med **Peder Jensen Skive**, f. 15..., død 14. Juli 1640, Præst i Albæk og Voer. Ejede Jord i Hjørring Bymark.

Børn:

- a. **Christen Pedersen Albæk**, f. 1603, død 16. Okt. 1646, Præst i Skagen, gift med **Anne Nielsdatter Guldsmed**.
- b. **Jens Pedersen Albæk**, f. 16..., død 1680, Præst i Sebber og Lundby.
- c. **Niels Pedersen Albæk**, f. 16..., død efter 1648, boede i Rævdals Odde i Karup Sogn.

¹⁸ Hjørring Tgb. ¹⁸/₁₀ og ⁴/₁ 1702.

¹⁹ Hjørring Sk. & Pb. ⁹/₁₀ 1739.

²⁰ se C. Klitgaard: Hjørring Bys Historie S. 350 og Vendsysselske Aarbøger I. 143.

- d. Pedersdatter Albæk, f. 16.., død før 1648, med Hans Frandsen i Ørsø Mølle, Dronninglund S. f. , død før 1648.²¹
- e. Mette Pedersdatter Albæk, f. 16.., død 16.., gift med Poul Nielsen Tancke, f. 16.., død 1657, Præst i Flade.
- f. Pedersen Albæk, f. 16.., begr. i Skagens Kirke 1638.

I det 17. Aarh. var den gamle Bistrupgaard blevet delt i »Over Bistrup«, som tilhørte Anders Eriksen Bistrup ca. 1730, og »Neder Bistrup«, som ved Midten af det 17. Aarh. kom under Oddens Gods, hvortil Gaarden laa til ca. Aar 1800.

I denne sidstnævnte Gaard boede før 1650 Niels Hansen, der var f. 1581 i Arrild i N. Rangstrup Herred i Slesvig og døde i Bistrup 1665.²² Han var Ridefoged til Odden, Eskær og Høgholt og havde tidligere boet i V. Kornumgaard i V. Brønderslev Sogn, hvor vi i Aarene 1650—1677 træffer en anden Niels Hansen.

Han blev begravet i St. Katrine Kirke i Hjørring, hvor der tidligere var Epitafium over ham og anden Hustru. Var første Gang gift med Karen Pedersdatter Kjærulf fra Saltumgaard,²³ og anden Gang ægtede han (før 1648) Else Andersdatter Hjøring, f. 16.., begr. i St. Katrine Kirke 1684, Datter af Sognepræst Anders Thomsen Hjøring i Horne og Asdal og Karen Pedersdatter.²⁴

I første Ægteskab havde Niels Hansen en Søn, Peder Nielsen Bistrup,²⁵ gift med Johanne Christensdtr., og en Datter, der før 1650 var gift med Niels Jensen i Mølgaard i Tolstrup S.,²⁶ og han havde muligvis ogsaa flere Børn, hvorimod han vist ingen havde i andet. Else Andersdatter Hjøring ægtede anden Gang før 1671 »velfornemme« Mand Christoffer Henriksen, f. 1632, død 4. Aug. 1699, begr. i St. Katrine Kirke, Fæster af Neder Bistrup, men i Ægteskabet synes der ikke at have været Børn. Anden Gang ægtede Christoffer Henriksen Karen Jakobsdatter Børglum, f. 1655, død 26. Marts 1721, begr. i St. Katrine Kirke, Datter af Præsten Jakob Nielsen Børglum i Rubjerg og Maren Olufsdatter.²⁷ Karen Jakobsdatter

²¹ Skagens Tingbog 20. Marts 1648.

²² Hans Forældre var Hans Pedersen Smed og Anne Nielsdatter. Danske Atlas V. 207. Hjørring Tgb. 18. Septbr. 1649 samt 1648 fol. 20.

²³ C. Klitgaard: Kjærulfske Studier S. 363.

²⁴ Hjørring Tgb. 21. Marts 1648.

²⁵ a. St. 22. Marts 1664 og 1671, fol. 58.

²⁶ Jerslev H. Tgb. 25. Juli 1650.

²⁷ Denne Kvinde var ikke — som antaget i min Hjørring Bys Historie S.

Børglum ægtede II Hjørring 16. Juni 1700 Ulrik Evertsen Røring, f. Sindal o. 1675, begr. i St. Katrine Kirke i Hjørring 7. Jan. 1721, Søn af Edvard Røring, Præst i Sindal.²⁸ Ulrik Røring boede ligeledes i Neder Bistrup.

Christoffer Henriksen og Karen Jakobsdatter Børglum havde et Par Børn, født i Tiden 1685—1690 (før Kirkebogens Begyndelse); de blev 1690 begravet i St. Katrine Kirke. Endvidere kendes følgende Børn:

1. Peder Christoffersen Bistrup, f. 168., død 17.., Købmand i Hjørring 1722 og 1727, en »fornem« Mand, der 1742 boede i Gudum Mølle paa Sjælland og var gift med Maren Pallesdatter Kjærulf, f. 1696 paa Skaarupgaard.²⁹

Af deres Børn kendes Christoffer Pedersen Bistrup, f. 1717, død 4. Decbr. 1782, Student fra Sæby 1738, Skoleholder i Næsby og 1747 i Stillinge, Degn i Tersløse og Skellebjerg 1760, gift 27. Juni 1760 med Anne Marie Romsgaard, f. 17.., død Sønderup 25. April 1804, Datter af den tidligere Degn i Tersløse.³⁰

2. Else Marie Christoffersdatter Bistrup, f. o. 1690, død 17.., gift Hjørring 9. Febr. 1717 med Konsumtionsfuldmægtig, Stempelpapirsforhandler og Sagfører i Hjørring Johan Frederiksen Wiltmann f. Hjørring o. 1690, død efter 1742, Søn af Byskriver i Hjørring Frederik Olsen og Geske Johansdatter Wiltmann. Af Johan Wiltmanns Sønner boede Christoffer W. i Hjørring og forplantede Slægten Wiltmann der, medens Frederik Christoffer W. bosatte sig i Ø. Risør og døde der 1796 i en Alder af 79 Aar. Han testamenterede sin Formue, 863 Rdl., til St. Katrine Kirke i Hjørring, hvor han var døbt 1717.
3. Jakob Christoffersen Bistrup, f. Hjørring 1692, død Ø. Risør 1764, boede først i Tvedestrand og var Fuldmægtig ved Næs Jernværk og derefter i Ø. Risør som Købmand. Gift I med Pedersdatter,³¹ f., død før 1726, gift II Ingeborg Madsdatter Thue, f. 1707, død 1756.

326 — Datter af Kapellan Oluf Chrysostomus, men var Datter af Oluf Laurssen i Stade i Serritslev Sogn, en Præstesøn fra Ø. Brønderslev. Hun døde i Bistrup 1707, 89 Aar gl.

²⁸ Personalh. Tidsskr. 7. VI. 153.

²⁹ C. Klitgaard: Kjærulfske Studier S. 279.

³⁰ Anders Petersen: Sjæll. Stifts Degnehist. S. 111 .

³¹ Hun var Datter af Peder Thomsen i Tvedestrand, hvis Søster Hedevig blev gift 1718 i Hjørring med Købmand Niels Nielsen Dahl og døde der 1726. (Hjørring Tgb. 5. Novbr. 1726).

Børn:

- a. Elisabeth Katrine Bistrup, f. 172., død før 1741.
- b. Inger Johanne Bistrup, f. 1736, død 1771, gift med Thomas Thiis, f. 1725, død 1789, Købmand i Ø. Risør.
- c. Elisabeth Katrine Bistrup, f. 1741, død 1810, gift med Christoffer Winther, Forvalter paa Egeland Jernværk.³²
4. Laurids Christoffersen Bistrup, f. 1694, begr. i St. Katrine Kirke 7. Okt. 1694.

Endnu skal anføres, at der 5. Maj 1751 afholdtes Skiftesamling i Hjørring efter Maren og Peder Bistrup;³³ Skifteprotokolten haves ikke, men de hører næppe til de her omhandlede Familier.

³² Norsk personalh. Tidsskr. I. 157 og III. 297; Norsk slektshist. Tidsskr. IV. S. 182.

³³ Hjørring Tgb. 20. April 1751.

ANMELDELSER.

»Ludvig Schrøders Liv og Gerning. Meddelt ved hans Søn Frederik Schrøder«. 1. Halvbind (169 S.). Kirkeligt Samfunds Forlag. (I Hovedkommission hos H. Hagerup).

Mærkeligt nok er der ikke tidligere skrevet nogen udførlig Biografi af Ludvig Schrøder. Der findes kun nogle kortfattede Skildringer, af hvilke Holger Begtrup's fra 1913 er den bedste. Dette er saa meget mærkeligere, som Schrøders Virksomhed vandt almindelig Anerkendelse, allerede mens han levede, og i Betragtning af at han selv ivrigt søgte at bevare Mindet om sine Medarbejdere for Efterverdenen. Han udgav saaledes Minde-skrifter om Christian Flor, Enrico Dalgas, Ernst Trier, Mads Melbye, Ludvig Helweg og Peter Larsen (Skræppenborg). — Savnet af et større Værk om Ludvig Schrøder bliver imidlertid nu afhjulpel, idet hans yngste Søn, Pastor Frederik Schrøder, i Anledning af at det den 19. Januar 1936 var Hundreårsdagen for Faderens Fødsel, for Tiden arbejder paa en Bog om ham. Dens første Halvbind er udkommet i November 1935.

Heri skildres Ludvig Schrøders Barndomshjem i Christianssæde Skovridergaard paa Lolland, hans Skoletid paa Herlufsholm, de derpaa følgende Studieaar i Hovedstaden og endelig hans Virksomhed som Højskoleforstander i Rødding, der blev afbrudt ved Krigen 1864. Fremstillingen i første Halvbind slutter med Udgangen af 1863, hvilket er meget naturligt, da andet Halvbind saa kan begynde med 1864 og de andre Forudsætninger for Oprettelsen af Askov Højskole.

De første tre Tiaar af Ludvig Schrøders Liv har man hidtil kun vidst lidet om; de er imidlertid nu af Sønnen draget frem i Lyset med en Rigdom af Enkeltheder. I Modsætning til Schrøders øvrige Biografer bygger Forfatteren til det nu foreliggende Arbejde nemlig paa et stort utrykt Kildemateriale, som ikke tidligere er blevet udnyttet. Især maa nævnes Ludvig Schrøders efterladte Papirer, som hidtil har ligget uordnede paa Askov, men nu paa Foranledning af Videnskabernes Selskabs Arkivkommission er blevet ordnet og registreret og formentlig vil blive deponeret i Kgl. Bibliotek. Ludvig Schrøders Privatarkiv omfatter dels hans Optegnelser og Manuskripter, dels i Tusindvis af Breve til ham fra hans mange forskellige Korrespondenter. Desværre synes Schrøders egne Breve for Størstedelens Vedkommende allerede nu at være gaaet tabt, idet det kun er lykkedes at opspore et forholdsvist ringe Antal.

Som Søn af Ludvig Schrøder er Forfatteren ikke nogen uhildet Bedømmer af Faderens Livsværk. Herom siger han selv i Forordet til sin Bog: »Jeg maa lade mit eget træde til Side, som L. Schrøder forøvrigt saa ofte gjorde, naar han lod Historien tale, og i det væsentlige overlade Karakteristik og Vurdering til andre; de vil faa Ordet i Slutningen af andet Halvbind«. I Overensstemmelse med dette Program har Forfatteren i udstrakt Grad ladet Kilderne selv føre Ordet. Herved opnaar han ofte en udmærket Virkning: Saaledes karakteriseres Ludvig Schrøders Forældre ypperligt gennem Citater fra

deres Breve; og i det hele faar Fremstillingen derved en Kolorit, som gør, at man næsten har Indtryk af at læse en Selvbiografi af Ludvig Schrøder. Paa den anden Side kan de mange Citater virke trættende paa Læseren. Her til kommer, at Forfatteren i sin Iver for at skildre Milieuet Indflydelse paa Ludvig Schrøders Udvikling har svært ved at begrænse sig: Alt for mange »paahængte« Oplysninger om Bipersoner i Schrøders Liv tages med, ikke sjældent i fuldstændig »Leksikonstil«.

Trods disse Indvendinger er det dog især Citaterne og Kildehenvisningerne, der giver Frederik Schrøders Bog dens Værdi. Henvisningerne er fyldige og nøjagtige. Foruden i Noteapparatet findes de imidlertid desværre ogsaa for en stor Del spredt i Teksten, hvor de virker forstyrrende.

Efter de Løfter, som første Halvbind giver, maa Fortsættelsen imødeses med stor Forventning. Hvis der skal blive Ligevægt i Skildringen, maa andet Halvbind blive betydeligt større end første. Det vil sikkert komme til at indeholde et rigt Stof, ikke alene til Ludvig Schrøders og Askov Højskoles Historie, men ogsaa til Belysning af Udviklingen i Danmark paa en Række forskellige Omraader i Opgangsaarene efter 1864.

Poul Møller.

T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard, Officerer i den dansk-norske Søetat 1860—1814 og den danske Søetat 1814—1932, I—II (744 + 768 S.).

Den dansk-norske personhistoriske Litteratur har gennem det nu foreliggende statelige Samlerværk modtaget en værdifuld Berigelse. Før dettes Fremkomst forelaa for det ældste Tidsrum kun det eneste udkomne Hefte af første Del af J. H. E. Lützows »Samling af Historiske Efterretninger om Danske Sø-Officerer« (1788), hvortil Manuskriptet beklageligvis maa anses for at være gaaet tabt, og de i H. G. Gardes Efterretninger om den danske og norske Sømagt optagne tabellariske Meddelelser om danske Søofficerers Avancementsdata. For den nyere Tids Vedkommende havde man V. Richter »Den danske Søetat 1801—94« (1894), erstattet af Medudgiveren fa nærværende Værk, Kontreadmiral T. A. Topsøe-Jensens langt fyldigere og illustrerede Publikation »Det danske Søofficerskorps 1801—1919« (1919).

Forud for alle disse Arbejder gaar tidsmæssigt H. D. Linds Biografier af Søetatens Officerer i hans Skrifter om Søetaten under Kongerne Frederik II, Christian IV og Frederik III, og Værket er at opfatte som en Fortsættelse heraf, ligesom man vil finde den flittige Forfatters efterladte haandskrevne Samlinger hyppigt citerede.

Fællesskabet i Arbejdets Deling mellem Værkets Udgivere maa paa Forhaand siges at være foregaaet under saa gunstig Konstallation som vel mulig. Kontreadmiral T. A. Topsøe-Jensen som den maritimt sagkyndige, hvis ufortrødne Beskæftigelse med Marinens Historie allerede havde sat Frugt i det førnævnte Skrift, der har vundet fortjent Anerkendelse, og Arkivar E. Marquard, der ved sine Ordningsarbejder af Marinens Arkivalier og i sin Fritid gennem mange Aar med udpræget personhistorisk Interesse havde tilvejebragt omfattende Samlinger til Søofficerernes Biografier. Det bør i denne Forbindelse nævnes, at dette store Flidsarbejde gennem en længere Aarrække med største Liberalitet har været stillet til Raadighed for mange Arkivbesøgende, der herigennem paa en nem Maade kom til Oplysninger, som kun den grundige Kender af Marinens vidtløftige Arkivfonds formaade at give.

Den dansk-norske Sømagt har alle Dage været Folkets Stolthed gennem lysende Exempler paa vovemodige Bedrifter og Pligtfølelse. Særlig i den Tid, da Danmark endnu ejede sine fordums oversøiske Kolonier, var det danske Marineflag kendt og anset overalt i Verden. Marinens Indsats begrænser sig

dog ingenlunde kun til Orlogstjeneste, men spænder over vide Felter i almen-nyttigt Øjemed, for blot at nævne: Fyr-, Havne- og Redningsvæsen, Signal- og Efterretningstjeneste, Fiskeriinspektion, meteorologiske og hydrografiske Undersøgelser. Ikke mindst har ogsaa danske Søofficerer vundet sig et verdenskendt Ry ved deres Opdagertogter i arktiske Have.

Det nye Værk fremtræder i en pyntelig Skikkelse, og de meddelte Oplysninger gives i en overskuelig, koncis Form, og det kan saaledes benyttes som en let tilgængelig Haandbog. Men udover et Mylr af Data for Udnævnelser og Udkommandoer, fremstaaet ved et samvittighedsfuldt og sikkert udtømmende Studium af officielle Førstehaandskilder, indeholder det imponerende Flidsarbejde et fængslende, ja ofte spændende Læsestof. Her berettes snart om straalende Livsbaner, snart om havarerede Existenser, om mærkelige Oplevelser i Koffardifart, om Retsager, Livskonflikter af intimere Art, Bortførelser, Mesalliancer og ægteskabelige Konflikter. Alt i alt er der fremdraget talrige Tids- og Kulturbilleder af Værdi for Helheden. Af Interesse er det ogsaa at følge ikke saa faa Slægter gennem flere Generationer, der har fulgt de Danskes Vej til Ros og Magt.

Om Rammerne for det biografiske Stof i et paa Etatslister som nærværende Værk opbygget Arbejde vil der kunne strides. Selvsagt vilde Udgiverne, om de havde begrænset sig til at meddele de officielle Data for Udnævnelser, Udkommando og andre autoritativt bekræftede Data have været langt mindre udsat for Kritik end Tilfældet er, idet de ikke er vejet tilbage for det majsommelige Arbejde, at give Oplysninger om Fødsels- og Dødsaar og Data for den paagældende, hans Forældre og ligesaa for Hustruens Vedkommende. Hvor det, som her, drejer sig om Tusinder af Biografier, vil selv den kyndigste Genealog og Personhistoriker kunne gribes i Undladelsessynder og Fejltagelser. Ogsaa dette Værk vil afføde talrige Rettelser og Tilføjelser i Aarenes Løb, men Anerkendelsen af det respektindgydende og opofrende Arbejde, der her er ydet, er Udgiverne sikret.

Til Slut skal fremhæves den Rigdom af Portræter, der helt igennem i smuk Gengivelse ledsager Værket og giver Anledning til mange interessante fysiognomiske Iagttagelser.

Louis Bobé.

BEMÆRKNINGER TIL:

T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Officerer i den dansk-norske Søetat 1660—1814 og den danske Søetat 1814—1932. I—II. XI + 744 og 772 Sider. K. 1935.

»Fra tidlige Tider har Interessen for Søværnets Personal og særlig for dets Officerskorps været levende, og adskillige Personalhistorikere har paa-begyndt det store Arbejde at samle personalhistoriske og historiske Oplysninger om Søofficererne, men ingen af dem har kunnet gennemføre Opgaven«. Saaledes begynder Forfatterens Forord, og læser man dette til Ende og sluttelig kaster et Blik paa den Fortegnelse, der bringes bagest i II. Bd., over det ved Udarbejdelsen særligt benyttede Materiale, maa man gaa ud fra, at det er lykkedes Forfatterne at løse Opgaven og at alt er saare vel. Men giver man sig derpaa i Kast med de enkelte Biografier, bliver Billedet unægtelig et andet. Det skal dog med det samme siges, at det synes, som om Marinens Arkivalier er udnyttet paa tilfredsstillende Maade, og at denne Side af Sagen er i Orden, og havde Forfatterne blot holdt sig hertil, men de har endvidere »saavidt muligt« villet meddele almindelige biografiske Oplysninger om enhver Officers Fødsels- og Dødsaar, Dag og Sted, Forældre, Giftermaal og om Hustruen og hendes Forældre. Og man faar at vide, at »de biografiske Oplys-

ninger er taget fra Kirkebøger, Skifteprotokoller, Enkekassens Papirer, sammenholdt med anerkendte Stamtavler, Danmarks Adelsaarbog (Kalenderen) m. m.«. Hvad er anerkendte Stamtavler, og hvor henvender man sig for at faa saadanne anerkendt? Vel næppe hos Forfatterne, hvis Kendskab til dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie ikke i tilstrækkelig Grad manifesterer sig i dette Arbejde, hvilket vil fremgaa af det følgende.

Af særlig benyttede trykte Kilder nævner Forfatterne først Danmarks Adels Aarbog. Da det viser sig, at Forfatterne kun kender ganske faa af de danske Adelslægter, maa man gaa ud fra, at de fuldstændig har overset, at hver Aargang bringer en Fortegnelse over de hidtil meddelte Stamtavler, og at der i sin Tid af den Forening, der udgiver Adelsaarbogen, er udgivet et Værk: Nyt dansk Adelslexikon, hvori Forfatterne kunde have fundet, at følgende Personer er blevet adlet: Adm. Michael Billes 2. Hustru Karen Lasson, Komkapt. J. H. Dumreicher (med Navnet von D.), Adm. H. L. Fisker, Kontreadm. F. Grodtschilling, kar. Kom. C. C. von Holck (ved »Fornylsespatent«), Kontreadm. H. Lindholm, kar. Kapt. H. P. Oxholm, Adm. M. von Paulsen, Adm. P. Raben, kar. Kapt. J. C. Schrødersee (med Navnet de S.), Viceadm. W. W. Stockfleth, Sekltnt. J. K. D. Wedel og Adm. J. P. Wleugel, at Adm. H. Span fik Vaabenbrev, og at følgende blev naturaliseret: kar. Kontreadm. F. C. C. og kar. Kom. G. V. C. I. Bardenfleth, Kom. A. G. von Ellbrecht, Kapt. R. A. de Fontenay, kar. Kontreadm. A. R. Hedemann og kar. Kapt. E. C. Walterstorff og endvidere, at Adm. C. F. de Fontenay ikke blev optaget i den danske Adelsstand 1788, men naturaliseret som dansk Adelsmand 3. Juni 1778, Adm. L. Galtung fik ikke Adelsbrev, men Adelsstadfæstelsesbrev, Viceadm. J. C. Kriegers Adelspatent først blev underskrevet 21. April 1809, 12 Aar efter hans Død, og at det var P. F. Wichfelds Fader, der blev optaget i Adelstanden med Navnet W. Forfatterne har dog opdaget, at Jens Juel og Holger Stampe blev Baroner, men finder ingen Anledning til at meddele, hvornaar disse Standsophøjelser har fundet Sted. Efter dette lille Sidespring tilbage til Adelsaarbogen, der er særlig benyttet og samtidig benyttet paa en særlig Maade. Naar det er lykkedes Forfatterne at finde ud af, at en Søofficer er adelig, meddeles som oftest kun delvis de Oplysninger, som findes i Stamtavlen i den paagældende Adelsaarbog, og til Rettelser og Tilføjelser i senere udkomne Aargange tages intet Hensyn. Saaledes faar man at vide, at A. A. Arenfeldt er født 1726, Aarg. 1935 har, at han er døbt 20. Dec. 1725 i Kerteminde; F. C. Arenfeldt er iflg. Stamtavlen født 29. Marts 1687, Forfatterne opgiver kun Aaret. Ved O. Arenfeldt er Forholdet mere grelt. Man faar at vide, at han har været gift 2 Gange; først med Agathe Christine Bech (i St. f. Beck), derefter med Johanne Below; deres Dødsaar og Aaret for sidste Vielse anføres, men intet derudover. Ved Mathias Bagge staar der g. m. Lene Svab; hun tilhører Slægten Svave (II) og findes paa denne Slægts Stamtavle i Aarg. 1926. De Oplysninger, Forfatterne giver om A. A. Berner, har ikke meget tilfælles med dem, der findes i Aarg. 1934. Just Bille er iflg. Aarg. 1934 døbt 20. Nov. 1744 i Assens, og hans Broder Steen Andersen B. er ikke født 23., men 22. Aug.; H. Brandts Slægt er behandlet i Aarg. 1919; Movrits Bruun (Brun af Vindumgaard) findes i Aarg. 1889, supplerende Oplysninger i 1891 og 1897; F. von Bülow og J. G. Vieths Hustruer var af den Slægt Brüggmann, hvorover der findes en Stamtavle i Aarg. 1891. Ved L. C. Dyster nævnes kun hans Moder, Jytta Cecilie Banner; Faderen kan man finde i Aarg. 1885, S. 53 (jfr. Persh. Tidsskr. 9. V. 127 f.). Om C. J., C. O., M. og T. M. Friis indeholder Aarg. 1886 Oplysninger. J. Gagges Slægt findes i Aarg. 1893, supplerende Oplysninger i 1901. K. J. Grabow har faaet forkerte Forældre, de rigtige findes i Aarg. 1901. Om C. H. von Hatten findes Oplysninger i

Aarg. 1922 (jfr. Persh. Tidsskr. 4. I. 227, 1. II. 227 og 1. VI. 26 f.). G. von Hemmerts Svigermoders Navn findes i Aarg. 1912, S. 411. P. Hiorts Hustru, Else Müller, var en Sønedatter af Rentemester Henrik M., hvis Slægt er behandlet i Aarg. 1905. J. Kløcker var af Slægten von K., hvorover der findes en Stamtavle i Aarg. 1908. Torbjørn Rytters Fader angives at være † 1662; Adelsaarbogen (Aarg. 1912, S. 450) har, at han »var † 1662«, hvad der ikke behøver at betyde, at han døde 1662. Ja, saaledes er det hele Værket igennem, og man behøver vel ikke at fortsætte med flere Eksempler paa daarligt Brug af Stamtavlerne. I Præsenslisterne vilde Forfatterne have kunnet finde, at C. A. Obelitz' Hustru, Caroline Annette Feveile, var født 15. Nov. og i Dødslisten, at hun døde i København. Portrætfortegnelsen synes ikke gennemgaaet; der findes saaledes Portrætter af følgende: O. Arenfeldt (Aarg. 1893), F. E. Giedde (1894), Chr. Lerche (1934), H. G. Lillienskiold (1909) og Jens Rodsteen (1911). I Komkapt. P. Lembckes Biografi nævnes som hans 1. Hustrus Adoptivforældre Baron Zytphen Adeler og Hustru f. Lyng. Adelsaarbogen kender ikke dette Ægtepar.

Et andet Værk, der anføres som særlig benyttet, er Erichsen og Krarup: Dansk historisk Bibliografi III. Bd. Der findes heri under Hauch Henviisning til Personalhistoriske Samlinger I, der indeholder Artiklen »To Hauch'ske Slægtbøger«, hvoraf det fremgaar, at der i Vahl: Slægtbog o. Afk. af Chr. Nielsen findes en hel Del om Slægten H., og man kan just ikke sige, at Bertel Hauchs Biografi har nydt godt heraf.

Slægthaandbogen er ogsaa særlig benyttet; men det samme kan ikke siges om Personalhistoriske Samlinger, hvortil Slægthaandbogen kun var et Tillæg. Pers. Saml. indeholder bl. a. nogle Oplysninger om Slægten Tetens, som Forfatterne kunde have brugt til F. M. Tetens' Biografi. I samme Aandedræt som Slægthaandbogen nævnes, nævner Forfatterne ogsaa Patriciske Slægter I—V. Og hvorledes er saa dette Værk benyttet? Forfatterne har slet ikke opdaget, at C. A. Poulsen tilhører den kendte sønderjyske Slægt Paulsen, og at A. P. Styr og N. Styr tilhører Slægten Sthyr; endvidere kan der paa-vises talrige Tilfælde, hvor de Oplysninger, dette Værk giver, ikke er benyttet fuldtud; det er hovedsagelig Stedsangivelser for Fødsel, Vielse og Død; men det vil føre for vidt at komme ind derpaa. I det hele taget holder Forfatterne ikke meget af Stedsangivelser. Et ejendommeligt Uheld er sket med P. U. Bruuns Portræt, hvor hans Ridderkors er anbragt paa højre Side, hvilket kommer af, at den fotografiske Plade har vendt den forkerte Side nedad, da Billedet blev kopieret. Et rigtigt vendt Portræt findes i III. Samling (ved S. 50).

Nærværende Tidsskrift er ligeledes særlig benyttet og benyttet paa en særlig Maade ligesom Adelsaarbogen. En systematisk Gennemgang af Tidsskriftet eller i det mindste en Gennemgang af Registrene er overhovedet ikke foretaget, hvad der bringes, er kun, hvad Forfatterne tilfældigvis har faaet Øje paa. Saaledes er det undgaaet Forfatternes Opmærksomhed, at Niels Alsing ikke hed Alsing, men Alfsen, og at han var Løjtnant ved Marineregimentet og altsaa ikke hører hjemme i det her anm. Værk (Persh. Tidsskr. 5. V. 139—146). Om C. (von) Alst og Hustru findes Oplysninger i 4. I. 223, 4. V. 168 og 9. III. 87); R. Belitz 1. III. 361 f.; P. Blens (Blem) 6. VI. 301 og 7. I. 62; F. C. M. Carlsen 2. II. 305; D. U. Dannel 3. V. 237; A. Elders 8. V. 204; de Ferry'erne 1. II. 216, 225 og 1. III. 160 ff.; F., J. og N. Frantzen 1. III. 153 f.; P. I. Grønvold 3. V. 247 og 299; D. Hammelev 6. II. 6 ff.; M. P. Herlof 6. VI. 52; R. Juel 1. II. 330 og 2. VI. 90 f.; D. G. J. von Kleist 3. VI. 101; C. Klog 4. I. 228 og 8. I. 157; H. Lasson 8. IV. 179; H. C. de Letang 1. IV. 307; O. W. Michelsen 7. II. 55 f. og 9. V. 42; M.. Rabe 2. II. 170; L. P. og P. L. Stibolt 3. I. 61; O. J. Thambson 1. I. 199 og 7. I. 252; J. C. de Watt 7. III. 167; L. og M. Wendelboe

8. II. 107; J. Wibe 1. II. 56, 2. I. 77 og 4. I. 72; K. W. Vittinghoff 1. VI. Tv. t. S. 262 (jfr. D. A. A. 1887, S. 75). Dette er kun nogle faa Henvisninger; men det er formodentlig tilstrækkeligt til at vise, hvor daarligt Tidsskriftet er afbenyttet. Uheldigt er det, naar Forfatterne benytter Tidsskriftet paa følgende Maade: Z. H. Bang angives at være blevet g. 18/7 1668 m. Inger Pedersdatter, og der henvises til 6. II. 281. Ved Eftersyn det nævnte Sted viser det sig, at den nævnte Dato er Datoen for Udstedelsen af Brevet om Vielse uden Trolovelse og Lysning, hvilket ikke behøver at være ensbetydende med, at de er blevet gift den paagældende Dato. Inden Persh. Tidsskr. forlades, skal der blot gøres opmærksom paa, at i 9. V. 34 f. findes to Portrætter af Kontreadm. Corn. Wleugel.

I Stedet for at normalisere Navnene, vælger Forfatterne at gaa deres egne Veje. Nogle Exempler: Cort Sivertsen Adelaer i St. f. Cort Sivertsen Adeler; Faderen kaldes dog Søren og ikke Søfren. Niels Juel laves mærkeligt nok ikke om til Niels Juell. Blüggers i St. f. Blücher (I. 209); Duperon (eller Duperron II. 86) i St. f. du Péron, hvis Fornavn ikke var Amand, men Armand; den adelige Slægt Giedde kaldes Gedde; E. J. Gedde, der ikke tilhørte fornævnte Slægt, hed sikkert Gaede (jfr. Persh. Tidsskr. 3. III. 315 og 3. I. 94); S. van Hauen i St. f. S. von Haven (jfr. II. 447); Kalneyn (Calnein) i St. f. Calneyn; von Mudderspark i St. f. von Muderspach (II. 33); Lamonerie i St. f. le Cercler de la Monerie; Svaneskiold i St. f. de Svaneskiold (II. 225); Major Peder Lassen Posth i St. f. Lassen von Post, hvis Hustru ikke var født Repstorff, men von Restorff (II. 606 f.); von Bollenstern i St. f. von Boltenstern (II. 675); Vosbein i St. f. Vossbein; Navnet Søbøtke er dog stavet rigtigt II. 584, men Søbøtger I. 379 og 585. At Navnene ikke er normaliserede har bevirket, at C. Cloppenburg findes baade i I. og II. Bd. Partiklerne von, van og de er ofte brugt paa Steder, hvor de ikke hører hjemme, og til Genæld har flere, der skulde have haft dem, ikke faaet dem. Til Tider er Navnene undergaaet en saadan Forandring, at de næsten ikke er til at kende igen. Saaledes findes i I. 51 en Anna Sebilla von Parsley (eller Parlev), hvis Efternavn imidlertid skal være Paslick; C. P. Boldts Moder var ikke født Saxen, men Saxesen; C. G. Foghs Moders Navn var Anna Søe Lugge og ikke Anna Søelugge; G. Ramsharts Hustrus anden Ægtefælle hed ikke Westmester, men Werchmeister; Prlnt. Claus Mule er opført under Mühle (i Faderens Titel en fæl Trykfejl), om ham findes Oplysninger i D. A. A. 1904, S. 331. C. F. v. d. Reckes Hustru hed ikke Stavinsky, men von Starinsky. Man undres over, at det ved ham ikke er omtalt, at han i Tidsskr. f. Sø. 1861 har offentliggjort Niels Juels Konduiteliste, suppleret med Oplysninger fra Bjelkes og Spans Lister. Nogle Steder bringes Navnet kun delvis. A. C. de Cederfelds Efternavn var Cederfeld de Simonsen, og hans Fødested ligger ikke i Gelsted Sogn, men i Rørup Sogn og hvortil den Oplysning, at han døde paa Erholm pr. Assens; Erholm havde vel været tilstrækkeligt. Naar Forfatterne skriver, at J. M. R. Fønss var Søn af P. S. F. til Grevskabet Løvenholm, maa man trække paa Smilebaandet. C. Moths Faders fulde Navn var Nicolaus Hansen Bennich. Om J. Schweder hedder det, at hans Fader var Oberst og Tøjmester S., hvis Navn imidlertid var Sveder Christensen. C. C. Stemanns Moder var ogsaa en Stemann. A. H. Stibolts (d. y.) Moder hed Harrasofsky de Arra. At Navnene staves forkert, forekommer ogsaa. Saaledes har Forfatterne været lidt uheldige med Navnene paa C. P. O. Moltkes Moder og Hustru. Moderens Pigenavn var Capizucchi di Cassini, og Hustruen hed hverken von Rensselaher Thayer eller (som i Rettelseslisten anført) Rensselaier, men van Rensselaer Thayer. Lidt uheldigt maa det ogsaa siges at være, naar Forfatterne varierer Fornavnene. J. W. Akeleye angives at være g. m. Martha Bruun, men ved Sønerne Johannes og Sigvart Jørgen er det blevet til Maria B. og Marie B.

Det ser ogsaa mærkeligt ud, at Jacob Arenfeldts (d. y.) Moder kaldes Sophie Sibilla Magdalene f. Nissen, medens hun ved Manden kun kaldes Sophie Sibilla Nissen. Alt for mange Steder er kun Hustruens, Moderens eller Svigermoderens Fornavn(e) opført. Saaledes er Kommandørinde Richelieus Pigenavn ikke taget med (I. 43), det var Ames. L. P. Ulrichsens 2. Hustru var født Olsen. Ved F. V. Wismann angives, at han blev gift i Holmens K. (ingen Dato eller Aar) m. Augusta Maria. Flere Steder er de Oplysninger, der gives, fejlagtige. C. von Kalneys Fader angives at være Oberst, Guvernør, senere Stiftamtmand Wolf Henrik v. K.; W. H. v. K. blev ikke Stiftamtmand; der foreligger en Forveksling med hans Broder Henrik Ernst. H. C. Lund angives at være Søn af Amtsforvalter og Borgmester Lauge L. i Assens. Ogsaa her blandes to Personer sammen. H. C. L. var Søn af Borgmester Lauge Hansen (Lund), der døde 1728; Amtsforvalter Lave Lund døde 1740. H. J. Snistorph angives at være Søn af Borgmester Jens S. og Hustru Engelcke Sigfredsdatter Friis (g. 2° m. Hans Hansen Kylling). Han var imidlertid Søn af øverste Kapellan ved St. Nicolai Kirke i København Jens Jacobsen S. og Angela Sigvardsdatter Friis, der som Enke ægtede Hans Hansen Hyllinge (jfr. Persh. Tidsskr. 7. VI. 162 og 6. V. 198). D. G. J. von Kleists Moder var ikke født Vietrou, men von Kleist. Hun var Datter af Ewald Joachim v. K. til Vietzow, hvilket Navn i forvansket Form er blevet anført som hendes Pigenavn. J. A. v. d. Reckes Svigermoder var ikke født Schumacher, men Schubart. C. Vosbes (d. æ.) Moder var ikke født Schack; hendes Navn var Sophie Amalia Holst. J. C. Frisch angives at være g. m. en Datter af Kaptltn. Peder Ramshart; hun var ikke hans Datter, men hans Søster. F. Trojel angives at være g. m. en Søster til Komkapt. E. M. Lorck; men mon hun ikke snarere var hans Datter (jfr. Persh. Tidsskr. 9. II. 166). J. G. Beyer var ikke ugift, men g. m. Severine Christine Hjordt, der efter hans Død (han forliste i Sortehavet) ægtede Litteraten Blok Tøxen (H. Grandjean: Stamt. o. Valentin Hermansen Beyers Efterk. S. 7 f.). A. G. Wedell var ikke Greve, men Baron. En Beskrivelse af Ulykken, hvorved han mistede Livet, findes i Persh. Tidsskr. 2. VI. 276. At A. Schifters Svigerfader, der var Extraskattefoged, er blevet til Ekstrastatsfoged, er formodentlig en Trykfejl. Da Ordet Schoutbynacht først 1771 blev erstattet med Betegnelsen Kontreadmiral, ser det lidt ejendommeligt ud, at J. Gyldenkrone Hustru kaldes Datter af Adm. P. Hiort. G. E. Conradt-Eberlin er sat under E.; men det er vel en Fejltagelse. Man har hidtil ment, at Kapt. A. Biørns 2. Hustru var Datter af Schoutbynacht H. Sch(i)ønnebølle (jfr. D. A. A. 1914, S. 446), men nu oplyser Forfatterne, at hun var en Kandestøberdatter. Om P. C. Bredal oplyser Forfatterne, at han var Søn af Medicus Peter B. i Bergen, der var Søn af Biskop Erik B. smst., og P. C. B.s Hustrus Navn angives at have været Blanceflor Sophie Coucheron. Da Biskoppen havde en Søn, Peter, der var Sognepræst til Brønø, er det vel næppe troligt, at han havde en Søn til af samme Navn. Det er mere sandsynligt, at P. C. B. var Søn af Biskoppens Søn, Anders, der var Sognepræst til Veø (jfr. Persh. Tidsskr. 6. VI. 313 og Bobé: Reventl. Pap. IX. 345). Mærkeligt nok findes der en Blanceflor Sophie Coucheron, der var g. m. en Kapt. Knud Jørgen Bredahl (jfr. Persh. Tidsskr. 1. VI. 38); en Forveksling er vel ikke mulig? H. H. von Bassen var rimeligvis Broder til Carsten von B., der nævnes som Lærling i Niels Juels Konduiteliste 1690, og begge Sønner af Kapt. Joachim Frederik v.B., der 1674 maatte rømme Landet for uterlig Opførsel, og Maren Bjelke (jfr. Persh. Tidsskr. 1. VI. Tv. t. S. 262, Tidsskr. f. Sø. 1861, S. 269, D. A. A. 1887, S. 66 og 1891, S. 481). Komkapt. H. G. Lillienkiolds Biografi trænger baade til Rettelser og Tilføjelser. Han blev g. 1° m. Elisabeth de Malleville, f. 1740; 2° 10. Aug. 1769 m. Mette Catharine Bertelsen de Cederfeld, f. 1. Juli 1746, † 11. Aug. 1770 (Datter af Amtmand, Konferensraad Bartholomæus

B. de C. og Cathrine Marie Brand), hun var Enke efter Hofjunker Claus Caspergaard til Todbøl m. m.; 3° m. Sophie Charlotte Heltzen, f. 1753, † 15. Sept. 1834 (Datter af Konferensraad Poul H. og Karen Collet). Det lille Gods, L. købte, var Skuderupgaard, som han gav Navnet Lilliendal. Han døde 18. Marts 1796 (H. H. Berner Schilden Holsten: Danske Herregaardes Ejere III, S. 40, D. A. A. 1919, S. 507 og Persh. Tidsskr. 1. II. 191 f.). Med Henviisningerne har Forfatterne ikke altid været lige heldige. Saaledes henvises under J. G. Arff til Persh. Tidsskr. 4. R. III, hvor A.s Navn ikke nævnes; det havde været mere rimeligt, om der var blevet henvist til 5. I. S. 232—245. Ved I. Lydersen henvises der til Trap II, 940; men saa mange Sider findes der ikke i II. Bd., og det viser sig ved Eftersyn i Personalregistret, at det maa være III, 485, der menes. Her faar man kun det samme at vide, som Forfatterne har opgivet, nemlig, at der i Kallehave Kirke findes en Trætavle til Minde om I. L., der efter Indskriften (som Forfatterne ikke har gjort sig den Ulejlighed at uddrage Oplysninger af) kaldes Kommandørkaptajn Ebbe Lydersen. Han var født i Bergen 12. April 1637 og døde 7. Juni 1694 (Danmarks Kirker. Præstø Amt, 6. Hefte (udk. i Dec. 1934), S. 955). At man virkelig kan finde noget ved at benytte Forfatternes Henviisning, viser sig ved B. A. Fischer, hvor der henvises til Persh. Tidsskr. 6. R. I., og her finder man, S. 26, at hans Hustru, Johanna Lefèvre, døde 31. Marts 1681 og blev begravet paa Holmens Kirkegaard; men det er rigtignok en Oplysning, Forfatterne burde have bragt.

For de nulevende Søofficerers Vedkommende gælder det, at Oplysningerne ofte er ret mangelfulde, og at man har undladt at bringe Portrætter af mange af de yngre Søløjtnanter. Saaledes er H. O. L. Henningsens Biografi under al Kritik. Ved C. G. Bastrups første Hustru burde man have oplyst, at hun anden Gang ægtede E. Haack. Om V. F. Nøragers første Hustru gives ingen Oplysning; der staar kun g. 1°

Desværre bringer Værket ikke Oplysninger om Maanedsløjtnanter eller Reserveofficerer. Man skulde mene, at det ikke vilde have været vanskeligt for Forfatterne, naar de alligevel gennemgik Marinens Arkivalier, da ogsaa at medtage disse eller i det mindste bagest i Værket at have givet en Fortegnelse over dem. En og anden af dem har vel maattet lade Livet for Fædrelandet; man maa jo erindre, at de især blev antaget, naar der var Fare paa Færde.

En Mand savner man dog i Værket, og det er Cornelis Tromp, der 1676 blev ansat som dansk Generaladmiral og samme Aar ophøjet til dansk Greve, Tromp af Sølvisborg; 1678 blev han afskediget.

Til Slut skal blot udtales, at man med Rette havde kunnet vente sig noget mere af et Værk, der af Forfatterne ønskes betragtet som en Haandbog.

E. Juel Hansen.

Le Danemark dans ses rapports avec la France. Publié a l'occasion du cinquantenaire de l'Aliance Française de Copenhague. København 1935. 149 S.

Alliance Française de Copenhague fejrede i afvigte Oktober sit 50 Aars Jubilæum, og i den Anledning udgav Foreningen en anseelig Bog i Kvart, nydeligt trykt hos J. H. Schultz og forsynet med mange smukke Illustrationer. Det er et stort Maal, Foreningen har sat sig ved Udgivelsen af denne Bog, idet den skildrer Danmarks Forhold til Frankrig gennem Aarhundreder, lige fra Vikingetiden. Interessant er den; cand. mag. Frøken Ruth Lachmann fortæller om den første Forbindelse med Frankrig og begynder ved Knud den Store; men det er fra det 17. Aarhundrede, at kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé tager Føringsen og skriver om de store franske

Indvandring i Danmark, hvis Aarsag var dels Forfølgelsen af Huguenotterne under Ludvig XIV og dels den store Revolution; disse Kapitler læser man med stor Glæde; hertil maa føjes de 27 udmærkede genealogiske Tabeller over indvandrede franske Familier. Bogen slutter med Alliance Française's Historie gennem de forløbne 50 Aar, behandlet af Kontorchef i Nationalbanken O. H. Clementsen. Desuden findes et ypperligt Navneregister, udarbejdet af Genealogen Albert Fabritius. Foreningen har Ære af at have udgivet denne Bog; det er beklageligt, at Bogen ikke er kommen i Handelen, da den har Bud til en langt større Læsekreds end Alliance Française's Medlemmer. For personalhistorisk Interesserede, der vil studere franske Slægter i Danmark, er Bogen et glimrende Kildeskrift, og et udmærket Supplement til den nylig udkomne Bog om »Danske i Paris gennem Tiderne«.

H. Hj.-N.

SMAA MEDDELELSER.

ET ÆRESDIGT VED TORDENSKIOLDS DØD.

Dend vel berømte og vel meriterede
Søe heldt N. N. Tordenschiold
Kongl. Mayts. til Dannemarck og Norge
Velbestalter Vice Admiral

til ære Minde af
Tom. Aabye.

Profess. et Conrector udi Ottense.

Ao 1720 d. 16. Nov.

Nyt Nytt, ey Megit got: Een Kempe, som var baaren
til Dannemarckes Priis, er Pludtzelig forlaaren.
Af Obrist Staal med Staal til Graven hand er sendt,
I Glæder Glæden blef til Sorrhig Snarlig vendt.
Dog kand hans Avinds Mand sig derved icke glæde,
for Tapperhed og Moed paa Avinds hals kand træde.
Er Tordenschiold end død, saa lefver dog hans Navn,
Saa lenge Marstrand staar, og Skibe søger Havn.
I Fred een bitterhed vi der ved fick at smage,
Men fleere Sønner har Neptunus dog tilbage,
Som bølgen pløye kand og vove tør sin Peltz,
Naar Mars hand slar Alarm, at helte skal til feltz.

Digtets forfatter er den senere rektor i Odense Thomas Aabye, der siden 1714 var conrector og professor designatus ved gymnasiet i denne by. (Se Personalh. Tidsskr. 9. III. 1—45). Iøvrigt kendes kun ett digt av ham, en vercificeret ansøgning for en skoledreng, der havde forskrevet sig til fanden 1720, — (Odense Skoleprogram 1935) — og det er i hvert fald ikke bedre end dette. Det er ejendommeligt, at Aabye ikke har kendt Tordenskiolds fornavn, men iøvrigt er digtet et vidnesbyrd om, hvor højt samtiden vurderede helten, og hvor hurtigt efterretningen om hans død spredtes ud over landet, idet digtet, hvis datoen da er rigtig, er forfattet kun fire dage efter Tordenskiolds død d. 12. november. Digtet findes — i en samtidig copi — i Karen Brahes bibliotek skrevet i ett med det nævnte bønsskrift. (Sort mappe indeholdende diverse mss. læg 3, nr. 7).

Et andet vidnesbyrd om Ths. Aabyes litterære virksomhed findes paa Universitetsbiblioteket i manuskriptet Add. 154 4°. Det hedder »Speculum coeli« og indeholder dels en kortfattet astronomi med hæderlige, ganske ukunstneriske tegninger av himmeltegnene, dels en »Chronologia ecclesiastica«. Formodentlig er det et arbejde, Aabe har brugt ved sin undervisning i gymnasiet i Odense.

Hans H. Fussing.

OBERSTINDE GYLDENFELDT.

Oberstinde Gyldenfeldt, f. Sehesteds romantiske Ægteskabshistorie er velkendt fra P. M. Stolpes Beretning: »En Familiehistorie fra det 18. Aarhundredes Midte« i Historisk Tidsskrift 6. V. 1. Af følgende Notits fra Næstved St. Peters Kirkebog ses, at hun har tilbragt sine sidste Aar hos sin Svigersøn Pastor Dahl i Næstved (Adelsaarbogen 1908, S. 155). Af Notitsen fremgaar det, at baade Fødsels- og Dødsdagen er urigtig anført i Adelsaarbogen, ligeledes Dødsdagen i Historisk Tidsskrift.

1808. 8de April blev min Gode Gamle Svigermoder Frue Oberstinde Ana Beathe Gyldenfeldt, fød Sehested, begravet i sit 83de Aar. Hun døde den 1ste April, havde hun levet til den 23de April havde hun opfyldt 83 Aar. Hun var i mit Huus henved 3 aar.« —

Th. Hauch-Fausbøll.

KRIGSMINISTER C. F. HANSEN SOM SKOLEELEV.

Den i sin Tid saa bekendte og omstridte Krigsminister Christian Frederik Hansen hørte skolemæssigt set til Vidunderbørnenes Kategori. Han var født i Helsingør 29/11 1788 som Søn af Konrektor ved Byens lærde Skole Hans Christian Hansen og Anna Kingo Bruun, kom tidligt i Latinskolen, hvor vi, takket være den i Landsarkivet for Sjælland m. m. opbevarede »Protocoll over Helsingørs Latinske Skoles Discipler«, er i Stand til at følge hans Færd i Aarene 1796—1801, da han knap 13 Aar gl. bestod Studentereksamen med Udmærkelse, altsaa en ren Griffenfeld. 1808 blev han kun 20 Aar gl. cand. juris; samme Aar begyndte hans militære Løbebane, der førte ham til de højeste Stillinger.

1796. C. F. Hansen har ved sin Flittighed, gode Nemme og Dømmekraft giort større Fremgang end man af et Barn paa hands Alder kunde forde eller vente. Da han og er vel oplagt til Studeringer, og hans Sæder ere meget gode, saa fortierer han i Henseende til hvad han angav, udmærket Laudabilem med Flittigheds Belønning. Men Stilen duer saa godt som intet, hvori han heller ingen Øvelse har haft.

1797. Det anføres, at C. F. Hansen foruden de bestemte Pensa »har giennemgaaet de samme Ting som Weilbye*) og paa kortere Tiid, og da han i Almindelighed gjorde nok saa god Rede derfor, saa fortierer han Laudabilem med stor Distinction foruden Flittigheds Belønning og Sæde over Weilbye. Hans Sæder ere meget gode, og i Stil har han mærkelig forbedret sig siden sidste Aar.«

1798. Dersom han i andre Ting havde giort saa stor Fremgang som i Hebraisk, skulde han have fortient Laudabilem. Men da hans Flid i andre Ting ikke synes at have været ret stor, saa kan han ikke tilkiendes

*)C. P. Weilbye bestod ligeledes Studentereksamen 1801.

ikke rigtig Latinsk, dog temmelig fri for grammatikalske Feil, derimod meget skiødesløs i Hensigt til Orthographien og Distinctions-Tegnene.

- højere Charakter end *haud illaudabilis*. Hans Stil har adskillige grammatikalske og i sær orthographiske Feil. Hans Opførsel er god, men noget vild og barnagtig.
1799. Svarede meget godt i adskillige Ting, men da han endnu staar noget tilbage i sær i Theologie og Latin, og heri synes ikke at ville gjøre sig retskaffen Umage eller vise Agtpaagivenhed nok, som dog er høiligen nødvendig, saa fortienner han ikke i det Hele ret *Laudabilem*. Stilen er for det meste grammatikalsk rigtig, men skiødesløs i det orthographiske, og Skriften er slet. Hans Sæder ere meget gode.
1800. C. F. Hansen svarede til det allermeeste meget godt og fortienner *Laudabilem* med *Flittigheds Belønning*. Hans Sæder ere gode. Stilen er just
1801. Ved Studentereksamen fik han præ *ceteris* i Astronomi, Græsk, Latin, Hebraisk, Historie og Geografi, Laud i Theologi og Stil. Hovedkarakter præ *ceteris*.

Hakon Müller.

NOGLE OPLYSNINGER OM DEGNEN NIELS FLADE.

Et Supplement til »Sjællands Stifts Degnehistorie«.

I A. Petersens »Sjællands Stifts Degnehistorie« omtales under Førsløv-Sneslev Sogne i Ringsted Herred den sørgelige Skæbne, der overgik Degnen Niels Lorentzen Flade, idet han i 1777 som sigtet for Brandstiftelse, hvorved Degneboligen og Sognets Præstegaard nedbrændte, blev dømt til Fæstningsarbejde paa Livstid, hvorfra han dog i 1780 blev benaadet paa Vilkaar, at han ikke maatte opholde sig i København eller det øvrige Sjælland. Det meddeles videre, at han i 1782 fra Nyborg ansøgte Kongen om at maatte rejse til Guineakysten, samt at denne Ansøgning maa være taget til Følge, da der ikke senere høres noget om ham.

Imidlertid er jeg bleven opmærksom paa, at han i 1793 dukkede op i Kerteminde, og de Oplysninger, som jeg i den Anledning yderligere har samlet om ham, turde maaske have Krav paa nogen Interesse til Supplering af Degnehistorien.

Han var født i Kølstrup Sogn ved Kerteminde (døbt 22. Marts 1736) og Søn af den derværende Degn Laurs Flade og Hustru Johanne Cathrine Josiasdatter. Sidstnævnte var bleven Enke efter Forgængerens i Degnekaldet Niels Mortensen Zirach (begr. i Kølstrup 13. Oktbr. 1730), og hendes 2. Ægteskab med Laurs Flade var indgaaet samme Steds 9. Aug. 1731. Sønnens Navn skulde saaledes rettest være Niels Laursen Flade. Ved hans Daab optræder ikke mindre end syv, tildels meget fornemme Faddere, nemlig Ejeren af Ulriksholm i Kølstrup Sogn, Major von Heinen, Kammerjunkeren Moltke — der vel har opholdt sig paa Ulriksholm — Sognepræst Rasmus Josiassen fra Norup (antagelig Moderens Broder), den personelle Kapellan i Kølstrup Hr. Frederik Jahn med Hustru og Degnene Adolph Barfod, Norup, og Godske Hans Hjortebjerg, Mesinge. Majorens Frue bar Barnet.

Ifølge Kerteminde Kirkebog blev han 13. Oktbr. 1768 efter Kongebrev af 8. Septbr. s. A. hjemmeviet til Anna Katrine, en Datter af Skrædder i Kerteminde Albert (Albrekt) Andersen og Hustru Bodil Andersdatter Sperling. Skrædderen blev næste Aar eligeret Borger i Byen og maa saaledes have været en nogenlunde betydelig Mand.

Efter at den uhjæggelige Dom var overgaaet Niels Flade, maa Ægteskabet være blevet opløst, hvortil der fandtes Hjemmel i Frdg. 18. Decbr. 1750, der fastsætter, at hvor en Ægtefælle dømmes til Fængsel paa Livstid for uærlig Sag, kan den uskyldige efter 3 Aars Forløb opnaa Skilsmisse. Der findes nemlig d. 1. Juli 1780 udstedt Afkald paa Fædrene- og Mødrenearv fra

Anna Katrine Sperling, »der har været gift med Niels Flade, Degn for Førlev og Sneslev Menigheder i Sjælland, som formedelst begangne Forbrydelser er dømt til at arbejde i Københavns Slaveri sin Livstid«. Det hedder videre i Dokumentet (tingl. 16. Oktbr. 1780 ved Kerteminde Byting), at hun nu agter at nedsætte sig i København og begynde en liden Handel. — Det staar muligvis i Forbindelse hermed, at der knyttedes det særlige Opholdsvilkaar til Degnens Benaadning, da han iflg. Degnehistorien skal have behandlet sin Hustru »meget ilde«. — Som nævnt var han i 1782 i Nyborg, men hvad han iøvrigt har foretaget sig, oplyses af Kerteminde Retsbog for 11. Septbr. 1793. Der blev nemlig da optaget Politiforhør over »en for nogen Tid siden ankommen fremmed Person Niels Flade, over hvis Opførsel og Forhold er indløbet adskillige skriftlige og mundtlige Klager, især at han skal have skældet, truet og fornærmet hans Søster Anne Kirstine sal. Lorents Møllers Enke¹ her i Byen og imod hendes Forbud og Villie indtrængt sig i hendes Hus, afnødt hende og selv taget Spise og Drikke uden Tilladelse«; endvidere skal han have skældt og truet Konsumptionsbetjenten ved Hindsholms Port og omgaaedes uforsvarlig med Ild og Lys. — Sagen endte den følgende Dag med en alvorlig Formaning til Flade om at vise en anstændig og ordentlig Opførsel, men dens nærmere Omstændigheder er uden Betydning i denne Forbindelse. Derimod har det Interesse, at Flade overfor Forhørsdommeren, Byfoged Bendz, oplyser, at han kom fra sit Degneembede »for Aarsager, som han ikke vil oplyse for dets Vidtløftighed«, at han derefter har holdt Skole for sin Svoger Helt i Kølstrup i 2 Aar og siden været Betjent i Horsens i 10 Aar til 27. Oktbr. 1792. Disse Oplysninger er sagtens rigtige, da han næppe har kunnet føre Byfogden bag Lyset. Denne havde nemlig fra sin Barndom levet i Kerteminde, var Fuldmægtig hos sin Fader, Byfoged M. Bendz, til dennes Død i 1772 i Kerteminde og derpaa hans Efterfølger. Det er ikke sandsynligt, at han skulde være uvidende om den triste Skæbne, der havde ramt en af de eligerede Borgeres Svigersøn, eller at det ovennævnte Arveafkalds Indhold er undgaaet hans Opmærksomhed, og endelig kunde Flades Opgivelser jo let kontrolleres ved Henvendelse til Søsteren. Det synes ogsaa, at Byfogden har vist Besked, da han bl. a. spørger Flade, hvorfor han er kommen fra sin Bestilling som *Konsumptionsbetjent*, hvorom Delinkventen dog ikke udtaler sig.

Antagelig er det paa det Tidspunkt, da Flade efter Helts Død stod uden Erhverv, at han har søgt at komme til Guinea, men da der saa har aabnet sig Mulighed for ham for at opnaa den ubetydelige og lidet ansete Stilling som Konsumptionsbetjent, har han grebet denne. Hermed stemmer det ogsaa, at der under 9. Juni 1791 i Kerteminde Skifteprotokol — i Forbindelse med Tilførslen om hans Moders, Degneenken Johanne Cathrine Flades Død samme Dag — er bemærket, at der foruden fornævnte Datter Johanne (Hanne, Anne?) Kirstine Flade, gift med Møller Lorentz Larsen, findes endnu en Arving, nemlig Niels Flade, Konsumptionsbetjent i Horsens. — Hvad der senere er blevet af ham, vides ikke; hidtil er hans Død ikke fundet i Kerteminde eller Kølstrup Kirkebøger.

V. Woll.

FAMILIEN PELT.

I den nylig i Amsterdam udkomne Doktorafhandling af M. Simon Thomas, *Onze Ijslandsvaarders in de 17de en 18de eeuw*, en lødig og statelig Bog i Tryk og Udstyr, anføres som sjette Thesis: Genealogien er en umiste-

¹ Lorentz Larsen Møller blev d. 1. April 1784 i Kerteminde hjemmenviet til Hanne (!) Kirstine Flade, sal. Jørgen Helts Enke af Kølstrup. — Helt var Degn dér, begr. 12. April 1782.

lig Hjelpevidenskab for den nationaløkonomiske Historie. Ud fra denne Betragtning har Forf. derfor ogsaa i sin Bog meddelt personalhistoriske og genealogiske Bidrag til Oplysning om danskfødte Købmænd, der fra Amsterdam har drevet Handel paa Island, særlig Jonas Trellund.

Bogen bringer bl. a. et Udsnit af Stamtavlen over den vidtforenede nederlandske Slægt Pelt, der har været indgiftet i danske Familier flere Gange. De tidligere her i Tidsskriftet (9 I, 234) givne Oplysninger suppleres ved følgende:

Paulus Pelt havde tre Søskende:

1. Catharine Pelt, f. 23 Jan. 1606 i Amsterdam, † 29 Nov. 1673 i Kbhvn.; gift 23 Jan. 1635 i Amsterdam m. Conrad Giessenbier, hvis Datter Sara, f. 1638 i Amsterdam, smstds. 13 Sept. 1654 ægtede Jonas Trellund, f. 1630 i Ribe (D. biogr. Lex. XVII, 493), med hvem hun havde Børnene: Catharina Margaretha, dbt. 14 Sept. 1655 i Amsterdam; Anna, dbt. 5 Okt. 1656 i A., og Jonas, dbt. 1 Marts 1658 i A.
2. Maria Pelt, f. 10 Okt. 1610 i A. † 7 Dec. 1680 smst.; gift 1 Marts 1644 i A. m. Johann Severyns Meurck (Mørk), f. 2 Juni 1615 i Aarhus, † 22 Okt. 1652 i Amsterdam.
3. Susanne, f. 15 Okt. 1612 i A., † 15 Aug. 1696 smst.; gift 3 Okt. 1645 smst. m. Silkekræmmer Johannes Weslingh, f. 5 Sept. 1611 i Minden, † 29 Sept. 1669 i Amsterdam; deres Søn Abraham Weslingh, f. 21 Aug. 1646 i A., † 12 Nov. 1680 smst., gift 23 Okt. 1678 i A. m. Catharina Trellund, f. 1641 i Kbhvn.

L. B.

GREV ROSAMBO OG HANS SLÆGT.

Fra mine tidlige Drengenaar i St. Petri Realskole husker jeg tydeligt Frøken Elisa Rosambo, der som Børnehavelærerinde var knyttet til den tyske Skole. Hendes hele ydre fornemme Fremtoning og kultiverede Væsen maatte vække Interesse og Sympati. Dertil kom, at man i Skolen ansaa hende for at være en fransk Komtesse, hvis Forfædre havde været knyttet til Kong Ludvig XVI.

Til de her i Tidsskriftet (5 II 47 f.) tidligere givne Oplysninger om Slægten Rosambo kan nu føjes følgende:

Julius (Jules) August Le Pelletier comte de Rosambo, som hans fuldstændige Navn ved hans Dødsantegnelse i Slesvig Domkirkes Bog anføres, var if. samme Kilde født 15 Juli 1776 i Paris. Hvorledes han var i Familie med den af Chateaubriand omtalte Præsident Le Pelletier de Rosambo, der var gift med en Datter af Ludvig XVI's Husminister, Lamoignon de Malesherbes, kan jeg foreløbig ikke oplyse.¹ Det vides kun, at han deltog i Slaget ved Marengo, blev dekoreret med Æreslegionen, men tjente derefter i den preussiske Hær indtil han efter dens Nederlag i 1806 slog sig ned i Rendsborg. Herfra ansøgte han 29 Dec. s. A., da han underskrev sig Auguste Gaffrony og kalder sig fransk Emigrant og Korporal, om Stillingen som Lærer ved det derværende holstenske Militærinstitut, hvilken han ogsaa fik.² Samtidig fik han Indfødsret og ansattes (1807, 30 Okt.) som Sekltnt. i slesvigske Landeværnsreg., blev Aaret efter Premltnt. i slesvigske Inf.-Reg. annekterede Bataillon, 1811 forsat til jyske Jægerkorps, 1815 for-

¹ Chateaubriand, Memoires d'outre tombe I, 246.

² Generalitets- og Kommissariats Koll. Prot. 1807, 363. Generaladjutantstabs Bureau, Prot. 1807, I 1657 og II, 52, 246.

fremmet til Kaptajn ved slesvigske Inf. Reg., men tog samme Aar Afsked. Han boede derefter i Aarene 1824—40 paa en Gaard i Moldenit (Struksdorf H.) og kaldes 1831 Greve Rosambo.

Vistnok allerede i 1807 ægtede han en Datter af Premiermajor i norske Livreg. Rytteri Frederik Christian Struve og Sophia Christiane Toxwerd¹ og havde med hende en Søn, August Emil, f. 1808. Kort efter indlod han sig i en Forbindelse med sin Husholderske Julie Groemann al. Juliane Knoblauch, med hvem han havde flere Sønner.

Folketællingslisten for 1840 vedr. Moldenit anfører: August Cafferronni [sic] von Rosambo, Graf u. Hufner, 61 J., unversehret. Juliane Knoblauch, Haushälterin, 50 Jahr, unversehret. Julius August Gafferoni, Sohn der vorigen, 30 Jahr, Carl v. Rosambo, Cand. jur., Sohn der vorigen, 25 Jahr.

Rosambo flyttede efter 1840 til Slesvig By og døde her 7 Febr. 1862. Hans Børn var:

1. (med N. N. Struve): August Emil, f. 1 Febr. 1808, besøgte den lærde Skole i Rendsborg indtil sin Bedstemoder, Majorinde Struves Død i 1827; 1829 Volontør, 1833 Kopist i Rentekammeret, 1841 Husfoged i Flensborg Amt, 1844—64 i Cismar Amt, † 19 Aug. 1871 i Kbhvn. Gift 14 Aug. 1841 i Kbhvn. (Trin K.) m. Thomasine Johanne Neergaard (Forældre: Henrik Hansteen N., Ejer af Ahlefeldts Mølle, og Anne Catharine Petersen), f. 24 Nov. 1818, † 13 Marts 1896, begge begr. paa Frederiksberg Kgd. — Døtre:

A Elisa Margrethe Comtesse Lepelletier de Rosambo, f. 26 Nov. 1842 i Flensborg, † 18 Marts 1897 i Kbhvn., begr. p. Fredbg. Kgd.

B Augusta Marie Adelaide Comtesse Lepelletier de Rosambo (i Skifterettens Prot. benævnet Marie de Rochambeau), f. 12 Juli 1846 i Trittau, † 16 Nov. 1927 i Kbhvn., bgr. p. Fredbg. Kgd.

2. (med Julie Groemann): Julius August, f. 5 Dec. 1808 i Slesvig) »unehelicher Sohn der Dem. Julie Groemann und ihres angebliehen Bräutigams des Herrn Premlnt. v. Gaffaroni, gebürtig aus Paris«; i Randen er tilføjet, at Barnet if. kgl. Res., dat. Kbhvn. 8 Jan. 1828, har faaet tildelt et ægtefødt Barns Rettigheder), konf. 1824 i Klensby. Han blev senere Toldkontrollør og naturaliseret i Frankrig.²

3. (med Julie Groemann): Carl Christian Theodor, f. 1815 i Farnsted, 1839 cand. jur. i slesvigsk Ret, og kaldes da Gaffarony, var 1840—51 Toldass. i Kiel, 1852 i Krempe og kaldes da Carl v. Rosambo.³

4. Felix Rosambo, f. 7 Febr. 1816, konf. 1832 i Klensby (Sohn des Herrn Kapitain Grafen August Pelletier v. Rosambo).

L. B.

EFTERLYSNING.

Paa Auktionen over afdøde Sofus Elvius' Bøger erhvervede jeg et Hefte i Kvart indeholdende Optegnelser, sikkert stammende fra afdøde Overretssagfører V. Richter, om examinativ juris 1736—1774. I Kataloget over afdøde Direktør H. H. Schous Bøger, der kom til Auktion i December i Fjor, fandtes opført 6 haandskrevne Hefter omhandlende juridiske Kandidater 1737—1889. Ved nærmere Eftersyn viste disse sig at samme fra samme Haand som det førstnævnte Hefte og har, ligesom dette, været i Sofus Elvius' Besiddelse, men

¹ H. Grandjean, Stamtavle o. Fam. Toxwerdt, 1896.

² A. Reverend, Titres et anoblissements de la Restauration IV 311.

³ Persh. Tidsskr. 6 I 195.

den i Kataloget angivne Betegnelse var ikke korrekt, idet de 3 af Hefterne omhandlede examinati juris fra Aarene 1807—20, 1820—48 og 1848—69, medens de tre andre Hefter omhandlede candidati juris fra Aarene 1737—87, 1787—1807 og 1872—89. Der savnes saaledes i det mindste 2 Hefter omhandlede examinati juris fra 1775—1806 og candidati juris fra 1807—1871. Da jeg paa Auktionen erhvervede ogsaa de af Direktør Schou efterladte Hefter, og da det er mit Ønske en Gang at kunne afgive samtlige Hefter til det kongelige Bibliotek eller Rigsarkivet, vil jeg være taknemlig for Oplysninger om, hvor de manglende Hefter befinder sig.

H. Hjorth-Nielsen.

SPØRGSMÅL OG SVAR.

SPØRGSMÅL.

R ø n n e.

Ifølge Alb. C. Rønne: »Slægten Rønne« (Slagelse 1905) og gammel slegts-tradition skal den danske presteslegt R ø n n e nedstamme fra M a g n u s M i k k e l s e n, der ca. 1650 var møller og baker i og ved Rønne paa Bornholm, hvorfra han leverte brød og proviant til den danske flaate, som da laa ved denne ö. —

Ved arkivundersøkelser er det ikke lykks at finde ham eller at faa bekræftet slegtens tilknytning til Bornholm.

Slegtens ældste arkivalisk kjendte personer er brødrene:

1. Peter Michaelsen Rønne, borger og skomaker i Fredericia, hvor begravet 29/10 1771, 77 aar gammel. Han var gift med Johanne Nielsdatter, som overlevet ham.
2. Slegtens stamfar, Niels Michaelsen Rønne, maler og klokker ved Michaëlis kirke, Fredericia, hvor begravet 25/11 1763, 63 aar og nogen maaneder gammel. Han angis som borger av staden allerede ved sin trolovelse i Fredericia 2/7 1723 og vielse 9/9 s. a. og s. st. med enken efter maler Albert Stentzel (begr. 24/7 1722, 36½ aar gl.) Mette Marie Jørgensdatter (Kragh?), begravet 19/11 1739, 45 aar 7 maaneder gammel. Anden gang blev han trolovet i Vonsild 22/3 1740 og gift 28/6 s. a. i Fredericia med enken efter Boye Hansen i Vonsild, Else Pedersdatter, begravet 15/3 1777, 82 aar gammel.

Evt. nærmere oplysninger, særlig om Niels Rønne og hans hustruers ascendens og personalia, mottas med taknemmelighet av

*Cato Krag-Rønne,
Hakadal, Norge.*

SVAR.

Farver og Overformynder i Nyborg
Engelbert Teisens Hustru.
(8 V 239).

Formodningen om, at Farver Engelbreth Teisens Hustru var Datter af Raadmand Bahnsen i Haderslev er vistnok rigtig. Jeg har i mine Optegnelser, at hun var Steddatter af Raadmand Tyge Christensen i Haderslev, og det ligger jo nær at antage, at den ene Raadmand har ægtet den anden Raadmands Enke.

*Th. Hauch-Fausbøll,
Dansk Genealogisk Institut.*

REGNSKAB FOR AARET 1935.

	Kr. Ø.		Kr. Ø.
Saldo overført fra Regnskabsaaret 1934	1,509.08	Honorarer for Bidrag til 1.—4. Hæfte	943.50
Bidrag fra den danske Stat	390.00	Trykning	2,487.60
» » Julius Skrikes Stiftelse	200.00	Tryksager	110.53
» » Alfred Goods personalhistoriske Fond	200.00	Porto	96.20
Indvundne Renter	137.43	Kontingent til Dansk-historisk Fællesforening	10.00
Medlemskontingent	3,468.00	Kommission	504.36
Salg af ældre Aargange af Tidsskriftet	200.05	Indkøbt Kr: 400 4 ⁰ / ₀ Østifter Kreditfor. Oblg.	347.94
Godtgørelser for Clicheer	20.00	Saldo overføres til næste Aar.	1,624.43
	6,124.56		6,124.56

80

Samfundet ejer den 31. December 1935 foruden Kassebeholdningen Kr. 1,624.43, som indestaar i Københavns Handelsbank, Kr. 1,000 4⁰/₀ Jydske Landkreditforenings Obligation, testamentarisk Gave fra Hds. Maj. Enkedronningen

- » 200 5⁰/₀ amort. danske Statsobligation — af 1919.
- » 700 4¹/₂ 0⁰/₀ Vest- og sønderjydsK Kreditforening Oblig.
- » 400 4¹/₂ 0⁰/₀ Fyns Kreditforening Oblig.
- » 400 4⁰/₀ Østifternes Kreditforening Oblig.

ialt Kr. 2.700 er Totusindesyvhundrede Kroner.

København den 18. Februar 1936.

O. H. Clementsen.

Ovenstaaende Regnskab har vi gennemgaaet og sammenholdt med de os forelagte Bilag, og vi har intet fundet at erindre. Formuen har vi befundet at være tilstede. Obligationerne lyder paa Samfundets Navn.

L. Bie.

Stefan Hetsch.

INGEMANN'S MOSTER MARIA DIGT OG VIRKELIGHED

Af

Kjeld Galster.

1.

Da Ingemann var kommet hjem efter sin lange Udenlandsrejse i Efteråret 1819, var det hans Lyst i de lange Vinteraftener bag de frosne Ruder i Kaminildens Skær at fortælle Eventyr til Slægt og Venner, som han nu atter kunde være sammen med.

Et af disse var »*Moster Maria*« (1820 i »Eventyr og Fortællinger«).

Indholdet er i Korthed følgende:

»I Aften fortæller du os nok Eventyret om Rolf Blåskæg,« siger den lille Gitte til sin Moster Maria. I det samme banker det på Døren, og Hr. Hind træder ind.

»Du kommer altid, når hun vil fortælle os Historien om Blåskæggemanden,« siger Gitte ærgerlig. »Det var ham, der slog sine Koner ihjel,« tilføjer hendes lille Broder Hans belærende. »De er dog rask. Jeg synes, De ser så bleg ud,« siger Moster Maria, idet hun kommer ind med Lyset.

Det mærkes snart, at Hind, en ung, jysk Herremand, der er kommet til Hovedstaden for at adspredes efter sin Hustrus Død, er meget optaget af Maria og hun af ham. Hendes Søster, Fru Kaptajn S. . . ., i hvis Hus hun opholder sig, advarer, hun tror ikke på ham, mener, at han kun er ude efter hendes Medgift. Derimod er Marias Curator meget ivrig for Partiet.

Men i en Samtale nogle Dage senere vinder Hind Maria helt for sig ved snildt overdrevne Beskyldninger om at være Skyld i sin første Hustrus Død — Maria tror heri at mærke hans fine Sind — og så ved at udkaste den Mistanke, at Svogeren, Kaptajnen, er imod Forbindelsen, fordi han har lånt hendes Arv.

På Bryllupsdagen er Hinds Stemning noget trykket, og det hjælper ikke på ham, at Kaptajn S. . . ., der pludselig kommer hjem og overrækker ham hele Marias Arv, søger at sætte Humø-

ret op. Endnu værre bliver det, da lille Gitte pludselig råber: »Men se, Moster! Hr. Hind har jo også blå Skæg, han er jo helt blå om Hagen.«

Som de sidder ved Bordet siger han på en Gang til sin Brud: »Hvilken Dato skriver vi i Dag?« og da han har fået det at vide, udbryder han: »I Fjor i denne Time døde hun.« I det samme ser Maria til sin Forfærdelse på Ruden ligeoverfor et kridhvidt Ansigt, der i samme Øjeblik forsvinder.

Scenen er nu på Hinds Herregaard nogle Måneder senere. Nu han mener at have bjærget Maria hjem, åbenbarer han kynisk sin tidligere Forstillelse og List.

Hvert Ord »slukker en Stjerne på hendes Drømmehimmel«.

Maria må næsten tro, han er en helt anden Person end før, og trækker sig mismodig tilbage til sit Soveværelse.

»Her var det jo, hans første Hustru døde,« tænker hun og opdager i det samme en Løndør. I Værelset der bagved tror hun til sin Rædsel at se sin Mand stå og gnide på Kanten af et Hjørneskab, og på dette ser hun Blodstænk.

»Ja, han har myrdet sin første Hustru,« råber hun og flygter ud af Huset bort fra sin Ægtefælle.

Hind skriver og forklarer hende Forholdet: I en heftig Scene, da hans Hustru var kommet frem med sin grundløse Skinsyge, havde han stødt hende over mod Bordet. I Fortvivlelse havde hun derpå løbet Panden mod Stenvæggen. Kort efter var hun død, *hvoraf* vidste ingen.

At han på en Måde havde elsket hende, syntes Maria klart, og at han aldrig havde haft ondt i Sinde imod hende, det så hun også, men hendes Rædsel var så stor, at hun aldrig vendte tilbage til ham.

Året efter Brylluppet døde han.

Maria opholdt sig hos sin Søster, og ligesom Gitte og Hans havde siddet på hendes Skød, sad senere deres Børn igen der. Hver Gang hendes ulykkelige Bryllupsdag indtraf, lukkede hun sig inde på sit Kammer, og i flere Uger derefter var hun nedsunken i dyb Sørgmodighed.

2.

Når Ingemann har digtet denne Fortælling (ligesom de tre andre i Samlingen), har en af hans Bevæggrunde været almindelig Lyst til Fabulering. Han havde lige været Gæst en Måned hos T i e c k i Dresden og hørt på denne Fortællingens Mester, og nu, han var kommet hjem i Kredsen, havde han selv sin store Glæde deraf.

Et andet Motiv var det almindelig Romantiske: Dobbeltgænger, Varsler, Midnatsslag, sidste Ord på Dødslejet, Benyttelse af

Folkeeventyr. Endvidere Rædselsmomentet: Muligheden af Hustrudrab.

For det tredje er der Karaktertegningen — og det er vel mest det, der giver »Moster Maria« en Stilling i Ingemanns Produktion:

Marias Sind er åbent for Drømmens og det overnaturliges Verden, dér lever hun, og hun er lidet skikket til at møde Livets Hårdhed, godhjertet og tillidsfuld, åben og ærlig, som hun er.

Hind derimod er et Barn af denne Verden. Følelsen må aldrig løbe af med Forstanden, Livet skal nydes, Svig og Forstillelse er tilladt.

Her har vi Modsætningen: Følelsesmenneske — Forstandsmenneske; Hjertemenneske — Hjernemenneske, som derefter skulde komme til at spille så stor en Rolle i Ingemanns Produktion, først og fremmest i de historiske Romaner, hvor stadig Hjertemennesket er Helten og Hjernemennesket — om det så er Valdemar Atterdag! — Skurken.

Det fjerde Motiv for Ingemann, og det, der i denne Sammenhæng interesserer os mest, er, at han i »Moster Maria« får Lejlighed til digterisk at gengive et Stykke Virkelighed, en tragisk Episode i en Slægtnings Liv. Thi det var hans Mening, efter at han i så mange År havde færdedes i Ideernes tynde Luftlag mellem Ånder og Alfer, nu at komme ned på Jorden og skildre Mennesker.

3.

At der ligger Realiteter til Grund, fortæller Ingemann allerede i »Forerindring« til 2. Udg. (1845): »Fortællingen »Moster Maria« grunder sig på en Familiebegivenhed, meddelt af Fortællingens Hovedperson selv. Næsten alle Bipersonerne i Fortællingen tilhører ligeledes det virkelige Liv; selv dens fantastiske Elementer, der dog ikke ere psykologisk uforklarlige, grunde sig på Meddelelser af formentlige Livserfaringer.«

Fuld Besked giver han os herom i sin *Levnedsbog* (1862): Moster Maria er hans »Grand'mamas« Halvsøster og opholdt sig sammen med denne hos hans Forældre i Torkildstrup Præstegård på Falster: »Hun havde været højst ulykkelig gift med en besynderlig uhyggelig Enkemand, der fornemmelig kun havde efterstræbt hendes Formue, medens han med sit indsmigrende Væsen saaledes havde skuffet og forblindet hende, at hun ægtede ham mod Familiens Ønske, trods alle varslende Rygter om hans skumle Karakter og hans Forhold til den afdøde Kone. Bruden troede ved Bryllupsbordet at have set den døde Kones blege Ansigt bag Ruden. Siden, da hun med Afsky havde set Ægtemandens sande Skikkelse og opdaget sin egen forfærdelige Hjerteskuftelse, var

Dobbeltheden i dette Menneskes Væsen saaledes indtraadt i hendes Forestilling, at hun troede at se ham, som en pludselig kommende og forsvindende Skygge, hvor han dog ikke virkelig var tilstede. Hun havde med Skræk og Gru maattet flygte fra ham og for sin hele Fremtid søge Tilflugt hos Familien.«

Som man ser, er det en fuldstændig Verificering af den romantiske Fortælling, lige til Ansigtet bag Ruden; dog er der intet nævnt om det formentlige Hustrudrab.

Derefter er det let at finde de øvrige Personer: Svogeren og Søsteren er *Lars Swane*, Kaptajn i ostindisk Kompagni, og *Johanna Maria S. De små*, *Gitte* og *Hans*, deres Børn, er *Ingemanns Moder Birgitte* og hans Morbror. Også Skurken optræder — som vi skal se — under sit virkelige Navn.

4.

Som det erindres, sagde *Ingemann* (i 1845) forsigtigt, at Fortællinger grunder sig på *formentlige* Livserfaringer; til os er det kommet, set gennem *Moster Marias* (og *Digterens*) Temperament. Det kunde have sin Interesse, om vi kunde få hævet disse to Slør for Virkeligheden og måske få konstateret, *hvad* der er sket.¹

I Fortegnelse over Københavns Huse og Indvånere efter Branden 1728 findes en *Frands Harboe* i Grønnegade (Gadenumrene 39—43):

Snedkerkroen, beboer *Frands Pederszen Harboe Kroe* fader.

Manden (kaldes *Snedkernes Krofader*):1 Konen:1 Børne-
ne:2 Tjenestepiger:2.

Den 19. Februar 1726 havde *Frands Harboe* og *Karen Andersdatter* (hans første Hustru), fået en Datter døbt i Holmens Kirke, *Johanna Maria* (senere *Ingemanns »Grand'mama«*).

Iflg. Holmens Kirkes Vielsesprotokol viedes *Frands Harboe*, Værtshusmand på *Snedkerkroen*, og Pige *Karen Tendrup* d. 6. Februar 1732² med kgl. allernådigst Tilladelse uden Trolovelse og Lysning i Notarii Publici Segneur *Ærebois* Hus. Forlover-

¹ Det følgende Arkivmateriale er venligt stillet til min Rådighed af *Jørgen Swane*, Fuldmægtig i Finansministeriet. Forøvrigt er personalhistoriske Oplysninger hentet fra: *Hauch-Fausbøll: Slægten Ingemann* (Personalh. Saml. I 1901), *Leo Swane: Blade af en Familie-Krønike* 1923 og *Rønning: B. S. Ingemann* 1927. Et Par supplerende Bemærkninger har Medlem af Skriftudvalget, Arkivar i Rigsarkivet *S. Nygård*, haft den Godhed at tilstille mig på Grundlag af sine Samlinger.

² Iflg. Vor Frue Skoles Ligbog begravnes *Karen Andersdatter* i Ugen 20.—27. April 1731.

ne var Frands Harboes Broder Gerhard, Fuldmægtig hos Oeconomy Bræmer, og Notarius Publicus Sr. R a s m u s Æ r e b o.

Københavns Skiftekommissions Forseglingsprotokol udviser, at Anno 1742 d. 2. Februar blev efter K a r e n N i e l s d a a t t e r s Begæring foretaget Forsegling efter hendes nylig ved Døden afgangne Mand Frands Harboe, Værtshusholder, og at der d. 16. December 1742 blev foretaget Forsegling efter afgangne Karen Tendrup, forhen afgangne Frands Harboe Værtshusholder i Laksegade hans Efterleverske.

Skiftet udviser, at Frands Harboe efterlod sig 2 Døtre, een i hvert Ægteskab. Den ene er, som nævnt, Johanna Maria.

Den anden er K a t r i n e M a r i a, vor Moster Maria.

Hun må — efter alle Aldersopgivelser at dømme — være født i Begyndelsen af 1734; nogen Dato har ikke kunnet findes, antagelig fordi hun er blevet døbt i Nikolaj Kirke, hvis Dåbsprotokol mangler for disse År.

Af Skiftet og Overformynderiets Hovedbog fremgår det, at hun efter Faderen arvede 255 Rdl. 3 M. $5\frac{1}{4}$ β , efter Moderen 511 Rdl. $10\frac{1}{2}$ β , ialt 766 Rdl. 3 M. $15\frac{3}{4}$ β . Efter Fradrag af nogle Omkostninger blev der 759 Rdl. til Rest, som indbetaltes i Overformynderiet, idet hendes Formynder — Skipper Jens Larsen i Toldbodgade — indleverede en Obligation fra Tømmerhandler Niels Ågesen. Da denne solgte Tømmerpladsen og Pakhuset i Ny Toldbodgade, hvori han havde givet Pant, til Skibskaptajn og Tømmerhandler Peder Nielsen Wiborg, udstedte denne d. 3. April 1745 en ny Obligation.

Hvor de to Børn er kommet hen ved Forældrenes Død i 1742, kan ikke oplyses, men 31. Juli 1748 viedes Johanna Maria Harboe til Styrmand, Ungkarl L a r s H a n s e n S w a n e (iflg. Vor Frue Kirkebog). Katrine Maria er da sikkert kommet til at bo hos Søsteren. 6. Oktober 1748 blev hun konfirmeret i Vor Frelsers Kirke af Hr. Holst.

Den 18. Oktober 1751 blev den kun 17-årige Pige gift med den c. 54-årige Klokker og Kordegn i Thisted P e d e r H i n d. I Slotskirkens Vielsesprotokol findes: 18. Oktober 1751 blev Peder Hind, Klokker og Kordegn i Thisted, copuleret af Sognepræst Bang til Katrine Frandsdaatter Harboe. Copulationen skete i Sognepræst Bangs Hus. Sr. Neergaard boende i Badstuestræde var Forlover for Brudgommen, og Sr. Wiingreen boende i Lille Kongens Gade var Forlover for Bruden.

4 Dage derefter, 22. Oktober, gav Peder Hind Katrine Marias Formynder, Sr. Jens Larsen, Kvittering for »hendes Fædrene- og Mødrene-Arvekapital med Renter og videre, som han efter Afkaldets Indhold altsammen af Formynderen rigtig har annammet og oppebaaret.«

Om Peder Hinds Liv før 1751 kan følgende oplyses:

Iflg. Holmens Vielsesprotokol viedes d. 2. Marts 1734 studiosus theologiæ Peder Henriksen Hind til Jomfru Margareta Catharina Thye, Datter af Oberstløjtnant Mathias Thye. Hans Forlover var Niels Kristensen Sperling.

17/8 1735 fik Peder Hind i Horsens døbt Sønnen Mathias. 14/10 1738 fik Prokurator³ Peder Hind i Ålborg Budolfi Kirke døbt Datteren Maren.

1740 blev den tidligere teologiske Student og Prokurator Kordegn og Skoleholder i Thisted, hvor hans Kone vel havde Familieforbindelser.

7/8 1743 blev han gift anden Gang, idet han, iflg. Thisted Kirkebog, blev sammenviet hjemme i Huset efter kgl. allernådigst Bevilling med Jomfru Anna Catharina Hildebrandt, Datter af Conrad Hildebrandt.

D. 22. Juli 1750 blev i Thisted Kirke i den store Gang lige ud for Stolene No. 8 Kordegnens salige Hustru Madam Anna Catharina Conradsdatter Hildebrandt jordet, 23 År gammel. Hun har altså kun været 16 År, da hun blev gift med den c. 46-årige Peder Hind. Den 6. November 1750 fik denne kgl. Bevilling til at sidde i uskiftet Bo med hans og hans ved Døden afgangne Hustrus fælles sammenavlede umyndige Søn Conrad, og hvis han vil skifte og dele, da må han selv indbyrdes med Samfrænder handle og slutte en Skifteforhandling. —

Det havde været en bevæget Tid for den Thisted Klokke, de Måneder, der gik forud for Brylluppet: Byfoged i Thisted, Peter Lübecher, lod føre Tingsvidne imod ham, begyndt 24. Oktober 1750 og sluttet 7. November, for hans »slette Opførsel og lastværdige Forhold i mange Maader«, hvorefter han d. 16. April 1751 blev mulkteret af Øvrigheden og tillige derefter reprimanderet. »Men da bemeldte Commerce-Raad Peter Lübecher lod begiere noget af hannem i Sagens Omkostning og viise ham først, hvad paa-staaes kunde, dernest Afslaget og end viidere at moderere, om hand endnu syntes Regningen at være for høj, skal hand med skammelige Ord og Løgn have angrebet Commerce-Raad Lübecher, så han skal være forarsaget at søge en sømmelig Satisfaction.« Derfor indgik Byfogden til Kongen med en Supplique om at få nedsat en Kommission til at dømme dem imellem, og 23. Juli 1751 udnævnedes da Oberstløjtnant Jens Molderup og Amtsforvalter over Dueholm, Ørum og Vestervig Amter Laurs Fog til at undersøge Sagen og afsige Dom i den, »paa det at Sagen paa begge Sider kand desto snarere og uden u-fornøden Viitløftighed afgjøres og rettelig paaskiønnes, om Commerce-Raad Lübecher

³ Juridisk Embedseksamen var først blevet indført 1736.

haver i nogen Deel gjort Peder Hind Uret og søgt hans Værste, og hvad Erstatning han (3: Hind) bør give og viise for sine formeentlig skammelige og fornærmelige Ord, samt hvad han i den imod hannem førte Sag, saavel som nu atter foraarsagede Søgsmaal og Tiltale, bør svare og undgielde.« (Den kgl. Udnævnelse af Kommissarierne af 23. Juli 1753. Jydske Tegnelser 31,82 ff.).

Desværre kan det ikke oplyses, hvori Peder Hinds »slette Opførsel og lastværdige Forhold i mange Måder« bestod, ligesom heller ikke, hvorledes den sidste Sag sluttede.⁴ Men Akterne giver et godt Indblik i Peder Hinds Karakter og i de Forhold, den unge Madam Hind måtte leve under.

Kun en ganske kort Tid varede Samlivet; efter få Måneders Forløb forlod Madam Hind sin Mand og tyede tilbage til Søsternen og Svogeren. Her fødte hun i Juli 1752 en Datter: D. 11. Juli 1752 fik Peder Hind, Klokker i Thisted udi Jylland, og Kathrine Maria Hind ved Nyehavn en Datter døbt, kaldet *Mette Kirstine*. (Nikolaj Kirkes Døbeprotokol). — Barnet levede ikke længe: I Ugen 16.—23. September 1752 begravedes Seign. Hinds Barn i Nyehavn paa Nikolaj Kirkegaard (Vor Frues Ligbog).

5.

Når vi sammenligner Fortællingen med Akterne og hvad vi ellers ved, er det let at finde Uoverensstemmelser, både store og små: Hind er ikke ung, men 54, ikke Herremand, men Klokker og Skoleholder; at Formuen på de 759 Rdl. skulde have været noget Motiv af Betydning, selv om det naturligvis var *Penge* for en Klokker fra Thisted, er usandsynligt — der er mere nærliggende Motiver, når en 54-årig Mand søger at vinde en ung Pige på 17; der foreligger ikke noget som helst Bevis for begrundet Mistanke om Hustrudrab; Gitte og Hans kan ikke optræde lige før Brylluppet, da de først er født 21. Maj 1751 og 15. Marts 1753; Hjemmet, hvor Begivenhederne sker, er ganske tydeligt Birgitte Ingemanns Barndomshjem ved »Nye Canal«, Matr. No. 11, nu Nyhavn 31, men derhen flyttede Lars Swane først 1752, Året før boede han på Christianshavn; også at Brylluppet stod på Årsdagen for hans tidligere Hustrus Død, og at han selv døde netop et År derefter, tilhører naturligvis Digtningen. Men dette er kun lidt i Sammenligning med den store Overensstemmelse mellem Digtning og Virkelighed.

⁴ Justitsprotokollen for Thisted mangler for Tiden 1743—55; Politiprotokollen er først begyndt 1766, og der findes i Stiftsamtets Arkiv ikke noget Kommissionsdokument om Peder Hind.

Vil vi søge at rekonstruere det sandsynlige Handlingsforløb, bliver der tre Kilder at øse af.

Den første er naturligvis Akterne. Den anden er, hvad Ingemann fortæller. Naturligvis må det tages med megen Forsigtighed, da det jo er Dichtung und Wahrheit blandet sammen. Men det er af Vægt, at Ingemann har hørt om Begivenhederne af Moster Maria selv.

Den tredje Kilde er Hovedpersonernes Karakter, Hinds, som vi lærer den at kende af Akterne (også dem, der nedenfor skal fremdrages), og Moster Marias fra Ingemanns Omtale i Levnedsbogen.

Hind har været stridig og stædig, trættekær og kværulerende, hidsig og voldsom i sine Handlinger. Madam Hind har været en Kvinde med stærke Svingninger i sit Sind, fra Fryd til den dybeste Fortvivlelse, udpræget maniodepressiv, og derfor svag og uegnet til Modgang.

Handlingens Kerne har da vist omtrent været denne:

Da Hind har søgt at vinde Jomfru Harboe, har hendes Familie modarbejdet det, de kendte og troede på Rygterne om hans »slette Opførsel og lastværdige Forhold i mange Maader«. Men Marias Kurator, Skipper Jens Larsen, har været ivrig for Partiet, og selv har hun givet sit Minde.

Lige efter Brylluppet er hendes lille Formue blevet udbetalt til Manden. Da hun er kommet over til sit nye Hjem, har hun imidlertid snart opdaget, at hendes Forventninger blev skuffet. Det var Virkelighed med hendes Mands »slette Opførsel og lastværdige Forhold i mange Maader«, han var lige blevet mulkeret og reprimanderet derfor, og hun kom midt op i Hinds bitre Strid med Øvrigheden.

Under disse vanskelige Forhold er hendes Mands pirrelige Sind blevet endnu pirreligere, og i Hidsighed har han sagt Ting, der får hende til at synes, at han er ligesom en helt anden.

Hun har hørt Rygter om Mandens voldsomme Behandling af hans tidligere Hustru, og engang har så Hind i sin ustyrlige Hidsighed lagt Hånd på hende.

Skrækslagen er hun flygtet bort, frugtsommelig, og få Måneder efter Brylluppet sad hun atter i Søsterens Hus.

Hind skrev til hende, erkendte sine Fejl og bad hende vende tilbage. Hun indså, at han på sin Måde havde elsket hende, og at han aldrig havde haft noget ondt i Sinde imod hende. Men hendes Rædsel var så stor, at hun aldrig mere genså ham.

Det Barn, hun fødte, døde kun et Par Måneder gammelt.

6.

Vi skal nu følge de to Hovedpersoners videre Skæbne efter Katastrofen.

De nævnte Sager skulde ikke blive de eneste, der blev anlagt mod P e d e r H i n d.

9. Marts 1759 udgik der fra Kancelliet Missive til Biskop Broder Brorson i Ålborg, at en mod Peder Hind anlagt Sag for at have skrevet en Klage for afgangne Anders Enevoldsens Efterlever-ske over tvende Bønder, må være ophævet, og hans Døtre efter-gives de idømte Faldsmåls Bøder og således befries fra at vidne i deres Faders Sag.

Så godt gik det ham ikke i en anden Sag. Af Kancelliets Suppli-que-Protokoller og Jydske Tegnelser findes følgende herom: Peder Hind havde »meget ilde slaget og medhandlet« en ridende Postil-lon ved Navn Erik Johansen, da han på sit Udridt fra Thisted efter Budskikkelse var aftrædet i Klokkerens Hus. I denne Anled-ning blev der anlagt Sag mod Klokkeren, og denne synes at have varet et Par År. 26. November 1759 (det er Kancelli-Kollegiets Indstillingsdato, ikke Ansøgningens) søges der om gratis Sagsan-læg mod ham, og i Efteråret 1761 er Sagen igen omtalt. Hind er nemlig blevet dømt til at betale 20 Rdl. i Omkostninger og 9 Rdl. i Mulkt, samt 4 Rdl. til Justitskassen, men da han iflg. Memorial fra ham ikke er i Stand til at betale disse Penge uden sin yderste Ruin, befries han ved Missive af 25. September 1761 til Gehejme-råd Baron Holck og Biskop Brorson for de 13 Rdl. Mulkt og Bøde.

Men også denne Sag får et Efterspil. Iflg. Kancelli-Kollegiets Indstilling af 11. November 1761 til Konseillet takker Peder Hind for de ham eftergivne 13 Rdl. Bøde, men beklager derhos, at By-fogden Commerce-Råd Lübecher haver anlagt Bisag imod ham, alene fordi han i den nu afgjorte Sag har skrevet i et indgivent Indlæg, at Byfogeden var hans Uven og Avindsmand, som (5: den anlagte Bisag) vil ruinere ham at udføre, og beder derfor om Befaling til Byfogeden at nedlægge sin particulære egen Sag for så ringe et Ord.

Ansøgningen blev sendt til Stiftamtmanden til Erklæring. Den indkom fra Biskoppen, dateret 21. December 1761. — 30. Dec. s. Å. indstillede Kancelli-Kollegiet den således: »Af hosfølgende Bi-lag ... erfares det, at Supplicanten ikke uden Aarsag er ved Under-retten af en Sættedømmer tilpligtet at revocere disse af ham imod Commerceraad Lybecher udsagde Ord, samt betale 16 Rdl. i Pro-cessens Omkostninger og 2 Rdl. til Justitscassen. Da nu Lybecher gerne har villet forlige sig med ham og eftergivet ham de meste af Omkostningerne, har Supplicanten dog ej været at bringe til nogen mindelig Forlig, men tvertimod fremturet i sin Trættekær-hed, af hvilken Aarsag Lybecher har maattet tage Fornylesdom. I den Henseende indstilles, om Supplicanten maatte befales at fyldestgøre Dommen med at revocere hans nærværende Ord for Retten og med at betale de idømte Omkostninger baade med Dom-

men, saa og med Dommens Fornydelse over ham ...« Kancelliet resolverede Dagen efter: Forbliver ved Lands Lov og Ret.

Hind træffes stadig i Thisted Ekstraskattemandtal ligetil 1774. Husstanden består af ham, hans Børn og en Tjenestepige. I Rubrikken: Børn over 12 År opføres: Conrad, Jomfru Kirsten, Jomfru Karen; Sr. Conrad, 2de Døtre; Jomfru Kirsten, Carren, Mathias; o. lign.

Iflg. Lengnicks Kirkebogsuddrag viedes 27. November 1767 i Thisted Klokker og Kordegn Jacob Ørsløv til Jomfru Kirstine Hind. 19. Februar 1768 konfirmeredes Biskoppens Kaldsbrev af 15. Oktober 1767 for Studiosus Theologiæ Sr. Jacob Ørsløv til at være Kordegn, Skoleholder, Klokker og Graver i Thisted efter sin Svigerfader Sr. Peder Hind, der har afstået ham Embedet, imod at han årlig giver Peder Hind i Pension 50 Rdl. og hans 2de Børn hver enten 16 Rdl. eller fri Kost og Logement med videre.

I Juli 1774 flytter Peder Hind med tvende Børn og Tjenestepige fra Thisted til Bedsted (20 km Sydvest for Byen); sikkert fordi hans Søn Konrad Hildebrandt Hind var blevet Degn der (1773 var den tidligere Degn der blevet forflyttet).

Her i Bedsted begravedes han 29. Januar 1783, 86 År gammel.

7.

Efter Flugten (og den lille Datters Død) synes det, at Madam Hind har fået et Knæk for Livstid. Det er, som om hun har mistet Livsmødet, det elementære: at ønske og ville noget for sig selv. Så vidt vi kan se, levede hun kun videre som Lem af Familien, som *Moster*.⁵

Hun blev hos Søsteren og Svogeren, fulgte dem — som Mandtalslisterne viser — ind i de forskellige Boliger.

6. Marts 1781 døde Svogeren Lars Swane, og Enken flyttede — efter at have sat næsten hele den ikke ubetydelige Formue overstyr — 1786 ned til sin Datter Birgitte Ingemann i Torkildstrup. »Moster« fulgte med. Og hernede var der et Par livlige Øjne, den lille Bernhards, der iagttog de to ejendommelige Søstre, Grandmama og Moster.

28. December 1796 døde Johanne Marie Swane.

Da Søren Ingemann var død (31. Dec. 1799), rejste Enken med hele Børneflokken til Slagelse.

Moster fulgte med også den negang, og her levede hun alle Årene, til Hjemmet opløstes 1809.

⁵ Således — uden Egenavn — kaldtes hun af hele Familien, tredie som anden Generation.

Gennem hele Opvæksten og lige til sit 20. År har Ingemann altså haft Lejlighed til fortrolig Omgang med hende:

Hun var i høj Grad livlig og deltog ivrig i al Husgerning. Men pludselig kunde hun blive helt forandret. En ringe Ting, f. Eks. en Dues Død, kunde give den første Anledning dertil. Så følte hun sig helt forladt, vilde ingen se, ikke tage mod Trøst, lukkede sig inde og blev i Sengen. En sådan Depressionsperiode kunde vare en hel Måned.

Dette Tungsind var, mente han, en Følge af hendes Ungdoms »uforglemmelige Hjertesorg«.

Hun levede for *at tjene andre*.

Overfor sin ældre Halvsøster påtog hun sig næsten en Tjenerindes Skikkelse. Og navnlig overfor Børnene — sine »Gutter« kaldte hun Drengene — skyede hun ingen Opofrelser. Hun kunde våge hele Nætter, når hun havde lovet sin mindste »Gut«, Bernhard, at vække ham tidligt. Det var naturligvis især under Skolegangen i Slagelse; hun kunde da undertiden i sin Iver og Omhu, når hun havde blundet en Stund og Månelyset skuffede hende, stå op af Sengen for at vække Drengen.

»Hun blev ham,« således sammenfatter Ingemann sit Indtryk, »et Slags Forbillede på en tragisk Korsdragerinde, der med knust Hjerte gaaer gennem Hverdagslivet og sysler kærlig med Smaating for Andre, medens den hele Verden for hende selv er en Ruin.«

Efter Svogeren Lars Swanes Død (1781) havde hun oplevet en uhyggelig Tid: i Løbet af 4 År var 3 af hendes Søsterbørn, som hun havde set vokse op, døde, den 17årige Emanuel, den 24årige Catharina og den 21årige Karen Fransiska. 1803 fulgte Hans Swane efter, kun 50 År gammel, »af Brystsyge«, siger Kirkebogen.

Nu i 1809 oplevede hun en lignende uhyggelig Tid i Slagelse: medens man forberedte Fransiska Ingemanns Bryllup med N. C. Spur, kom Broderen Emanuel hjem, syg af Tuberkulose, og 5. Marts døde han. Birgitte, hendes sidste Søsterbarn, fulgte 8. Maj sin Søn, Moster Marias trofaste Støtte, der trods den store Børneflokk havde delt sine små Kår med hende.

Nu blev Hjemmet opløst. På Ekstraskattemandtalslisten fra 7.—8. Juli 1809 opføres Madam Hind som opholdende sig hos Madam Rosenkilde i Slagelse. Men i Afgangslisten for Juli 1809 opføres hun som rejst bort »til Landet«.

Kun to af hendes Nærmeste havde eget Hjem: den nygifte Fransiska Spur i Hem Præstegård ved Mariager og den nygifte Søren Laurentius Ingemann i Årby Præstegård ved Kalundborg. Men ingen af disse Steder er der Spor af hende,

så det er sandsynligt, at den gamle 75årige Kone har måttet leve sine sidste År mellem Fremmede.

16. Juni 1810 døde S w a n e I n g e m a n n (31 År), 16. Oktober 1812 C h r i s t i a n (25 År)— ligesom Moderen og Broderen af Brystsye — 6. Januar 1813 S ø r e n (34 År), medens hendes yngste »Gut«, Bernhard, regnede sig for »en *vis* Candidat til Tæringsdøden«. Har mon gamle *Moster* også oplevet det?

Hun er død så ensom som et Menneske kan blive.

BIOGRAFISKE OPTEGNELSER OM GEHEIME- RAAD FREDERIK CARL VON WARNSTEDT

Ved *Louis Bobé*.

Nedenstaaende to Breve fra Theaterchefen, senest Overceremonimester Hans Wilhelm von Warnstedt († 1817) er rettede til hans Brodersøn Georg Emil Friedrich von Warnstedt, Overlandevejsinspektør i Holsten (1785—1836), i Anledning af dennes Forespørgsel hos Farbroderen om at give ham biografiske Oplysninger vedrørende Faderen Frederik Carl von Warnstedt (1750—1811), fra 1776 Jægermester i Rensborg og Steinburg Amter samt Sønder Ditmarsken, forflyttet 1780 i samme Egenkab til 2. slesvigske Distrikt, udnævnt 1808 til Gehejmeraad. C. D. F. Reventlow betegner ham (i 1796) som den kundskabsrigeste Forstmand blandt de kongelige Jægermestre. Om Brødrene H. W. og F. C. v. Warnstedt henvises til mine Biografier af begge i Dansk biogr. Lexikon XVIII, 271 ff. og de af mig i nærværende Tidsskrift 7, VI, 275 ff., meddelte Breve fra H. W. v. Warnstedt til hans Søkende. Originalerne til de her meddelte Breve tilhører Hr. Kammerherre C. Wernstedt, Näs Säteri, Ö. Stauby.

I.

Fdal d. 19de Xbr. 1811.

.....

Jeg erindrer ickun min sal. Broders Introduction til hans egen opsadte Biografie, og den syntes mig var god, men han kiendte selv kun lidet — eller havde glemt — eller undsaae sig for at frembringe, hvad han egentlig med Vished vidste om sin Fremgang paa Livets Bane. Her er, hvad jeg derom ved.

J Aaret 1756 bød min sal. Onkel Beulwitz¹ min sal. Moder at drage til Kiøbenh. fra Stubbekiøbing i Falster og gav hende Anbefalning med til gamle Grev Moltke og første Bernstorff, hans Venner. Saasnaart hun fremstillede sig for denne sidste, fick hun Løvte om hastig Hielp. 14 Dage senere loed han hende invitere for at melde, at Kongen, F. den 5te, gav hende Pension og Valget at placere en af hendes Sønner ved Cadeterne og den anden ved Pagerne. Din Faer havde endnu ey fyldt sit 6te Aar, ved Cadeterne var det ondt, ved Pagerne godt for den spæde Dreng. Moderen græd over Barnet. Jeg græd over Moer og Bror og bestemte mig for Cadet Corpset. En Hændelse — jeg mener Guds styrende Forsyn, bragte den vakre Dreng i Vinteren mellem 56 og 57 ind i Kongens inderste Gemak, den milde Konge gav sig i Snak med

¹ Geheimeraad, Overhofmester i Sorø Christoph Ernst v. Beulwitz (1695—1757).

den smukke norske Dreng, fik stor Naade for ham og anbefalede ham alvorligt til Pagehofmesterens besynderlige Opsyn og til hans Premier Page, — endnu levende gamle v. K r o g h s specielle Om-sorg som Normand. Dette Baand mellem Kongen og min Bror opløstes ey uden ved Kongens Død 1766. Paa Sygesengen befalede K. den gamle M o l t k e at sætte min Bror til den unge Konge som Premier Page, det skede. Som saadan erhverved min Bror sig paa den ham medfødte ærlige Maade de tvende Enkedronningers høye Gunst i saa høj Grad, at de foranledigede, at han som eene-ste Page geleidede C. VII paa sin store Reisse i Aaret 1768. Paa denne Reisse vandt min Bror daglig meer Kongens og den heele Svites Biefald, saa at Kongen i Amsterdam til alles Glæde fratog ham Page Livriet, bestilte ham til Kammerpage og gjorde ham til sit daglige Sælskab, til sin Vagt og til sin personlige Sickerhed. Saaledes geleidede han K. til Engeland, Frankrig og giennem Tydskland hiem i Januar 1769, da han blev udnævnt til Kammerjunker d/ 29 Januar. Hvordan min Brors forsigtige og ærlige Opførsel i den Vinter var, kan siges, men ey beskrives, men dette dog, at han intet virkede for sig selv eller sin Slægt; mindre blandede han sig i Hof eller andre Sager. I Foraaret 1769 blev han paa D. [Dronning] C. [Caroline] M. [Mathildes] Forestilling, mente man, Kammerhr. og kort derefter Reisse Staldmester. J Sommeren 1769 blev Hoffet meget uroeligt. Hertugen af Glocesters Besøg frembragte mange Tildragelser: Gr. H.s [Holcks] Unaade tiltog, saaledes som St. [Struensees] Naade og Jndflydelse i offentlige og Privat Sager voxte. — Min Brors Stilning med Konge og Hof var stedse endnu den samme gode. — Alt paa Hiemreisen havde Kongen udspurgt min Bror om sine Falmille(sic) Omstændigheder og befalet Gr. Holk at erindre ham om samme ved Hiemkomsten. Han gjorde saa, og mine 2 Søstre erholdt en Pension af 500 r. For mig var et Compagn. bestemt, hvortil Gr. H. foreslog mig hans Vens, Major W a l t e r s d o r f f s imod at betale ham 300 r aarlig Pension. Jeg af-slog Tilbudet. Kongen, som erfoer, at H. vilde tiene sin Ven og icke mig, blev høvelig fortørnet paa H., loed mig hente til Fberg ved Stafette og gav mig Cap. Character. Denne Omstændighed skadte H. meget i alles Øyne og frembragte Kulde imellem ham og min Bror. H.s Fald var besluttet fra høyt Sted, hans Jndflydelse i alt vigtigt tabt. Jmidlertiid forblev han i siine Hofembeder, men i stor Nullitet til 1770. For at udføre de store Planer, som St. vilde udføre, behøvede man en Person om Kongens, som kunde medvirke og som var meer hærdet i Jntrigue, men (sic) [end] min ærlige, uskyldige og uerfarne 20 Aar gamle Broder. St. [ruensees] intime Ven, Gr. H. offentlig erklærte Fiende, den intrigante B r a n d t blev valgt, men man vovede ey at rok[k]e min Broder, som kanske var det eneste Menneske, Kongen ansaae for sin Ven

og viiste dette Sindelav paa en saare opfaldende Maade. — Brandt kunde og vilde ikke deele Yndlings Anseelse med min Bror, som ey var interessert og snu nok til at forekomme sit Fald, men taalte Br. Stiiigen uden Misgunst og uden Frygt. Denne Roelighed nyttede den snedige, for lidt efter lidt at svække K. [ongens] Kiærlighed og Tillid. Man sagde den Sandhed, at min Bror var kied af Hoffet, og at hans hemmelige Ønske var at ansættes ved Cavalleriet. Kongen, som alt paa sin store Reise havde udtænkt et illusorisk Corps, hvorved min Bror, jeg og mangfoldige fleer skul[d]e tiene under hans specielle Befaling, troede dette Foregivende og tilskrev ham til den Ende med egen Haand en yderst naadig synende Billet, de dato 13de Febr. 1771 omtrent saaledes: Mon cher ami, sachant que ton inclination ne sympathise pas avec la vie de la cour & que tu préfère l'état militaire, je te nomme lieutenant dans le Regiment de Cavallerie N/: jeg har glemt Navnet:/ avec une pension pour la vie de 1000 r., qui augmentera les gages dans tous les grades que tu occupera pp., han underskrev sig: ton affectioné Roi & ami. Hvor meget dette nedtrykte ham, begribes let. Men neppe havde han været 3 Maaneder borte, førend Kongen reclamerte hans Tilbagekomst. Man gjorde alt mueligt for at hindre samme; men endelig blev St. nødt til at skrive min Bror til og i Kongens Navn at befale hans prompte Hidreise. Han kom i Sommeren 1771 og blev saare vel modtaget og admitert til alle private Hofferlystelser, men kloger og forsigtiger blevet, holdt han sig tilbage og fra al Intimitet med nogen indtil Catastrofen 1772, da han begiærte Tilladelse at reise til Sch[1]eswig igien, fordi ham blev givet Vink om, at de ny regierende frygtede for, at K. kunde falde paa at vilde have ham om sig, hvorved de andre meer interesserte bleve unyttige for daværende Parti. — Her har Du noget. Du skal faae meer; om deraf noget kan bruges, ved jeg icke. Men Mandens Historie er sælsom. Send mig hans eget Udkast ved Fredrik, som vil bort. — adieu.

II.

2den Epistel fra

Fdal d/ 19de Xbr. 1811.

At skrive min sal. Brors Biografie, vilde næsten være et umueligt Arbejde for ham selv. For mig just icke, men et saadant Værk, om det end var nok saa sandt og detailleret, kunde dog vel ey afbenyttes til det Brug, samme bestemmes for: Altfor store komme med i Spillet, og man tør icke ustraffet compromettere end icke deres ægte Dyder og menneskelige Svagheder, mindre en[d]da deres Feyltagelser. — Jmellem Slægtninger kan man derimod sige sig fortrolig alt. Og derfor Continuationen her, i største Fortrolighed, af min Sedel fra i Morges.

At en secondair adelig, dog for Landet fortienstfuld, men yderst fattig og uden Protection, beste[e]d Famillie i et saare kort Tiidsrom kunde opsvinge sig, fra saa at sige Jntet til Kammerherre, Staldmester og Regentens Yndling paa min Broders, og til Compagnie Chef og virkelig tjenstgiørende Generaladjutant, paa min Side fra yngste Prémier Lieutenant af i Kongens Regiment, var den Tiid intet besynderligt, men ansaaes og ansees endnu som noget overordentligt. Min Broders dybe Fald, som naturlig havde mit ephemeriske Stiigen til Følge i Faldet, forundrede, ja mishagede Publicum, men da vi vare uden Protection — og især — fattige, saa glemtes vi og vor i Sandhed! uforskyldte Krænkelse. Geheimeraad Schak, Dronning J. M.s og P. F.s Yndling glemte det dog icke. Denne sandelig edle Mand erindrede stedse, at min Broder og jeg klædte ham og fremsadte ham anstændig ved hans første Aparition ved Hoffet. Han hialp til, at min Broder erholdt Afsked fra Militair Etataten [sic] og Tilladelse at reisse paa Forstvidensskaben, som han tillige med Sprog og en fuldkommen Udbildning havde erhvervet i sin roelige schleswigske Forfatning under Prinz Carls, men i Besynderlighed under den værdige Devitzes¹ Veyledning og Raad. — Hiemkommen fra sin Forst- og Jnstructionsreise med Hr. v. Malsburg, kom han hertil for at søge Embede og erholdt Forstmester Tienesten i Rendsborg, givtede sig og noget — Gud veed hvorlænge — efter, fick den Post, han for tiilig døde udi. 1780 erholdt Grev Rantzow² det hviide Baand til Udstyr ved hans Bryllup med Baronesse Iselin g. Dettede (sic) fornærmede min Broder og mig samt mange fleer. Jeg skreg for min Broder og mig selv som langt ældre end Rantzow. Din Faer erholdt Baandet, men jeg det underlige Svar, at Baandet aldrig havde været paa en General Adjutants Uniform. —

Hvad din Fader var som indsigtfuld Kongens Embedsmand, hvad han i den Stilning har vundet for Kongens Bedste; hvad han var som Ridderskabets Deputeret og som Landskabs Deputeret, see alt sligt og meer, ved Du nøyere end jeg. At han begrædes af hvermand, som kiændte hans redelige Sindelav mod Gud, Konge og Medmenneske ved Du og. Hvorledes Du vil indklæde den Lieutenants Lykke i hans Levnet, begriber jeg icke, men reent at forbigaae denne og den Omstændighed, at Frederik den 5te antog sig ham fra Barn af, synes mig umueligt. En Samtale og at viise mig, hvad Du skriver, bliver fornødent.

¹ Major Franz Joachim von Dewitz til Løitmark (1714—81). (Efterl. Reventlowske Pap. VIII, T. 79).

² Kammerherre, Hofjægermester Chr. Fred. Ernst Rigs greve Rantzow (1740—1807), gift 1776 m. Marie Margrethe Baronesse Iselin. Han blev 1. Febr. 1776 hvid Ridder.

„SAA MANGEN SØN AF SLESVIGS SLETTER“

SLESVIGSKE STUDENTER FRA KONGERIGSKE SKOLER

Af *Thomas Otto Achelis*.

Ved Kong Christian VIII's Besøg paa Kolding lærde Skole den 3. August 1840 henvendte Rektor *Johannes Grønlund* sig til Kongen paa Vers og anmodede ham om at skaffe »den mindste iblandt Landets Skoler« et større Hus. Ved denne Lejlighed minder han om den Betydning, Skolen har haft for Slesvig og hentyder til Sprogpatentet, som var givet for halvtredie Maaned siden, og til den Interesse, Kongen derigennem har vist for det danske Sprog:

»Den Skole fostred i sin Skød
Saa mangel Søn af Slesvigs Sletter,
Som her en kjærlig Pleie nød
Og Sejr det danske Sprog forjætter,
Som meer sig, ved Dit vise Bud,
Blandt Nabofolket breder ud.«¹

Fire Aar senere blev Ønsket om en ny Skolebygning opfyldt, men under en anden Rektor. Naar Grønlund taler om »Nabofolket«, saa er det den gamle Betegnelse og Opfattelse, som raa-der her endnu. En halv Snes Aar senere havde en Rektor for Kolding lærde Skole vistnok valgt et andet Udtryk. Det samme Udtryk havde en af hans Forgængere, Rektor *Erik Gjörup Tauber*, brugt 1818; han boede i »Hamborgerherberget« paa Søndergade »kun ti Skridt fra Jyllands Grænse ... med Øjet fæstet paa den Bro, der skiller os fra et Nabofolk, der ikke ret tilhører os og ugerne nævnes som vore Brødre«. Og den samme Tanke ligger til Grund i den Tale, som *Anders Sørensen Vedel* 1567 — det vil sige et kvart Aartusinde tidligere — holdt til Minde om Rektor *Jens Pedersen Grundet i Ribe*:² »Det Ry« — hedder det i Lektor Dr. phil. *F. C. Moths* Oversættelse,³ — »der gik af hans Navn, var saa stort, at Forældre sendte deres Børn til ham fra dette og det tilgrænsende Lands fjerneste Egne«.

Rektorerne i Ribe havde mere Grund til at tale om »saa man-

gen Søn af Slesvigs Sletter« end Rektor Grønlund i Kolding. Valdemar Bloch har i Ribe Katedralskoles Indbydelsesskrift 1920 samlet »Sønderjyder, dimitterede fra Ribe Katedralskole«. Hans Fortegnelse anfører 200 Navne, og den er ikke en Gang fuldstændig. Paa den ene Side tager han Holstenere med, som ikke kan betegnes som Sønderjyder — i hvert Fald ikke efter den sædvanlige Sprogbrug —, og Studenterne fra Enklaverne var statsretsligt ikke Slesvigere, men Danske.

Særlig saa længe Ribe Stift strakte sig ned til Vidaaen, og indtil der blev grundlagt evangeliske Latinskoler i Slesvig Stifts nordlige Egne, har der vistnok været ikke saa faa Peblinger fra sønden Aa, der har siddet paa den gamle Katedralskoles Bænke. Knud Braamsen, som var Konrektor ved Haderslev Latinskole 1570—1575, fortæller i det Hertug Hans den Ældre tilegnede »Carmen bucolicum«⁴, at Haderslev Bys Borgere før Latinskolens Stiftelse i 1567 var nødt til at sende deres Børn til Ribe eller til Lybæk eller ogsaa til Hamborg, men at de nu, Guderne være Tak, kan lære i Fædrelandet, hvad de tidligere havde lært ved fremmede Kyster. For Eks. staar der i Hammelev Kirkeregnskabsbog noteret en Afgift for »des vorstoruen kerckherrn H. Jürgens Sohn Claus de tho Ripen thor schole ginck«. Ligeledes veed vi, at Laurids Petersen fra Haderslev, som senere blev den første Præst ved Petri Kirke i København, har besøgt Ribe Katedralskole.

Indtil 1850 har Bloch 134 Navne, deraf de 46 fra Enklaverne og 78 fra Tørninglen, som i gejstlig Henseende hørte til Ribe Stift. Dertil kommer endnu 25 Dimittender.⁵ Indtil 1850 har der været fra de forskellige Egne:

Aar	Dimittender	Enklaverne	Tørninglen	Slesvig Stift	Holsten
16. Aarhundrede	5	0	3	2	0
1601—1650	21	6	11	4	0
1651—1700	33	7	26	0	0
1701—1750	38	11	21	4	2
1751—1800	32	10	16	4	2
1801—1850	31(29)	9	14(13)	8(7)	0
	160(158)	43	91(90)	22(21)	4

I Aaret 1840, da Rektor Grønlund i Kolding talte om »saa mangan Søn af Slesvigs Sletter«, var allerede 92 Slesvigere dimitteret fra Ribe Katedralskole, deraf de 76 fra Tørninglen, medens Kolding Skole næppe kan opvise flere end ti, — hvorved det iøvrigt kan være tvivlsomt, hvor mange af dem Rektoren har vidst Besked om.

Ogsaa Odense Katedralskoles Rektor kunde — og med mere Ret end hans Kollega i Kolding — tale om »saa mangan Søn af Slesvigs Sletter«. En Discipelprotokol fra Odense Latinskole haves

først fra 1757,⁶ men der kan alligevel paa Grund af Universitetsmatrikler, Stambøger og lignende Kilder eftervises en hel Række Slesvigere, særlig naturligvis fra Als og Ærø, der fik deres Uddannelse til Universitetet i Odense.⁷ Indtil 1850 har der været:

Aar	Dimittender	Als	Ærø	Slesvig Fastland	Holsten
1601—1650	13	10	0	3	0
1651—1700	11	10	0	1	0
1701—1750	2	2	0	0	0
1751—1800	13	10	1	2	0
1801—1850	30(29)	14	7	6	1
1601—1850	69(68)	46	8	12	1

Derved er at bemærke, at Alsingerne hørte til Fyens Stift med Undtagelse af Sønderborg, Kegnæs og i Tiden 1676 indtil 1730 Nørreherredets fem Kirker: Egen, Svendstrup, Hagenbjærg, Oksbøl og Nordborg.⁸ Eleverne fra disse 2, henholdsvis 7 Sogne, der kom til Odense Latinskole, kom altsaa fra Slesvig Stift til Fyens Stift. Ordnet efter Stifterne faar vi følgende Oversigt:

Aar	Dimittender	Fyens Stift	Slesvig Stift	Holsten
1601—1650	13	5	8	0
1651—1700	11	8	3	0
1701—1750	2	2	0	0
1751—1800	13	10	3	0
1801—1850	30(29)	20	9	(1)
1601—1850	69(68)	45	23	(1)

I Almindelighed har Stiftsgrænserne været afgørende for Besøget af Latinskolerne. Uldal og Skrydstrup i Haderslev Amt ligger nærmere ved Haderslev end ved Ribe, Eleverne derfra gik alligevel til Ribe, da Ribe var Stiftsbyen. Det samme gælder paa Als, hvor Sønderborg Latinskole hørte til Slesvig Stift, Katedralskolen for Fyens Stift laa i Odense; men netop paa Als findes en Del Undtagelser fra Reglen: Alsinger besøger Skolen i Slesvig Stift,⁹ og Elever fra Slesvig Stift kommer til Odense, men mærkeligvis aldrig fra 1657 indtil Aar 1766, da A l e x a n d e r Z o f f m a n n, Sønderborg-Borgmesterens Søn, blev forflyttet derhen, da han havde kysset Kantor H o e n i c k a s Datter.¹⁰ Derimod ser man tydeligt Stiftsgrænsens Betydning i Forholdet mellem Haderslev og Kolding Latinskoler. Vejen fra de otte Sogne til Kolding er nærmere end til Haderslev, alligevel gik indtil 1800 næsten alle Elever fra de otte Sogne til Haderslev,¹¹ ingen til Kolding, fordi Sognene hørte til Slesvig Stift.

Indtil 1700 har kun meget faa Slesvigere besøgt Kolding Latinskole. Den første var J o h a n n e s L u c h t fra Ekerneførde (1552),

som senere blev Præst i Haddeby og Slesvig,¹² den næste — næsten et Aarhundrede senere — *Gottfried Schumacher*, Haderslev Bys første Postmester, der først besøgte sin Fødebys Latinskole og dernæst Kolding Skole indtil 1640.¹³ Saa kom *Søren Lintrup*, den senere Professor, Biskop og Hofpræst, fra Tørninglen til Kolding, hvor han blev Student i 1686.¹⁴

I det attende Aarhundrede er der ogsaa kun faa Slesvigere: *Fridericus Pauli* fra Hygum, Student fra Kolding 1722¹⁵; *Johannes Christopher Neuchs* og hans Broder *Hans Henrik* fra Horsbøl i Tønder Provsti¹⁶ og *Hans Severin Kleist* fra Bjært.¹⁷ De tre sidste var kommen til Kolding, da Fædrene var flyttet derhen; Kleists Fader var blevet afskediget som Præst i Bjært 1774, seks Aar senere blev Sønnen Student fra Kolding, men døde sammesteds som Bagermester i Januar 1798. Derforuden synes *Hans Tøxen* fra Nustrup, som blev Student »priv. Kolding« den 2. Maj 1791, at høre herhen.

Regner man Eleverne fra Tørninglen og Sønner af de tilflyttede fra, saa har der kun været to Slesvigere indtil 1800, der har besøgt Kolding Latinskole. Dette blev anderledes i det nittende Aarhundredes første Halvdel. Fra de otte Sogne kom de fleste Elever endnu til Haderslev:¹⁸ *Prætorius* fra Hejls (Student fra Haderslev 1808), *Erichsen* fra Grønninghoved (1809), *Th. Thygesen* fra Stenderup (1830) og hans Broder *J. Thygesen* (1836)¹⁹, ligeledes *G. Petersen* fra Stenderup (1836), ogsaa *Fehr* fra Ødis har besøgt Haderslev lærde Skole indtil Omdannelsen 1850, da paa en nær alle Elever forlod Skolen.

Men den nationale Bevægelse bevirkede, at en Del Forældre foretrak at sende deres Børn paa den kongeriske Skole. Afgjort er dette Tilfældet med *Hans Tjellesen Schmidt*, født i Tiset 1829²⁰. Han besøgte først Almueskolen, blev, da han viste Lærelyst og Aandslivlighed, sendt til Pastor *Andreas Hansen* i Hjørpsted. Men der var Drengen ikke tilfreds; Præsten var tysk-sindet — han var født i Aarslev, altsaa paa tidligere gottorpsk Omraade. Efter at Drengen havde været der et Aar, gjorde han Indsigelse mod den paatænkte Fortsættelse, og han satte sin Vilje igennem ved Hjælp af Pastor *Müller* i Gram, der sagde til hans Forældre: »Der kan han maaske lære at blive en Fjende af sine egne Forældre«. — Fra 1844 til 1849 var han saa Elev paa Kolding lærde Skole; Foreningen for dansk Undervisnings Fremme, som var stiftet i Maj 1843, støttede ham i denne Tid.

En anden Slesviger, som besøgte Skolen i Kolding, var *Johann Daniel Ludvig Strarup*. Født i Højrup, hvor Faderen den Gang var Præst, kom han, da Faderen var død i Lintrup Præstegaard 1838, 1839 til Kolding Skole, fra Tørninglen, ligesom Schmidt. Mindet om ham lever endnu, skønt han aldrig kom højt

i Rangklasserne. Han døde nemlig som Degn ved Straffeanstalten paa Christianshavn; berømt var han blevet — og er det endnu — ved en Drikkevise, som han skrev i Vinteren 1844—45, og som foranledigede hans Bortvisning fra Skolen. Visen, der gør Nar af Lærerne, er aftrykt i *Georg Brunns* Bog »Seks Rektorer«, hvor der ogsaa findes en Fremstilling af Bortvisningen paa Grund af Akterne.²¹

Det var i Sommeren 1840, Rektor Grønlund mindede Kongen om »saa mangen Søn af Slesvigs Sletter«. Indtil denne Tid har, foruden Strarup, følgende Slesvigere besøgt Kolding lærde Skole²²: Voigt, Joachim Otto, Stud. fra Kolding 1816, født Norborg, Botaniker, død 1843.

Aggaard, Andreas Jacobi Crucka²³, Stud. fra Kolding 1823, Søn af Sognepræst Jacob Aggaard i Aller (Faderen var ogsaa Student fra Kolding).

Salling, Johannes Ludvig Eliezer, 1834, Søn af afdøde Sognepræst S. i Vonsild.

Nielsen, Oluf, »Søn af afdøde Bønderforældre i Maugstrup ved Hadersleben«, Stud. fra Kolding 1834.

Tietke, Adam Johan Vilhelm, »Søn af Pastor T. i Fjeldstrup ved Hadersleben«, Stud. fra Kolding 1834. (Faderen stammede fra København).

Kjær, Peter Nicolai, Søn af Kammerraad K. i Straarup, Stud. fra Kolding 1843.

Kragh, Paul, Søn af afdøde Lærer K. i Bramdrup, Stud. fra Kolding 1846.

Kjær, Carl Fred., Broder til P. N. K., besøgte Kolding Skole 1840—44.

Albinus, Johan Jørgen Daniel, Søn af Kancelliraad A. i Dalby, i Kolding Skole 1839—42.

Selv om Elevantallet i Kolding ikke var stort — det svinger 1833—1840 mellem 27 og 36 — kan det være tvivlsomt, om Grønlund var berettiget til at tale om »saa mangen Søn af Slesvigs Sletter«. Men vi vil ikke gaa i Rette med en Digter. Disse Vers er senere betegnet som »laetum ominis augurium«, en glædelig Spaadom²⁴. Dette hænger sammen med den Forandring, som skete med Kolding lærde Skole 1844.

I en officiel Beretning om Skolereformen fra 1844 hedder det²⁵:

»En Reform af det lærde Skolevæsen havde gennem en længere Række af Aar været anset for nødvendig og nærførestaaende, og uden Tvivl havde ogsaa de fleste Sagkyndige været enige om Hovedpunkterne af de Forandringer, som maatte være at indføre. Om Tiden derimod og Maaden, hvorpaa Reformen vilde blive iverksat, var man mere uvis. Omstændighederne havde imidlertid medført, at Reformen kom baade hurtigere og anderledes, end nogen havde ventet, idet en tilfældig Begivenhed

skulde give den Impuls, som bevirkede, at Reformen blev bestemt at skulle iværksættes strax, men for det første alene i tre af Skolerne, nemlig Metropolitanskolen, Odense Cathedralskole og Kolding lærde Skole.«

Hvad menes ved denne »tilfældige Begivenhed«? Læser man Beretningen igennem, kommer man til den Formodning, at denne »tilfældige Begivenhed« staar i Forbindelse med den paafaldende Behandling, som Kolding lærde Skole fik. Det var ikke Skolens daarlige Stand, som gav Anledning til den forcerede Skolereform, men Regeringen ønskede at indrette Kolding Skole som en Slags Akademi eller større Gymnasium.²⁶ Paa denne Maade haabede man at faa Slesvigere til i større Tal at søge denne danske Skole i Stedet for den tyske i Haderslev.

Fra 1840 til 1844, da Reformen blev iværksat, var følgende Slesvigere optaget i Kolding lærde Skole:

Albinus, Andreas Michael Wissing, 1841.

Kjær, Søren Gisbert, 1841—46.

Walther, Otto Christian Diderik, Søn af afd. Pastor W. i Bjært, 1841—48.

Kjær, Vilhelm Julius, 1843—46.

Kjær, Emil Adolph, 1843—49.

Nu blev Kolding lærde Skole udvidet. Afgangseksamen ved Skolen traadte i Stedet for den gamle Studentereksamen ved Universitetet. Den meget dygtige Rektor Christian Frederik Ingerslev erstattede den ubetydelige Grønlund, en ny Skolebygning blev opført, Elevantallet voksede stærkt. Medens der hidtil altid havde været flere Elever i Haderslev end i Kolding, havde begge Skoler 1845 lige mange Elever, og fra 1846 var der flere i Kolding end i Haderslev. Først efter at Haderslev Skole var blevet en dansk Skole, blev den igen den største.

Man haabede at faa Slesvigere til Kolding Skole. Orla Lehmann har 1855 i Landstinget, da Nedlæggelsen af Kolding Skole var paa Tale, sagt, at 1844 var Skolen indrettet,

»som om den skulde være et lille jydsk Universitet ved Indgangen til Slesvig og tillige et virksomt Middel for Danskhedens Opretholdelse i det Nabo-distrikt, hvor man ikke havde Courage til at gøre det, som Ret var, nemlig at lade Skolerne i den dansktalende Del blive danske, men derimod vilde saa nær ved Indgangen til samme holde i det mindste Døren i Klem, for at dansk Aand og dansk Dannelse kunde i det mindste indsmugles i et under den danske Krone staaende og til Danmark hørende Land.«²⁷

Fra 1844 til 1850 er følgende Slesvigere optaget i Kolding lærde Skole:

Schmidt, Hans Tjellesen, født i Tiset 1829, Stud. fra Kolding 1849.²⁸

- Riegels, Christian, Søn af Husfogden paa Als R., paa Skolen 1845—50, Student 1851²⁹.
- Andresen, Lorenz Andreas, født i Risum, Tønder Amt, 1828, i Kolding Skole 1846—1848, derefter i Haderslev Skole indtil 1850.³⁰
- Blom, Lauritz Boiesen, Fader Lærer i Dalby, senere i Ajstrup, i Skolen 1846—52.
- Utzon, Peter Heinrich, fra Dalbymølle: 1846—50.
- Jürgensen, G., fra Oxevad Præstegaard: 1846—47.
- Boiesen, Peter, fra Vonsbæk Præstegaard: 1846—47.
- Iversen, Conrad, født Stevelt 1833: 1847—52³¹.
- Ohrh, Adolph, fra Gram: 1847—48, døde 1848.
- Bekker, Carl Henrik, født Gl. Haderslev 1834, i Kolding Skole 1848—1851, Student fra Haderslev Skole 1854³².
- Bøllemøse, Emil, fra Hjortlund Præstegaard: 1848—1851.
- Hornemann, A., Fader Overinspektør paa Augustenborg: 1848—50.
- Eggers, Oluf: Fader: Baron E. i Slesvig: 1849—1851^{32a}.
- Jürgensen, P., fra Oxevad Præstegaard: 1849—1853, derefter i Haderslev Skole.
- Boesen, J., fra Fjelstrup Præstegaard: 1849—51, derefter i Haderslev Skole.

Det er femten Elever i fem Aar! Med større Ret kunde Rektor Ingerslev have sjunget om »saa mangan Søn af Slesvigs Sletter«. Ikke forgæves havde Kolding Skole et Avertissement i »Dannevirke« om Optagelse af Elever^{32b}. De ni kom før Krigen, den ene af dem gik netop 1848 over til den tyske Skole, vistnok af nationale Grunde. I de Forhandlinger, som blev ført angaaende Haderslev Skoles Omdannelse til en dansk Undervisningsanstalt, spillede ogsaa Kolding Skole en Rolle; de, som ønskede de gamle Forhold bevaret, pegede netop paa Kolding og Ribe Skoler: Der kunde enhver, som ønskede det, faa dansk Undervisning.³³

Efter Trearskrigen fik Haderslev lærde Skole dansk Undervisningssprog. Alligevel kom endnu Elever fra Slesvig til Kolding lærde Skole, men færre. Kun fra Kolding Opland mod Syd foretrak nu alle Kolding af praktiske Grunde; da begge Skoler nu var danske, bortfaldt Stiftsgrænsens Betydning af sig selv. Desuden kom enkelte fra Haderslev By og nærmeste Omegn endnu en Tid lang til Kolding. Men samtidig begynder nu Elever fra Kolding at gaa over til Haderslev lærde Skole, det var baade Slesvigere og Ikke-Slesvigere: 1851 gik to denne Vej, næste Aar ligeledes to, 1853 kun en, 1854 ingen og 1855 fire. Samtidig ophævedes den gamle Skole i Kolding, som var grundlagt kort Tid efter Reformationen.

Allerede 1850 havde Undervisningsministeren udtalt:³⁴ »Hvis imidlertid en dansk lærd Skole, saaledes som det i 1847 var be-

stemt, og som det maa antages at ville ske, kommer i Stand og befæster sig i Haderslev eller overhovedet i Nordslesvig, bortfalder unægteligt en væsentlig Grund til Opretholdelsen af Kolding Skole, og det turde være tvivlsomt, om Hensynet til Bygningen alene da vil være stærk nok«. — Fem Aar senere faldt Kolding Skole. Madvig skrev:

»For saa vidt endnu i 1850 det Hensyn gjorde sig gældende ved Kolding Skole, at den tillige skulde virke for den dansktalende Befolkning i det østlige Nordslesvig, og det derfor endnu i Ministeriets allerunderdanigste Forestilling betegnes som betænkeligt og utilraadeligt at rykke den paa den østlige Side af Landet nærmeste danske Skole saa langt bort fra Slesvigs Grænse som til Horsens, forudsætter Undervisningsinspektøren, at Betæneligheden fra denne Side imod Kolding Skoles Nedlæggelse nu er bortfalden, efter at Haderslev Skole er, hvad Undervisningssproget angaar, forandret til en dansk Skole, og at det endog vil kunne siges, at Haderslev Skole vil, naar Kolding Skole nedlægges, tilbyde nogle Dele af den hidtil til Kolding henviste nærmere Erstatning end Skolen i Horsens, om det end ikke tør antages, at i det Ringeste i Førstningen synderlig mange Disciple fra Kolding eller dens Omegn i Kongeriget vil blive sendt til Haderslev.«

I Kolding var man naturligvis ikke henrykt over Skolens Nedlæggelse. Skolens Forstanderskab havde henvendt sig til Kongen og ytrede, at

»Haderslev lærde Skole, uagtet vel god dansk og kun beliggende i fire Miles Afstand fra Kolding, efter Forstanderskabets Kendskab til Forholdene i Haderslev By, næppe kan ventes søgt af mange Børn af danske Forældre, nærmere de kunde komme i Huset hos Lærere eller andre Embedsmænd.«

Endog i Haderslev havde man Betæneligheder. Dannevirke skrev:

»Begivenheden er egnet til ogsaa at vække Ængstelse i Nordslesvig..... Fra deres Begyndelse af have Kolding og Ribe lærde Skoler været Danskhedens faste Rygstød i Nordslesvig. Nu er rigtignok Haderslev lærde Skole bleven omdannet til en fremskudt Hærpost og Kolding Skole nedsunken til at være Reserven, men hvorfor vil man ile med at nedlægge sin Reserve.«

»Saa mangan Søn af Slesvigs Sletter« kom til Kolding lærde Skole først, da Nationalfølelsen var vakt. Lidt tidligere havde ogsaa en anden Bevægelse begyndt. Ligesom nu Slesvigere valgte at gaa til Ribe eller Kolding Skoler, havde Forældre fra Tørninglen — d. v. s. fra Ribe Stift — valgt at sende deres Børn til den tyske Skole i Haderslev.³⁵ Det var ikke saa mange, men ogsaa her mærker man, at de gamle Stiftsgrænser mister deres Betydning, da en ny Tid kommer.

I.

Tilføjelsertil Valdemar Blochs »Fortegnelse over Sønderjyder dimitterede fra Ribe Katedralskole« (Ribe 1920).

Petersen, Laurids; 1559. Fra Haderslev. (Jfr. C. F. Wegener, Anders Sørensen Vedel (1846) S. 173, Anm. 19).

Stuhr, Claus Jørgensen; 1567. Fra Hammelev, jfr. S. 98.

Jani, Ivarus; 1621. Fra Barsbøl, imm. København 28/9 1621.

Jani, Petrus; 1623. Fra Fardrup, imm. København 11/4 1623.

From, Simon; 1623. Fra Nustrup, imm. Helmstedt 3/5 1623 (jfr. Achelis, Aus der Geschichte des Haderslebener Johanneums I (1921), S. 33, No. 101).

Pet., Severin; 1626. Fra Rødning, imm. København ?/7 1627.

Michaelius, Andreas; 1630. Fra Døstrup, imm. Kbh. 1/4 1630.

Petri, Andreas; 1637. Fra Rødning, imm. Kbh. 1/6 1637.

Lohmann, Eskild Hansen; 1638. Fra Uge, imm. Kbh. 3/12 1638 (Arends, Gejstligheden II 33).

Christiani, Christianus; 1641. Fra Brøns, imm. Kbh. 13/12 1641.

Nissenius, Henricus; 1647. Fra Sønderborg, imm. Kbh. 1647, Bacc. smst. 9/5 1648.

Ratenburgius, Johannes; 1647. Fra Braderup (»Holsatus«), imm. Kbh. 1647.

Nicolai, Matthias; 1650. Fra Gram, imm. Kbh. 12/12 1650.

Andreae, Canutus; 1695. Fra Astrup, imm. Kbh. 24/7 1695.

Nicolai, Severinus; 1699. Fra Astrup, imm. Kbh. 22/7 1699.

Nicolai, Casparus; 1700. Fra Astrup, imm. Kbh. 16/7 1700.

Michaelides, Olaus; 1700. Fra Rødning, imm. Kbh. 16/7 1700.

Michaelides, Michael; 1700. Fra Rødning, imm. Kbh. 16/7 1700.

Roager, Hans Nielsen; 1704. Født Roager 24/2 1685, imm. Kbh. 7/6 1704, † Roager 21/4 1705.

Stichelius, Michael Ludovicus; 1735. Fra Haderslev, imm. Kbh. 30/7 1735.

Hansen, Joh. Tychsen; 1812. E praefectura Haderslebiensi, imm. Kbh. 7/11 1812.

Kline, Peter Johan; 1829. Født Christiansand 1809, Søn af afd. Snedkermester A. K. i Sønderborg.

Carstens, Samuel Johannes; 1833. Født Ærøskøbing 4/8 1814, imm. Kiel 28/4 1833, München, Heidelberg 6/11 1835.

- Fabricius, Ove; 1833. Søn af afd. Kirkeinspektør F., Ejer af Søbygaard paa Ærø.
 Matzen, Matthias Theodor; 1842. Født Hobro, Søn af Provst M. i Hygum.

II.

- Slesvigere paa Odense Latinskole efter Skolens Discipelprotokol 1757 — 1839. (jfr. Anm. 6).
 Risting, Anders; Indmeldt 1760. 16 Aar, Fader: En Bonde fra Als, nu død.
 Witte, Jens; i 1761. 16 Aar, F.: Præst i Notmark.
 Witt, Jørgen; i 1763. 15 Aar, F.: do.
 Witt, Johannes; i 1763. 13 Aar, F.: do.
 Zoffmann, Alexander; i 1766. 16 Aar, F.: Borgmester i Sønderborg.
 Fangel, Gomme; i 1772. 16 Aar, F.: afd. Sognepræst i Nordborg.
 Johansen, Joh. Jacob; i 1772. 16 Aar, F.: Degn i »Havenberg« paa Als.
 Bondesen, Eskild; i 1779. 17 Aar, F.: Sognepræst i »Molstrup« i Slesvig.
 Geltzer, Peder Andresen; i 1779. 13 Aar, F.: Bonde i Heils i det Slesvigske.
 Løbner, Emilius Marius Georgius; i 1780. 15 Aar. F.: Kammerlakaj paa Augustenborg.
 Tilemann, Nicolai; i 1790, dim. 1791¹.
 Pedersen, Hans; i 1795. Uden Alder, F.: Kontrolør i Nordborg.
 Fangel, Niels Thingberg; i 1795. Uden Alder, F.: Sognepræst smst.
 Bloch, Tønne Niclas August; i 1803, ud 1806. Født Flensborg 1793, F.: Herredsf. Glyksborg. — Ikke studerende.
 Jørgensen, Peter; 1806—1808. Født Flensborg 1798, F.: Koffardikapt. smst. — Ikke studerende.
 Klemesen, Jacob; 1810—1812, død. Født Norborg 1793, F.: Slagter smst.
 Meldahl, Morten Reenberg; 1810—1813. Født Asserballe 1794, F.: Sognepræst Lysabild².
 Henningsen, Nicolai; 1811—1815. Født Wertemine 1794, F.: fhv. Forpagter paa Als.

¹ Født Norborg 1771, F: Landfoged og Præses i By- og Landsretten paa Ærø; om hans senere Skæbne se Hundrup, Lærerstanden ved Metropolitan-skolen S. 179.

² Jfr. Persh. Tidsskr. 1. II. 21 f.

- Møller, Ludvig August; 1812—1813. Født Ærøskøbing 1798, F.: Fysikus smst.
- Jedrosky, Johan Christian; 1813—1818. Født Norborg 1796, F.: Bager smst.
- Petersen, Andreas August; 1816—1822. Født Ærøsk. 1802, F.: Købmand smst.
- Fabricius, Jens Chr. Jensen; 1817—1820. Født Aabenraa 1802, F.: Købmand smst.
- Christiansen, Christian; 1818—1820. Født Norborg 1801, F.: Kateket smst.
- Riegels, Frands; 1818—1822. Født Norborg 1802, F.: Husfoged smst.
- [Moltke, Magnus Joach. Nicolaus; 1818—1820. Født Segeberg 1807, F.: Greve smst.]
- Gottlob, Niels; 1827—1829. Født Ærøsk. 1810. F.: Skipper smst.
- Petersen, Alexander Chr.; 1828—1831. Født Norborg 1811, F.: Amtstuefuldm. smst.
- Fangel, Holger Chr. Clausen; 1828—1832. Født Norborg 1811, F.: Købmand smst.
- Thygesen, Jørgen Clausen; 1829—1831. Født Varmark By, Stenderup S., 1811, Forældrene ikke opført.
- Carstens, Johan Ernst August; 1830—1832. Født Ærøsk. 1812, F.: Landfoged smst., dimitteret til Kiel.
- Iwersen, Christian; 1831—1839. Født Haderslev 1819, F.: Borger smst.
- Lange, Chr. Theodor Schmauch; 1832—1838. Født Ærøsk. 1820, F.: Kateket smst.
- Lange, Carl Wilhelm; 1832—1840. Født smst. 1822, Broder til foregaaende.
- Petersen, Holger Gomme Nic. Johan; 1838—1842. Født Drejø 1823, F.: Sognepræst i Oksbøl, Alsø Nørre Hrd.
- Christensen, Erich Adolph Hans Top; 1838—1842. Født Roskilde 1824, F.: Sognepræst Ærøsk.
- Sonderburg, Carl Frid. Sophus Nic.; 1839—1840. Født Schleswig 1820, F.: Købmand smst.

III.

Slesvigerepaa Odense Katedralskole 1844—1850.

- Krog, Jens, født Norborg 16/7 1830, F.: afdøde Skibskaptajn K. i N., i Skolen fra 1/9 1845; Student 1848.
- Bruhn, Christian Heinrich, født Augustenborg 17/9 1828, F.: Skibskaptajn B. i Norborg; i Skolen fra 1/9 1845; Student 1848.

- Knutzen, Christian**, født Kettinge paa Als 17/8 1828. F.: afd. Købmand; i Skolen 1/9 1845, Student 1848.
- Fønss, Louis**, født Wyck paa Føhr 2/7 1834, F.: Toldinspektør i Nyborg; i Skolen 1/9 1846; Student 1855.
- Fønss, Wilhelm**, født Wyck paa Føhr 20/4 1835. Broder til foregaaende; i Skolen 1/9 1846; Student 1856.
- Schmidt, Chr. Peter Christensen**, født Sønderborg 30/5 1832, F.: Skibskaptajn; i Skolen fra 1/9 1848; Student 1851.
- Pingel, Oskar**, født Slesvig 15/2 1833, F.: Ritmester v. 6. Dragonregiment; i Skolen fra 7/1 1850; Student 1853.

Dertil kommer saa nogle Elever fra Fastlandet, som har besøgt Odense Skole:

- Skierning, Peder Madsen**; født Flensborg 1597, Stud. 1619, Sognepræst Svendborg 1628.
- Wind, Ericus**; født Løgumkloster 1610, Stud. 1630; Arends, II, 369.
- Lysius, Johannes**; født Flensborg 1632, Stud. 1653; Arends II, 46.
- Bejerholm, Andreas**; født Store Vi 1617, i Odense Skole indtil 1640; Arends I, 49.

ANMÆRKNINGER.

- 1) Jfr. Samlinger til Jydsk Historie og Topografi, 4., IV. (1924), S. 316. Grønlands Digt er ogsaa aftrykt hos Jens Jørgensen Fyhn, Efterretninger om Kjøbstaden Kolding (1848), S. 116.
- 2) Oratio de vita et obitu reverendi viri Johannis Petri Grundith; 1567. »Mittebant ad eum, (∴ Grundit), fama nominis ejus excitati, ab ultimis ejus et vicinæ terræ finibus, parentes suos liberos, neque solum ante sed et post resignationem administrationis scholasticæ, plenæ fuerunt ejus œdes virorum præstantium et nobilium pueris.«
- 3) Fr. Cl. Moth i Vejle Amts Aarbøger 1926, S. 163.
- 4) Carmen bucolicum, 1570 fol. B 2 recto:

»Ante quidem Ripas, vel mittere nempe Lubecam
Aut etiam Hamburgum pueros Charideme coacti;
— — — — —
Nunc pueri in patria, superis laus, discere nostri
Possunt, quae poterunt peregrinis discier oris.«
- 5) Se I.
- 6) Hr. Landsarkivar H. Knudsen har meddelt mig Navnene, hvorfor jeg hermed udtaler min bedste Tak. Se II.
- 7) Studenterne fra Als og Ærø indtil 1756 kan findes i min Artikel: »Die Sönderburger Lateinschule und das Studium der Alsinger« i Archiv für Sönderforschung VI (1929), S. 210—212. Jfr. desuden H. F. Rørdam i Samlinger til Fyens Historie og Topographie 10. Bd. (1890), S. 230—236.
- 8) Jfr. Norborg Kirkebog Paaskedag 1730 (Danske Samlinger 6. (1871), S. 154/55).

- 9) Sønderborg Skole blev besøgt af Johannes Monrad (1629) fra Norborg (senere i Odense og Slagelse Skoler), Fr. Brandt (f. 1641) fra Norborg (tidligere i Norborg Skole), Dominicus Brandt (f. 1646) fra Norborg (senere i Flensborg og Odense Skoler), Erasmus Lyderi Ørum (Student 1716), Nicolai Klincker (f. 1701) fra Oksbøl; desuden naturligvis mange fra Sønderborg Købstad.
- Skolen i Stettin blev besøgt af Fr. Brandt fra Egen (f. 1632), Skolen i Halle af Philip Heinrich Lundius (f. 1684) fra Augustenborg.
- Om Laurentius Krag Alsatus (fra Hørup) beretter Københavns Matrikel 29/4 1682, at han »nunquam antea scholam ullam in Dania frequentavit.«
- Hans Caspar Brandt fra Rise (Ærø) besøgte Latinskolen i Kiel 1701—1703 og den i Lübeck 1704—1705 (S. H. 405 Univ. Bibl., Kiel).
- 10) Sønderborg Provstis Visitatsakter i Generalsuperintendentens Arkiv 1766, Afdeling 18 i Statsarkivet i Kiel, gengivet i »Heimat« 1929, S. 270—272: »Ein Kuss und seine Folgen«.
- 11) Den eneste Undtagelse er Peter Andressen Geltzer, som 13 Aar gammel blev optaget i Odense Latinskole 1779; hans Fader var »Bonde i Heils i det Slesvigske«. Han døde som Præst i Hveisel-Givskud (Vejle Amt) 1836.
- 12) A. Sach, Die schola trivialis s. particularis und das paedagogium publicum in Schleswig während des 16. Jahrhunderts (Indbydelsesskrift Slesvig Katedralskole 1873), S. 3. Anm. anfører af Luchts Autobiografi: »anno 1552 Koldingam a patre discendi causa ductus Slesvici ad suscipiendam paedagogiam Theophili, Caesonis Emyngæ filii, in aedes reverendi domini lectoris ejusque familiam veni«. Om Johs. Lucht jfr. O. G. Hansen, Chronik von Eckernförde (1833), S. 15. Det paastaas, at han har været Student i Jena (før 1560), men hans Navn findes hverken i Matriklen (Achelis, Schleswig-Holsteiner auf der Universität Jena 1558—1850; 1932) eller i Apoteker Matthes' Register (Meddelelse fra Jena Universitetsbibliotek); en Forveksling med Johannes Luchtius Holsatus, stud. Jena 2/9 1656!
- 13) Mollers Stamtavle »Schumacher« i Flensborg Raadstue-Arkiv. Achelis, Haderslev i gamle Dage 1627—1800 (1929), S. 424 Nr. 35, S. 427 Nr. 59, S. 443, XXVII 1 og XXVIII 4, S. 449, Nr. 1, og Personalh. Tidsskr. 9. V. 135 f.
- 14) Dansk biogr. Leksikon X, S. 336.
- 15) Vistnok Søn af Kapellan Ditlev Pauli i Hygum (1682).
- 16) Hundrup, Progr. Københavns Metropolitanskole 1872, S. 31.
- 17) Personalh. Tidsskr. 3. VI. 112.
- 18) Achelis, Aus der Geschichte des Haderslebener Johanneums I (1921), S. 54 Nr. 519, S. 55 Nr. 522, S. 63 Nr. 625, S. 65 Nr. 656 (Ordet »vermutlich« er at slette), S. 66 Nr. 659, S. 71 Nr. 711.
- 19) En tredje Broder, Jørgen Clausen Thygesen, besøgte Odense Skole 1829—1831.
- 20) P. L. Skau, Hans Tjellesen Schmidt, 2. Oplag (1866), S. 6. — Om Understøttelse se Ingerslev, Progr. Kolding 1845 S. 45, Anden Beretning om danske Medborgeres Medvirken til Danskhedens Bevarelse..... (1844) S. 2, Tredie Beretning..... (1845), S. 1, Fjerde Beretning..... (1846), S. 1, Femte Beretning..... (1847), S. 1.
- 21) G. Bruun, Seks Rektorer (1927), S. 170—180.
- 22) Oplysningerne stammer fra Skolens Indbydelsesskrifter.

- 23) Carøe, Den danske Lægestand III, S. 1, J. S. Strodtmann, Adolph Heinrich Strodtmann (1851), S. 162.
- 24) Jens Jørgensen Fyhn, Efterretninger om Kjøbstaden Kolding (1848), S. 116.
- 25) Selmers Universitets Aarvog for 1844, S. 201; Henrichsen, Fortsættelse af Undervisningens Historie, Indbydelsesskrift Odense 1867, S. 27—28.
- 26) Om Skolereformen jfr. Henrichsen, Indbydelsesskrift Odense 1867, S. 26—35, N. Madvig, Livserindringer (1887), S. 130 f., Ingerslev, Progr. Kolding 1845, Henrichsen, Progr. Odense 1846, S. 41—52, 1864, S. 42 ff., Bergen, Progr. Metropolitanskole 1846; om Forarbejderne: Progr. Metropolitanskole 1841, S. 1—134.
- 27) Georg Bruun, Vejle Amts højere Realskole i Kolding 1856—1880 (1925—26), S. 18—19.
- 28) Jfr. Side 100.
- 29) Hans Broder Frands havde besøgt Odense Skole 1818—1822.
- 30) Achelis, Aus der Geschichte des Haderslebener Johanneums I (1921), S. 71 Nr. 709.
- 31) S. 8 Nr. 118.
- 32) S. 71 Nr. 715.
- 32a) En yngre Broder, den bekendte Botaniker Heinrich Franz Alexander von Eggers, besøgte Odense Skole 1858/62, jfr. D. B. L., 2, VI, 232.
- 32b) Dannevirke 24/5 1845.
- 33) Amtmand Johansen i Haderslev sagde i Oktober 1845 efter Kolding Skoles Omdannelse: »Will die Regierung ihr (= Skolen i Haderslev) soviel nicht gewähren, so kann sie ferner nicht bestehen«. (Acta PSK, 358, Statsarkiv, Kiel, Nitsch's Indberetning af 14/8 1847, fol. 4v). 1847 blev det fire Gange udtalt, at der fandtes ingen Nødvendighed at omdanne Skolen i Haderslev, da man havde to danske Skoler i Nærheden. Borgerne skrev den 24. Juli til Kong Christian VIII: »Sollte vielleicht Einer oder der Andere Neigung und Lust fühlen, seinem Sohne eine dänische Bildung zukommen zu lassen, so steht es ihm ja zu jeder Stunde frei, denselben auf die Ripener oder < die > neuerlichst reich dotierte Coldinger Gelehrtschule zu senden, wo er in dieser Beziehung Alles finden kann, was er nur irgend wünschen mag.« (Acta A. XVIII 599, Fasc. 1, fol. 62v, Statsarkiv, Kiel). Den samme Tanke udtrykte de Deputerede den 4. August i en Henvendelse til Kongen (sstds. fol. 68r) og en halv Snes Dage senere Gregor Wilhelm Nitsch i en udførlig Redegørelse (Acta PSK. 358, fol. 5r, Statsarkiv, Kiel), og den samme den 18. September i en latinsk Tale ved Kiels Universitet i Anledning af Kongens Fødselsdag (Lübker, G. W. Nitsch (1864), S. 64). Endnu en Gang udtales den samme Tanke i Borgernes sidste Henvendelse til Kongen den 27. Februar 1848 (Acta A. XVIII 599, Fasc. 2, fol. 21r. Statsarkiv Kiel).
- 34) G. Bruun, Indbydelsesskrift Kolding 1905, S. 6.
- 35) Fra 1801—1850 har otte Disciple fra Tørninglen besøgt Haderslev Latinskole (Achelis, Aus der Geschichte des Haderslebener Johanneums I (1921), S. 54 ff., Nr. 512 (1805), 548 (1814), 550 (1814), 565 (1816), 568 (1818), 602 (1825), 609 (1826), 655 (1836); fra 1567 indtil 1800 har kun seks fra Tørninglen besøgt Skolen i Haderslev (S. 42 ff. Nr. 279 (1710), 282 (1711), 318 (1732), 327 (1737), 360 (1759), 428 (1781).

OM MAGISTER DIDRIK LARSEN GRUBBE TIL GJERDRUPS HERKOMST OG EFTERSLÆGT

Af

Fr. Grønvald.

Fra en nu forsvunden Gravsten i Boeslunde Kirke, Slagelse Herred, har man Oplysning om, at Didrik Grubbe var født i Storehedinge d. 24. Marts 1656 som Søn af den ærlige og velagtbare Dannemand Lauritz Andersen, Indvaaner i Storehedinge, og den dydige Matrone Anna Pedersdatter. Han fremdrog sin første Ungdom i Studeringer ved Kjøge Skole.

Godsforvalter Seehusen har i sine Optegnelser om Lyngbygaard og Gjerdrup Hovedgaarde fremsat den Formening, at Magister Grubbes Fader havde været Raadmand, maaske endog Borgmester, hvilken Formening han støtter paa, at Faderen paa Gravstenen tituleres »ærlige og velagtbare«, hvilken Titel i de Tider kun tillagdes Borgmester og Raad. Denne Formening er imidlertid ikke rigtig, thi Magister Grubbes Fader var Skræder i Storehedinge.

Gjennemgaar man Kirkebøgerne for Storehedinge, der begynder 1650, kan man ikke finde nogen anden Indførsel, der kan passe paa Didrik Grubbe, end følgende: »1656, d. 23. Marts. Døbt Lauritz Skræders Søn Dirick«, men den synes virkelig ogsaa at angaa Didrik Grubbe, thi ved andre Børns Daab nævnes Faderen som Lauritz Andersen Skræder. Moderens Navn nævnes ikke, ligesaa lidt som Navnet Grubbe. Ved sin Immatrikulation d. 19. Juli 1678 ved Københavns Universitet angiver han sig som Dietericus Laurentii Grubbe, E. schola Coagensi (Kjøge). Hvorfra han har Navnet Grubbe vides ikke. Han synes ikke at have haft nogen Forbindelse med den gamle Grubbe-Slægt, Faderen heller ikke, men jeg gætter paa, at Fru Karen Grubbe til Valbygaard, der henlevede sine sidste Aar i Storehedinge, hvor hun døde 1. Febr. 1658 og blev begravet i Kirken, kan have givet ham Anledning til at antage Navnet, men noget Slægtskab med Adelsfamilien Grubbe eller andre Familier af Navnet Grubbe er der sikkert ikke.

Didrik Grubbes yngre Broder, Anders Larsen, døbt i Storehedinge 13. April 1662, der døde 1725 som Borgmester i Hol-

bæk og blev begravet i Kirken d. 19. Oktober, antog ogsaa Navnet Grubbe, men han efterlod intet Afkom.

Didrik Grubbe selv havde med Anna Elisabeth Vind, en Datter af Vicekansleren Holger Vind, 10 Børn, men kun en Søn, Holger Grubbe, der døde efter 1748 som Kapitaen uden at efterlade sig mandlige Arvinger, saa Slægtens Mandsstamme uddøde med ham.

En Stamtavle over Slægten vedføjes:

Lauritz Andersen,

f. omtr. 1622, Skræder i Storehedinge, boede i Vandkrogen, nævnes 1659, 1661 og 1662 som Fadder i Storehedinge Kirkebog, begravet 1. April 1684, 62 Aar gl. g. m. Anne Pedersdatter, nævnes 22. Sept. 1661 som Fadder i Storehedinge Kirkebog, begravet 26. Novbr. 1675. Børnene døbte i Storehedinge Kirke.

1. Peder Lauritzen, døbt 25. Januar 1652, begr. 19. Janr. 1657.
2. Anna Lauritzdatter, døbt 11. August 1654, begr. 17. Maj 1655.
3. Inger Lauritzdatter, døbt 30. Marts 1655.
4. Didrik Larsen Grubbe, døbt 23. Marts 1656, Magister, immatrikuleret 19. Juli 1678 ved Kbhvns. Universitet som Dietericus Laurentii Grubbe, E. schola Coagensi (Kjøge), Konsistorialassessor, Provst og Sognepræst til Kvislemark og Fuirendal, Ejer af Gjerdrup og Lyngbygaard, † Kbhvn. 27. Sept. 1702, begravet i Boeslunde Kirke. Gift Kvislemark 6. Oktober 1690 m. Anna Elisabeth Vind til Gjerdrup, Vicekansler og Elefantridder Holger Vinds Datter, f. 9. Sept. 1666, † 12. Novbr. 1727 (Gravstenen har 23. Oktober) — 10 Børn:
 - a. Margrethe Grubbe, døbt 31. Juli 1691, g. omtr. 1714 m. Monsr. Rasmus Mandix i Slagelse.
 - b. Laurentia Grubbe, g. m. Major Gregers Daae Trelund, f. omtr. 1711, Dattersøn af Valdemar Daae til Borreby.
 - c. Regitze Sophia Grubbe, døbt 9. Janr. 1693, begr. 30. Maj 1733 i Kbhvn., 41 Aar gl., g. m. Kommerceassessor Svend Krag, f. omtr. 1680, Højesteretsprokurator, Byfoged og Postmester i Skjelskør, begr. dør 8. Sept. 1750, omtr. 80 Aar gl. (Han gift 2. m. Heinine Christianev. Raben.)
 - d. Anna Elisabeth Grubbe, døbt 22. Janr. 1694, begr. Boeslunde 10. Decbr. 1732, g. 1. G. 1711 m. Magister Alexander Grønvald, døbt 11. Juni 1685, Sognepræst til Boeslunde, begr. 26. Maj 1724, g. 2. G. med Efter-

- manden *Jacob Heerfort*, f. 1. Okt. 1698, Sognepræst til Boeslunde, begr. 18. April 1741.
- e. *Christiane Elisabeth Grubbe*, f. 1695, Ejer af Gjerdrup og Lyngbygaard, levede 1731.
- f. *Christiane Charlotte Grubbe*, døbt *Kvislemark* 4. Janr. 1697, g. *Egeslevmagle* 2. Juni 1724 m. *Poul Mathias Harbou*, f. *Rendsborg* 15. Decbr. 1692, Premiermajor, † *Kbhvn.* 2. Novbr. 1745.
- g. *Frederica Amalie Grubbe*, døbt *Kvislemark* 28. Februar 1698.
- h. *Oligera Margrethe Grubbe*, døbt *Kvislemark* 22. Aug. 1699.
- i. *Holger Grubbe*, døbt *Kvislemark* 17. Okt. 1701, Ejer af Gjerdrup, som han 1729 afstod til Søsteren, *Diderikke Elisabeth Grubbe*, hvorefter han tog Ophold paa Lyngbygaard, Kapitain, Gift 25. October 1731 paa Lyngbygaard (*Egeslevmagle Kirkebog*) m. *Dorthe Maria Toxwerdt*, † 1738 paa *Eskildstrupgaarden* i *Boeslunde Sogn*. *Holger Grubbe* logerede 1748 hos *Ole von Lasson* paa *Bustrup Hovedgaard*, *Skivehus Amt*. Er vist død kort efter.
- Børn:
- 1) *Anna Elisabeth Grubbe*, hjemmedøbt 15. Febr. 1732. *Daaben* konfirmeret i *Egeslevmagle Kirke* 21. Marts, levede 3. Jan. 1761 i *Kbhvn.*
 - 2) *Anders Grubbe*, døbt *Egeslevmagle* 1. Juli 1735, formentlig det Barn, der blev begravet 9. Sept. s. A.
- j. *Diderica Grubbe*, døbt *Egeslevmagle* 3. April 1703, Ejer af Gjerdrup og Lyngbygaard, levede 1731, da hun kaldte *Jens Fester* til *Degn* i *Egeslevmagle*.
5. *Mette Lauritzdatter*, døbt 10. Juni 1659.
6. *Anders Larsen Grubbe*, døbt 13. April 1662, Borgmester i *Holbæk*, begravet 19. Okt. 1725, Mindesten i *Holbæk Kirkes Vaabenhus*. G. 1. m. *Geske Elisabeth Vinter*, † 12. Janr. 1703, 2. m. *Valgertrud Sigvardsdatter*, begr. 3. Maj 1708, 3. m. *Sidsel Hansdatter Pop*, døbt 15. April 1668, † 11. April 1735. (Hun gift 2. Gang m. Borgmester *Grotum* i *Aalborg*). — Ingen Børn.
7. *Jens Lauritzen*, døbt 14. Juni 1666, begr. 4. Novbr. 1679.

Kilder: Storehedinge, Egeslevmagle og Holbæk Kirkebøger, Lengnicks Kirkebogs-Uddrag, Hirsch: Fortegnelse over danske og norske Officerer, Personalh. Tidsskrift, og Hjorth-Nielsens Danske Prokuratorer. Skattemandtaller og Skifteprotokoller findes ikke for Storehedinge, heller ikke for Boeslunde, Egeslevmagle eller Kvislemark-Fuirendal.

BIDRAG TIL BELYSNING AF FORHOLDET
MELLEM TEOLOGERNE
HENRIK NICOLAI CLAUSEN (1793—1877) OG
PETER ERASMUS MÜLLER (1776—1834)

Af
Skat Arildsen.

Af stor Betydning for Forstaaelsen af den unge Henr. Nic. Clausens Udvikling er særlig Kendskabet til Aarene 1809—18 (altsaa Perioden fra hans Rusaar til hans Tiltrædelse af den toaarige Udenlandsrejse) og dermed bl. a. til hans Forhold til Prof. theol. Pet. Erasm. Müller. Hovedkilden til Belysning af dette Forhold har hidtil udelukkende været de »Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie«, som H. N. Cl. i sin høje Alder for Hovedpartens Vedkommende forfattede i Tiden Jan. 1864—Juni 66, og som han for Slutningens Vedkommende forsynede med Aarsoversigter for Tiden Juni 66—Dec. 74.¹

Efter hans Udsagn i Selvbiografien fristede Teologien i den første Del af det 19. Aarhundrede »stifmoderlige Kaar« ved Københavns Universitet; og i den Henseende dannede Pet. Erasm. Müller ingen Undtagelse.² Denne var, 25 Aar gammel, blevet teologisk Professor (1801) og virkede som saadan næsten en Menneskealder, indtil han 1830 efterfulgte Fr. Münster paa Sjællands Bispestol, men døde allerede fire Aar efter. Som Teolog blev han ikke — som H. N. Cl. siger — »staaende ved Kantianismen og dens Indvirkning paa den teologiske Skole«, men udviklede sig tværtimod fra et af I. Kant stærkt paa- virket Standpunkt til et mere bibelsk og konfessionelt Kristendomssyn.³ Hans Katederforedrag var vel efter Cl.'s Skildring »livløst og tørt«, ja »vistnok temmelig træagtigt«, men udmærkede sig dog formelt set ved »kantiansk Skarphed og Klarhed, og den rolige og følgerigtige Tankeudvikling havde sit Værd og sin dannende Kraft«. Reelt set skulde der imidlertid ikke vækkes aandeligt Liv ved hans Behandling af Tros- og Sædelæren.⁴ I Cl.'s »fuldstændig svævende Skildring« af sin Ungdomsudvikling (J. Oskar Andersen) søger man iøvrigt overhovedet forgæves om nærmere Oplysning vedrørende Müllers Forhold til ham i Ungdomsaarene 1809—18, altsaa i et saare betydningsfuldt Afsnit af hans Livshistorie: han blev jo Student 1809, 16½ Aar gammel, og allerede teologisk Kandidat Sommer 1813, i 1815 vandt han Universitetets Guldmedalje

¹ H. N. Clausen: Optegnelser — — — Kbh. 1877 (cit.: Opt.) Forord.

² ib. 105.

³ ib. 141. — J. Osk. Andersen: Om »Kirkens Gienmæle« 1825, Dansk Kirkeliv. Kbh. 1925, 133—134.

⁴ H. N. Cl.: Opt. 23, 52—53.

for sin Besvarelse af et teologisk Prisspørgsmaal og ved Reformationsjubilæet 1817 den filosofiske Doktorgrad.⁵

I Afsnittet om sin store Udenlandsrejse 1818—20 omtaler han imidlertid et Brev fra Müller, der viser, at denne betragtede den unge Cl. som et Professor-*emne*, i hvis Universitetsansættelse han aabenbart var interesseret;⁶ og i Skildringen af Aarene 1821—30 fortæller Cl., at han ved sin Ansættelse som Lektor i Teologi (³/₄ 1821) — Aaret efter (²/₃ 1822) blev han Professor — blev modtaget med »uskromtet Velvilje« af Müller, hvem han til Gengæld viste »oprigtig og taknemmelig Hengivenhed«.⁷ I denne Forbindelse giver Cl. en interessant Karakteristik af sin gamle Lærer og daværende Kollega. Sammenholdt med hans tidligere Udtalelser om Müller kan hans Syn paa denne i al Korthed gives saaledes: han giver Müller som Menneske og som Filolog sin uforbeholdne Ros, men som Teolog sin afgjorte Dadel; hans Fortjeneste som teologisk Professor maa søges i den frugtbare formelle Tankeskoling, som han gav gennem sine Forelæsninger dels over praktisk Filosofi (Moral) for »Russerne« af alle Faggrupper til den saakaldte »anden Examen«, examen philologico-philosophicum, dels over Dogmatik og Etik for de teologiske Studerende til »Attestats«.⁸

Naar man er naaet hertil i Cl.'s »Optegnelser — —«, vil man vistnok være tilbøjelig og delvis berettiget til at drage to Slutninger: 1) at Müller i reel teologisk Henseende ikke synes at have haft nogen personlig Betydning for den unge Cl. (1809—18), og 2) at en nærmere Forbindelse mellem dem maaske blev indledet under Cl.'s Udenlandsophold (jvfr. det ovennævnte Brev fra Müller), men ihvertfald først for Alvor kom istand, da Cl. blev M.'s Kollega (1821). En nærmere Undersøgelse viser imidlertid, at begge Slutninger er uholdbare.

Den første Slutning modsiges saaledes af Cl. selv, der under et Tilbageblik paa sit indre Livs Historie, foretaget henimod Slutningen af hans »Optegnelser — —«, nævner Müller i Forbindelse med J. P. Mynster som dem, hvem han skylder »en forberedende Indvirkning«, uden hvilken han finder det uforklarligt, hvad Fr. Schleiermacher kom til at betyde for ham under Berlineropholdet 1818—19 paa hans store Udenlandsrejse 1818—20, der blev et »Hovedpunkt i hans aandelige Frigørelses og Udviklingshistorie«.⁹ Altsaa maa Müller dog ogsaa i reel teologisk Henseende have betydet noget for Cl. personligt i Ungdomsaarene 1809—18. Hvad Cl. her udtaler, er ligesaa paafaldende ved sit Indhold som ved sin Placering; det er ikke et Supplement, men et Korrektiv til hans tidligere Udtalelser om Müller i hans »Optegnelser — —«.¹⁰

⁵ ib. 52 flg. — I sit latinske Doktorvita nævner H. N. Cl. blot P. E. Müller sammen med C. F. Frees Hornemann, Børge Thorlacius og Jens Møller: »quorum in docendo peritia, in suadendo monendoque humanitas quam præclare studiis meis ad fuerit profueritque, grato animo sentio atque profiteor«. (Acta solennia in jubileo reformat. (Kbh.) 1817, 38). — I sin latinske Selvbioграфи som Dr. theol. 1826 giver han kun en kort Skildring af sit Levned i Aarene 1817—26 og nævner overhovedet ikke P. E. Müller. (Solemnia academica — — — Havniae 1826, 31 flg.).

⁶ Opt. 97 flg.

⁷ ib. 141, 142.

⁸ ib. 141—142, 23, 52—53.

⁹ ib. 506; 67 flg., 1. — sml. N. M. Plum: Schleiermacher i Danmark. Kbh. 1934, 21 flg., 56 flg.

¹⁰ I Smlgn. med Cl.'s ovennævnte Skildring af Müller som Forelæser og Teolog virker det unægtelig ogsaa overraskende, at han »med Høiagtelses og Hengivenheds bedste Følelser« dedicerer sit Ungdoms Hovedværk, »Catholi-

I samme Retning peger nogle hidtil ukendte Breve (i Privateje), som Cl. skrev til Müller paa sin Udenlandsfærd (1818—20).¹¹ De viser ikke blot, at Cl. betragtede sig som staaende i et vist Discipelforhold til M., men tyder unægtelig ogsaa paa, at han allerede før sin nævnte Udenlandsrejse er traadt i nærmere personlig Forbindelse med ham. I begge Henseender taler disse Breve imod Holdbarheden af de ovenomtalte Slutninger. Værdien af de her fremdragne Breve beror paa de Bidrag de som samtidige Kilder giver dels til Cl.'s Udenlandsrejses Historie i Almindelighed, dels til Belysning af hans Forhold til Müller i Særdeleshed. De supplerer baade Cl.'s Rejsedagbog¹² og hans »Optegnelser — —« og korrigerer tillige disse sidste paa flere vigtige Punkter. De giver Bidrag baade til hans ydre og hans indre Livs Historie. De giver ny Beviser paa, af hvor omtvistelig Kildeværdi den Clausenske Selvbiografi i adskillige Henseender er og stadfæster forsaavidt paa ny Punkter Rigtigheden af de af Prof. Dr. J. Oskar Andersen paa andre Punkter foretagne kildekritiske Undersøgelser af »Optegnelserne — —«.¹³ Hvad Cl. fortæller om M. i sin Selvbiografi, er da unægtelig nok saa oplysende for Oldingens som for den unge Cl.'s Opfattelse af hans tidligere Lærer og senere mangeaarige Kollega. Og endelig: Brevene stiller med uafviselig Nødvendighed Kravet om en omfattende kritisk Undersøgelse af hele Forholdet mellem Cl. og M. — hidtil er der kun blevet foretaget enkelte, iøvrigt interessante Punktundersøgelser.¹⁴ For den unge Cl.'s Vedkommende drejer Spørgsmaalet sig ikke blot om Faderen, Stiftsprovst H. G. Clausens Indflydelse paa ham,¹⁵ men bl. a. ogsaa og især om Prof. P. E. Müllers Betydning for ham. —

27/3 28/3 35.

BREVE FRA H. N. CLAUSEN TIL P. E. MÜLLER.

1.

Berlin, d. 16de November 1818.

Allerede længe har jeg ønsket at kunne meddele Deres Høiærværdighed Noget om min Reises og mine Studeringers Fremgang; De har hidtil havt saa megen Deel i min theologiske Dannelse, at jeg ikke kan give den Tanke Rum i min Sjæl, at min videre Udannelse ikke hos Dem skulde finde Deeltagelse. Med jo inderligere Taknemmelighed jeg kommer Deres Hvhed. ihu som Den af mine Lærere, der meest har virket paa mine religieuse Synspunkter og vakt hos mig Trang og Drift til ved fortsat Eftertanke at bringe

cismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus« (Kbh. 1825) til P. E. Müller, der sammen med Sjællands Biskop Fr. Mü n t e r og Fyns Biskop Fr. Plum hædres som »den evangeliske Protestantismes Støtter i Kirke og Skole«.

¹¹ se nærv. Afh. p. 116 flg.

¹² H. N. Cl.: Af min Reisedagbog 1818. Kbh. 1918 (cit.: Rdb.).

¹³ J. Osk. Andersen: H. N. Clausen og hans Bog om »Cath.'s og Protest.'s Kirkeforfatn., Lære og Ritus«, Teol. Tidsskr. 4. Rk. 7. Bd. Kbh. 1926, 177 flg.

¹⁴ se N. M. Plum: Schleiermacher i Danmark, anf. St. — s. F.: H. N. Clausen i Forhold til Protestantismens Principper. Kbh. 1908, 8 flg. — J. Osk. Andersen: Om »Kirkens Gienmæle« 1825, 133—134, 145, 151.

¹⁵ J. Osk. Andersen: H. N. Cl. og hans Bog — — 205. —

Klarhed og Eenhed i de Forestillinger, hvorom mit hele Væsen dreier sig, desto kjærere er mig den Tanke, at jeg endnu fremdeles tør betragte Dem som min Lærer og Leder, og at jeg ikke forgjæves vil hos Dem søge den Godhed og den Deeltagelse, jeg hidtil har været saa glad ved at finde. Ogsaa disse Linier ville derfor hos Dem finde en velvillig Modtagelse, og derfor er det mig en Glæde at nedskrive dem; først nu har jeg i den preussiske Kongestad saaledes orienteret mig, og fundet et fast Punkt i dette perpetuum mobile, hvorfra jeg kan overskue det gjærende Liv, at jeg tør dømme om Eet og Andet; og først nu er det ogsaa lykkedes mig, efter et par Uger at have forestilt den evige Vandrer i de uendelige, sandige berlinske Gader, at samle mig selv, og danne mig en roligere Verden omkring mig, hvori jeg efter Behag kan bevæge mig. —

Maaskee er det allerede Deres Høiærværdighed bekjendt, at jeg fra Elben først drog til Göttingen,¹⁶ for der at tilbringe den sidste Deel af Sommeren, som udgjør de berlinske Ferier. Her gjorde jeg det første Bekjendtskab med det tydske akademiske Liv, og jeg maa tilstaae, at jeg ikke ofte i mit Liv er saa ubehageligt blevet skuffet i mine Forventninger, som ved at betragte Göttingen i Nærheden. Vistnok var Tidspunkten ubeleilig; det critiske Øieblik var forbi; men allevegne var endnu en Gjæring og en Spænding, som forstemte Tonen; men ogsaa dette fraregnet, fandt jeg selv blandt Professorerne en frapperende Blanding af litterair Hovmod, smaalig Forfængelighed og ceremoniel Hof-Stivhed; mine Bekjendtskaber med Stäudlin,¹⁷ Pott,¹⁸ Eichhorn,¹⁹ Bouterweck,²⁰ Schulze²¹ og Tychsen²² interesserede mig, men tilfredsstillede mig ikke; Planck²³ talede jeg kun eengang med, da han kort efter min Ankomst gjorde en Reise. Jeg hospiterede hos Theologerne, og tør vel sige, at man ikke let finder et Organ som

¹⁶ Ang. Rejsens første Maaneder se H. N. Cl.: Rdb. 27 flg. — s. F.: Opt. 61. — Ang. Opholdet i Göttingen jvf. Opt. 61 flg. —

¹⁷ jvf. Opt. 64. — Karl Fr. Stäudlin (1761—1826) Prof. theol. ved Göttingens Univ. 1790—1826. —

¹⁸ jvf. Opt. ib. — David Julius Pott (1760—1838) Prof. theol. smst. 1810—38. —

¹⁹ jvf. Opt. ib. — Johann Gottfried Eichhorn (1752—1827), Theolog, Orientalist, Historiker og Litteraturhistoriker, Prof. fil. smst. 1788—1827.

²⁰ jvf. Opt. ib. — Fr. Bouterwe(c)k (1766—1828), Filosof og Litteraturhistoriker, Prof. fil. smst. 1796—1828. —

²¹ jvf. Opt. ib. — Gottlob Ernst Schulze (1761—1833), Filosof, Prof. fil. smst. 1810—33. —

²² Thomas Chr. Tychsen (1758—1834) Prof. theol. smst. 1785—1834.

²³ jvf. Opt. ib. — Gottlieb Jacob Planck (1751—1833) Prof. theol. smst. 1784, Generalsuperintendent for Fyrstendømmet Göttingen 1805. —

Planks, et Pedanterie som Stäudlins og en Tørhed som Potts for-
 enede; naar man hertil føier, at den yngre Plank²⁴ er epileptisk,
 og flere Gange har paa Cathedret faaet sit frygtelige Tilfælde, kan
 man vel paastaae, at det udvortes Foredrag neppe kunde være
 maadeligere. Den theologiske Stemning blev mig ogsaa ubehagelig;
 vel glædede det mig at finde et Universitet frit for den mystiske
 Taage, der svæver over saa mange andre; men ogsaa den utaagede
 Luft kan have mange Mangler; den pleier jo netop at være den
 rette Frost-Luft; og den Stivhed og Kulde, der hersker paa de
 göttingske Cathedre og Prædikestole, overgaaer al Forestilling; i
 denne Tone stemme alle Theologer og Philosopher overeens; der
 er ingen Opposition, ingen Livlighed, ingen Frihed;²⁵ Alt knuges
 ind i visse ubevægelige Former. Alle disse Phænomenener gjorde,
 at den Begeistring, hvormed jeg havde betraadt Göttingen som en
 hellig Jordbund, lidt efter lidt bortdunstedes; med Glæde forlod
 jeg den lærde Bye efter 6 Ugers Ophold i de første Dage af Oc-
 tober; og endnu tænker jeg tilbage derpaa som paa en stor For-
 stening, der stemmer til Veemod, naar man tænker paa det Liv,
 som engang rørte sig deri. — Imidlertid er jeg ikke saa utaknem-
 melig, at jeg skulde glemme de Behageligheder, der ved mit göt-
 tingske Ophold bleve mig til Deel; hertil regner jeg, at jeg der
 traf Zeise,²⁶ og med ham levede de 14 første Dage; jeg fulgte
 ham, da han drog til Paris, til Cassel, og fandt her Skjønheder i
 Natur og Kunst, som overgik min Forventning; jeg besøgte ogsaa
 her paa Bibliotheket den ene Grimm,²⁷ som med megen Fore-
 kommenhed viste mig adskillige Stykker af den betydelige Manu-
 script-Samling; han spurgte meget til Deres Høiærværdighed, og
 længtes efter den 2den Deel af Deres Sagabibliothek.²⁸ Ogsaa
 gjorde jeg fra Göttingen en herlig Fodtour igjennem Hartzegnen,
 overnattede paa Brocken, og besøgte Gruberne i Clausthal.²⁹ —
 Over Braunschweig og Magdeburg og Helmstädt, hvor jeg i Af-
 tenskumringen besaae det ophævede Universitet,³⁰ som Calixti

²⁴ Heinrich Ludwig Planck (1785—1831), Søn af førnævnte
 G. J. P., Prof. theol. smst. 1810—31. —

²⁵ Bl. 1 r. —

²⁶ jvf. Opt. 65 flg., 20. — William Christopher Zeise (1789—
 1847), Kemiker. Student 1809, pharmaceut. Exam. 1815, senere Magisterkonfe-
 rens, Dr. phil. (kemisk Emne) 1817. Udenlandsrejse 1818—19. Prof. i Kemi
 ved Kbh.'s Univ. 1822—47. —

²⁷ Wilh. Karl Grimm (1786—1859), germansk Filolog, Biblioteks-
 secr. i Kassel 1814—30. —

²⁸ P. E. Müller: »Sagabibliothek med Anmærkninger og indledende Af-
 handlinger«. I Kbh. 1817 (tysk Overs. Berlin 1816); II Kbh. 1818 (Udv.
 i tysk Overs. Frankf. a/M. 1832); III Kbh. 1820. —

²⁹ jvf. Opt. 65. —

³⁰ Helmstädt Univ. aabnet 1576, ophævet 1809. —

Navn gjorde mig kjær³¹, kom jeg til Berlin;³² herfra gjorde jeg i de første Dage, førend jeg endnu kunde flytte ind i mit Logis, en lille Tour til Potsdam; Byen med sine brede Gader og pragtfulde Palaier mangler intet uden Indbyggere til at udfylde begge Dele; desto rigere er den paa Kunstværker af Meisel og Pensel; Antik-Templet og Malergalleriet i Sans-Souci er fuldt af Mesterværker.

Med en forunderligt blandet Følelse gjennemvandrede jeg Værelserne i det lille yndige Sans-Souci; ikke blot som Yndlingsopholdsted for en stor Mand, men og som Middelpunkt for den franske Materialisme var det mig saa interessant; Frederik 2s Værelse med Skriverbord og Skrivertøi og Blækpletter staaer endnu urørt, ligeledes Voltaires Stue med det betydningsfulde Betræk af lutter brogede Papagøier.³³

I Berlin har jeg al Aarsag til at være fornøiet, og jeg er det ogsaa virkeligen; længes jeg end efter det Meget, jeg har forladt, saa er det dog sjældent, at min Længsel faaer Overhaand, og jeg erkjender, hvor det er en lykkelig Lod, at være Herre over sin Tid, som jeg er det; det Eneste, som imellem gjør mig noget mismodig, er den ængstelige Uvished, om jeg ogsaa benytter mit Herredømme som en viis og forstandig Regent; at regjere er jo en Kunst, som er vanskelig at lære. Imidlertid er jeg mig bevidst, at jeg ikke lever Dagene hen i Blinde; mit Maal staaer mig klart for Øie, og Veien dertil er afstukket, saavidt jeg forstaaer at vælge den rigtige. I Göttingen fuldendte jeg mit Studium af Philosophiens Historie, som i et par Aar har beskjeftiget mig;³⁴ jeg har erfaret, at dette er et farligt Studium; Troen paa en evig Sandhed maa være fast, for at ikke Traaden skal briste, naar man tumles igjennem dette uhyre Labyrinth af den menneskelige Kløgt; og, imedens man er Vidne til, hvorledes den ene Bygning opføres efter den anden, for atter at nedstyrttes og give Plads for en tredie, der ikke bedre bestaaer i Kampen, er det visselig ikke let, at bevare sin egen Overbeviisning, uafhængig af sophistiske Grundpiller og skeptiske Angreb. Derfor glæder jeg mig ogsaa ret inderligt, at jeg efter denne Prøve, kan med dobbelt Kjærlighed igjen tye til min Theologie; jeg veed nu, at den ikke kan rokkes ved eensidig Speculation, men at hver Tanke maa hvile paa den religieuse Troe; ogsaa derfor er mig denne Vinter saa kjær; i den kan jeg leve saa ganske for den Videnskab, som jeg maa dyrke, for at føle mig glad i Livet. — Nu har jeg vel følt mig fristet til at tage fat paa eet eller andet specielt Arbeide, som jeg allerede længe har havt Lyst til at forsøge

³¹ Georg Calixtus (egentlig Kallisen) (1586—1656) Prof. theol. ved Helmstädt Univ. 1614—56. —

³² jvf. Opt. 67. —

³³ jvf. Rdb. 84 flg. —

³⁴ jvf. Opt. 54 flg. —

paa; men hvad der hidtil har afholdt mig, afholder mig endnu; jeg bemærker endnu stedse saa mange Huller i Rækken af mine theologiske Kundskaber,³⁵ at jeg ikke kan overtale mig til, at gaae videre, førend disse Mangler ere afhjulpne; jeg troer derfor, at handle rigtigst, i at bestemme denne Vinter til at fuldstændiggjøre og befæste mine Kundskaber i det Hele, og at sørge for, at jeg i Tiden ikke skal savne Stof, dersom det vil forundes mig, at virke Mere for min Videnskab. Jeg har begyndt med at studere mig ind i den hebraiske Archæologie og de apocryphiske Bøger, som jeg hidtil kun overfladigt har kjendt, og gaær derpaa over til Dogme-historien og Dogmatiken, for der at samle og forbinde og prøve og — forkaste; min Troe paa Gud, der for mig er Troe paa Fornuft og Bibel, skal lede min Prøven. — Jeg vidste heller intet Sted, hvor den hele Stemning saaledes begunstiger det theologiske Studium, som Berlin; jeg vil ikke tale om de mistænkelige Criterier, at Hof og Stormænd ivre for Bibelselskaber, at store Bibler ligge opslagne paa Medicinernes og Juristernes Borde o. s. v.; men neppe er noget Sted Trangen til Næring for den religieuse Sands saa kjendelig som her; dette er vel dels en Følge af de rystende Optrin og den derved vakte Begeistring, som endnu fra de alvorlige Dage ligesom klinger efter i et svagere Eccho, og dels af de kirkelige Forhandlinger om den protestantiske Forening. Herved

³⁵ Bl. 1 v. — Brevskriverens Marginaltilføjelse: »Fra Zeise i Paris har jeg hørt, at Lemming nu formodentligen er i Spanien a); fra Estrup har jeg havt Brev fra Neapel b); han bliver i Rom til Februar; Bredsdorff skal være i Genf.« c)

a) jvf. Opt. 20, 24, 25, 54, 97. — Povel Lemming (1792—1819). Student 1809, cand. theol. 1815, fortsat Studium (Teologi og især semitisk Filologi), Dr. phil. 1817 (semitisk-filologisk Emne); tiltraadte 1817 en videnskabelig Udenlandsrejse, paa hvilken han døde (Okt. 1819) under Opholdet i Madrid. —

b) jvf. Opt. 24. — Hector Fr. Janson Estrup (1794—1846), Historiker. Student 1810, Universitetets Guldmedalje 1814 (historisk Emne), cand. theol. 1815, Dr. phil. 1817 (historisk Emne), Udenlandsrejse 1817—20; efter Hjemkomsten Privatdocent (histor. Forelæsn.) og Lærer ved Borgerdydskolen i København. Lektor ved Sorø Akademi 1822, Direktør smst. 1830—37, Godsejer (Kongsdal) 1835. — — Det af H. N. Cl. ovenomtalte Brev fra Estrup er dat. Neapel 28/8 1818 og sendt til Berlin (nu i H. F. J. Estrups Arkiv, i Privateje). »De to Mænd var i Ungdommen meget intime Venner«. (Venligst meddelt mig af Godsejer, cand. theol. Jacob Estrup).

c) jvf. Opt. 19, 25. — Jacob Hornemann Bredsdorff (1790—1841), »den sidste Polyhistor«. Student 1809, cand. theol. 1814, fortsat Studium (Naturvidenskab), Dr. phil. 1817 (naturvidenskabeligt Emne), s. A. Universitetets Guldmedalje for Besvarelse af en naturvidenskabelig Prisopgave, Udenlandsrejse 1817—19. Adjunkt ved Roskilde Katedralsk. 1819, Assistent ved Det kgl. Naturalmuseum 1822, Lektor ved Universitetet 1823, Lektor ved Sorø Akademi 1828—41. — Hans mangesidige, fortjenstfulde Forfatter-skab omfatter natur- og aandsvidenskabelige Discipliner. —

er vakt en Interesse for Kirke og hvad Kirken vedkommer, som maa frappere en Kjøbenhavnner; med den største Deeltagelse taler man om disse Ting som et Nationalanliggende, og hører paa ethvert Ord, som minder derom.³⁶ Den Mand, som fremfor Alle bidrager til at vedligeholde denne Stemning, er Schleiermacher,³⁷ en Mand, som det lønner Umagen at studere. Jeg hører hos ham tvende Forelæsninger over Dogmatiken og Dialektiken, besøger stadigt hans Kirke — han prædiker hver Søndag — og kommer af og til i hans Huus, og har derved allerede lært ham nøiere at kjende; han er lutter Liv og Fyrighed; men han er saaledes Herre over det Liv, der qvælder ud af ham, at han i sine Forelæsninger og Prædikener, som han tilhobe extemporerer, beholder den strengeste Orden i Tankegangen, den største Skarphed og Præcision i hele Behandlingen; hans hele Tænkning er saa dyb og saa bestemt, at han for at docere synes kun at behøve at aabne Munden og lade Tungen bevæge sig. Blandt de Studerende saavel som blandt det mere dannede Publicum er hans Stemme et halvt Orakel, og uden Tvivl er hans Indflydelse høist velgjørende; unægteligt er den religieuse Tone i Berlin tilbøielig til Mysticisme, som den vel egentligen maa være næsten hos enhver Ikke-Theolog; men her staaer Schl. som philosophisk Theolog paa sin Post. Som Prædikant knytter han hvert Thema til Christendommen; men Mellemliddene ere altid klare Begreber, aldrig dunkle Følelser eller ubestemte Længsler; som Docent er han aldeles uafhængig af enhver positiv kirkelig Bestemmelsesgrund; hans Dogmatik er egentligen eine Critik der Glaubenslehre, og Fornuftens Principer ere ham det Høieste i hver Undersøgelse. — Mere tvetydig er de Wettes³⁸ theologiske Character; med hans frie dogmatiske Synspunkter contrasterer paa en forunderlig Maade det hieroglyphis[k]e Sprog, hvori han indhyller sine Meninger, og den eensidige Følelsetheorie, hvortil han henfører al Behandling af Theologien; jeg har Mistanke om, at denne Character ikke er ham ganske naturlig. Iøvrigt er han fortrolig Ven af Schleiermacher; derimod staaer Marheinecke³⁹ i Opposition imod dem Begge; hans Vedhængen ved det gamle System og en Tilbøielighed til det catholske Væsen har nedbrudt hans Credit; hans Stemme har ikke mere Anseelse blandt de Studerende, end hans Værker blandt Bog-

³⁶ jvf. Opt. 72 (71). —

³⁷ jvf. Rdb. 102, 104 flg., 107, 109. — Opt. 67 flg. — Fr. Daniel Ernst Schleiermacher (1768—1834) Prof. theol. ved Berlins Univ. 1810—34. —

³⁸ jvf. Rdb. 107. — Opt. 70, 73 flg., 77. — Wilh. Martin Leberrecht de Wette (1780—1849) Prof. theol. smst. 1810—19. —

³⁹ jvf. Rdb. 106 flg. — Opt. 73. — Philipp Konrad Marheinecke (1780—1846) Prof. theol. smst. 1811—46. —

handlerne, som gjerne krympe sig ved at forlægge dem. Hans Dogmatik,⁴⁰ ligesom de Wettes Moral,⁴¹ er under Pressen. — Iblandt andre Lærde har jeg gjort Bekjendtskab med B ö c k h,⁴² Buttman n,⁴³ Wilken⁴⁴ og Wolf;⁴⁵ den Sidste staaer som en Ugle blandt de Øvrige, forhadt og drillet af Alle, men frygtet for sine Kløer. —

Jeg anbefaler mig til Deres Høiærværdigheds vedvarende Ven-skab og Yndest; om min vedvarende Taknemmelighed behøver jeg ikke at forsikkre Dem; med mit Brev følge de hjerteligste Øn-sker for Deres Sundhed; dem dele med mig saa Mange, som erkjende, hvad Christendommen har i Dem.

Deres Høiærværdigheds

forbundne og hengivne

*H. N. Clausen.*⁴⁶

Deres Høiærværdighed

Hr. Professor Dr. P. E. Müller

i

Kjøbenhavn.

2.

Dresden, d. 12. Juni 1819.

Med Glæde og Taknemmelighed modtog jeg strax efter min Ankomst til Dresden Deres Høiærværdigheds godhedsfulde Skri-velse; med Glæde over, hvad De meldte mig om Deres gjenvundne og styrkede Sundhed, med Taknemmelighed for enhver Yttring af venskabelig Deeltagelse i min nærværende og tilkommende Skjebne.

Jeg har i dette Foraar gjort et Skridt længere mod Syden, og ikke ad den lige eller korteste Vei; til Høire og Venstre har jeg krydset, og opsøgt alle de Steder, som ved Det, de ere, eller Det, de have været, tildroge sig fortrinligt min Interesse. Sex Uger til-

⁴⁰ 5: Grundlehren der christlichen Dogmatik 1. Udg. Berlin 1819. —

⁴¹ 5: Christliche Sittenlehre 1.—4. Del, Berlin 1819—21. —

⁴² jvf. Opt. 73. — August B ö c k h (1785—1867) Prof. fil. (Eloquens og klass. Litt.) smst. 1810—67. —

⁴³ jvf. Opt. 73, 77. — Philipp Karl Buttman n (1764—1829), Filolog, Bibliotekssekr. ved Det kgl. Bibliotek i Berlin 1796—1829, en Tid fore-løbig Leder af det filolog. Seminar. (klass. Filologi) ved Berlins Univ. —

⁴⁴ jvf. Rdb. 106. — Fr. Wilken (1777—1840) Prof. fil. (Historie og orientalsk Filologi) ved Berlins Univ. 1816—40 og Overbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek smst. —

⁴⁵ jvf. Opt. 74. — Fr. Aug. Wolf (1759—1824), klassisk Filolog og Arkæolog, Prof. fil. ved Berlins Univ. 1810—24. —

⁴⁶ Bl. 2 r. —

bragte jeg saaledes, rige paa Afvexlinger og paa Nydelse og Næring for Aand og Hjerte, i Halle, Jena, Leipzig, Wittenberg; det ubeskriveligt herlige Wartburg var det sidste af de mindere Steder, min Vei førte mig til; fra dette Punkt drog jeg til Fods igjennem Thüringerwald, indtil jeg naaede Elben og Dresden.⁴⁷

Blandt de mange theologiske Bekjendtskaber, denne Reise gjennem Tydsklands videnskabeligste Egne har aabnet mig, var Gesenius⁴⁸ og Wegscheider⁴⁹ i Halle, og Gabler⁵⁰ og Baumgarten-Crusius⁵¹ mig de interessanteste, skjøndt i forskjellig, tildeels i meget forskjellig Henseende. —⁵² Som Dresden og Berlin ere med Hensyn til den politiske og borgerlige Stemning at ansee som Antipoder, saaledes viser den høiere Aands-Virksomhed sig i begge Stæder i Beskaffenhed og Retning heel forskjellig. Videnskabelighed i sin Heelhed og Omfang har ikke noget Hjem i Dresden, og heller ikke kan jeg forestille mig, at den sachsiske Aand, saa smaalig, saa bøielig og indskrænket som den viser sig her, kan udrette store Ting i Minervas Tempel; et Universitet vilde her altid blive en Uting; ikke blot det uæsthetiske Burschvæsen, men det hele alvorlige Studereliv vilde staae i den fuldkomneste Modsigelse med den herskende Interesse, der udelukkende er henvendt til det Skjønne og dets mangfoldige Udtryk og Former.⁵³ —

Heraf er det atter en Følge, at man her maa føre tildeels et andet Liv og drive andre Sysler end andensteds, hvis man ikke vil sætte sig i Opposition imod alle ydre Omgivelser. Hvo der vilde leve i Dresden for at studere indenfor de fire Vægge, vilde neppe komme stort videre, end Den, der besøgte Berlin for at studere Naturens Skjønhed: Natur og Kunst forene sig her, for at indskrænke Bogregimentets Herredømme, og for Studeringerne er her ikke sørget, som for Kunstnydelsen; vel er Bibliotheket her med Hensyn til Fuldstændighed og Orden saavelsom til Locale det fortrinligste, jeg har fundet, siden jeg forlod det Göttingske; og en human, høflig og forekommende Bibliothekar, der som bekjendt er en avis rarissima, er her og at finde; men det hele Bogvæsen betragtes her dog som Bisag, og, saaofte som der gives Leilighed,

⁴⁷ jvf. Opt. 78. —

⁴⁸ Wilh. Gesenius (1786—1842), Prof. theol. ved Halles Univ. 1810—42. —

⁴⁹ Julius Aug. Ludw. Wegscheider (1771—1849), Prof. theol. smst. 1810—49.

⁵⁰ Johann Philipp Gabler (1753—1826), Prof. theol. ved Jenas Univ. 1804—26. —

⁵¹ Ludw. Fr. Otto Baumgarten-Crusius (1788—1843), Prof. theol. smst. 1812—43. —

⁵² Ang. Opholdet i Dresden jvf. Opt. 78 flg. —

⁵³ Bl. 1 r. —

proclameres der Ferier, og Bibliotheket lukkes, imedens Kunstsamlingerne uafbrudt staae aabne. Imidlertid kan jeg ikke nægte, at det gjør mig ret godt, efter at have tilbragt Vinteren mellem Bøger fra Morgen til Aften, og efter derpaa at have tumlet mig om fra det ene Universitet til det andet mellem Lærdoms Apparater, Lærdoms Lærere og Dyrkere, at see mig ligesom ved et Trylleslag flyttet ud ikke af Theologiens, men af Theologernes Sphære, og sat ind i en Verden, hvor i Stedet for Supranaturalismens og Rationalismens Navne blidere Toner møde Øie og Øre overalt. Min Hensigt med mit Dresdenske Ophold var altid at forberede Reisen til Italien; imedens jeg derfor anvender nogle Timer hjemme og paa Bibliotheket paa mine egentlige Studier, besøger jeg tillige flittigt de herlige Gallerier og Museer, for ved Beskuelse og Læsning at blive forud lidt fortrolig med den Italienske Aand, som jeg ogsaa her har begyndt at dyrke Sproget. — Det har interesseret mig, her for første Gang at see den catholske Gudstjeneste. Dens hele Pomp, den aandfortærende Mechanisme i alle Ceremonier overgaaer al Forestilling, jeg derom havde gjort mig, og ikke mindre paafaldende er mig den Mangel paa Andægtighed, som røber sig hos de knælende og bedende Catholiker; Hovedgjenstanden for deres Opmærksomhed synes at være den Menneskevrimmel, som omgiver dem paa alle Sider; den galante Verden har nemlig udvalgt sig Kirkens Sidegange til Promenade Søndag Formiddag; her⁵⁴ er Lye for Regn, Skygge for Solen, diverterende Musik, ud søgt Selskab og aldeles ugeneert Conversation. Til den begeistrede Andagt, den Hensynken i fromme Følelser, hvorom saa Mange vide at fortælle, har jeg intet Spor kunnet opdage; men vel har jeg seet Øinene løbe nysgjerrige omkring i Kirken ved enhver Bevægelse, enhver Lyd, medens man ramser Bønner og slaar sig med Hænderne for Brystet; heller ikke seer jeg, hvorledes en saadan sværmerisk Andagt skulde blive mulig, hvor Alt er gjort for at adspredde Sindet og udrive det af de Følelser, som det, overladt til egne Betragtninger, muligen kunde fremkalde; Musiken er en fuldkommen Opera-Musik i den nyeste Smag, larmende og overdøvende; og naar Castratens gjennemborende Stemme toner høit over Instrumenternes Chor, glemmes Rosenkrands og Messe, og Enhver søger kun den Andens Øie, for at meddele sin Beundring ved Geberder og Smil. — For nogle Dage siden bivaanede jeg Frohnleichnamsfesten⁵⁵) i den catholske Kirke; hele Hoffet fulgte, indhyllet i verdslig Glimmer og i aandelig Devotion, som syntes at stride om Herredømmet, Monstrantsen, Hver med sin Fakkell og sin Bønnebog i Haanden, og saaledes drog Processionen med spansk

⁵⁴ Bl. 1 v. —

⁵⁵ ☩ : Kristi Legemsfest. —

Gravitet om til de fem Hovedaltre, hvor Alt nedknælede, medens den samme Messe blev gjentaget fem Gange. —

Af lærde Bekjendtskaber har jeg her intet gjort, uden Böttigers,⁵⁶ som og er mig den vigtigste Mand; Ammon⁵⁷ har jeg ikke søgt, og vil ikke heller søge ham; derimod har jeg hørt ham et par Gange, men er derved bleven saa enig med mig selv i min Dom om ham, at jeg ikke hører ham oftere; med al den Umage, jeg har gjort mig for at glemme den forudfattede Mening, jeg har medbragt om ham, kan jeg dog ikke, blot efter hans Adfærd i Kirken, betragte ham anderledes end som en kunstfærdig Acteur, der har Sprog og Miner i sin Magt, men ikke har Evne til at tvinge Hjertet til at være tilstede; jeg veed ikke, om denne Mangel er Andre saa følelig som mig; men jeg skulde næsten slutte det deraf, at jeg har truffet hans Kirke, selv i Pintsedagene, kun halvfuld, medens der i de andre har været Trængsel. — Han tillaver nu eine bittere Arznei für die Vernunft unserer Zeit, jeg formoder med Hensyn til Harmses sidste Skrift;⁵⁸ han mærker vel nu, at han saalænge h[ar holdt] een Cours, at det er Tid efter hans Laverings-System at gjøre et Slag til den anden Side igjen.

Hvad mig selv angaaer og det Vink, D. Høiærv. har givet mig i Anledning af Vacancen ved Akademiet,⁵⁹ [er] det mig lettere at takke Dem for den venskabelige Godhed og den hædrende Tillid,

⁵⁶ jvf. Opt. 81. — Karl Aug. Böttiger (1760—1835), Arkæolog, Skolemand, Journalist, Overopsynshavende ved Dresdens Antikmuseum. —

⁵⁷ Christoph Fr. v. Ammon (1766—1850) Overhofpræst i Dresden 1813—49. —

⁵⁸ Den udprægede kirkelige Lutheraner, Claus Harms (1778—1855) og højt skattede Præst ved Sct. Nicolai kirke i Kiel (1816—49) udgav i Anledning af Reformationsjubelæet 1817 sit polemiske Lejlighedsskrift, »Das sind die 95 Theses oder Streitsätze Dr. Luthers theuren Andenkens. Zum besondern Abdrucke besorgt und mit anderen 95 Sätzen als mit einer Uebersetzung aus 1517 in 1817 begleitet« (Kiel 1817). Skriftet fremkaldte en opsigtvækkende, livlig, fleraarig Polemik — der affødte ca. 200 Brochürer pro et contra — en Polemik, hvori ogsaa Cl. Harms flere Gange tog Del. Skønt han i sit Skrift bl. m. a. angreb Rationalismen, tog C. F. v. Ammon ham dog, trods sit eget rationalistiske Stæde, varmt i Forsvar i sin Afhandling (dat. 17. Novbr. 1817), »Bittere Arznei gegen die Glaubensschwäche der Zeit —« (tr. i Ammons Magazin für christliche Prediger II 303 flg. Hann.-Lpz. 1818, ogsaa særskilt optrykt, 4. Opl. 1818). — H. N. Clausen sigter vistnok i ovennævnte Passus til Cl. Harms's »Dass es mit der Vernunftreligion Nichts ist —« (Kiel 1819), et af dennes senere Indlæg i Polemiken, hvilket fremkaldte Ammons »An Harms, über die Abspannung und Ueberspannung der Vernunft in der Religion« (Hann. 1819). —

⁵⁹ Peder Krog Meyer (1780—1819) virkede som teol. Prof. ved Kbh.'s Univ. 1806—08 og 1816—19; i de mellemliggende Aar var han Opdrager og Lærer paa Als for Augustenborger-Hertugens to Sønner. Som kgl. Naadesbevisning mod Hertugen blev P. K. M. udnævnt 23. April 1819 til Biskop over det nyoprettede Als-Ærø Stift, men han døde allerede 24. Juni s. A. i Kbh. uden at have tiltraadt Embedet. — Jvf. Opt. 51 (97). —

De ved denne Leilighed har yttret for mig, end [det er] at give noget egentligt Svar. Vistnok er den Udsigt, der synes at kunne aabne sig for mig, af den Art, at den i høi Grad maa interessere mig; men jeg indseer tillige, at saamange, tildeels uforudseelige Omstændigheder her ville kunne indtræde enten i Conjunction eller i Opposition med det enkelte Tegn, der for Øieblikket viser sig, at jeg fremfor Alt troer at burde vogte mig for at binde min Tanke om Fremtiden til en bestemt udvortes Virkekreds. Heller ikke vilde denne Tanke, selv om den grændsede til Vished, have nogen Indflydelse paa at forandre min litteraire Virksomhed for Tiden; den er grundet i min Natur, som er mig Nødvendighed, og i Beslutningen om min tilkommende Virkemaade, som ikke vil blive betinget ved det Sted, hvorpaa jeg bliver sat. I denne Bevidsthed og med denne Stræben overlader jeg det Øvrige til Tid og Omstændigheder, og skjønner derpaa som en Lykke, at jeg rolig, uden overveiende Ønsker for den ene eller den anden Virkekreds, kan gaae Fremtiden imøde.⁶⁰

Prinds Christian, som i disse Dage har opholdt sig her med sin Gemalinde, har jeg saaledes havt Leilighed til, anden Gang i Tydskland at gjøre min Opvarthning;⁶¹ han er nu reist til Carlsbad med Prindsessen, men vender selv tilbage til Dresden, for at blive her nogle Dage endnu; Begge have her indtaget Alle ved deres Interesse for Kunstens Værker; Böttiger er blevet cuereert fra sin Gigt, ved at føre Prindsessen om i Antiksamlingen, og har i sin Begeistring skrevet hende et Digt, hvori han ønsker, at Thorvaldsen vil af hende danne den 4de idealske Herculanerinde til de tre, som hun selv havde beundret i Museet.⁶² Holm,⁶³ Moldenhawer⁶⁴ og Thiele⁶⁵ have paa deres Vandring opholdt sig her i 3 Dage; med dem har jeg besøgt de Freybergske, 800 Alen dybe, Gruber.

For Deres vedvarende Sundhed og Lykke mine hjerteligste Øn-

⁶⁰ Ang. H. N. Cl.'s Planer m. H. t. Livsgerning jvf. Opt. 54, 97. —

⁶¹ jvf. ib. 81, 66. — Prinseparret Christian Frederik og Caroline Amalie, det senere Kongepar, foretog en længere Udenlandsrejse 1818—22.

⁶² jvf. Opt. 81.

⁶³ jvf. ib. 80. — Hans Jørgen Holm (1792—1832), Student 1809, Kopist i General-Land-Økonomi- og Kommercekollegiet 1811, cand. jur. 1812, Auditor i Armeen 1814, Assessor i Kbh.'s Politiret (ctr. Opt. ib.: Overretten) 1820.

⁶⁴ jvf. ib. — Carl Edw. Moldenhawer (1795—1878), Student 1812, sen. Insp. ved Det kgl. Biblioteks Læsesal.

⁶⁵ jvf. ib. — J. M. Thiele: Af mit Livs Aarbøger, udg. ved C. Dumreicher, I Kbh. 1917, 108 flg. — Just Matthias Thiele (1795—1874), Student 1816, »2. Examen« 1818, Volontør ved Det kgl. Bibliotek 1817—20.

sker! Mig selv, med min uforanderlige Hengivenhed og Taknemmelighed, anbefaler jeg til Deres Godhed og Velvillie.

Deres Høiærværdigheds
ærbødigst forbundne
*H. N. Clausen.*⁶⁶

Høiædle Høiærværdige
Hr. Professor Dr. P. E. Müller.
Kjøbenhavn.

3.

Rom, d. 22. Juni 1820.

Deres Høiærværdighed modtager her det sidste Brev, jeg er saa lykkelig at kunne skrive i det herlige Rom.⁶⁷ Saavidt er det nu kommet ogsaa med mig, og fuld af veemodige Følelser seer jeg Timen inøde, der skal føre mig bort fra Tiberens Bred; den Afsked hører ikke til de letteste i Livet, at skulle døe for en Verden, hvor Livet yder Øie, Aand og Hjerte al den Næring og Nydelse, et Menneske formaaer at modtage. Inden fjorten Dage er jeg Florents nærmere end Rom; men der saalidt som paa noget andet Sted vil jeg finde Erstatning for, hvad jeg her forlader; næsten kunde jeg ønske mig Vinger, for uden Mellempunkter at kunne ombytte Rom med Kjøbenhavn; kommer man først til at betragte en Reise som Hjemreise, er det for det Meste ude med Reisens Glæder.⁶⁸

Mine Arbeider i Vaticanet har jeg fuldendt, og jeg har derfor i de sidste Uger kunnet føre et Stueliv, som er det eneste, der passer med den italienske Sommer; paa Steengulv og indenfor til-lukkede Vindueskodder lader der sig holde en meget tempereret Varme. Ved Archivet har jeg mødt endeel Vanskeligheder, dog meest med Hensyn til Tidens Knaphed, da Archivaren lader hvert Document afskrive ved sin Famulus; jeg har forgjebes gjort mig

⁶⁶ Bl. 2 r.

⁶⁷ Ang. H. N. Cl.'s Ophold i Rom jvf. Opt. 87 flg.

⁶⁸ Om »det herlige Rom« blev H. N. Cl. senere daglig mindet af det store kolorerede Prospekt af Verdensstaden, som han medbragte fra sin store Udenlandsrejse; det havde Plads i Kvistetagen — hvor han havde Bibliotek og Studereværelse — i Professorboligen Nørregade 10, hvilken han beboede fra 1841 og til sin Død 1877 (nu Bopæl for Prof. zool., Dr. Ad. S. Jensen). Det nu stærkt falmende Prospekt blev for et Par Aar siden skænket af Forlagsbogh. Johan Frimodt, H. N. Cl.'s Dattersøn, til Universitetet, der lod det ophænge i Kommunitetsbygningen. (jvf. H. N. Cl.: Opt. 255. — Privat Meddelelse fra Johan Frimodt). Iøvrigt gensaa H. N. Cl., ledsaget af sin Familie, Rom i 1845—46 og 1867. (Opt. 90 flg., 300 flg., 516 flg.).

Umage for at faae Tilladelse til, under hans egne Øine at lade min Haand arbeide med; hvad jeg allerede har erholdt, er ubetydeligt; men han har lovet, efterhaanden at fortsætte Copieringen, og overlevere Documenterne i Secr. Adlers Hænder,⁶⁹ og jeg har al Grund til at forlade mig paa hans Løfte, især siden jeg har faaet Prindsen⁷⁰ ind med i Sagen: hvilket paa Monsignorens Iver har havt en mærkelig Indflydelse.

I disse Dage har Statsraad Niebuhr⁷¹ udgivet: *M. Tullii Ciceronis orationum pro M. Fontejo et pro C. Rabirio fragmenta, T. Livii XCI fragmentum plenius et emendatius, L. Senecæ Fragmenta ex membranis Bibliothecæ Vaticanæ edita*«. ⁷² Skriftet bliver ogsaa at faae i Berlin. Fragmenterne — som alle ere fundne i en codex rescriptus — ere skrevne i Uncialer, for en Deel i de samme, som findes paa Murene i Pompeji, uden at dog derfor deres Alder lader sig nærmere bestemme, da flere Monumenter, blandt andre en Vulgata i et romersk Kloster fra det 10. eller 11. Aarh., fremvise samme Characterer; iøvrigt er det Fundne saa fragmentarisk, at det vel neppe for Øieblikket⁷³ kan have mere end eensidig Interesse. Ogsaa Diplomateren spiller i dette Skrift sin practiske Rolle i at opløse Spændingen mellem ham og Mai, som har sin Oprindelse fra den Niebuhrske Kritik over den Maiske Fronto, og som nu gjorde Statsraaden Bibliotheket utilgjængeligt.⁷⁴ Slige litteraire Feider ere her naturligviis sjeldne, fordi det er sjeldent, at Nogen kaster et Tvistens Æble ind blandt Mængden; kun Archæologerne skaane hverandres Ære saa lidt indbyrdes, som de skaane de gamle Ruiners Navn og Rygte; det saakaldte Fredens

⁶⁹ Johan Gunder Adler (1784—1852), Privatsekretær hos Prins Christian Frederik siden 1814 og ledsagede som saadan Prinseparret paa Udenlandsrejsen 1818—22; senere Kabinetssekretær hos Kong Christian 8.

⁷⁰ 5: Prins Christian Frederik. — jvf. Opt. 94.

⁷¹ Barthold Georg Niebuhr (1776—1831), den berømte Grundlægger af den kritiske Metode i den nyere Historieskrivning, var preussisk Gesandt i Rom 1816—23.

⁷² Ang. nævnte Udgivearbejde (tr. i Rom 1820) jvf. Frz. Eyssenhardt: *B. G. Niebuhr. Gotha 1886, 218.* — Conr. Bursian: *Gesch. d. classisch. Philologie in Deutschl. Münch. u. Lpz. 1883, I 650.*

⁷³ Bl. 1 r.

⁷⁴ Kardinal Angelo Mai (1782—1854), siden 1819 Bibliotekar ved Vatikan-Biblioteket, havde som Bibliotekar ved Ambrosius-Biblioteket i Milano her opdaget og udgivet Fragmenterne af *M. Cornelius Fronto's Brevsamling* (*»Oeuvres inédites de Cornelius Fronton — — —«.* Milan 1815). Den berømte Retor Fronto, der bl. a. var Prinselærer for den senere Kejser Marc Aurel, var Konsul 143 og døde vistnok for 169. Sammen med sine Venner, Filologerne Phil. K. Buttmann og Ludw. Fr. Heindorf udgav Niebuhr Brevsamlingen i forbedret Skikkelse, med Kritik af Mai (*»M. Cornelii Frontonis reliquiae ...«.* Berol. 1816). (Martin Schanz: *Gesch. d. römisch. Litteratur 3. Th. 2. Aufl. Münch. 1905, 90 flg.* — C. Bursian ib.).

Tempel paa Forum, som længe, skjøndt vel med Uret, har baaret dette Navn, har en Critiker taget sig paa at omdøbe til Constantins Basilica, men er for denne Actus bleven tiltalt af en Collega i den Tone, som heller ikke er vore Critici fremmed.⁷⁵ — Mange litteraire Savn har man ellers, naar man vil røre sig udenfor den romersk-italienske Sphære; om Boghandel har man intet Begreb her, men desto mere om Censur; af Bibliotheker har Dominicanerklosteret Maria sopra Minerva (en Kirke paa Grundvolden af et Minervatempel) og et Augustinerkloster de betydeligste; men begge have et strengt catholsk og klosterligt Tilsnit. De tvende romerske Universiteter Sapienza og collegium Romanum kjendes kun af de store Bygninger, der gjemme Viisdommen; Rom er selv det ægte alma universitas, og alle specielle Instituter synke for det ned i den laveste Classe. Noget Videnskabs-Academie gives her ikke, men derimod to videnskabelige Selskaber: det Tiberinske og det Arcadiske; det sidste skylder Dronning Christine⁷⁶ sin Tilværelse, og det er derfor intet Under, om det engang har havt meget Eiendommeligt, svarende til det idylliske Navn; nu er kun Det tilbage, at Enhver, som optages til Medlem, faaer som Saadan et Hyrde- eller Hyrdinde-Navn. Begge Selskaber indskrænke sig meest til de skjønne Videnskaber, fordi enhver Italiener uden Hovedbrud kan skrive Vers; i dem begge har jeg bivaanet et Møde i Anledning af Prinds Christians Optagelse, og har der erfaret, hvorledes den Gottschedske Muse⁷⁷ tager sig ud i italiensk Dragt. Endnu er der ogsaa et Slags theologisk Selskab i Virksomhed, som i diarium Romanum bekjendtgjør sine populair-videnskabelige Forhandlinger: i Almindelighed gaee de ud paa at forsvare og ophøie den catholske Kirkes Theologie, med Sidehug til den kjetterske, og Resultatet er altid det samme, at den cath. Kirke altid har begunstiget, fremmet og befordret de theologiske Studier, salva auctoritate ecclesiae, medens den saakaldte protestantiske Kirke arbejder mod Bibelen og mod Troen. — Skade er det, at den protestantiske Gudsyrdelse ikke er her, hvad den kunde og skulde være; den maatte i Rom kunne faae en ganske egen, betydnings-

⁷⁵ 1819 omdøbte den italienske Arkæolog Antonio Nibby (1792—1839) Templum Pacis til Basilica Constantini; trods heftig Protest fra hans Landsmand og Fagfælle, Carlo Fea (1753—1834) har det sidstnævnte Navn holdt sig til den Dag idag. (H. Jordan: Topographie der Stadt Rom im Alterthum I 3. Berlin 1907, 14. — Brev 27/2 1935 fra Bibliotekar, Dr. phil. H. Ræder til Udgiveren).

⁷⁶ Dronning Kristina (1626—89), regerende svensk Dronning 1632 (44)—54, officiel Overgang til Katolicismen 1655; s. A. rejste hun til Rom, hvor hun — bortset fra nogle Rejser til Frankrig og Sverige — boede sin sidste Levetid.

⁷⁷ Johann Christoph Gottsched (1700—66), Filosof, Æstetiker og Digter, en af Skaberne af den tyske Oplysningslitteratur.

fuld Interesse;⁷⁸ men Præsten er en ung Mand, som ikke udfylder sin Plads;⁷⁹ Embedet burde være saaledes, at det kunde tildeles den fortjente Mand, som havde Villie og Evne til at leve for⁸⁰ Videnskaberne; og saaledes kunde det blive, naar alle protestantiske Regjeringer, hvis Undersaatter nyde Godt af den erholdte Frihed, ydede deres Skjerv i det fælleds Anliggende. Antallet af de mange apostatiske Kunstnere var vel heller ikke blevet saa stort, som det er, dersom der havde været for de Landflygtige et kirkeligt Forenings-Punkt; at netop de talentfuldeste unge Mænd, hvem Kunsten er mere end Mechanik, have meest følt dette Savn, og søgt at afhjælpe det ved Overgang til Catholicismen, er let at forklare; men desto større er og Tabet. — — En ret interessant Samling — uagtet alle de Tab, den i Republikens Tid har lidt — er det saakaldte museum christianum, som har sit Locale i Vatican-Bibliotheket; det bestaaer af christelige Oldsager, fundne i og omkring Rom, og samlede under B e n e d i c t d. 14.⁸¹: Basreliefs, portatile Altere af kunstigt Arbeide, Lamper af mangfoldige Former med Christi Monogram, Ringe, Christus- og Helgenbilleder i Glas, og nogle Marterredskaber, Hager og Tænger fra S. Sebastians Catacomber. —

Til det herlige Albanerbjerg, der ligger isoleret fra Apennin-Kjæden som en Acropolis paa den store Campagne, har jeg gjort adskillige Udflugter; det er ligesaa skjønt som interessant; Romervuggen paa Tomten af Alba Longa, Hannibals Leirplads, Tusculums Ruiner, Albanersøen med Camills Emissarium, Fundamentet af Jupiter Latinus. Templet paa Bjergets øverste Høide og Levningerne af den gamle via triumphalis ere Minder, som aldrig tabe sig; Klosteret, som staaer paa Jupitertemplets Grundstene, er det stolteste Punkt i Roms Omegn; kun Havet og Apenninerne begrænde Udsigten; hele Romeregnet ligger udfoldet under Fødderne, som paa et Landkort, gennemkrydset af den bugtede Tiber, fra Albanersøen til Vejis Ruiner, fra Ostia til Tivoli. —

Prinds Christian med sit Hof er nu i Castelamare en Miil fra Neapel, hvor Kongen⁸² har overladt ham sit Lystslot til Beboelse; mod Efteraaret er en Tour til Sicilien paatænkt. Afstøb[ningerne]

⁷⁸ Takket være B. G. Niebuhrs Initiativ stiftedes der i Rom en protestantisk Menighed: Søndag d. 27/6 1819 holdtes den første tysk-evangeliske Gudstjeneste i det preussiske Gesandtskabspalæ, Palazzo Savelli (det gamle Marcellusteatret), hvor der i 4 Aar fortsat afholdtes ugentlige Gudstjenester. (Johs. Classen: B. G. Niebuhr. Gotha 1876, 89 flg.).

⁷⁹ H e i n r. E d u. S c h m i e d e r (1794—1893), den første evangeliske Gesandtskabspræst i Rom 1819—23, senere mangeaarig Direktør for Præsteminariet i Wittenberg. (Allg. Deutsche Biographie 54, 115 flg.).

⁸⁰ Bl. 1 v.

⁸¹ Pave 1740—58.

⁸² ∴ Ferdinand 1. af Neapel 1815—25.

af Thorvaldsens samtlige Arbejder og af nogle udvalgte Antiquer fra det Neapolitanske Museum s[endes] ved Prindsens Omsorg til Kjøbenhavn. Fra Prof. Brøndsted⁸³ fik jeg for et par Dage siden tvende, noget forældede, Breve fra Proff. Thorlacius⁸⁴ og J. Møller⁸⁵ tilbagesendte fra Messina; han var dertil nyligt ankommet fra Malta, og agtede endnu at blive et par Maaneder borte. — Uventet fik vi Besøg af Molbech;⁸⁶ men næsten kunde man af det mærke, at han kom fra Paris; efter 14 Dage fulgte vi ham ud paa samme Vei, der havde ført ham hid.

Jeg tilføier mine bedste Ønsker for Deres Høiærværdighed og Deres hele Huus, og anbefaler mig fremdeles i den venskabelige Godhed og Deeltagelse, hvorpaa jeg har modtaget saamange Beviser.

Med lige Høiagtelse og Taknemmelighed
Deres Høiærværdigheds
ærbødigste og hengivneste
*H. N. Clausen.*⁸⁷

Høiærværdige
Hr. Professor Dr. P. E. Müller,
Kjøbenhavn.

⁸³ Den klassiske Filolog og Arkæolog Peter Oluf Brøndsted (1780—1842) var siden 1818 kgl. Hofagent ved den pavelige Regering. — Jvf. Opt. 88 flg.

⁸⁴ Børge Riisbrigh Thorlacius (1775—1829), der siden 1802 var Prof. i klassisk Filologi ved Kbh.'s Univ., blev — under Prof. theol. P. Krog Meyers Virksomhed som Prinselærer paa Augustenborg (se nærv. Afh. p. 125 Note 59) — beskikket til i hans Sted at forelæse over bibelsk Exegese og deltage i teologisk Embedsexamen. — jvf. Opt. 53.

⁸⁵ Jens Møller (1779—1833), Kirkehistoriker, Prof. theol. smst. 1808—33. — Jvf. Opt. ib.

⁸⁶ Chr. Molbech (1783—1857), Historiker og Sproglærd, da 2. Sekr. ved Det kgl. Bibliotek.

⁸⁷ Bl. 2 r.

OFFICERSSLÆGTEN KREBER

Ved *Th. Hauch-Fausbøll.*

Denne Slægt stammer vel fra Byen Wurzen ved Leipzig, idet denne By formentlig er identisk med det angivne Fødested Würtzen for Slægtens danske Stamfader.² Det oprindelige Familienavn synes at være Gräber, saaledes staves det ved Stamfaderens Ansættelse som Sekondløjtnant og ligeledes i Militæretaterne 1710—13 samt i Glückstadts Kirkebog. Johann Daniel Kreber førte i sit Vaaben et fra venstre skraat stillet nedadvendt Anker og paa Hjelmen en Trane.¹

Slægten har kun levet her i Landet i tre Generationer.

Daniel Kreber, f. c. 1682 i Würtzen, havde i 10½ Aar staaet ved Oberst Mogens Krags Regiment (3. danske Infanteri Regiment) og ingensteder tjent før »und durch seine geführte Conduite avancement meritirt«, sidst som Sergeant, da han paa Oberstens Forslag 29. Dec. 1710 udnævnes til Sekondløjtnant ved Kaptajn Gourcks Kompagni,² 28. Juni 1713 Premierløjtnant, 7. Juli 1727 Kaptajnløjtnant, 14. Juli 1731 karakteriseret Kaptajn, 3. Marts 1734 virkelig Kaptajn, 12. Juli 1745 Afsked,⁶ † 18. Aug.,³ bisat 23. Aug. 1760 i Frederiks tyske Kirkes Kapel i Pastor Lorchs Begravelse over Jordan Nr. 21; g. m. Catharina Dortha Freierson, f. 1697, begr. 7. Juni 1754 fra Kjøbenhavns Garnisons Kirke, 57½ Aar gammel. Børn 1—4:

1. Johann Daniel Kreber, f. 13. Okt. 1719 i Glückstadt, døbt 20. Okt.,⁴ 2. Nov. 1739 Fændrik reformé i holstenske gevorbne Infanteri Regiment, 16. Jan. 1741 virkelig Fændrik, 13. Marts 1741 forsat til 1. Liv Regiment til Fods, 13. Juli 1742 Sekondløjtnant ved Dronningens Liv Regiment, 3. Aug. 1742 forsat til Livgarden, 16. Aug. 1743 Sekondløjtnant ved denne,

¹ Hans Segl findes i Koncepter til kgl. Ekspeditioner 990 for 1749 og ved Gamle Enkekasse Nr. 1458.

² Refer. Sager 26. Dec. 1710 § 3.

³ Adresseavisen Nr. 67 for 1760.

⁴ Faderen kaldes Løjtnant Greber og Barnets Navn er ikke anført i Kirkebogen.

29. Marts 1747 Premierløjtnant, 27. Sept. 1758 Kaptajn af Garden (havde som saadan Majors Rang i Infanteriet), 30. Maj 1759 virkelig Kaptajn og Kompagnichef i Garden, 16. Okt. 1763 Bataillons Kommandør i slesvig-holstenske nationale Infanteri Regiment, ved de nationale Regiments Opløsning blev han 12. Sept. 1764 Premiermajor i Kronprins Christians (VII) Regiment, 16. Jan. 1765 Oberstløjtnant (Regimentet kaldes fra 12. Feb. 1766 Kongens Regiment), 1. Maj 1767 forsat til danske Liv Regiment, 10. Dec. 1767 Premiermajor og Kommandør for Livgarde Bataillon af den kombinerede Garde, 21. Juni 1769 virkelig Oberst og Chef for Delmenhorsts gevorbne Infanteri Regiment ved Regimentets Oprettelse,⁵ 2. Jan. 1777 Generalmajor af Infanteriet (Regimentet kaldes fra 1. Jan. 1778 sjællandske Infanteri Regiment, fra 28. Jan. 1785 fynske Infanteri Regiment), 13. Jan. 1789 med Anciennitet fra 23. Okt. samme Aar Generalløjtnant, Regimentet indlemmes 11. Dec. 1789 i (Arve) Prins Frederiks Regiment og Kreber bliver fra samme Dato Chef for dette, 18. Dec. 1789 Inspektør over Infanteriet i Danmark (det lette undtaget),⁶ † 24. Marts 1790 i Kjøbenhavn;⁷ g. 16. Juni 1751 Kl. 4 i Hjemmet paa Amalienborg Plads⁸ m. *Benedicta Eleonora Giedde*, f. 19. Maj 1726,⁹ † 17. Marts 1783,¹⁰ ældste Datter af Oberst af Fortifikationen, senere Generalmajor, Generalkvartermester og Chef for den danske Fortifikation Samuel Christoffer Giedde og Marie Elisabet Puychernault de la Ramière, Børn a—g.¹¹

a. *Christoph Daniel Kreber*, døbt 7. Marts 1754 i Kjøbenhavns Garnisons tyske Menighed, begravet dær 22. Marts 1755.

b. *Cristoph Daniel v. Kreber*, født 1. Okt. 1755 i Kjøbenhavn,¹¹ døbt 3. Okt. i Garnisons tyske Menighed, 30. April 1767 Sekondløjtnant i Kongens Regiment, 26. Sept. 1770 forsat til Delmenhorsts gevorbne Infanteri Regiment (Regimentet kaldes fra 1. Jan. 1778 sjællandske Infanteriregiment), 24. Nov. 1779 karakteriseret Premierløjtnant, 20.

⁵ Regimentet faar et godt Lov af I. H. Kirchhoff (Personalhist. Tidsskr. 7, I, 132).

⁶ Hirsch' Militærpersonalia.

⁷ Adresseavisen Nr. 79 for 1790.

⁸ Garnisons Kirkebog.

⁹ Gamle Enkekasse Nr. 1458.

¹⁰ I Personalhist. Tidsskr. 1, III, St. t. S. 170 fejlagtig anført som Bryllupsdag, jvf. Generalauditørens Skifteprotokol Litr. C, fol. 61.

¹¹ Krebers boede 1762 i St. Annæ Øster Kvarter Nr. 111 (Kjøbenhavns Skattemandtal). Udøbte Tvillingsønner 1 Dag gl. begr. 1. Marts 1753 (G.).

¹² Hof- og Stadsrettens Forseglingsprotokol 1, Nr. 65 for 1840. Hirsch' Militærpersonalia.

Marts 1782 virkelig Premierløjtnant (Regimentet kaldes fra 28. Jan. 1785 fynske Infanteriregiment), 11. Dec. 1789 indlemmes Regimentet i (Arve) Prins Frederiks Regiment og Kreber ansættes som karakteriseret Kaptajn i dette, 25. Juni 1790 Stabskaptajn paa 200 Rdl., 1. Feb. 1793 Kompagnichef i sjællandske Infanteri Regiment (et senere oprettet sjællandsk Regiment), 20. Marts 1801 Major og 5. Stabsofficer (Regimentet sloges 10. Juni 1803 sammen med Marinekorpset i Marineregimentet og kaldtes fra 17. Marts 1801 Kongens Regiment), 16. Juni 1808 Oberstløjtnant af Infanteriet, 12. Feb. 1809 tiltraadt Direktionen for Kjøbenhavns Garnisonsskoler, 17. April 1810 Kommandør for Kongens Regiment med 1400 Rdl. i Gage, 28. Jan. 1811 R. af Dbg., 2. Jan. 1812 Oberst, 14. Jan. 1812 Regimentschefs Gage, 26. Juni 1812 Kammerherre, 28. Okt. 1817 Dbm., stiftede 1. Jan. 1820 et Legat paa 600 Rdl. for gifte Underofficerer (uddeles ved 5. Batl.), 1. Juli 1828 Afsked som Generalmajor med 2400 Rdl.s Pension under Navn af Vartpenge, † 5. Dec. 1840 i Kjøbenhavn, Møntsamler, indsatte ved Testamente af 11. Dec. 1838 (vgl. konfirmeret 12. Dec. 1840) sin Kusine Konventualinde i Gisselfeld adelige Jomfrukloster Øllegaard Sophia Elisabet Gedde, Generalmajor Hans Christoph Geddes Datter, til Universalarving mod, at hun udbetalte hans mangeaarige tro Tjener Knud Jepsen Hialle 1000 Rdl.¹² Han havde udenfor Ægteskab en Datter, der døde længe før han selv.¹³

- c. Lovise Friderica Wilhelmine Kreber, døbt 8. Nov. 1756 i Kjøbenhavns Garnisons tyske Menighed, begr. dær 16. Feb. 1758.
 - d. Charlotta Amalia Kreber, f. 1. Feb. 1758¹¹ i Kjøbenhavns Garnisons tyske Menighed, † 21. Juli 1781 i Skive.
 - e. Elisabeth Christiane Kreber, døbt 30. Jan. 1759 i Kjøbenhavns Garnisons tyske Menighed, begr. dær 18. Sept. 1759.
 - f. Johann Christian Kreber, f. 24. Juni 1762,¹¹ begr. 3. April 1763 fra Garnisons tyske Menighed $\frac{3}{4}$ Aar gammel.
 - g. Friderich Kreber, døbt 6. Juli 1763 i Kjøbenhavns Garnisons tyske Menighed.
2. Dorothea Maria Kreber, f. c. 1721 vel i Glückstadt, † 18. Nov. 1770 i Kjøbenhavn; g. 8. Nov. 1752 i Kjøbenhavns Garnisons tyske Menighed m. Sognepræst til Frederiks tyske

¹³ Forhør ved Hof- og Stadsrettens 3. Vidnekammer 22. Dec. 1840.

¹⁴ Gl. Enkekasse Nr. 3616.

Kirke Josias Jessen Lorch, f. 3. Jan. 1723 i Flensborg,¹⁴ † 8. Jan. 1785 i Kjøbenhavn (g. 2° 28. Aug. 1771 i Kjøbenhavns Petri Kirke m. Sophie Amalie Müller, f. 2. Dec. 1741 i Slesvig, † 14. Feb. 1787 i Kjøbenhavn).

3. Jacob Christian Kreber, f. 4. Juli 1723 i Glückstadt, 20. Sept. 1743 surnumerær Sekondløjtnant i holstenske gevorbne Infanteri Regiment, 23. Dec. 1743 i Fændriks Nummer, 12. Nov. 1745 virkelig Sekondløjtnant, 19. Juni 1755 Premierløjtnant reformé i Grenader Korpset, 19. Juli samme Aar i Sekondløjtnants Nr. i Korpset, 7. Nov. 1759 Kaptajnløjtnant og karakteriseret Kaptajn ved Kronprinsens Regiment, 24. Dec. 1760 virkelig Kaptajn og Korpschef, 16. Okt. 1763 Major ved danske Liv Regiment, 19. Sept. 1764 forsat til langelandske gevorbne Infanteri Regiment, 1. Okt. 1767 Sekondmajor ved Dronningens Liv Regiment, Kommandør for 6 jyske (nationale) Bataillon, oprettet 1. Marts 1769, Bataillonon blev 23. Juni 1773 annekteret og 1. Juli 1774 indlemmet i slesvigske Infanteri Regiment, men overførtes atter 19. Jan. 1775 til falsterske gevorbne Infanteri Regiment, 9. Sept. 1778 Premiermajor i falsterske gevorbne Infanteri Regiment, 10. Feb. 1779 (med Anciennitet fra 27. Jan. samme Aar) Oberstløjtnant af Infanteriet, 5. Maj 1779 virkelig Oberstløjtnant (Regimentet hed fra 28. Jan. 1785 Aalborgske Infanteri Regiment), 16. Jan. 1789 Oberst af Infanteriet, 16. Okt. 1789 Afsked som Generalmajor, † 26. Okt. 1797 i Aalborg, begr. 4. Nov. fra Aalborg Frue Kirke;¹⁵ g. 10. Nov. 1762 i Huset i Kjøbenhavn (Garnisons Kirkebog) m. Christiane Friderica Hauch, f. 6. Juli, døbt 9. Juli 1732 i Aalborg Frue Kirke, var som ugift en Tid lang i Huset hos General Andreas Hauch, † 13. Aug., begr. 20. Aug. 1778, de fik 22. Aug. 1778 Bevilling for den længstlevende til at sidde i uskiftet Bo,¹⁶ Datter af Kammerraad, Amtsforvalter i Aalborg Lars Borch Hauch til Julingsholm, Nørre Elkjær, Aastrup og Marie Hauch.¹⁷ 22. Dec. 1797 indkom til Generalauditøren en Forseglingforretning passeret 27. Okt. efter den paa Vartpenge staaende i Aalborg afdøde Generalmajor Jacob Christian v. Kreber. Boet blev 13. Dec. 1797 ekstraderet til hans eneste Datter. Børn a—d:

¹⁵ Lengnicks Kirkebogsuddrag. Generalauditørens Skifteprotokol.

¹⁶ Generalauditørens Skifteprotokol Lit. C, fol. 38.

¹⁷ I. Vahl: Slægtebog over Afkommet af Chr. Nielsen I, S. 11. A. H. Nielsen: Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg, S. 192. Personalhist. Samlinger (Genealogisk Tidsskr.) I, S. 10.

¹⁸ Hof- og Stadsrettens Forseglingsprotokol 1, Nr. 17 for 1816.

- a. Daniel Kreber, f. 16. Juni 1767 i Viborg (Domsog-
net), 1. Juli 1778 Sekondløjtnant i slesvigske Infanteri Re-
giment (Regimentet kaldes fra 28. Jan. 1785 Riberske In-
fanteri Regiment), 8. Feb. 1788 Premierløjtnant paa haven-
de Gage (Regimentet kaldes fra 8. Jan. 1790 for 2. jyske
Infanteri Regiment), † 22. Sept. 1790 i Rendsborg (Christ-
og Garnisons Kirken).
 - b. Et dødfødt Barn, begravet 15. Aug. 1768 fra Aalborg Frue
Kirke.²¹
 - c. Elisabeth Marie Kreber, fremstillet 13. Jan. 1770
i Aalborg Frue Kirke,²¹ Konventualinde i Støvringgaard, †
20. Okt. 1816 i Kjøbenhavn, begravet 25. Okt. i St. Petri
Kirke. Ved Boets Aabning var til Stede Madame C. S. Col-
ding, f. Stürup, der tilkendegav, at den eneste Arving var
Oberst ved Kongens Regiment, Kammerherre Kreber.¹⁸
 - d. Christine Dorothea Kreber, fremstillet 4. Feb.
1772 i Aalborg Frue Kirke, begravet 11. Juli 1795 fra Aal-
borg Frue Kirke.¹⁹
4. Juliane Sophie Kreber, f. 21. Nov. 1728 i Glückstadt,
† 27. Aug. 1777; g. 6. Okt. 1755 i Kjøbenhavns Garnisons Kir-
ke m. Kaptajn, Overkonduktør Christian Giedde, f. 23.
Maj 1729 i Rendsborg,²⁰ † 31. Okt. 1798.

¹⁹ Lengnicks Kirkebogsuddrag.

²⁰ Gl. Enkekasse Nr. 1904.

²¹ Velvillig Meddelelse fra Arkivar S. Nygård.

NOGLE MEDDELELSER OM SLÆGTEN GANDIL

I ANLEDNING AF 200-AARET FOR PIERRE GANDILS INDKALDELSE
TIL DANMARK

Af

Chr. Gandil.

Slægten Gandil stammer fra Byen Bruniquel, Provinsen Guienne, Departementet Tarn-et-Garonne, Arrondissementet Montauban i Sydfrankrig. Den ældste af Slægten, om hvem der haves sikkert Kendskab, er *Pierre Gandil I* født ca. 1630 og gift med *Susanne de Montméja*.

I et Brev meddeler den franske Historiker Henri de France: »En 1671 Pierre Gandil, Bourgeois, epoux de Dem. Susanne de Montméja, habitait une maison de campagne près Bruniquel, nommée la metairie del cause du consulat du Bois du Roy«.

Stamfaderens Søn *Pierre Gandil II* var født i Bruniquel i 1660, men flyttede til Montauban. Denne By var en af de fire Sikkerhedstæder, som ved Freden i Sct. Germain i 1570 blev tilstaaet Huguenotterne, og Familien Gandils Medlemmer var Huguenotter.

Under Ludvig den XIV's Dragonader led Byen Montauban mere end nogen anden Stad, de reformerte Præster maatte exilere og mange af Indbyggerne blev proskriberet eller sendt til Galejerne.¹ Da det nantiske Edikt i 1685 blev ophævet, gik nogle af Familien Gandils Medlemmer over til Katolicismen, medens andre emigrerede. Blandt disse sidste var *Pierre Gandil II*, der i 1686 forlod Frankrig og drog til Erlangen og derfra i 1692² til Magdeburg, hvor han 28/1 1696 ægtede *Marianne f. Chartier*, Enke efter *Jean de la Mare*.

Ved dette Ægteskab blev *Pierre Gandil* Ejer af store Væverier og kom til at indtage en meget fremragende Stilling indenfor Magdeburgs Bourgeoisi og den derværende fransk-reformerte Menighed. I Pastor H. Tollins store Værk »Geschichte der französischen Colonie von Magdeburg«, Halle 1886—94, findes mange udførlige og detaillerede Oplysninger om Familien Gandils Liv

¹ Mary-Lafon: Histoire d'une ville protestante. Paris 1862.

² E. Haag: La France Protestante. Paris 1888 Tome XVI p. 831.

og Virke i Magdeburg. Pierre Gandil, der døde i Magdeburg 1735, efterlod sig to Sønner, Abraham Gandil og Pierre Gandil III. Denne sidste blev født i Magdeburg 25/12 1697 og ægtede 3/6 1726 Marie Jacobée Pichot, f. 30/6 1700 i Hamburg.

I 1736, Aaret efter Faderens Død, blev Pierre Gandil III indkaldt til Danmark for her at oprette en Klædefabrik. Med Pierre Gandil III's Halvbroder Jean de la Mare som Mellemand sluttedes i Altona i 1736 en Aftale med Deputeret i General-Landets-Økonomi- og Kommercekollegiet Jean Henri Desmercieres.³ Paa Grundlag af denne Aftale, der var forment i 8 Punkter, rejste Pierre Gandil III til Danmark sammen med sin Hustru og sin lille Søn, Jean Pierre Gandil, der var født d. 2/10 1730 i Magdeburg. Efter at have opnaaet Privilegium, underskrevet af Christian VI paa Fredensborg Slot d. 31 Aug. 1736 og indeholdende adskillige Begunstigelser,⁴ købte Pierre Gandil Rosenvænget paa Østerbro og anlagde her sin Fabrik. Han fremstillede Klæde, Linned og Tapet og havde Leverancer til de kgl. Livrées. I 1739 overtog han tillige Statens Valkemølle i Lyngby og blev 12/2 1742 udnævnt til Commerceraad.⁵

Pierre Gandil døde i København d. 13 August 1748 og blev jordet paa reformert Kirkegaard. Enken, Marie Jacobée Gandil blev 92 Aar og døde i Kbh. 6/12 1792 og blev ligeledes jordet paa reformert Kirkegaard.

Efter Pierre Gandil III's Død, førte hun i nogle Aar Virksomheden videre sammen med sin Søn, men i 1755 afhændedes Fabrikens Bygninger og Have til den fra Holland indvandrede Etatsraad Peter van Hurck.⁶

Jean Pierre Gandil ægtede 18/8 1751 i Kbh. i fransk

³ Dansk Biografisk Leksikon.

⁴ Kommercekollegiets tyske Privilegieprotokol 1736—57 p. 8—13.

⁵ Om Pierre Gandil III's omfattende Virksomhed:

P. F. Suhm: Nye Samlinger til den danske Historie. Kbh. 1793, II Bd., 3. Hft., p. 21.

J. Collin: For Historie og Statistik, I Deel, 1822, p. 181—82, 213—15. Mnemosyne III, 1832, p. 48.

O. J. Rawert: Kongeriget Danmarks industrielle Forhold etc., Kbh. 1850, p. 24, 528—29, 643.

E. Holm: Danmark-Norges Historie 1720—1814, II Bd., Kbh. 1894, p. 453, 459—460.

Carl Bruun: Kjøbenhavn, II, p. 729, III, p. 72.

Louis Bobé: Lystrejser og Lystgaarde i Københavns Omegn (Hist. Medd. om Kbh., IV, 1915, p. 502).

Aage Friis: Bernstorfferne og Danmark, II, Kbh. 1919, p. 253.

Victor Krohn: Fra Østerport til Store Vibenshus. Kbh. 1923, p. 91.

⁶ Pers. Tidsskr. IV, 2, p. 57.

reformert Kirke⁷ Louise Anne Toyon, f. 24/6 1728 i Kbh. (fransk reformert Kirke). Hun var Datter af Medlem af Consistoriet for den fransk reformerte Menighed, Matthieu Toyon og hans første Hustru, Marie Jeanne Gerard. Toyon, hvis Forældre var fordrevne Hugenotter, var først Stadsværtshusholder, senere kgl. Køkkenmester og blev som »den franske Kok i Pilestræde« kendt over hele København.⁸ Han nyder den sjældne Ære at være nævnt hos Holberg i »Den danske Komadies Ligbegængelse«⁹ og i »Moralske Tanker«.¹⁰

Jean Pierre Gandil fik 23/6 1758 Privilegium som Tobaksfabrikant.¹¹ Ca. 1765 rejste han til Moskva og døde i Rusland ca. 1803. Hustruen Louise Anne Gandil døde 2/4 1803 i Kbh. og jordedes paa reformert Kirkegaard.¹²

I Ægteskabet var to Børn, en Søn og en Datter. Datteren Marie Susanne Louise, f. 2/10 1758 i Kbh. (fransk reformert Kirke), blev gift i 1780 (Nikolaj Kirke) med Rasmus Sternberg Selmer,¹³ dbt. 24/7 1750 i Kbh. (Frue Kirke), der var en Søn af Byfoged Lorenus Asmus Selmer i Rønne.¹⁴ Rasmus Sternberg Selmer var Major i Borgervæbningen og Direktør i asiatisk Kompagni¹⁵ og døde 22/5 1833 i Kbh. (Garnisons Kirke), kun nogle Dage efter Hustruen, der døde 14/5 1833 i Kbh. (Garnisons Kirke). De efterlod sig fire Sønner og seks Døtre, hvis Efterslægt endnu blomstrer.

Jean Pierre Gandils Søn hed Jean Christian Frederik Gandil og var født d. 22/12 1759 i Kbh. (fransk reformert Kirke). Efter at være uddannet i Handelsfirmaet de Coninck & Reiersen blev han d. 25/2 1788 beskikket som Stadsmægler i København.¹⁶ Kort forinden (14/7 1786) holdt han i Nikolaj Kirke Bryllup med Louise Winkel, f. 3/11 1766 i Kbh. (Trinitatis Kirke), Datter af Inspektør ved Staden Københavns Brændemagasin Peter Winkel (Bestalling 13/5 1778).

⁷ Bryllupsdigt (Bibliotheca Danica III, Sp. 1112—13).

⁸ Se f. Eks.: O. Nielsen: Kjøbenhavn paa Holbergs Tid. Kbh. 1884, p. 213—14, 244.

⁹ »Den Danske Comoedies Ligbegængelse«. Kbh. 1746.

¹⁰ »Moralske Tanker«. Kbh. 1744.

¹¹ Kommercekollegiets tyske Privilegieprotokol 1758—66, p. 12—13.

C. Nyrop: Johan Frederik Classen. Kbh. 1887, p. 329, Anm.

¹² Clément: Notice sur l'Église réformée française de Copenhague. 1870, p. 100.

¹³ H. P. Selmer: Stamtavle over de danske og norske forgreninger af Slægten Selmer. Kbh. 1868, p. 86—87. Kirkebogen brændt.

Anna Brosbøll: Træk af Carl Brosbølls Liv. Kbh. 1909.

¹⁴ Stolpe: Dagspressen i Danmark IV 1882, p. 104.

¹⁵ Nationaløk. Tidsskrift, III Rk., 16. Bd., 1908, p. 510.

¹⁶ Raadstueskriverens Kopibog, Bd. 122, 1788, A Nr. 158.

Stadsmægler Gandil havde ikke mindre end 17 Børn, og Hustruen døde 30/5 1806 i Kbh. efter en Trillingefødsel. Selv døde han 14/2 1810 og jordedes sammesteds som hans Hustru, nemlig i det af ham købte store Familiegravsted paa reformert Afdeling af Assistens Kirkegaard. Stadsmægler Gandil dannede sammen med Stadsmægler Hyllested Firmaet Hyllested & Gandil og blev i den gunstige Handelsperiode en særdeles holden Mand.¹⁷ Han købte Ejendommen Kronprinsensgade 11, Holtegaard¹⁸ samt Benzonseie med Ørsted og Snoldelev Kirker.¹⁹ Medlem af Selskabet for Borgerdyd²⁰ og det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskab.²¹

Tre af J. C. F. Gandils Sønner, nemlig Kommandør i Marinen Johan Peter Gandil (1788—1861), Revisor i Nationalbanken, Friedrich Christian Gandil (1791—1840) og Krigsassessor Louis Gandil (1801—1849), efterlod sig mandligt Afkom. De to sidstnævntes Linier er imidlertid uddøde paa Mandssiden henholdsvis 1910 og 1919.

Alle Personer af Navnet Gandil her i Danmark er saaledes Efterkommere efter Kommandør J. P. Gandil, hvis tre Sønner, Lodsinspektør, Kommandør Friedrich August Gandil (1815—1886), Lægen Johan Peter Gandil (1820—1873) og Oberst af Infanteriet Johan Christian Gandil (1827—1884)²² delte Slægten i tre Linier.

¹⁷ Rasmus Nyerup: Kjøbenhavns Beskrivelse. Kbh. 1800, p. 388.

Ryge-Jensen og Wesenberg: Mæglerkorperationen i København 1808—1908. Kbh. 1908, p. 32.

Johannes Werner: Børsen 1619—1915. Kbh. 1915, p. 87.

¹⁸ Københavns Amts nordre Birks Skøde- og Panteprotokol 1808, S. 265—71.

¹⁹ Ramsø-Tune Herreds Skøde- og Panteprotokol 1807—1812, p. 212.

²⁰ Holger Lund: Selskabet for Borgerdyd. Kbh. 1885, Bilag, p. III.

²¹ Det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskab. 1334—1934, II, Kbh. 1934, p. 308. Skydeskive afbildet p. 48.

²² Oberst J. C. Gandils Søn Dommer i Saxkjøbing Valdemar Gandil († 1921) har indsamlet adskillige Oplysninger om Slægten. Dommer V. Gandils Broder Oberstløjtnant Louis Gandil († 1930) har sammenstillet disse Oplysninger til en haandskrevet Slægtshistorie.

SLÆGTEN WILSBECH

Ved *C. Klitgaard.*

I A. Hellemanns »Genealogiske og personalhistoriske Meddelelser« (Kbh. 1893) findes en Stamtavle over Slægten *Wilsbech*, der i sin Tid særligt var knyttet til Vendsyssel, men denne Stamtavle er for den ældre Tids Vedkommende ret ufuldkommen. For adskillige af nedenstaaende Data takkes Arkivar S. Nygård. Slægtens Hjemstavn er antagelig *Vilsbæk* i *Holbøl Sogn*, *Aabenraa Amt*, men den tidligst kendte Mand i Slægten, *Rasmus Wilsbech*, er muligt kommet til *Jylland* fra *Gulland*, thi hans Fædrenavn stod hos en Søster paa denne Ø,¹ hvorfor det kan antages, at hans Fader har beklædt en Fogedstilling eller lignende dér ligesom saa mange andre *Jyder*.

Rasmus Wilsbech var født ca. 1597 og døde i *Sæby* 27. Jan. 1645 i sin Alders 49. Aar, begravet i muret Grav mellem Kirkens Nordvæg og Alteret, og over Graven blev 1652 hængt et Epitafium med hans og Hustrus, 9 Børns* og Hustruens anden Mands Portrætter og biografiske Data, hvilken Mindetavle endnu findes i Kirken, men det murede Gravsted under Korgulvet blev 1728 købt af Købmand *Peder Nielsen Kragelund*, som lod det rydde.² *Rasmus Wilsbech* var 1635 Ridefoged til *Asdal*, hvilken Stilling han vist beklædte til sin Død.³ 19. December 1638 tog han Borgerskab i *Sæby* og gav til Borgerskabspenge 24 Sletdaler, men skulde saa ogsaa for Livstid være forskaanet for Sandemands, Kæmners, Kirkeværges og Skatteopkrævers Bestilling.⁴ Han var en i økonomisk Henseende velstillet Mand og ejede en stor Gaard i *Sæby*, til hvilken hørte en Have kaldet »Paradis« nord for *Aaen*,⁵ og han hørte til Borgerskabets Spidser.

¹ *Sæby Kirkes Regnskabsbog* 1642 ff. Bl. 252.

* Der er Billede af 5 levende Børn (3 Dreng og 2 Piger) samt 4 døde Pigebørn, hvoraf 2 spæde i *Svøb*, medens de 2 andre døde har et lille rødt Kors over Hovederne.

² *Kirkens Regnskabsbog*.

³ *Jerslev H. Tgb.* 1635, *Børglum H. Tgb.* 4. Septbr. 1638, *Jerslev H. Tgb.* 13. Jan. 1642

⁴ *Sæby Raadstuepr.*

⁵ *Sæby Tgb.* 1662, Bl. 89.

Til Kirken gav han 1642 en stor, læderindbundet Regnskabsbog, der blev benyttet til 1764, og som nu findes i Landsarkivet i Viborg. Han tituleres i denne Bog »gudfrygtig, ærlig, vis og fornemme velagtede Mand«. 1646 gav han henvend 100 Sldr. til Kirken, 50 til Hospitalet og 50 til fattige Skolebørn i Sæby Latinskole.⁶ Hans Sønner fik hver 1000 Sldr. i Fædrearv.⁷

Var gift med Anne Jørgensdatter, f. o. 1604, død Sæby 2. Juli 1682 i sin Alders 79. Aar. Hendes Familieforhold kendes ikke, men da en Broder til hende, Henrik Jørgensen, 1645 blev beskikket til hendes Børns Værge, maa han vel have boet i eller i Nærheden af Sæby.⁸ Hun ægtede 2. Gang o. 1652 Claus Nielsen, f. o. 1616, død i Kbh. o. 1687, begravet i en Kirke der.⁹ Han, der vist var født i Sæby, blev 1636 Student fra Slangerup, og 1643 var han Rektor ved Sæby Latinskole, men blev 1655 afskediget paa Grund af Efterladenhed. 1. Decbr. 1652 afsagdes ved Bytinget Dom i en Sag mellem ham og hans Stedbørns Værge Henrik Jørgensen angaaende Børnenes Fædrearv, og 23. Febr. 1653 tilbød han at betale Arven til Magistraten.¹⁰ Da Kapellaniet i Sæby var ledigt 1653, lod han sig forlyde med, at han vilde være Kapellan, hvad han dog ikke blev. 1653 havde han Proces med Magistraten, fordi han ikke vilde skatte af sin Hustrus og sine Stedbørns Formue og Gods.¹¹ Efter at være afskediget som Rektor var han i en Aarrække Provstiskriver for Regnskabsprovsten over Vendelbo Provsti, Dr. med. Poul Moth, men da han omsider kom i økonomiske Vanskeligheder, begik han Underslæb mod en hel Del Kirker, og 1671 brast det sammen for ham. Torslev Kirke fik Udlæg i hans faste Ejendom og fik 20. Decbr. 1682 Indvisningsdom i Ejendomme,¹² og de andre Kirker (Aaby, Biersted m. fl.) fik intet. Senere drog han — efter Hustruens Død — til Kbh., hvor han døde.

Rasmus Wilsbech havde 5 Børn, der overlevede ham, men hvis Rækkefølge er noget uvis, nemlig: A—E.

A. Margrete Rasmusdatter Wilsbech, f. o. 1635, d. før 1691, antagelig ogsaa før 1686, gift o. 1653 med Søren Andreasen Gjedsmand, f. Sæby o. 1630, begr. Sæby 25. Aug. 1691, der 28. Septbr. 1653 gav Afkald for hendes

⁶ Borgm. Chr. Rhuus Manusk. om Sæby Kirke m. v. 1694. I Sæby Præstearkiv.

⁷ Sæby Tgb. 12. Marts, 16. og 23. April 1662.

⁸ a St. 23. Febr. 1653. Rhuus Manusk.

⁹ Hans Broder Hans Nielsen, født i Sæby, der havde levet i Skagen, tog 14. Septbr. 1650 Borgerskab som Skræder i Sæby.

¹⁰ Sæby Tgb.

¹¹ a St. 23. Marts 1653.

¹² Sæby Raadstuepr. 1. Okt. 1684.

Fædreneav.¹³ Han var Søn af Felbereder og Raadmand i Sæby, Andreas Jakobsen Gjedsmann (af den kendte Aalborg-Felbereder-Slægt), og var 1652 Felbereder i Fladstrand, hvor han 1660 ejede Bangsbo Stampemølle, og han tog 22. Decbr. 1652 Borgerskab i Sæby, under hvis Købstadsdistrikt Fladstrand hørte. 1660 flyttede han til Sæby, hvor han købte Faderens Stampemølle.¹⁴ Søren Gjedsmann var ogsaa Bartsvær.¹⁵ Ægteparret havde 2 Sønner og 2 Døtre, af hvilke her kun skal nævnes Sønnen Rasmus Wilsbech Sørensen Gjedsmann, f. i 1650erne, der antagelig har været kaldt Rasmus Wilsbech. Han var 1684 Felberedersvend hos Faderen i Sæby, men boede 1692 i Melsomvig i Norge.¹⁶

B. J o k u m R a s m u s s e n W i l s b e c h, f. i 1630erne, d. 16...; var myndig 1657 og boede 1662 i Sæby¹⁷ men er antagelig død snart efter. Hans Hustru kendes ikke, men følgende Børn kendes: 1—2.

1. R a s m u s J o k u m s e n W i l s b e c h, født i Sæby 16..., der 13. Juni 1688 tog Skudsmaalsvidne af Sæby Raadstue. Han var Ungkarl og er vel da bortrejst.

2. J a k o b J o k u m s e n W i l s b e c h, født i Sæby 16..., der 1. April 1696 tog Skudsmaalsvidne af Sæby Raadstue og da var Ungkarl. Lærte Felberederprofessionen hos sin Fasters Mand Søren Gjedsmann i Sæby og var 1713 Felbereder i Kbh.¹⁸

C. K a t r i n e R a s m u s d t r. W i l s b e c h, f. o. 1635, d. Hjørring St. Hans 22. Jan. 1698, 63 Aar ÷ 3 Mdr. 4 D. Gift I med Christen Poulsen (Børialsen), f. o. 1620, d. før 1688, »Kældersvend« og Ridefoged til Bangsbo 1650¹⁹ og 1661, Borger i Sæby, Søn af Ridefoged til Aalborghus Poul Andersen Børialsen til Lund i Rinds Herred,²⁰ der før 1612 og til 1631 boede i Ø. Hebelstrup i Hallund S. og senere i Hvilshøjgaard i Ø. Brønderslev Sogn til sin Død 1641. Poul Andersen var gift 2 Gange i ufri Stand, og begge hans Hustruer hed Ane Jensdatter; Christen Poulsen var af 1. Ægteskab. Han ses ikke død i Sæby, men hans Enke var 1688 gift II med Christen Nielsen i Store Lundergaard i St. Hans Sogn¹² ved Hjørring.

¹³ Sæby Tgb.

¹⁴ a St. 23. April 1662.

¹⁵ a St. 29. Maj 1678, 11. Juni 1679.

¹⁶ a St. 21. Maj 1684, 21. Septbr. 1692.

¹⁷ a St. 23. April 1662.

¹⁸ Sæby Tgb. 25. Jan. 1713.

¹⁹ Vennebj. H. Tgb. 1650, Bl. 61.

²⁰ Danm. Adels Aarvog 1890 m. fl.

²¹ Skifte efter Fred. Wilsbech i Torslev og Sæby Tgb. 11. Sep. 1695.

- D. Frederik Rasmussen Wilsbech, f. i Sæby o. 1640, d. Torslev 1. Decbr. 1688. Blev 1661 Student fra Helsingør, krævede 1662 sin Fædrearv udbetalt,²² cand. theol. 16..., Præst i Torslev og Lendum 1667. Gift I 1668 med Anne Thomasdatter Jetsmark, f. 16..., d. 1682, Datter af Præsten i Skæve Thomas Andersen Jetsmark og Maren Ottedatter.²³ Gift II med Else Lauridsdatter Bjørn, f. 16..., d., Datter af Præsten i Jerslev Laurids Jensen Bjørn og Anne Pedersdatter Hemmed. I første Ægteskab havde Wilsbech 4 Sønner og 2 Døtre, andet Ægteskab var barnløst. 1671 overfaldt han og hans Broder Otto Wilsbech ved en selskabelig Sammenkomst i Torslev Præstegaard Niels Mortensen Kjærulf til Hejselt og gennempryglede ham, hvorfor de senere maatte bøde 100 Sletdaler til Kjærulf, der skænkede Beløbet til sit Fødesogns Kirke, Ørum.²⁴ Børn 1—6.
1. Rasmus Frederiksen Wilsbech, f. Torslev o. 1668, d. Ingstrup 28. Marts 1714, 44 Aar, og da Forpagter paa Søsterens Gaard Kjettrupgaard. Boede 1702 i Kornumgaard, hvor han vel var Forpagter.
Gift med? Børn: a—b.
 - a. Frederik Rasmussen Wilsbech, f. o. 1702, d. Ingstrup 24. Marts 1771, 69 Aar. Forvalter eller Forpagter paa Kjettrupgaard. Gift 12. Novbr. 1739 paa Kjettrupgaard med »Demoiselle« Anne Marie Christiansdatter Høyer, f. o. 1716, d. Ingstrup 29. Decbr. 1776, 60 Aar. Børn 1)—2).
 - 1) Aggeneto Frederiksdatter Wilsbech, f. Ingstrup 13. Maj 1742, d. Ingstrup 1. Marts 1831, gift med Husmand Søren Andersen i Grønhøj i Ingstrup S.
 - 2) Christian Frederiksen Wilsbech, f. Ingstrup 13. Juni 1744, d.
 - b. Katrine Rasmusdtr. Wilsbech, hjd. Hjørring Sct. Hans 24. April 1711, døde straks.
 2. Thomas Frederiksen Wilsbech, f. Torslev 1670, d. Kbh. 10. April 1694²⁵ som Student.
 3. Ide Frederiksdtr. Wilsbech, f. Torslev 1672, død Kjettrupgaard, begr. Ingstrup 18. Marts 1741, gift paa Fuglsig i Hjørring St. Olai (i Huset efter kgl. Bevill.) 27. Okt. 1707 med Ridefoged til Fuglsig Jordan Hen-

²² Sæby Tgb. 16. April 1662.

²³ Hun døde paa Kjettrupgaard i Ingstrup S. 1716, 98 Aar gl.

²⁴ Jyske Saml. 3. III. 489 ff. Skifte efter W. findes i Aalb. Bispearkiv.

²⁵ Skiftebrev i Aalborg Bispearkiv.

- riksen, f. o. 1661, begr. Ingstrup 4. Aug. 1712, Ejer af Sdr. Kjettrup m. m. Gods i Ingstrup S.²⁶ Ingen Børn.
4. Anne Marie Frederiksdtr. Wilsbech, f. Torslev 1673, var 1694 Arving efter Broderen Thomas.
 5. Frederik Frederiksen Wilsbech, f. Torslev 9. Nov. 1674, d. 23. April, begr. Sæby 1. Maj 1714; Student Aalborg 1696, cand. theol. 1703, Kapellan i Sæby 1707. Gift med Susanne Nielsdatter Borum, antagelig Datter af Pastor Niels Jørgensen Skinkel i Borum og Lyngby.
Barn:
 - a. Frederik Frederiksen Wilsbech, f. Sæby 18. Okt. 1709, d. 7. Juni, begr. 13. Juni 1760 i Thise, Forvalter paa Kjettrupgaard 1726—39, død paa Hammelse. Boet ganske ubetydeligt, og Arvinger nævnes ikke.²⁷
 6. Otto Frederiksen Wilsbech, f. Torslev 1677, begr. Aalb. Bud 20. Aug. 1690, 13½ Aar, antagelig Discipel i Latinskolen.²⁸
- E. Otto Rasmussen Wilsbech, f. Sæby 1643, d. 1689, Skifte 13. Maj.²⁹ I Følge Wiberg døde han meget hastigt, da han drog hjem til Mosbjerg fra Skiftet efter sin Broder Frederik i Torslev. Bønderne fortalte efter hans Kusks Beretning, at der i Lengsholms Skov kom en Mand i Præstedragt, hvorpaa Hr. Otto stod af Vognen, gav ham Haanden og talte sagte med ham. Saa snart Hr. Otto atter kom paa Vognen, blev han syg og døde straks efter. Ligesom Broderen blev han Student fra Helsingør (1665) og blev 1669 cand. theol., hvorefter han 1673 blev Kapellan og 1675 kaldet til Medhjælper og Efterfølger hos Præsten Hans Eriksen Horne i Mosbjerg og Hørmested, hvem han dog ikke overlevede. Gift I med Ingeborg »Bjørnsdtr.« Hansdtr. Horne, f. 16..., d. Mosbjerg 8. Maj 1686, Datter af nævnte Præst Hans Eriksen Horne; gift II med Anne Christensdtr. Elling, f. o. 1661, begr. Mosbjerg 7. Nov. 1735, Datter af Præsten Chr. Jensen Snedsted i Elling og Tolne og gift II med Wilsbechs Eftermand Laurids Nim. Hr. Otto deltog 1671 i Broderen Frederiks Overfald paa Morten Kjørulf, se foran. I Skiftet efter Hr. Otto siges, at han havde en Broder Christen Frederiksen i Aalborg, der døde »ynkelig og uformodentlig« og efterlod en Søn Frederik, hvis Arv 50 Rdl. stod hos Hr. Otto. Af

²⁶ C. Klitgaard: Hvetbo Herred II. 45 f.

²⁷ Skifte i Aalborghus m. fl. A. Nr. 290 — 1760.

²⁸ Skiftebrev i Aalborg Bispearkiv.

²⁹ Aalborg Bispearkiv.

Skiftet i Aalborg 18. Febr. 1673 ses, at nævnte Chr. Frederiksen var Borger i Byen og for kort Tid siden var omkommet paa Søen paa sin Hjemrejse fra København. Han efterlod sig Enke Mette Christensdr.³⁰ (gift I med Hans Christensen) og nævnte Søn Frederik, men det har ikke kunnet oplyses, hvorledes hans Slægtskab med Hr. Otto var; han var næppe Præstens Halvbroder.

Otto Wilsbech havde 3 Børn i første Ægteskab og 1 i andet. Børn 1—4.

1. Hans Ottosen Wilsbech, f. Mosbjerg 1679, bisat 9. Septb. 1760 i Vrejlev Kirke, 81 Aar.³¹ Var 1707 Ridefoged til Høgholt i Hørmested S. og i mange Aar 1716 og 1726 tillige Forpagter paa Nibstrup i V. Brønderslev Sogn, 1730 Forpagter paa Lundergaard i Jetsmark S., 1745—1756 Prokurator i Hjørring og boede sidst paa Rønnovs-holm i Vrejlev S. Gift med Inger Katrine Kruse, f. o. 1690, begr. Hjørring 30. Sep. 1756, Datter af Købmand i Arendal Kay Ammundsen Kruse og Kirstine Elisabeth Jakobsdr. af Ingstrup Præstegaard. Børn a—i.³²

a. Otto Hansen Wilsbech, døbt V. Brønderslev 27. Septb. 1716, begr. Vrejlev 27. April 1778, Degn til Vrejlev og Hæstrup 1766, da P. Nors afstod Kaldet til ham. Gift med Anne Nielsdr. Friis, f. o. 1737, død i V. Vidstrup, begr. Maarup 20. Jan. 1791, 53 Aar. Børn 1)—7).

1) Hans Ottosen Wilsbech, f. o. 1765, d. Taars 27. Juli 1828, Indsieder hos Gaardmand Poul Christensen paa Østerheden.

2) Ingeborg Katrine Wilsbech, f. o. 1765, begr. Vrejlev 30. Nov. 1766, 1 Aar.

3) Ingeborg Katrine Wilsbech, døbt Vrejlev 11. Nov. 1767, d. Harreslev 6. Sep. 1790, gift med Gutzon Nielsen Børglum, døbt Ø. Brønderslev 17. Febr. 1754, begr. S. Harreslev 5. Juli 1808, Degn til Harreslev og Rakkeby.³³

³⁰ Hendes Broder var Jens Christensen Pallesen i Aalborg, og hun var 12. Jan. 1670 blevet viet i Aalborg Bud. til Chr. Frederiksen.

³¹ Skifte Aalborghus m. fl. A. Nr. 295 — 1760.

³² I Hellemanns Stamtavle er opført 2 Døtre, Anne og Christiane, begge gift Biering, men de synes ikke at have eksisteret og nævnes ikke i Skiftet efter Wilsbech.

³³ Han var Søn af Niels Knudsen B., Degn i Ø. Brønderslev, og Kirstine Gutzonsdr. Kolding. Blandt Gutzon Børglums Efterkommere er den dansk-amerikanske Billedhugget Solon Børglum, men denne Slægt har intet at gøre med Præsteslægten Børglum fra Ø. Brønderslev og følgelig heller intet med den første reformerte Præst i Børglum Poul Sørensen Moth.

- 4) Otto Nicolaj Ottosen Wilsbech, døbt Vrejlev 5. Aug. 1770, begr. Vrejlev 7. Marts 1773.
 - 5) Helvig (Hedevig) Wilsbech, døbt Vrejlev 4. Onsd. i Fasten, 1/4, 1772, d. Vrejlev 15. April 1846 hos Skolelærer Lars Bjørnbak i Gulager, begr. Vrejlev. Gift I Sejlstrup 1. Aug. 1794 med Clemmen Abraham Jessen, f. Kjettrup 6. Juli 1765, begr. Harreslev 18. Feb. 1796, Præst i Harreslev og Rakkeby. Gift II Harreslev 29. April 1803 med Laurids Mathiesen Rimmen, f. o. 1775, d. Vrejlev 5. Nov. 1844, Degn til Vrejlev-Hæstrup.
 - 6) Anne Katrine Wilsbech, døbt Vrejlev 11. p. Tr. 1774, d. Aalb. Bud. 21. Feb. 1792, ugift.
 - 7) Otto Ottosen Wilsbech, hjd. Vrejlev 9. Juli 1778, d. V. Vidstrup, begr. Maarup 19. Maj 1786.
- b. Key Hansen Wilsbech, døbt V. Brøndersl. 23. Feb. 1718, antagelig død ung, død før Faderen.
 - c. Laurits Hansen Wilsbech,³⁴ døbt V. Brøndersl. 16. April 1719, boede 1760 i Kbh.
 - d. Anders Hansen Wilsbech, døbt V. Brøndersl. 26. Marts 1720, død Christianshavn 26. Jan. 1781, Brygger og Stadskaptajn. Gift I 16. Jan. 1744 med Margrete Bjørner, f. o. 1727, d. 10. Feb. 1746, gift II 19. Marts 1756 med Mette Katrine Cramer, f. o. 1730, d. 14. Juli 1791. 6 Børn. Om Efterkommerne henvises til Hellemanns Stamtavle.
 - e. Karen Holm Wilsbech, døbt V. Brøndersl. 22. Aug. 1721, død før Faderen.
 - f. Vist dødfødt Barn, begr. V. Brøndersl. 13. Sept. 1722.
 - g. Jakob Hansen Wilsbech, døbt V. Brøndersl. 24. Sept. 1724, skal som Sømand være rejst til England o. 1745, nærmere ubekendt.
 - h. Erik Jens Hansen Wilsbech, døbt V. Brøndersl. 11. Sep. 1726, begr. 30. Marts 1727.
 - i. Erik »Jensen« Hansen Wilsbech, døbt Jetsmark 16. Maj 1730, d. Hæstrup 5. Maj 1810, Justitsraad. Var Ridefoged til Vrejlev Kloster og 1769—1810 Ejer af Hæstrupgaard og 1768—1798 af Sejlstrupgaard samt 1777—1801 af Rønnovsholm. Var meget rig og var tillige meget driftig, men var dertil en haard Hus-

³⁴ Indført i Kirkebogen uden Navn.

bond for Fæsterne og en stor Kværlant, der stadig laa i Ufred med andre; formodentlig var han nærmest sindssyg. Gift Sejlstrup 16. Dec. 1763 med Maren Biering, f. Hjørring 174*, d. Hæstrupgaard 11. Maj 1812, Datter af den rige Købmand Peder Biering³⁵ og Else Nielsdr. Erik Wilsbech og Hustru ligger begravet paa Sejlstrup Kirkegaard under en nu forvitret Gravsten. Børn 1)—4).

- 1) Peder Biering Wilsbech, døbt Sejlstrup 14. Nov. 1764, d. Hæstrupgaard 7. Juli 1837, Ejer af Villerup i Skallerup S. 1816—1821 og af Hæstrupgaard 1821—1830. Boede 1809 i Søholm i Jelstrup S. Var sindssyg og umyndiggjort. Gift Rubjerg 9. Juli 1797 med Anne Kristoffersdatter, f. o. 1773, død Hæstrupgaard 11. Sep. 1836, en Bondepige fra Lyngby S., der i Kirkebogen ved hendes Begravelse roses af Præsten som »et sjældent Menneske«. I Ægteskabet var der antagelig kun Datteren Hel m i c h e M a r g r e t e W i l s b e c h, f. o. 1808, d. Hæstrupgaard 11. Jan. 1830, gift Hæstrup 30. Okt. 1829 med Nicolaj Toft Kabell, f. Thisted 1. Juli 1801, d. Hæstrup 14. Juli 1849, Ejer af Hæstrupgaard og Søn af Pastor Søren Kabell i Hjørring. N. T. Kabell blev gift II i Thisted 27. Sep. 1833 med Agate Kristine Marie Toft, f. Aarupgaard i Vindblæs S. 2. Sep. 1808, d. Hæstrupgaard 7. Juni 1839.
- 2) Ingeborg Katrine Wilsbech, f. Sejlstrup 15. Feb., døbt 26. Feb. 1766, d. 24. April 1840, gift 1785 med Justitsraad, Generalkrigskommissær Ole Tønder Lange, f. Rødkilde 18. Juli 1749, d. Kbh. 10. Maj 1814, Ejer af Bratskov, Oksholm, Kastrop Glasværk m. v.³⁶ Paa Bratskov foretog han store Afvandingsarbejder, inddæmmede Sønder Økse Vejle og udtørrede delvis Nørre Økse Sø, anlagde Teglværk m. v. og oprettede paa Bratskov Enge de store Afbyggergaarde Wilsbechsminde og Langeslund, ligesom han i Hals Sogn, hvor han ejede Hals Ladegaard, anlagde Gaarden Langesminde. Ingen Børn.
- 3) Hans Wilsbech, døbt Sejlstrup 1. Juni 1768, d. Sejlstrup 5. April 1842, ugift. Var sindssyg, klæd-

³⁵ Ejer af Sejlstrupgaard og Tidemandsholm, død 1784.

³⁶ Brickas Biogr. Lexicon X. 40.

te sig i Kvindeklæder og var frygtet af Kvinderne paa Sejlstrupgaard, hvor han mest havde Tilhold. I Aarene 1823—26 var han Ejer af Bratskov, som han havde maattet overtage som Prioritetshaver.

- 4) **Helmiche Margrete Wilsbech**, døbt Sejlstrup 22. Sep. 1769, begr. Sejlstrup 31. Marts 1770.
2. **Anne Ottosdtr. Wilsbech**, f. Mosbjerg o. 1680, begr. Aaby 21. Feb. 1770, 91 Aar, gift Ingstrup 9. Juli 1715 med **Frans Nielsen Heinsvig**, f. o. 1677, begr. Aaby 18. Feb. 1744, 67 Aar, Degn til Aaby og Biersted 1706, gift i Storvorde 25. Okt. 1708 med **Mette Marie Arentsdatter**, f. 16..., d. Maj 1714,³⁷ Datter af Arent Arentsen, Præst i Storvorde. Anne Wilsbech havde ingen Børn.
3. **Laurids Ottosen Wilsbech**, f. Mosbjerg o. 1680, levede 1689, nærmere ukendt.
4. **Otto Ottosen Wilsbech**, f. Mosbjerg 10. Aug. 1689 (efter Faderens Død), d. Bregninge 12. Maj 1777; Student Aalborg 1707, Præst i Bregninge og Bjergsted 1724, Provst 1754—64, ugift, Legatstifter. Gravsten Bregninge Kirkegaard.³⁸

³⁷ Skifte 30. Dagen 11. Juni, i Aalborg Bispearkiv.

³⁸ Ny kirkeh. Saml. VI. 414.

FORTEGNELSE OVER
DEN DANSKE STAMTAVLE-LITTERATUR
I AARENE 1933 OG 1934.

Slægtsforeningernes Medlemsblade er kun medtaget, forsaavidt der i Aargangen 1933 eller 1934 indeholdes genealogisk Stof. — For de øvrige Tidsskrifters Vedkommende henvises til Th. Døssing og Robert L. Hansen: Dansk Tidsskrift-Index 19. Aarg. 1933. Kbh. 1934, S. 341—376 og 20. Aarg. 1934. Kbh. 1935, S. 319—350.

1933.

Slægtstavlesamlingen 1933 omfattende kortfattede Slægtsbiografier over nulevende kendte Personers Fædreneslægt i ret Linie. Udgivet af Dansk personalhistorisk Bureau. Kbh. 1933. 8vo. 90 Sider.

Danmarks Adels Aarbog. Udgivet af en Forening. Redigeret af J. V. Teisen og Louis Bobé. 1933. 50. Aargang. Jubilæumsudgaven I. Kbh. (1933.) 8vo. XXVIII + 89 + 452 Sider. — 1934. Jubilæumsudgaven II. Kbh. (1933) 8vo. 282 + 43 Sider. Indeholder fuldstændige Stamtavler, med Vaabenafbildninger og Portrætter, over Slægterne Berner, Bernstorff, Lerche, Plessen, Schimmelmann, Trampe, Tuxen, Wurmb.

Skovbogaard og dens Beboere gennem 300 Aar, af Ane Birthe Pedersen, stud. merc., og Svend W. Carlsen, stud. jur. Kbh. 1933. 8vo. 117 dupligerede Sider. Heri Oversigter over Gaardens Ejere og deres Slægter.

Th. O. Achelis: Haderslev Hjorte-Apoteks Historie 1557—1583—1933. Udgivet ved Apoteker Schack Køster Obel, Haderslev. Haderslev 1933. 8vo. 80 Sider. Heri Stamtavler over Familierne Albinus, Schultze, Sass, Langheim.

L. J. Baagøe: Et dansk Firmas Udvikling fra dets Grundlæggelse for hundrede Aar siden til 1933. Svendborg 1933. 8vo. Side 5—6: Slægten Baagøe.

Meddelelser fra Slægtsforeningen Barfoed—Barfod. Redaktion: Knud V. Barfoed, Helga Barfod og L. F. la Cour. Nr. 10. Februar 1933. 8vo. Side 170—177: Lidt om nogle af den yngre Linje.

Stamtavle over kjøbmann i Larvik Carl Wilhelm Barfoeds efterkommere. (Tillegg til Fr. Birkedal Barfod: Stamtavle over Slægten Barfod, Kbh. 1925, s. 60.) Ved Aage Barfoed, stud. jur. Oslo 1933. 4to. 16 duplikerede Sider.

Anders Andersen Borch's Descendenter. Udarbejdet paa Foranledning af Bestyrelsen for Købmand Anders Borch's Familielegat. Af Albert Fabritius. Kbh. 1933. 8vo. 70 Sider.

Kgl. Over-Parforcejæger Heinrich Bruhns Efterkommene. (Af Sten-Orla Bruhn. Kbh. 1933.) 8vo. 38 Sider. Med Omslagstitel: Slægten Bruhn.

Paul Christiansen & Søn (1833—1933). Af en Murer-slægts Historie. (Udarbejdet af Chr. Petersen.) Haderslev 1933. 8vo. 28 Sider.

Opgørelse i Dødsboet efter Fisker Anders Corneliussen af Tisvildeleje, død den 3. Oktober 1930. (Hillerød 1933.) 8vo. Side 4—8: (Fortegnelse over Afdødes og hans Hustrus Slægt).

Stamtavle over Slægten Espersen og Lind. Samlet og skrevet 1931—32 af K. Thorsen. (Rønne 1933.) 8vo. 22 Sider.

Danske Slægter Fabricius. Udarbejdet af F. B. Fabricius, Læge, og L. P. Fabricius, Sognepræst. I. Slægten Fabricius fra Faaborg. 1. Hæfte. Kbh. 1933. 8vo. 48 Sider. 2. Hæfte 1934 se nedenfor.

Gedalia og hans Forfædre. Livs- og Tidsskildringer af Johannes Werner. Kbh. 1933. 4to. 224 Sider.

Stamtavle over Familien Glud gennem 400 Aar. Udgivet af Kristian Glud Konradsen, Sognepræst i Ebeltoft. Randers 1933. 8vo. 109 Sider.

En Sømands-Slægt. Fortryk til Ludvig Thomsen, Kolding Sejlskibe. I Anledning af Peter Gottlobs 80-aarige Fødselsdag Søndag den 26. November 1933. Kolding 1933. 8vo. 4 Sider. — Senere trykt i Ludvig Thomsen: Kolding Sejlskibe. Kolding 1933, Side 68—69.

Kjøbmann i Bergen Edvard Isach Hambro og hans eftersekt. Av Th. Bull. (Trykt i 100 eksemplarer.) Oslo 1933. 8vo. 136 Sider.

(Stamtavle over Efterkommere af) Lars Hansen af Grumløse. Samlet af Th. Kauslund. [Odense 1933.] Tvær-8vo. 3 Tavler.

Louis Bobé: Moritz Hartmann, 1656—1695, dansk og venetiansk Orlogskaptajn, Ridder af San Marco og Gouverneur i Trankebar. Danmarks Forbindelser med Republikken Venedig. Kbh. 1933. 4to. S. 11—16: Afstamning.

Hartwich. Anetavle udarbejdet ved Personalthistorisk Institut. Kbh. [1933.] 8vo. 12 Sider. (Familierne Hartwich, Bruun, Morsing, Weber, Vedel, Lorentzen, Luffe, von Koplau.)

Adslev-Slægten. Slægts-Aarbog 1933. 1. Tillæg til Slægtsbog for Efterkommere af Gaardejer Peder Jensen og Hustru Mar-

grethe Rasmusdatter af Adslev. Redigeret af Thøger Jensen og N. P. Østergaard. Skanderborg 1933. 8vo. 48 Sider. 2. Tillæg 1934 se nedenfor.

Slægten Jensenius. Af Th. Hauch-Fausbøll, »Dansk genealogisk Institut«. Kbh. 1933. 8vo. 32 Sider. Efterskrift 1934 se nedenfor.

Stamtavle over Efterkommere af Christian Krarup til Dejbjerglund. Udgivet af Christian Krarup, Sognepræst. 5. Udgave. Sorø 1933. 8vo. 157 Sider.

Meddelelser om Familien Krarup. Udgivet af Sognepræst Chr. Krarup i Tjustrup pr. Fuglebjerg. Nr. 9. Marts 1933. (Ringkjøbing.) Tvær-4to. Side 93—108 (med Fællestitel til Nr. 1—9, 1915—33).

Kræ Kraarup og An' Gaaskjær, Øster Gaaskjær i Vandborg. Slægtshistorie samlet af Kr. Krarup. Kbh. 1933. 8vo. 20 Sider.

Chr. N. Krogh: Slægten Krogh. Skive 1933. 8vo. 53 Sider.

En nordslesvigsk Bondeslægts Historie. Slægten Krogh 1653—1933. Af A. Krogh, Lektor ved Viborg Katedralskole. Viborg 1933. 8vo. 210 Sider.

J. S. Møller: Købmand Ole Lund. Særtryk af Historisk Samfunds Aarboeg 1933. Holbæk 1933. 8vo. Side 3—6 om Familien Lund.

Chr. Merrild Lundby: Merrild-Slægtsens Grene (M. S. G.) I. Del. Roskilde 1933. 8vo. 99 Sider.

Præsten Otto F. Moe. Ved hans ældste Søn [Axel Fr. Moe]. Kbh. 1933. 8vo. S. 7—11: Forældrene [og Slægten].

Af en Slægts Historie (Myllerup-Slægten). Samlet af Gaardejer H. Chr. Pedersen, Dreslette, m. fl. Assens 1933. 8vo. 41 Sider.

Universitets-Gaardmand Hemming Nielsen, Abildhøjgaard, Hellested, og Hustru Lisbeth Pedersdatters Slægt i to Hundrede Aar. (Udarbejdet af L. Pedersen-Vindsebæk, Valløby.) Køge 1933. 8vo. 70 Sider.

Familien Nyegaard på Frederikskilde (1811—1862). Af S. Nygård. Trykt som Manuskript i 100 Eksemplarer. Odense 1933. 8vo. 385 Sider.

Mænd af Slægten, ved Søren B. Nyholm. Kbh. 1933. 8vo. 115 Sider.

Min Slægtsbog. Fred. Kr. Rasmussen, Skyttehave. Middelfart 1933. 8vo. 71 Sider.

Slægten Ravn til »Nørgaard«, Vonsild Sogn, Kolding Herred. Ved J. P. J. Ravn. Trykt som Manuskript. Kbh. 1933. 4to. 58 Sider.

Slægten Riegels gennem tre Hundrede Aar. 10 Generationer. Udarbejdet af C. W. O. Riegels. Trykt som Manuskript. Kbh. 1933. 8vo. 64 Sider.

Slægten Ring fra Aabosyssel. Ved Alfred Elmquist og Niels P. Bjerregaard. (Træsnit paa Omslaget af Asta Ring Schultz.) Skive 1933. 8vo. 96 Sider.

Slægten Schaffalitzky de Muckadell, oprindelig Pšovlcký z Mukoděl. Fra 12' til 19' Aarhundrede. (Udgivet af C. A. Schaffalitzky d. Muckadell, Ingeniør, cand. polyt.) Uden Sted 1933. 4to. 90 dupligerede Blade.

Familien L. Schiøttz-Christensens Slægtbog, Christensen fra Sorø, Schram, Schiøttz, Krabbe. Ved Niels Hedin. Udgivet for Slægten af Thora Schiøttz-Christensen. (Udgivet i Hundredeaaret 1833—1933 for Farmoderens, Fru Hanne Christensen, født Schiøttz's Fødsel i Allerslev Skole.) Aalborg 1933. 4to. 220 Sider. Oplag: 200 Eksemplarer.

Fra Slægten Schous Bolig, Gl. Antvorskov ved Slagelse. I. Trykt som Manuskript for Familiens Medlemmer. (Udgivet af H. J. Schou, Dianalund. Slagelse 1933.) 8vo. 34 Sider.

Familien Spangsbørg af 12. Juni 1781. Udarbejdet af Laust Spangsbørg, cand. polyt. Fabrikinspektør, Roskilde. Trykt som Manuskript. Roskilde 1933—34. 8vo. 142 Sider + 1 Mappe med Tavler.

Stenoniana. Udgivet af Vald. Meisen og Knud Larsen. Bind I. Kbh. 1933. 4to. Side 38—49: Oplysninger om Niels Stensen (hans fædrene Slægt og hans Opvækst i København). Ved M. K. Zahrtmann.

Stamtavle over Familien Tryde. 2den reviderede og forøgede Udgave ved Frederik Vilhelm Tryde. Kbh. 1933. 8vo. 44 Sider.

Rigshofmester Kristoffer Valkendorf til Glorup (1525—1601). En Biografi ved Arthur G. Hassø. Kbh. 1933. 4to. Side 1—7: Slægt.

Niels August Wolff (9/8 1833—21/12 1886). Et Mindeblad af F[rits] N[ial] W[olff]. Trykt som Manuskript. Kbh. 1933. 8vo. Side 39—40: Henvvisninger (med Slægtoplysninger).

1934.

Stamtavler over danske Adelslægter, ved Louis Bobé. XI—XIII. Særtryk af Danmarks Adels Aarbog. Kbh. 1934. 8vo.

Danmarks Adels Aarbog. Udgivet af en Forening. Redigeret af J. V. Teisen og Louis Bobé. 1935. 52. Aargang. Kbh. 1934. 8vo. XXV + 450 + 150 + 48 Sider. Indeholder fuldstændige Stamtavler, med Vaabenafbildninger og Portrætter, over de uddøde Slægter Bering, von Berns, Hiemskiold, Lodehat, Vendelbo, Viereck og over de nulevende Slægter Blome, Gyldenkrone (Marselis), Hielmcrone, von Thienen.

Minder om gamle Hjem og Slægter i Ods Herred. Udgivet af Lars Andersen. III. Bind. Kolding 1934. 8vo. 37 Sider. (Slægten

Kynemundt samt følgende Personers Slægter: Mads Eriksen i Hørve, Gaardmand Rasmus Olsen i Højby, Gaardmand Peder Poulsen i Høve, Søren Pedersen i Faarevejle, Gaardmand Hans Johansen i Høve, Gaardmand Peder Sørensen i Sneglerup.)

Stamtavle over Tre Familier i Nr. Broby fra »Krogsgaard«, »Aagaard« og »Ærtebjerggaard«. Samlet og skrevet af Dorthea Kirstine Krestensen, født Hansen, født i Krogsgaard i Nr. Broby 30/11 1856. Skrevet 1932. (Glamsbjerg) [1934]. 8vo. 89 Sider.

Stamtavle over Familien Karen Jørgensdatter og hendes 2 Mænd, der begge hed Jens Andersen. Samlet og udgivet af P. Espersen, Lille Hallegaard, Aaker. Aakirkeby 1934. 8vo. 64 Sider.

Stamtavle over Slægten Berner. Udarbejdet af Lehnsbaron H. Berner Schilden Holsten og Genealog Albert Fabritius. Særtryk af Danmarks Adels Aarbog 1934. Kbh. 1934. 8vo. 14 Sider + Billedtillæg.

Børnevennen Peter Blomberg. 50 Aar i Indre Missions Tjeneste. Af Emil Steenvinkel, Sognepræst i Søborg. Kbh. 1934. 8vo. Side 9—11: Af Blombergs Slægtetog.

Justitsraad, Bibliotekar Jørgen Andresen Bøllings Efterkomere. Udgivet af F. A. Bølling. Januar 1934. Plan 1—3. [Kbh. 1934.] Tvær-Fol. 3 Blade.

Slægten Dinesen gennem 300 Aar, ved Th. Hauch-Fausbøll. Kbh. 1934. 8vo. 107 Sider.

Henric En v o l d s e n (1705—1772), Skovfoged i Rondenom i Terslev Sogn, og hans Efterkommere. Samlet af Karen Kirstine Henriksen, Nyelandsvej 6, København. Kbh., Hillerød (1934). 8vo. 271 Sider.

Danske Slægter Fabricius. Udarbejdet af F. B. Fabricius, Læge, og L. P. Fabricius, Sognepræst. I. Slægten Fabricius fra Faaborg. 2. Hæfte. Kbh. 1934. 8vo. Side 49—72.

Stamtavle over Slægten Fischer fra Bryrup. Ved Otto Fr. Arends. Kbh. 1934. 8vo. 72 Sider.

Fanny Fang: Handelsmand og Slægter. Udgivet af de historiske Samfund for Holbæk Amt og Københavns Amt. Roskilde (Holbæk) 1934. 8vo. Side 19—25: Lidt Familiehistorie (Familien Frederiksen).

Slægtstavle. Af Sognepræst N. Granild, Viby. Kongsvang 1934. Fol. 1 Blad.

H. F. Grandjean: Stamtavle over Familien Grandjean. 3. Udgave, udgivet af Grandjean-Samfundet ved Albert Fabritius. Kbh. 1934. 8vo. 71 Sider.

Iver Heide og Rebekka Højberg, deres Forslægt og Liv samt en kort Beskrivelse af Herregaarden Søgaard. Af Thorv. Lodberg. Ringkøbing 1934. 8vo. 48 Sider.

Slægten Helweg i Danmark. Samlet af Mimi Helweg. Frederiksberg 1934. 8vo. 88 Sider.

William Kierkegaard: Slægterne Henckel og Kierkegaard. (Trykt som Manuskript i 6 Eksemplarer.) Kbh. 1934. 8vo. 66 Sider. Særtryk af William Kierkegaard: Træk af min Slægts og mit Livs Historie. Se nedenfor.

Oberst H. C. Hertel og hans Slægt. Ved H. C. Hertel, Artillerikaptajn. Kbh. 1934. 8vo. 70 Sider.

Supplement pr. 1ste April 1934 til Jens Hjorths Stamtavle over Slægten Hjorth. Udarbejdet af: Niels Hjorth, Birkelse, og Carl Gustav Hjorth, Svendborg. [Svendborg 1934.] 4to. 6 Sider.

Slægten Hjorth. Med Biografier og Billeder. Udarbejdet paa Foranledning af Robert Hjorth ved Johs. K. Gyrstinger. (Trykt som Manuskript i 100 Eksemplarer.) Kbh. 1934. 8vo. 22 Sider.

Selvejergaardmand Peder Jensen Holtets Slægt. Af Ths. Holt. Hjøring 1934. 8vo. 158 Sider.

Adslev-Slægten. Slægts-Aarbog 1934. 2. Tillæg til Slægtsbog for Efterkommere af Gaardejer Peder Jensen og Hustru Margrethe Rasmusdatter af Adslev. Redigeret af Thøger Jensen og N. P. Østergaard. (Trykt som Manuskript.) Skanderborg 1934. 8vo. 48 Sider.

Efterskrift til Bogen om Slægten Jensenius (af Chr. Jensenius og Herluf Jensenius). [Kbh. 1934.] 8vo. 4 Sider, indeholdende Rettelser og Tilføjelser til den i 1933 udgivne Stamtavle.

E. Juul Hansen: Billedhuggeren Jens Adolf Jerichau's Slægt. (Særtryk af »Personhistorisk Tidsskrift« 9. Række, 6. Bind, 3.—4. Hæfte.) Kbh. 1934. 8vo. 6 Sider.

Anders Nielsen Kaee: Barndoms minder fra Midten af forrige Aarhundrede 1847—1934. Hans Sønner lod denne Bog trykke i Aaret 1934. (Vejle.) 8vo. Side 40: Om Slægten fra Toustrup.

Till släkten Kierkegaards historia. Några anteckningar om dess svenska förbindelser. Av Bengt Hildebrand. Särtryck ur Personhistorisk Tidsskrift 1933. Stockholm 1934. 8vo. Side 91—111.

William Kierkegaard. Træk af min Slægts og mit Livs Historie. (Trykt som Manuskript i 6 Eksemplarer.) Kbh. 1934. 8vo. Side 7—45: Slægten Henckel. Side 46—66: Slægten Kierkegaard.

Typograf Jens Christian Lunds Erindringer. (Udgivet af Georg Nørregaard.) Kbh. 1934. 8vo. Side 116—117: Familieoversigt over de i Bogen omtalte Personer.

Ahnentafel (für Peter Matthiesen, 1821—81, Kaufmann in Hadersleben). [Haderslev 1934.] 8vo. 4 Sider uden Titelblad.

Provst Thomas Christian Møller: Slægtsminder og egne

Oplevelser. Struer 1934. 8vo. Side 7—12: Træk af Slægtens Historie i det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede.

Andet Tillæg til Stamtavler over Slægterne *Olivarius* og de *Fine*. (Udgivet af »Slægten Olivarius' Familielegat«.) Nykøbing F. 1934. 4to. 34 Sider.

Fru Augusta Frederikke *Payngk's* Legat. Slægtsregister over Descendenter af Fru Augusta Frederikke *Payngk*, f. *Petersens* 3 Søstre: 1) *Johanne Marie Seidelin* i hendes Ægteskab med *Distriktslæge Seidelin* i Roskilde. 2) *Caroline Augusta Koch* i hendes Ægteskab med *Gartner Koch* af *Frederiksberg*, og 3) *Frederikke Emilie Freuchen* i Ægteskab med *Provst Freuchen* i *Faxe* ... *Helsingør* [1934]. 4to. 8 Sider.

Til mine Børn. (Udgiver: *Mette Hansen*.) *Jyderup* 1934. 8vo. Side 5—7: Hvad jeg ved om min Slægt. Side 7—9: Hvad jeg ved om *Jer Far's* Slægt. Side 46—47: [Stamtavle: Efterkommere af *Niels Pedersen* (1734—1824)].

Victorinus Pingel. En Livsskildring. Med Noter om hans Fader, *Geologen Christian Pingel* og hans Familie. Af *Victor Madsen*. (= *Danmarks geologiske Undersøgelse*. IV. Række. Bd. 2. Nr. 1.) *Kbh.* 1934. 8vo. Side 73—79: Noter om *Dr. Victorinus Pingels* Fader, *Geologen Christian Pingel* og hans Familie.

Poul Carit Andersen: *Henrik Pontoppidan*. En Biografi og en Bibliografi. *Kbh.* 1934. 8vo. Side 9—14: [Om Slægten *Pontoppidan*].

Mine Børns Forfædre. I. Deres Moders Slægt (Slægten *Quedens*). En Slægtstavle udarbejdet af *A. H. Winge*. *Aarhus* 1934. 8vo. 41 Sider.

Stamtavle over Familien *Riber* fra *Svendborg*. Samlet af *Raadmand, Postmester A. Magius*. *Kbh.* 1934. Fol. 1 Blad.

Peter Hertz: *Maleren L. A. Ring*. *Kbh.* 1934. 4to. Side 11—17: Afstamning.

Familien *Schiøtz*. (Tilegnet mine Forældre *Adolph Johan Frederik Brasch* og *Elisabeth Brasch*, f. *Berthelsen*, paa deres *Guldbryllupsdag*, 1. Januar 1935, af *Gudrun Jacobsen*, f. *Brasch*.) (*Kbh.* 1934.) 8vo. 23 Sider.

Slægten *Schwensen* fra *Aabenraa*. Paa Foranledning af *Direktør Kai S. Schwensen* udarbejdet af *Albert Fabritius*. *Kbh.* 1934. 4to. 241 Sider.

Slægten *Stadel* paa *Morsø*. (Af *Ellen-Maria Møller*. Trykt som Manuskript i 85 Eksemplarer.) *Kbh.* 1934. 8vo. 88 Sider.

Den *Suhrske* Stiftelse 1909—1934. Udgivet af *Den Suhrske Stiftelse* i Anledning af dens 75 Aars Bestaaen. (*Kbh.*) 1934. 4to. Hertil hører to Stamtavler over den *Suhrske* Families ældre og yngre Linie.

E. Juul Hansen: *Kontorchef Victor Sørensen's* Slægt 1864

20. Oktober 1934. (Trykningen bekostet af Købmand Oscar Foght-Sørensen, Frederikssund.) Odense 1934. 4to. 8 Sider.

Slægtregister vedrørende Familien Bendix Th o s t r u p fra Viborg. Et Forarbejde før Anetavlen. Udarbejdet af Chr. Bendix Thostrup. Udgivet af Børnene ved Carlo Bendix Thostrup. Trykt som Manuskript for Familien. Viborg 1934. 8vo. 58 Sider.

Stamtavle over Slægten T u x e n. Udarbejdet af Lehnsbaron H. Berner Schilden Holsten og Genealog Albert Fabritius. Særtryk af Danmarks Adels Aarbog 1934. Kbh. 1934. 8vo. 9 Sider + Billedtillæg.

Licent. med. Johann Valentin Wille (Johannes Valentinus Willius), Læge hos Abrahamstrups (Jægerspris) Ejer Over-Jægermester Vincentz Joachim Hahn i Aarene 1674—1676 samt kgl. dansk Feltmedikus. Af Eiler Høeg. Kbh. 1934. 8vo. Side 13—16: Hans Slægt.

Familien Will u m s e n i Christiania. Med et tillæg om dens danske forbindelser. Ved Wilh. Willumsen. Oslo 1934. 4to. 36 Sider.

Præsten i Ørbæk Rasmus Pedersen W i n t h e r s Beretning om sin Slægt og sit Liv. Udgivet og forsynet med Oplysninger om hans Efterslægt af Axel Kofod. (Omslagstitel: Den Wintherske Slægtebog fra 1755.) Kbh. 1934. 4to. 175 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1932.

Se 9. Række, 6. Bind (54. Aargang) 1933, Side 260.

P. Lassen, Strukstrup: Angelbominder før og efter Verdenskrigen. Kbh. Flensborg 1932. 8vo. Side 7—8: Familien L a s s e n, især denne i Forbindelse med Strukstrup.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1931.

Se 9. Række, 6. Bind (54. Aargang) 1933, Side 258.

De sidste syv Led (200 Aar) af Præsteslægten Sommer fra Præstholm, Gosmer Sogn. Samlede i de sidste fem Aar af Otto Sommer, Sognepræst. Bekostet udgivet af Slægtsmedlemmer. (Slagelse) [1931]. 8vo. 24 Sider.

N. M. Kromann: Sønderho-Slægten T h ø g e r s e n s ældste Led. [Esbjerg ca. 1931.] Fol. 1 Blad.

N. M. Kromann: Fanø-Slægten W a r r e r s ældste Led. Særtryk af Fanø Ugeblad 1930—31 med nogle Tilføjelser. Esbjerg (trykt i Nordby) 1931. 4to. 1 Blad + 8 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1930.

Se 9. Række, 4. Bind (52. Aargang) 1931, Side 267.

Slægten L e m m i n g 1792—1930. (Af E. Dahlberg, cand. jur.) Kbh. (trykt i Kallundborg) 1930. 8vo. 15 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1929.

Se 9. Række, 4. Bind (52. Aargang) 1931, Side 264.

J. P. A a b o e K r i s t e n s e n: Erindringer fra mit Liv. Horsens (1929). 8vo. Side 9 ff.: Min Slægt og min Barndomstid.

Slægten F a s t i n g i Danmark. Ved S. O. Fasting. Kbh. 1929. 8vo. 96 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1917.

Se 7. Række, 3. Bind (39. Aargang) 1918, Side 272.

Das Geschlecht Schwave (S w a v e). Von M. Grube, Stadtbauinspektor in Stettin. Sonderdruck aus der Vierteljahrsschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde des Vereins »Herold«, Berlin, Heft 4, 1917. 8vo. Side 185—193.

SMAA MEDDELELSER.

ET VIDNESBYRD OM FREDERIK DEN STORE 1780.

Blandt de tyske Statsmænd, der i det 18. Aarhundrede stod i den dansk-norske Helstats Tjeneste, er Grev Rochus Friedrich Lynar (1708—1781) en af de mere fremtrædende. Uagtet hans Personlighed og Indsats ikke stod Maal med Bernstorffs, ydede han Landet vigtige diplomatiske Tjenester, bl. a. i Sendelser til Sverige og Rusland; men især er hans Navn knyttet til Syvaarskrigen, da han som Statholder i Oldenburg og Delmenhorst blev tilkaldt for at mægle Fred mellem Frankrig og Hertugen af Cumberland, Kongen af Englands Søn. Resultatet blev den stærkt omtvistede Traktat i Kloster-Zeven (Hannover) i Septbr. 1757, der berøvede Frederik den Store hans eneste Allierede, Hannover. Dog snart efter kom Sejren ved Rossbach og efter den Englands Indtræden som Preussens Forbundsfælle, og dermed var Kloster-Zeven Traktatens Rolle udspillet. Frederik den Store beholdt Grev Lynars Mægling i bitter Erindring og skrev efter hans Død¹: — — »Paa denne Tid [1757] opsnappede man i den preussiske Arme Breve fra Grev Lynar til Grev Reuss; begge disse Mænd tilhørte den Sekt, som man kalder Pietisterne. Grev Lynar skrev til sin Ven om disse Forhandlinger: »Tanken om at afslutte Konventionen var en Himlens Indskydelse. Helligaanden gav mig Kraft til at standse de franske Vaabens Fremskridt, som Josva engang standsede Solen. Den hellige Aand, som holder Verdensaltet i sine Hænder, har betjent sig af mig som sit uværdige Værktøj for at skaane dette lutherske Blod, dette kostbare Menneskeblod, som skulde udgydes.« Frederik den Store slutter med at fastslaa, at Ulykken vilde, at Grev Lynar blev ene om at tildele sig selv Bifald; »vi lader ham blive staaende mellem Josva og Solen for at gaa over til mere interessante Genstande«. —

Kort før Frederik den Femtes Død tog Lynar sin Afsked som Statholder og flyttede til Nederlausitz, hvor han tilbragte de sidste femten Aar af sit Liv paa Stamgaarden Lübbenau, naar han da ikke besøgte Dresden eller Berlin. Det sidste Sted opholdt han sig navnlig i Vintermaanederne; en gift Dat-

¹ Oeuvres de Frederich le Grand IV. Berlin 1847, pag. 143 f.

ter boede i Berlin, og en Svoger var Overhofmarskal hos den preussiske Konge.² Hvem det nedenfor meddelte Brev, der findes i Privateje, er rettet til, er umuligt at afgøre med Sikkerhed; maaske stammer det fra hans Korrespondance med Vennen, Kancelliraad Zachariessen i Oldenburg, en Brevveksling, der fortsattes til Lynars Død.

Brevet viser, at Lynar nærrede en lignende Skepsis overfor Frederik den Stores Livsanskuelser som Kongen i sine Erindringer overfor Grevens:

Monsieur,

Vous avez eu la bonté de me procurer il y a quelques années une piece de drap rouge des Gobelins. Je ne sais si Vous avez encore quelque commissionnaire à Paris. En ce cas là je Vous prie très humblement de me

faire avoir encore une piece de ce même drap, et de me la faire adresser par la voye de Strasbourg et de Leipzig directement à Lübbenau. Je Vous en aurai une obligation infinie, et en payerai incessamment le prix et les fraix, ou Vous l'ordonerez. Je suis depuis quelques jours ici, pour visiter mes parents. J'ai trouvé, qu'on y méne une vie assez tranquile et unie. Le Roi est à Potsdam, entouré de quelques personnes, qui l'amusement. Son humeur n'est pas toujours des meilleures. Les infirmités inséparables de l'age, les approches de l'écroulement d'un vieux édifice, l'incertitude d'un avenir problématique, et les secours impuissants d'une philosophie peu sure, ne sont qu'étranges propres à égayer l'esprit et à tranquiliser l'âme. Si Vous m'honorez d'une réponse, je Vous prie de l'adresser a Lübbenau, et de me croire au reste avec les Sentiments de la plus parfaite consideration,

Monsieur,

Votre très humble et très obéissant Serviteur

à Berlin le 5 de Mars 1780.

Le C.te. de Lynar

Jan Neiiendam.

SPØRGSMÅAL.

DEMUTH.

Hvem var Forældrene til Kristian Frederik Demuth og hans Hustru Kirstine Holm? Han var Godsforvalter paa Fusingø og senere Ejer af Agentoftgaard ved Randers. Ifølge mundtlig Tradition skal han være indvandret fra Holsten omkring 1800. Hvor og hvornaar er han født? En Datter af ham er født paa Agentoftgaard 6/1 1823. Der haves ingen yderligere Oplysninger om ham. Hans Hustrus Far skal have været Sognefoged, men der vides ikke hvor.

Sorø Akademis Bibliotek.

BØRNERIG ADOPTION 1731
OG DENS VIRKNINGER I DANSKE SLÆGTERS
HISTORIE

Af Franz v. Jessen.

Under Titlen »Böhne, vormals Nissen« har den udmærkede Personalhistoriker Fru Hildegard v. Marchtaler paa Grundlag af sine omfattende Samlinger, navnlig vedrørende Hertugdømmernes Embedsslægter, i »Zeitschrift für niedersächsische Familienkunde«, 18. Aargang, Nr. 6 (Hamburg, Juni 1936), offentliggjort en Artikel, som har betydelig Interesse for flere danske Slægter.

Artiklen beretter nemlig om en Række Undersøgelser i det prøjsiske Statsarkiv i Kiel, der har ført til Fremdragning af det Aktstykke, ved hvilket Borgmester i Byen Slesvig Otto Hinrich Böhne 26. Septbr. 1731 sluttede Ægtepagt med Enken efter Købmand i Slesvig Johan Nissen, Augusta Elisabeth, f. Paulsen, og samtidig adopterede hendes tretten levende Børn af første Ægteskab, som herefter antog Adoptivfaderens Navn og nævnes med dette i Kirkebøgerne.

Da denne Artikel bringer Klarhed i et Forhold, som har givet Anledning til megen Forvirring, skal jeg her gøre Rede for dens Resultater, suppleret med Oplysninger fra mine egne Samlinger og de Undersøgelser, Fru v. Marchtaler's værdifulde Arbejde har fremkaldt i vore danske Arkiver.

Otto Hinrich Böhne var Købmand i Slesvig (formentlig Knipplings- og Galanteri-Kræmmer); han blev Raadsherre 1712, udnævntes ved Bestalling, dateret Frederiksberg 3. Februar 1725,¹ til anden Borgmester² og installeredes 9. Marts s. A. i sit Embede af Byens Præsident, Amtmand paa Gottorp, Landraad i Hertugd. Slesvig, Gehejmerraad Wilhelm Moritz v. Busseck, »genandt Münch«.

I Aarene før sin Udnævnelse til Borgmester havde Böhne dre-

¹ Rigsarkivet; Tyske Kancelli, Indl. Afd., Patenter 1724—1725.

² Forgængeren var Andreas Otto Krappe.

vet sin Forretning i Kompagniskab med Johan (Johannes) Nissen, som nævnes med Titlen *Hoffaktor*; herved forstaaes, saavidt jeg har kunnet faa oplyst, en Agent, der gjorde Vare- og Penge-Forretninger for Kronen. Nissen havde, formentlig 1708, ægtet Augusta Elisabeth Paulsen, Datter af Præsten i Ketting paa Als. Der var i dette Ægteskab 14 Børn, hvoraf dog kun 13 levede i 1731. Hoffaktor Johan Nissen døde 1729.

To Aar senere, under 26. Septbr. 1731, adopterede altsaa O. H. Böhne ved en Akt, tiltraadt af begge hans Brødre og hans tre Halvsøstre, samtlige levende Børn i Ægteskabet Nissen-Paulsen og oprettede samtidig Ægtepagt med Enken Augusta Elisabeth Nissen.³ I det nye Ægteskab, som sluttedes 30. Novbr. s. A. i Slesvigs St. Michaëlis, fødtes ingen Børn. Böhne, hvis Fødselsaar ikke er oplyst, døde 1737 og blev begravet 25. Septbr. s. A. paa Kirkegaarden til den Del af Slesvig By, der hedder Frederiksberg; hans Enke døde 10 Aar senere og blev begravet 15. Marts 1747 i Slesvigs St. Michaëlis.

Det fremgaar ikke af Adoptions-Akten, hvilke Motiver Borgmester Böhne har haft til at foretage det usædvanlige Skridt, som legaliseredes i September 1731. Meget synes at tyde paa, at de 13 Børn, hvoraf iøvrigt de tre ældste ved Adoptionen allerede var myndige, er gaaet ind til et velstillet Hjem, som nød Anseelse i den lille Embedsby ved Slien.⁴ Om disse Børn berettes nu følgende:

1. *Johan*, døbt i Slesvig St. Michaëlis 3. Decbr. 1709. Da Adoptionen fandt Sted, studerede han Retsvidenskab i Jena; han blev senere Landsretsnotar og Justitsraad og ejede fra 1750 til 1771 Godset Möhlhorst. Han ægtede *Maria Christina Bohl* fra Cosel, døde barnløs 1776, begr. 2. Juni s. A. i Domkirken i Slesvig, hvor Enken (d. 1797) i 1783 havde erhvervet et Gravsted og ladet det smykke med et Epitafium, hvoraf endnu det Böhne'ske Vaaben eller Bomærke er bevaret.

2. *Maria Charlotte Amalie*, f. i Slesvig 14. Maj 1711, d. 26. Maj 1762. Hun ægtede 25. April 1738 kgl. dansk Major i Ingeniørkorpset, Bygmester i Slesvig, *Otto Johann Müller*, f. 12. Decbr. 1692, d. 26. Maj 1762. — Om den i dette Ægteskab 7. Juli 1739 fødte Datter *Anna Elisabeth* vil der blive talt nedenfor.

3. *Elsabe Catharina*, gift Decbr. 1732 med *Chri-*

³ Fru v. Marchtaler oplyser, at Aktstykket i Statsarkivet i Kiel er registreret under Littra A. XVIII, Nr. 5602.

⁴ Smlgn. »Biographiske Meddelelser om Geheime-Stats og Justitsminister Poul Christian Stemann. Efter Foredrag af Geheimekonferensraad M. Rosenørn, meddelt ved Arkivsekretær G. L. Grove« : Personalhist. Tidsskrift 3, VI, (1897). 1—52.

stian Frederik Müller, som ved Adoptionen var hendes Kurator.

4. Anna Margretha, gift 18. Juli 1741 (Slesvig St. Michaëlis) med Overlandsretsadvokat i Slesvig Anton Hinrich Krapp.

5. Otto Hinrich,⁵ dbt. Slesv. St. Mich. 26. Maj 1715. Han blev Amtsforvalter i Tønder. Om hans Ægteskab giver Fru v. Marchtaler ingen Oplysning, men noterer, at han efterlod sig 2 Sønner og 1 Datter. Han døde 1771, begr. 1. Aug. s. A. i Domkirken i Slesvig.

6. Ulrica Antonetta. Om hende vil der blive talt nærmere nedenfor.

7. Carol Fridrich, dbt. Slesv. St. Mich. 13. Okt. 1717, d. efter 1731. »Videre Skæbne ukendt«.

8. Augusta Elisabeth. Hun ægtede 28. Novbr. 1749 paa Möhlhorst Etatsraad Thomsen.⁶

9. Friederica Amalia. Gift 1746 med Ærkediakon i Slesvig Joachim Hinrich Hamelow. Hun maa være død før 1754, da han indgik nyt Ægteskab.

[10. Friedrich Wilhelm (Tvilling med Nr. 11), dbt. Slesvig St. Mich. 27. Jan. 1722, d. ca. 9 Aar gl., før Adoptionen.]

11. Sophia Magdalena, dbt. Slesv. St. Mich. 27. Jan. 1722. Gift m. Regimentskvartermester Iderich Oesau. Død 1797, begr. Slesv. St. Mich. 3. Okt. s. A.

12. Anna Elisabeth, dbt. Slesv. St. Mich. 15. Marts 1724. Hun levede ved Adoptionen i 1731; Dødsaar ukendt.

13. Anna Christina. Gift (formentlig i Decbr.) 1752 m. Etatsraad, Amtsforvalter i Løgumkloster Denis Lucas. Død 1806, 96 Aar gl., i Løgumkloster.

14. Georg Christian, f. i Slesvig 1730, efter Faderens Død, d. 1745, begr. Slesv. St. Mich. 2. Febr. s. A.

Den under Nr. 6 nævnte Datter, Ulrica Antonetta, ægtede 4. August 1744 i Slesv. St. Mich. Johan Fredrik Wilhelm von Jessen,⁷ senere Etatsraad og Kommitteret i den Gren af Statens Finansstyrelse, som fra 1751 bar Navnet: General-Told-

⁵ Sandsynligvis opkaldt efter Faderens Principal, henholdsvis Kompagnon O. H. Böhne.

⁶ Det er ikke lykkedes mig ved Gennemgang i Rigsarkivet af T. K. I. A. Patenter for Aarene o. 1749 at finde Oplysninger om denne Personlighed.

⁷ F. i Altona 14. Sept. 1709, d. paa sin Fødselsdag 1768 i Kbhvn. Smlgn. Danmarks Adels Aarvog 1937 (Stamtavle over Slægten von Jessen). Franz v. Jessen: »Ein Zweig der Familie von Jessen in Ditmarschen« i »Jahrbuch des Vereins für Ditmarscher Landeskunde« 1932. Aage Friis: Bernstorffske Papiere, Bind I, S. 523, 530, 566, 579 og 580.

kamret og Kommerce-Kollegiet. I dette Ægteskab blev hun Moder til følgende Børn:

1. **Johan Christian von Jessen**, f. 9. Decbr. 1745 i Kbhvn. (Petri), d. 19. Marts 1801 i Haderslev. Herredsfoged i Haderslev, Kancelliraad, udn. til Landfoged i Husum faa Uger inden sin Død. I sit andet Ægteskab med **Helena Landrup** (Landerup), dbt. 17. Novbr. 1751, d. 2. Febr. 1789, havde han Sønnen **Mathias Reinhold v. Jessen** (19. Novbr. 1780—1. Aug. 1853), fra hvem den nulevende Gren af Familjen von Jessen nedstammer.

2. **Augusta Amalie**, f. 4. Septb. 1747, d. 11. Septb. 1821, gift 5. Okt. 1764 (Petri) m. Professor, kgl. Historiograf, Overbibliotekar ved Store kgl. Bibl. **Johan Heinrich Schlegel** (1726—1780).

3. **Friedericca Wilhelmina**, f. 9. Marts 1749 i Kbhvn. (Petri), d. 12. Febr. 1817 smst., gift 21. Febr. 1772 i Kbhvn. (Petri) m. (senere) Generalpostdirektør **Johan Carl Frederik Hellfried** (1739—1810).

4. **Charlotte Reinholdine**, f. 15. Septb. 1750 i Kbhvn. (Petri), d. 28. April 1784 smst., gift 21. Febr. 1772 (samme Dag som den ovenn. ældre Søster) m. (senere) Biskop over Thronhjem Stift **Johan Christian Schönheyder** (1742—1803).

Saaledes blev **Ulrica Antonetta von Jessen**, f. Nissen, adopteret Böhne, Stammoder til flere vidtforgrene Slægter, som endnu blomstrer. Men om hendes Identitet har der indtil Fru v. Marchtaler's Offentliggørelse vitterlig hersket almindelig Usikkerhed. I Familjen v. Jessen opbevares et meget smukt Portræt af hende som ældre (Rødkridt-Tegning, tydelig paavirket af det XVIII. Aarhundredes franske Kunst); det bærer paa Bagsiden Paategningen: **Ulrikka Antoinette v. Bohnen zu Grawenstein**. I de med stor Omhu af Sognepræst Aage Dahl i Egen (Als) foretagne Undersøgelser vedr. sønderjydske Præsteslægter har han, efter hvad han godhedsfuldt har meddelt mig, i Haderslev Kirkebog fundet en Optegnelse, der nævner hende som »U. A. Böhme, Datter af Sekretær Böhme og Søster til Præsten i Oksenvad og Jels M. P. Böhme« — helt fantastiske Oplysninger.⁸ Da Artiklen om J. C. Hellfried skulde skrives til Bind X af den nye Udgave af »Dansk biografisk Leksikon«, viste det sig, at hun ved Hellfried's Bryllup med Datteren **Friedericca Wilhelmine** i Petri Kirkebog stod opført

⁸ Efter en af Landsarkivet i Aabenraa paa min Anmodning foretagen Undersøgelse var Sognepræsten i Oksenvad og Jels **Matthias Christian Böhme** født i Sønderborg 12. Septbr. 1727 som Søn af Sekretær hos Amtmanden smst., **Chr. Ehrenfried B.**; han havde 6 Søkende, født i Tidsrummet 1718—1729; ingen af dem hed **Ulrica Antonette**.

som »Agnete«, uden Efternavn. I Artiklen J. H. Schlegel i Bricka's D. biogr. Lex. nævnes hun som: »Ulrica Antoinette, f. Bøhn«, medens i Artiklen Chr. Ludv. v. Stemann (1730—1813) den ovenfor under Nr. 2 nævnte Søsterdatter Anna Elisabeth, Stemann's første Hustru, opføres som Datter af Major Ole Johan Müller og »Marie Charlotte Amalie, f. Nissen«. Det hedder da ogsaa i M. Rosenørn's ovenf. anførte Foredrag, at da Stemann i 1759 ledsagede Kongen paa en Rejse i Hertugdømmerne, blev han forlovet med den 20-aarige Augusta Elisabeth Müller, Datter af Major, Bygmester i Hertugd. Slesvig Otto Johan M. »og Marie Charlotte Nissen«. »Hun hørte til en stor slesvigsk Familie, og en Søster var gift med den i 1754 nobiliterede Justitsraad Joh. Fred. Vilh. v. Jessen, hvis meget smukke Datter Augusta Amalie i 1764 ægtede Professor Joh. Heinr. Schlegel«.

Denne Forvirring er nu med Fru v. Marchtaler's Redegørelse bleven hævet.

Oplysningerne om Ulrica Antonette von Jessen kan iøvrigt suppleres med følgende:

Gehejmekonferensraad M. Rosenørn udtaler (anførte Sted) den Formodning, at det skyldes Forbindelsen mellem Familjerne von Jessen og Müller, at Chr. Ludv. Stemann, der 11. Juni 1762 ægtede Augusta Elisabeth M., Etatsraadinde v. Jessen's Søsterdatter, blev Meddirektør ved Fabrikstilsynet under General-Toldkamret og Kommerce-Kollegiet, hvori han allerede 11. Febr. 1763 udnævntes til »virkelig Committeret«. Kort efter at Sønnen Poul Christian var bleven født (14. April 1764), maatte Moderen rejse til sin Moder i Slesvig, og »Drengen blev da overgivet Mosteren, Etatsraadinde v. Jessen, der til Amme antog en tysk Soldaterkone Charlotte, som senere blev Marketenderske i Castellet«. Noget senere paa Aaret optog Chr. Ludv. Stemann i sit Hus Svigermoderen, og hun forblev hos ham til sin Død 21. Novbr. 1771.

Imidlertid var Etatsraad Joh. Fred. Wilh. v. Jessen død 14. Septbr. 1768, og Chr. Ludv. Stemann »blev hans Efterfølger paa samtlige Poster, han havde beklædt«. Da nu Stemann 7. Jan. 1776 mistede sin Hustru, der kun blev godt 36 Aar, og da Ulrica Antonetta v. Jessen's egne tre Døtre alle var gifte og hjemfarne, fulgte hun sin Søn Johan Christian, da han s. A. fra sin Stilling i Tyske Kancelli blev forflyttet til Haderslev, først som Tingsskriver, senere som Herredsfoged. Under hendes Ophold i Haderslev førte Chr. Ludv. v. Stemann's Løbebane dem atter sammen, idet Stemann 19. April 1784 — fem Dage efter det dramatiske Statsraadsmøde, hvori Kronprins Frederik havde forkyndt ham hans Afskedigelse som Statsminister — var bleven udnævnt til Amtmand i Haderslev.

Fire Aar senere, 4. April 1788, døde Ulrica Antonette von Jessen i denne By. Efter hvad Landsarkivet i Aabenraa godhedsfuldt har meddelt mig, blev ved denne Lejlighed i Kirkebogen indført, at hun var »Datter af afd. N. Nissen i Slesvig og afd. N. født Paulsen i N.«, og hendes Alder opgives til 71 Aar, 7 Maaneder og 7 Dage; herefter skulde hun altsaa være født i Slesvig i August 1716.

Indførslen i Haderslev Kirkebog viser, at til det sidste har der, selv blandt hendes nærmeste, hersket Uklarhed om hendes Herkomst. Her er tillige udsløttet hvert Spor af den Velgærning, Borgmester Otto Hinrich Böhne i Slesvig øvede, da han ved sit Ægteskab med Johan Nissen's Enke adopterede alle hendes tretten Børn og skænkede dem sit Navn.

ANGAAENDE DEN SAAKALDTE RANGADEL

Af *Rich. Høeg Brask.*

I Kong Christian den Femtes Forordning om Rangen af 11. Februar 1693 var optaget følgende Bestemmelse:

»De Personer, som betiene, eller have betient, nogen udi de trende første Classer specificerede Charger, hvad Herkomst de og kand være af, hvad heller de ere Voris fødte Undersaatter eller Fremmede, skulle for sig, deres Qvinder, Ægte Børn og Afkom, til ævig Tid nyde, den eene som den anden, lige Privilegier, Ære, Værdigheder og prærogativer, enten de af Kongerne med Skiold og Vaaben ere benaadede eller ei — —«

Sex Aar efter 5: den 11. Februar 1699 — disse Rangforordninger dateredes ligesom Privilegierne for de kongelige Betiente stedse paa Aarsdagen for Stormen paa Kjøbenhavn — udstedte Christian den Femte til Afløsning af 1693-Forordningen en ny Rangforordning, hvori er optaget en tilsvarende Bestemmelse som den ovenfor citerede, men dog betydelig klarere, idet der efter Ordene »til ævig Tid« er indskudt: »være og holdes for ældgamle Adel, og den ene som den anden nyde lige Privilegier« o. s. v.

Endelig har Kong Frederik den Fjerdes Rangforordning af 11. Februar 1717 ganske den samme Bestemmelse som Fdg. 1699.

Den 12. October 1730 døde Frederik den Fjerde, og hans Søn Christian den Sjette besteg Tronen. Denne, der i saa mange Forhold reagerede mod Faderen og hans Bestemmelser, foretog ogsaa en Ændring i det for hine Tider saa vigtige Rangforhold. Han ventede ikke til en 11. Februar, men udstedte allerede under 13. December 1730 5: 2 Maaneder efter Tronbestigelsen en ny Rangforordning, og i denne Forordning er hin Bestemmelse fuldstændig udeladt. I de senere Kongers Rangforordninger er den ikke genoptaget.

Man skulde herefter mene, at de Personer, der mellem 11. Februar 1693 eller i hvert Fald 11. Februar 1699 og 13. December 1730 havde erholdt Rang i en af de tre første Rangklasser, dermed havde erhvervet Adelsrettigheder for sig og Descendens (dette sidste naturligvis forstaaet i indskrænket Betydning, saaledes at de

fra Kvinder stammende Linier ikke i denne Henseende indbefattes herunder), medens saadan Erhvervelse ikke fandt Sted for dem, som fra sidstnævnte Tidspunkt erholdt saadan Rang. Dette sidste er utvivlsomt, men derimod ikke det første. Ørsted har i en Afhandling i Juridisk Arkiv, No. 23, Kiøbenhavn, 1810, S. 208 ff., betitlet: »Om de Rangpersoner tilkommende adelige Rettigheder, med Hensyn til den nyeste Lovgivning«, hvilken Afhandling forøvrigt — lidt forkortet — er optrykt i samme Forfatters Arkiv for Retsvidenskaben og dens Anvendelse, Sjette Deel, Kjøbenhavn 1831, S. 285 ff., se herved Noten pr. 285, bl. a. berørt det antydede Spørgsmaal. Han siger her (henholdsvis pr. 219 og pg. 291), at man tidligere som et Axiom har antaget, at hvad de trede førstnævnte Rangforordninger (ligesom Privilegierne af 11. Febr. 1679) bestemte om adelige Rettigheder for Rangpersoners Børn, ophører derved, at det ei blev gjentaget i Fdg. 1730, men at dette Axiom er blevet rokket i de senere Aar (altsaa før 1810). Ved en Lejlighed, som Ø. ikke er beføjet til at nævne eller betegne, blev der talt kraftigt til Fordel for hine Privilegiers Gyldighed (hvortil Ø. sigter, har jeg trods Gennemlæsning af samtlige Akter i Lensarkivet, hvorom der kunde være Tale, og Undersøgelser i Rigsarkivet ikke kunnet bringe paa det rene). Under Henviisning til tidligere Udtalelser i Supplement til Nørregaards System gentager han sit Hovedargument for den vedvarende Gyldighed, nl. at Fdg. af 1730 (og den senere Fdg. af 1746) »blot forkynde og indeholde en forandret Rangfølge, uden at bestemme det mindste angaaende Rangs juridiske Virkninger, i Hensyn til hvilke de desaaarsag, efter mit Skjøn, maatte antages at have ladet det blive ved de forhen trufne Bestemmelser, som de paa ingen Maade erklærede for ophævede.«

Med al skyldig Respekt for Ørsted, maa man dog formentlig hævde, at han svæver i en Vildfarelse, der synes grundet i, at han ikke har — og vel ej heller har kunnet — undersøge samtlige Adels-Sager (bevilgede og afslaaede) efter 1730. Ved en Undersøgelse af Sagerne angaaende de første af Christian den Sjette nobiliterede Personer viser det sig nemlig, at det er de højeste borgerlig fødte Embedsmænd i Danske Cancelli, som opnaar denne Ophøjelse. Den allerførste er endda den, som ex professo havde med Lehnssager — derunder Adels-sager — at gøre, nl. Niels Slanges (ifølge daværende Statskalender: Lehnsecretair). Dette maatte dog allerede forekomme paafaldende, navnlig da det af Slanges Nobiliterings Brev, dateret 6. April 1731, fremgaar, at han var »Conferents-, Etats-, Justits- og Cancellie Raad« foruden »Assessor udj Cancelliet og Cancellie Secreterer«, og derfor ifølge Fdg. 1717, da han som Conferentsraad havde Rang i 2. Klasse Nr. 15, maatte antages at besidde de ovennævnte adelige Rettigheder. Imidlertid kan det paa Grund af Udtrykkene i Slanges Brev: »— — stad-

fæste udj alle de Friiheder, Privilegier, Prærogativer, Ære og Værdigheder, som hand sig efter Loven og allernaadigst udgangne Forordninger (saa vel i Conceptet som i Registranten staar fejlagtig »Forandringer«(!)) udj bemelte hans Tieniste forhvervet haver — —« mulig siges, at det her ikke har drejet sig om en egentlig Nobilitering; men til Gengæld er det samme Dag for en af Kongens betroede Mænd, Geheime Expeditions Sekretær Neve udstedte Nobilitations Dokument ganske klart; skjøndt Etatsraad under Frederik den Fjerde og dermed i 3. Klasse Nr. 2 ophøjes han i Adelsstanden. Neves Ansøgning, som ligger ved Sagen, henviser til hans Etatsraads Værdighed. Begge Concepter er forøvrigt skrevet med Slanges Haand. Imidlertid har det ikke været muligt trods Undersøgelser saa vel i Lehnsarkiv som i Rigsarkiv af Dokumenter fra Christian den Sjettes Tid, derunder ogsaa denne Konges Breve til hans Yndling, den senere Over Sekretær i Cancelliet, Lensgreve I. L. Holstein-Ledreborg, at faa konstateret, hvad der har været Hensigten med Udeladelsen af den paagældende Bestemmelse i Fdg. 1730. Men ved Undersøgelser af Dokumenter fra den efterfølgende Konge, Frederik den Femte, synes der at komme Klarhed over Forholdet.

Det fremgaar saaledes af Sagen om Justitsraad Johan Friedrich Wilhelm Jessens Nobilitering, som fandt Sted d. 13. Sept. 1754, at han, skjøndt »hans Forfader (?) — — — har i Høystsalig Kong Christian den 5tes Regierings Tiid været virkelige Etats Raad«, er bleven afdisputeret sit Adelskab, navnlig da en Broder har faaet Adelsbrev under Christian den Sjette. Der udstedes da som nævnt et Nobiliterings Brev for ham, hvori der vel henvises til de Rettigheder, som Forfædrene har haft, men tilige paaberaabes »den Troeskab og Tieneste, hand Os selv beviist haver«, hvilket sidste turde være overflødigt, hvis han havde Adelsretten.

Og afgørende er formentlig, hvad der kan uddrages af Sagen om Brødrene Wilsters Optagelse i den danske Adelsstand.

Den ene af disse Brødre: Generallicutenant Johann von Wilster indsendte d. 15. Januar 1754 til Oversekretæren i Cancelliet, Christian den Sjettes ovennævnte Ven Lensgreve I. L. Holstein-Ledreborg, en til Kongen stilet Memorial, hvori han henviste til, at han vel ifølge Rangforordningen af 1717 holdt sig berettiget til Adelsstand for sig og Descendenter, men da dette kunde gaa i Forglemmelse, eftersom intet særligt Patent var udstedt, ansøgte han om et »Confirmations-Decret«. Men han fik under 8. Marts 1754 det Svar fra Over-Sekretæren, at Sagen var refereret for Hans Majestæt, som gerne vilde imødekomme ham; der maatte dog, da ovennævnte Rangforordning ved Christian den Sjettes Tronbestigelse, som Oversekretæren udtrykker sig, »quoad hanc clausulam

(ó: med Hensyn til denne Bestemmelse) gantzlich ist aufgehoben und revocirt, zugleich aber verordnet worden, dass alle in den drey ersten Classen specificirte Personen, welche in Folge gemeldter Rang-Verordnung für Nobiles passiren wolten nach geschehener allerunterthänigsten Ansuchung ein besonderes Nobilitations-Patent zu nehmen hätten, wiedrigensfalls ihnen und ihren Descendenten kein Adel solte zugestanden werden.« General Wilster synes at blive fornærmet herover, men bed dog i det sure Æble, og der blev da under 31. October 1755 i det latinske Sprog udfærdiget et Patent (»litterae receptitiae«), hvorved han og hans Broder Oberst C a r l Wilster optoges i den danske Adelsstand.

Dette uforkastelige Vidnesbyrd om Forstaaelsen af, hvad der havde været den enevældige Konge Christian den Sjettes Mening med Ændringen af 1730, et Vidnesbyrd, som først er fremdraget af afd. Arkivar Thiset i Fortalen til Danmarks Adels Aarbog for 1888, synes mig at tage Grundlaget bort fra den af Ørsted forfægtede Anskuelse. Oversekretærens Brev stemmer ogsaa godt med, at de høje Kancelliembedsmænd skyndte sig i 1731 med at faa Patenter udstedte for sig og Descendens.

Endvidere kan oplyses, at en Overkrigskommissær E l y i 1783 ansøgte om at faa sit Adelsskab confirmeret, idet han paaberaabte sig, at hans Farfader i sin Tid var Generalmajor i dansk Tjeneste og følgelig hans Børn og Afkom efter Fdg. af 11.—2.—1717 skulde være og holdes for gammel Adel. I Forestillingen til Kongen affærdiges dette dog tørt saaledes: »Da adskillige, som paa Grund af bemeldte Forordning har formeent sig at burde ansees som Adel, ikke saadant er blevet tilstaaet, men siden ved Patent nobiliteret, saa indstilles — —« (at han optages i Adelsstanden).

I Henhold til det foranførte maa jeg holde for, at den Adelsret, som Rangspersoner af de 3 første Rangklasser før 1730 maatte have erhvervet for sig og Descendens, bør, forsaavidt de ikke umiddelbart efter 1730 efter Ansøgning har erholdt Stadfæstelse paa den (jf. f. Ex. Slange og Formen for hans Patent), anses for bortfalden, saa at det har været en ren Naadessag, naar der senere efter Ansøgning er udfærdiget Adels-Patent for saadanne Personer eller Efterkommere af dem.

Det skal endnu ikke lades ubemærket, at Ørsted i en Forestilling til Kong Christian den Ottende af 25.—3.—1840 om Kammerjunker M y l i u s ' s Adelsskab egenhændig har tilføjet, at de Bestemmelser, som de ældre Rangforordninger indeholdt om Adelsrettigheder for den hele Descendens af dem, der havde beklædt Charger i de tre første Rangklasser bortfaldt for Fremtiden ved Fdg. 13. Decb. 1730.

Sluttelig skal jeg tilføje, at efter Emanationen af Kgl. Res. af 17.—10.—1888, hvorefter der ved »dansk Adel« (til Indskrivning i Vallø Stift) alene forstaas »saadanne Personer, hvis Egenskab af adelig beroer paa, at de enten henhøre til de gamle danske Adels-slægter, eller at de eller nogen af deres agnatiske Ascendenter af den danske Konge enten ere adlede eller af Allerhøjstamme have modtaget et Adels-Naturalisations- eller Anerkjendelsespatent eller ere forundte et Vaabendiplom eller Vaabenbrev« har Spørgsmaalet tabt enhver praktisk Interesse, idet der ikke synes at kunne blive Tale om nutildags ved en Naadesakt at afhjælpe den Forsømmelse, hvori en forlængst afdød har gjort sig skyldig.

DIE DÄNISCHEN OFFIZIERE IN RUSSLANDS HEER UND FLOTTE UNTER KATHARINA II.

Von *Erik Amburger*

Vor über fünfzig Jahren hat Ludwig Daae eine Übersicht der Norweger und Dänen gegeben, die sich im 18. Jahrhundert in Russland ausgezeichnet haben.¹⁾ Es beschränkte sich im Allgemeinen auf Armee und Flotte, aber hier ist seine Zusammenstellung bahnbrechend geworden. Sie hat auch die erste Anregung zu dieser Untersuchung gegeben, in der wieder nur ein Teil jenes Themas behandelt wird.²⁾

Im 18. Jahrhundert fand das Institut der ausländischen Volontäre auch in der russischen Armee Eingang. Schon lange waren die Türkenkriege das ideale Betätigungsfeld für solche Gäste, die meist aus Abenteuerlust und Freude am Kriegshandwerk, aber auch aus Lerngier und bisweilen geradezu im Auftrag ihres angestammten Herrschers ihre Fähigkeiten für fremde Waffen einsetzten. Den Kampf gegen die Ungläubigen umgab auch jetzt noch eine Nimbus alten Heldentums, wenn auch die Tage der Befreiung Wiens mit ihrer Kreuzzugsstimmung weit zurücklagen. Schickten die unbeteiligten Herrscher ihre Offiziere gegen die Türken, so liefen sie nicht so leicht Gefahr, sie in Kürze wieder zurückrufen zu müssen, denn eine Kursänderung ihrer Politik spielte hier keine

1) Norsk Hist. Tidskr. 2. IV (1884), 407—485.

2) Eine grössere Darstellung über die Dänen in Russland behalte ich mir vor. Nächst Daae verdanke ich besonders viel Dr. Louis Bobé und seiner Ausgabe der Reventlow-Papiere, in der die meisten hier behandelten Offiziere erwähnt werden. Dann aber gebührt mein Dank dem dänischen Reichsarchiv und dessen Beamten, vor allem Herrn S. Marquard, der mir sogar seine privaten Sammlungen über dänische Marineoffiziere auf das Zuvorkommendste zur Verfügung gestellt hat und mich sein neuestes, mit T. A. Topsøe-Jensen herausgegebenes Werk über dieselben noch in den Korrekturbogen benutzen liess.

Als Abkürzungen werden benutzt werden: R. A. K. — Reichsarchiv Kopenhagen; T. K. U. A. — Tyske Kancelli Udenrigsk Afdeling; Dpt. f. U. A. — Departement for Udenrigs Affairer; R. A. S. — Reichsarchiv Stockholm; C. A. M. — Zentralarchiv Moskau (nach Photokopien in Stockholm); St. Pbg. Ztg. — St. Petersburgische Zeitung; Dep. — Depesche.

Rolle: die Türkei lag noch zu weit ausserhalb des europäischen Staatensystems mit dessen ständigem Frontwechsel. Peter der Grosse hatte Ausländer in Menge ins Land gezogen, auch ins Heer und besonders in die Flotte, aber er hatte immer darauf gehalten, die Fremden dauernd zu fesseln oder doch ihre Dienste durch Kontrakt wenigstens für ein paar Jahre zu binden. Zu lernen gab es in Russland noch nicht viel, und der grosse Brand des Spanischen Erbfolgekriegs bot den Volontären ruhmreichere Schlachtfelder. So ist das Auftreten ausländischer Volontäre erstmalig für den Türkenkrieg der Kaiserin Anna (1737—39) bekannt. Dänische Offiziere hatten sich 1737 zum kaiserlichen Heer nach Ungarn begeben. Mit Auszeichnung erwähnt wird Kapitän Andreas Hauch, der spätere General. Rittmeister Friedrich Gerhard v. Suckow versorgte seine Vorgesetzten in Kopenhagen mit Berichten. Zwei Jahre später wird Oberst Jobst Konrad Römeling genannt.³⁾ Gleichzeitig aber hatten sich ebenfalls Dänen dem Verbündeten des Kaisers, Russland, zur Verfügung gestellt, wohin sie wohl vor allem der Kriegsruhm des Feldherrn Münnich lockte und wo bereits eine Reihe ehemaliger dänischer Offiziere ständigen Dienst genommen hatten. Erst wurde im Mai 1737 Kapitän v. d. Osten als Premiermajor, dann im Dezember Leutnant v. Raben als Kapitän angenommen.⁴⁾ Es folgte noch der Rittmeister Gustav Adolf Guldener (Guldener).⁵⁾ Sie brachten alle ein königliches Empfehlungsschreiben mit. Den Feldzug 1739 hat in der Armee Münnichs dann der schon erwähnte, inzwischen zum Generaladjutanten ernannte Suckow mitgemacht, von dem für die Monate August und September fünf ausführliche Relationen aus der Walachei aufbewahrt werden.⁶⁾ Als Guldener Ende 1739 den Befehl erhielt, mit zwei Regimentern nach Petersburg zu marschieren, erwähnt der Gesandte Bachoff schon voller Sorge, der Offizier habe nur Erlaubnis, gegen Türken und Tataren zu fechten.⁷⁾ Bachoff sah wohl schon den Krieg gegen Schweden nahen, der dann aber noch

³⁾ R. A. K., Krigskancelliet: Relationer fra Officerer i Udlandet: Suckow.

⁴⁾ R. A. K., T. K. U. A. Relationes aus Russland de annis 1737 u. 1738: Bachoff 4. 5. 1737, 7./18. 5., undat. (Juli), 29. 11./10. 12.; Osten an den König 25. 5. 1737. Bantysch-Kamenskij, Russlands auswärtige Beziehungen bis 1800 (russ.), Bd. I, S. 270.

⁵⁾ Ebenda, Relationer fr. Off. i Udl.: Guldener an Lövenörn, Moskau 9. 12. 1739.

⁶⁾ Ebenda: Relation von dem General Adjutanten Suckow aus dem Feldlager in der türkischen Wallachey 3 Meylen von Chotzim den 11./22. Augusti 1739. 2) den 19./30. Augusti. 3) Continuation 4. Sept./24. Aug. 4) 5./16. Sept. aus Jassy. 5) den 14./25. Sept. — Suckow an Lövenörn, Rasche in der Ukraine 3./14. 12. 1740.

⁷⁾ Ebenda: Bachoff an Lövenörn 27. 11./8. 12. 1739.

zwei Jahre auf sich warten liess. Im Jahre 1742 treffen wir in Finnland wieder A. Hauch, aber nicht auf russischer Seite, sondern auf schwedischer. Von ihm sind eine Reihe von Briefen, darunter 24 aus Finnland, erhalten.⁸⁾

Im Siebenjährigen Krieg haben dänische Offiziere im preussischen, französischen und russischen Heer gestanden, jedoch alle nach Aufnahme in den Dienst des betreffenden Landes. Auf russischer Seite focht mit Auszeichnung unter Rumjanzew der verabschiedete dänische Premierleutnant R ö d e r, der schon 1753 nach Russland gegangen war. Er verliess es 1762, um nicht gegen sein Vaterland kämpfen zu müssen.⁹⁾

Unter Katharina II. setzte der grosse Zustrom der Glücksritter nach dem Osten mit neuer Stärke ein. Je lauter der Ruhm der Kaiserin durch Europa klang, desto verlockender erschien der Dienst in ihrem Reich. Als dann 1768, recht ungelegen für die in Polen beschäftigten Russen, die Pforte den Krieg erklärte, bot sich für tatendurstige Männer ein glänzendes Feld. Aus allen Ländern eilten einzelne Volontäre unter die russischen Fahnen. Im Laufe des Krieges werden allein in der Armee Engländer, Franzosen, Niederländer, Sardinier und unter den Deutschen ein Österreicher, zwei Deutschordensritter, vier Ansbacher und noch andere genannt. Mehrere Schweden traten förmlich in russischen Dienst über, was durch die besonderen politischen Verhältnisse ihrer Heimat bedingt war. Friedrich der Grosse wählte bereits im Januar 1769 selbst sechs seiner Offiziere aus, darunter einen Prinzen von Anhalt-Dessau.¹⁰⁾ Zum folgenden Feldzug entsandte er sechs andere, darunter seinen Neffen, Prinz Wilhelm Adolf von Braunschweig, der im russischen Feldlager starb, und einen ihm beigegebenen braunschweigischen Offizier.¹¹⁾ Zwei aus dieser zweiten Gruppe finden wir auch 1772 wieder im Felde.¹²⁾

Kurz nach den Preussen wurden der russischen Regierung eine Reihe Dänen angemeldet. In einer Note an den Grafen Panin empfahl B e r n s t o r f f dieselben und bat um die Vergünstigung, sie möchten nach ihrem Rang eingestellt und verwendet werden. Der russische Minister konnte alsbald die Gewährung dieser Bitte mitteilen: die Kaiserin nehme zwar alle von befreundeten Höfen empfohlenen Offiziere an, werde aber den Dänen eine Vorzugsstellung einräumen.¹³⁾ Zu Hause behielten die Auserwählten Rang

⁸⁾ Ebenda: Hauch.

⁹⁾ C. A. M.: Filosofov an Panin 14./25. 3. 1769.

¹⁰⁾ Polit. Correspondenz Friedrichs d. Grossen Bd. 28, S. 74, 110.

¹¹⁾ Ebenda Bd. 29, S. 373, 397.

¹²⁾ Ebenda Bd. 31, S. 707.

¹³⁾ Bernstorff, Correspondance ministérielle Bd. II, S. 368. R. A. K., T. K. U. A., Russland B 97, Scheel 1769: Panin an Bernstorff, März 1769.

und Gage. General Hauch, der schon zweimal erwähnt wurde, übersandte schon am 10. März Bernstorff eine Liste, wobei er besonders Kapitän Stricker empfahl, der sich als Feldingenieur, Generalquartiermeister oder Generaladjutant eigne. Das Original dieser Liste konnte der russische Gesandte Filosofov seinem Bericht Nr. 2 vom 3./14. März beilegen. Sie enthält: die Generaladjutanten v. Düring und v. Gähler, die Kavallerieoffiziere Major v. Moltke, Premierleutnant v. Rohweder und Secondelieutenant v. Düring, die Artilleristen Major Brüggemann und Secondelieutenant Heyliger, von der Infanterie Major v. Blücher und die Kapitäne v. Pentz, Stricker, Munthe af Morgenstierne, Kaltenborn, Pogrell, v. Lepel und Conradi.¹⁴⁾ Generaladjutant v. Düring hatte schon 1763—68, nachdem er den Siebenjährigen Krieg auf preussischer Seite mitgemacht, als Major in russischem Dienst gestanden. Die Genannten machten sich sofort nach Eintreffen der russischen Antwort auf den Weg. Bis Stockholm reisten sie zu Land durch Schweden, von dort nahmen sie ein Schiff nach Reval, von wo sie, wieder auf dem Landwege, am 25. April und den folgenden Tagen in Petersburg eintrafen. Ebenfalls noch im März reiste ihnen Kapitän Röder, der sich nun also zum zweiten Mal nach Russland begab, nach. In Petersburg nahm sich der Gesandte Scheel seiner Landsleute an; er stellte sie erst dem Vizepräsidenten des Kriegskollegiums Grafen Z. G. Tschernyshev, dann der Kaiserin selbst an deren Geburtstag, dem 21. 4./2. 5. vor. Der Empfang war äusserst gnädig, Düring und Gähler wurden sogar an die Tafel der Kaiserin befohlen. In den nächsten Tagen wurden die Ankömmlinge ihren Truppenteilen zugewiesen. Düring, Gähler, Stricker, Brüggemann, Moltke, Blücher, Morgenstierne, Lepel, Pentz, Conradi und der jüngere Düring wurden zur 1. Armee des Fürsten Golizyn, Pogrell, Kaltenborn, Röder, Rohweder und Heyliger zur 2. Armee Rumjanzevs bestimmt.¹⁵⁾ Moltke kam erst Ende Mai an. Am 13. Juni erschien noch ein neues Gesicht, der bekannte Generaladjutant Falkenskjold. An dessen Entfernung vom Hofe lag Bernstorff sehr viel, so dass seine Reise einen politischen Hintergrund hatte. Ihm folgten noch Kapitän Graf Schmettau und Oberleutnant Adeler. Falkenskjold und Schmettau hatten den letzten Krieg bei der französischen Armee mitgemacht. Sie

¹⁴⁾ Ebenda: Hauch an Bernstorff 10. 3. 1769. — C. A. M.: Liste des officiers que Sa Majesté le Roi de Dannemarc, Norvège etc. a nommé pour servir aux armées de Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies. Beilage zum Rapport en cour Filosofovs Nr. 2 vom 3./14. 3. 1769.

¹⁵⁾ R. A. K., T. K. U. A., Scheels Dep. Nr. 56 v. 14./25. 4., Nr. 57 v. 21. 4./2. 5. 1769; Z. Tschernyshev an Scheel (bei dessen Dep. Nr. 61 vom 5./16. 5.).

blieben längere Zeit in Petersburg und letzterer wurde erst am Thronbesteigungsfest (29. 6./10. 7.) bei Hofe vorgestellt. Im August kam Major d' Angelly an.¹⁶⁾ Rechnet man den erst im nächsten Jahr auftretenden Major Dorgelo hinzu, so zählen wir 22 dänische Offiziere im russischen Heer. In Dänemark war man mit der Aufnahme sehr zufrieden; Bernstorff drückte dies im Namen seines Königs dem russischen Gesandten aus und bat um Erlaubnis, den jungen Paul Bibikov, der sich bei der russischen Gesandtschaft aufhielt, in die königliche Garde aufnehmen zu dürfen. Er war ein Sohn des Generals und Marschalls der Gesetzeskommission Alexander Bibikov.¹⁷⁾

Ausser Pogrell, der krank in Moskau liegen blieb, kamen alle Dänen im Juni wohlbehalten bei der Armee an.¹⁸⁾ Sie beteiligten sich sofort an den Operationen, besonders der Armee Golizyn vor Choczim, und schon in den nächsten Wochen hatte nicht nur Graf Tschernyshev Gelegenheit, dem Gesandten Scheel das schmeichelhafteste Lob über dessen Landsleute auszusprechen, sondern auch die offiziellen Zeitungsnachrichten erwähnten immer wieder einzelne von ihnen in rühmlichster Weise.¹⁹⁾ Es erfolgten eine Reihe von Beförderungen. Moltke erhielt vor Bender eine Verwundung an der Hand, die ihn zwang, im nächsten Frühjahr nach Hause zu reisen und von dort aus ein Bad aufzusuchen.²⁰⁾ Der besondere Vertrauensmann Hauchs, Stricker, der Kapitän im Generalquartiermeisterstab war, sandte eine Relation, die für uns eine Ergänzung zu den Memoiren Falkenskjolds bildet. Auch über den folgenden Feldzug sind ausführliche Aufzeichnungen erhalten, die diesen begabten Offizier im sympathischsten Licht erscheinen lassen.²¹⁾

¹⁶⁾ R. A. S., *Muscovitica*: Ribbing an Kanzleiprä. 15./26. 5. 1769. — R. A. K. Scheels Dep. Nr. 68 v. 2./13. 6., *lettre privée* v. 16./27. 6., Nr. 75 v. 3./14. 7., Nr. 82 v. 28. 7./8. 8. — C. A. M. Filosofov an Panin 3./14. 5.

¹⁷⁾ C. A. M.: Filosofov an Panin Nr. 35 v. 29. 9./9. 10. 1769. Bibikov, *Aufzeichnungen* (russ.), S. 88.

¹⁸⁾ R. A. K., T. K. U. A., Scheels Dep. Nr. 66 v. 26. 5./6. 6. 1769.

¹⁹⁾ Ebenda, Tschernyshev an Scheel 8. 9. u. 20. 10. 1769. — Einzelne Nummern der St. Petersburgischen Zeitung mit Anhängen und andere Relationen liegen bei den Gesandtenberichten in den Archiven von Kopenhagen, Stockholm und Berlin.

²⁰⁾ Ebenda, Scheels Dep. Nr. 114 v. 27. 11./8. 12. 1769, Nr. 28 v. 2./13. 4. 1770. Anhang z. St. Pbg. Ztg. Nr. 94 v. 24. 11. 1769. — R. A. S., Ribbing an Kanzleiprä. 14./25. 5. 1770.

²¹⁾ R. A. K., Krigskancelliet, *Relationer fra Off. i Ud.*: Stricker. 1) *Journal von der zweyten Expedition der Russisch Kayserlichen Armee unter Commando des Herrn Feld Marchals Printz Gallizin unter Cochzin in Ao 1769* (mit 5 Karten und 2 Ordres de bataille), Latitschef 10./21. 2. 1770; 2) *Journal auf die Campagne der Russisch-Kayserl. Armee unter Commando des Herrn Feld-Marchal Grafen von Romanzow*, in Ao 1770. 3) *Beilage zu meinen bey der*

Gegen Ende des Feldzugs von 1769 wurde die ökonomische Lage mehrerer Offiziere äusserst drückend. Offenbar konnten sie, wenn sie nicht von Haus aus wohlhabend waren, von der russischen Gage allein nicht leben, besonders wenn diese auch noch unpünktlich gezahlt wurde. Erst baten Schmettau und Angelly ihren Gesandten um eine Geldhilfe, der zweite sogar um Vorauszahlung einer ganzen Jahresgage. Dann verwandten sich Düring und Falkenskjold auch für die übrigen. Lepel stellte vor, er habe keinen Rubel mehr, könne seinen Bedienten nicht bezahlen und an eine Teilnahme am nächsten Feldzug garnicht denken. Er musste noch bis zum März warten, wo ihm Scheel endlich 200 Rubel schicken durfte.²²⁾

Der Feldzug von 1770 brachte den russischen Waffen eine Reihe glänzender Siege. Rumjanzev, der jetzt die 1. Armee führte, schlug die Türken an der Larga und am Kagul. Beidemale war Falkenskjold dabei, das erstemal betrat er als erster die feindlichen Batterien und rief als erster mit »Hurra Katharina!« den Sieg aus. Für die Schlacht an der Larga erhielt er als erster Däne den eben gestifteten St. Georgs-Orden (IV. Klasse), mit dem nach ihm in diesem Kriege noch sieben seiner Kameraden geschmückt wurden.²³⁾ Die Tätigkeit der 2. Armee unter Peter Panin konzentrierte sich um die Festung Bender. Hierher liess sich Düring versetzen. Er erhielt das Kommando über die Kavallerie-Avantgarde und später über ein fliegendes Korps, mit dem er während des Sturmes einen Ausfall abschlagen half. Kaltenborn zeichnete sich wiederholt aus, bis er am Kopf schwer verwundet wurde. Als die Festung sturmreif wurde, erschien auch Morgenstierne. An der Spitze einer Grenadierkolonne — andere führten Graf Ysenburg und der Deutschritter Baron Stein — eröffnete er am 16. September den Sturm, bei dem er und Ysenburg verwundet wurden, während Stein fiel. Das Georgskreuz war Dürings und Morgenstiernes Lohn. Auch Blücher wurde ausgezeichnet.²⁴⁾ Es war die letzte grosse Waffentat des Jahres. Bald hatten die Dänen ein Opfer zu beklagen: Conradi ist um diese Zeit gestorben, doch ist es unbestimmt, ob er die Heimat noch gesehen hat. Schmettau war erkrankt und musste um

Russisch Kayserlichen Armee geführten Journals in den Campagnen wieder die Türken von Ao 1769 bis Ao 1772 incl. — Autobiogr. Aufzeichnungen Strickers in Personallhist. Tidskr. 6. R. III, S. 125.

²²⁾ R. A. K., T. K. U. A., Scheels Dep. v. 25. 10./5. 11. u. 15./26. 12. 1769; Lepel an Scheel 31. 10./11. 11. bei dessen Dep. v. 15./26. 1. 1770; Nr. 19 v. 5./16. 3.

²³⁾ Falkenskjold, Mémoires Bd. II, S. 55. Voennyj Sbornik 1910, Nr. 2, S. 214. Anhang z. St. Pbg. Ztg. Nr. 60 v. 27. 7. 1770, Nr. 67 v. 20. 8.

²⁴⁾ R. A. K., T. K. U. A., Scheels Dep. Nr. 38 v. 30. 4./11. 5. 1770, Nr. 71 v. 24. 8./4. 9., Nr. 83 v. 5./16. 10. Anhang z. St. Pbg. Ztg. Nr. 83 v. 15. 10. 1770.

seine Entlassung einkommen, die er als Oberst erhielt. Auch Falkenskjold kam fieberkrank nach Petersburg. Von Struensee gerufen eilte er nach Dänemark zurück. Als Katharina erfuhr, er stehe im neuen Kopenhagen hoch in Gunst, soll sie überhaupt keine Notiz mehr von ihm genommen haben, während der gleichzeitig heimkehrende, bei weitem nicht so verdienstvolle englische Volontär Fauwkner eine Brillantdose und einen Empfehlungsbrief an seinen König empfing.²⁵⁾

Im Herbst und Winter erhielten noch Brüggemann und Gähler nachträglich den Georgsorden. Düring begab sich nach Warschau, wo er dem hier als russischen Gesandten wirkenden Caspar v. Saldern während dessen ganzer Amtszeit zur Seite stand.²⁶⁾ Die Kampfhandlungen setzten schon im frühen Frühjahr mit den erfolgreichen Unternehmungen General v. Weismanns an der Donau ein. Hier fanden die Dänen reichlich Gelegenheit sich auszuzeichnen. Stricker war der einzige Generalstabsoffizier bei diesem Korps. Im Mai brachte Blücher die Nachricht vom zweiten Donauübergang nach Petersburg. Auch er wurde Georgsritter. Zur gleichen Zeit musste Morgenstierne seiner Wunde wegen ins Bad reisen, wofür er 500 Rubel erhielt.²⁷⁾ Angelly, der im Mai aus dänischen Diensten entlassen worden und in russische übergetreten war, empfing als Auszeichnung eine Pagenstelle für seinen Sohn Franz und ein Pachtgut in Livland für seine Frau.²⁸⁾ Gleichzeitig bewarb sich der wiedergenesene Moltke um Wiederezulassung zum russischen Heer, die ihm auch gewährt wurde. Mit 100 Rubel Reisegeld ging er Mitte Juni zur Armee Rumjanzevs ab.²⁹⁾ Kurz vorher war Falkenskjold wieder in Petersburg eingetroffen, diesmal jedoch als Träger einer diplomatischen Mission: die Kaiserin durch geringe Zugeständnisse mit dem Regime Struensee zu versöhnen und dabei noch russische Hilfe für die eignen Angelegenheiten im Mittelmeer zu erlangen. Man sprach trotzdem davon, er werde anschliessend zur Armee gehen. Nach dem Scheitern seiner Bemühungen kehrte er sofort nach Dänemark zurück.³⁰⁾ Im August wurde Stricker als achtem und in diesem Krieg letzten Dänen für seine hervorragenden Leistungen beim Korps Weis-

²⁵⁾ Ebenda, Scheels Dep. Nr. 92 v. 9./20. 11., Nr. 93 v. 12./23. 11. Falkenskjold, Mémoires Bd. II, S. 65. A. Friis, Bernstorffske Papirer Bd. III, S. 120.

²⁶⁾ R. A. S., Ribbings Dep. 4./15. 3. 1771.

²⁷⁾ R. A. K., Dpt. f. U. A. (weiterhin bei Dep. stets dieser Bestand). Scheels Dep. Nr. 40 v. 10./21. 5. 1771, Nr. 49 v. 10./21. 6. Vgl. auch Anm. 21.

²⁸⁾ Ebenda, Dep. Scheels Nr. 47 v. 3./14. 6.

²⁹⁾ Ebenda, Dep. Scheels Nr. 49 v. 10./21. 6.

³⁰⁾ Falkenskjold, Mémoires Bd. I, S. 15. Holm, Danmark-Norges Historie Bd. IV, 2, S. 202 ff. R. A. S., Ribbing an Kanzleipräs. 3./14. 6. 1771.

manns das Georgkreuz verliehen. Im Dezember kehrte Pentz nach Kopenhagen zurück; auch Lepel und Rohweder verliessen Russland. Eine Reihe Dänen hielten sich den Winter über in Petersburg auf. Aber schon im Januar erhielten alle Obersten Befehl, zu ihren Regimentern zu eilen.³¹⁾

Den Feldzug 1772 haben noch die meisten Dänen mitgemacht. Kaltenborn war wiederhergestellt. Düring blieb in Polen und kam erst Mitte August nach Petersburg, um Salderns Rückkehr vorzubereiten und die Entsendung des Nachfolgers zu beschleunigen. Die Waffen ruhten den ganzen Herbst, während in Fokschanj und Bukarest verhandelt wurde, so dass die Dänen diesmal schon sehr früh die Armee zu verlassen begannen. Es begaben sich erst Gähler, dann im November und Dezember Moltke, Dorgelo und Stricker als Kuriere mit dänischen und russischen Depeschen auf den Weg. Moltke brachte auch ein Empfehlungsschreiben Panins mit, das ihm zu einem Regiment helfen sollte. Da er aber ebenso wie Düring in Dänemark nur Oberstleutnant war, wollte man keinen Präzedenzfall schaffen. Denn auch Düring hatte einmal Ansprüche dieser Art angemeldet.³²⁾ Jetzt wurde in Kopenhagen auch eine traurige Nachricht bekannt: wieder hatte der Tod sich ein Opfer gesucht, und es war wieder nicht der Schlachtentod gewesen. Der junge Düring hatte in Polen krank gelegen und war von seinem Diener ermordet worden.³³⁾ Auch über Finanznöte liefen erneut Klagen ein. Pogrell, der das ganze Jahr in der Krim gestanden hatte, kam völlig mittellos in Petersburg an, wo ihm der Gesandte Numsen hilfreich unter die Arme greifen musste. Als Träger eines Briefes des Grossfürsten an den König erreichte er kurz nach Oberst Adeler im Februar 1773 Kopenhagen. Ihm folgte noch Kaltenborn.³⁴⁾ Die Reihen der Dänen waren nun sehr gelichtet. Morgenstierne war nicht mehr zurückgekehrt, Düring hat nicht mehr gekämpft, Heyliger scheint ebenfalls den folgenden Feldzug nicht mehr mitgemacht zu haben. Im Mai 1773 erhielten Brüggemann und Röder in Dänemark den Abschied und gingen ganz in russischen Dienst, wo sie beide Generalsrang erreicht haben. Pogrell ist mehrmals in der ersten Jahreshälfte zwischen Ko-

³¹⁾ R. A. K., Buchwalds Dep. Nr. 3 v. 29. 11./10. 12. 1771, Dreyers Dep. Nr. 5 v. 17./28. 1. 1772.

³²⁾ Ebenda, Dreyers Dep. Nr. 57 v. 10./21. 8. 1772, v. 5./16. 10. Panin an Osten 27. 9. Privatbrief Numsens 28. 9./9. 10. — Gesandskabs-Arkiv Russland I, Ordrer: Osten an Dreyer Nr. 56 v. 22. 8., an Numsen Nr. 75 v. 10. 11., an Dreyer 15. 12. — C. A. M., Simolin an Panin Nr. 7 v. 13./24. 11. — R. A. S., Ribbing an Kanzleipräs. 10./21. 8.

³³⁾ R. A. K., Numsens Dep. Nr. 4 v. 30. 9./11. 10. 1772 mit Beilagen: Panin an Numsen 27. 9., Rumjanzev an das Kriegskollegium 7. 8. (Kopien).

³⁴⁾ Ebenda, Numsens Dep. Nr. 6 v. 5./16. 10. 1772, v. 7./18. 11., v. 18./29. 12. Dreyer und Numsen 2./13. 2. 1773, Numsen 5./16. 2.

penhagen und Petersburg mit Briefen hin- und hergereist. Nur Blücher hat noch an diesem und auch noch am folgenden Feldzug teilgenommen.³⁵⁾

Die Angelegenheiten der Heimgekehrten beschäftigten den dänischen Gesandten noch eine ganze Weile. Erst im Juni 1774 erlangte er den Abschied für Kaltenborn, Stricker und Morgenstierne; man hatte in Russland offenbar noch mit ihrem Wiederscheinen gerechnet. Zugleich wurde endlich auch die seit 1. Mai 1771 rückständige St. Georgs-Pension Morgenstiernes ausgezahlt.³⁶⁾ In diesem Jahre ereignete sich auch noch eine Affaire, die aber Dänemark nicht mehr direkt betraf. Angelly, von Geburt Franzose, wurde angeklagt, bei einem Besuch in Frankreich dem Kabinett von Versailles russische Staatsgeheimnisse verraten zu haben. In Ketten wurde er aus Warschau fortgeschafft. Er gestand, behauptete aber, die Franzosen falsch informiert zu haben. Er wurde aus der Armee gestrichen (sein Sohn aus dem Pagenkorps) und verlor seinen Orden. Später taucht er als französischer und holländischer Offizier in den Revolutionskriegen auf und hat als Herausgeber einer Zeitung in Dänemark gendet.³⁷⁾

Im Laufe der Darstellung sind bereits Strickers Relationen erwähnt worden. Die Beschreibung der Kampfhandlungen bringt über das aus anderen Quellen Bekannte hinaus wohl kaum etwas Neues. Wertvoll hingegen sind die Beobachtungen des Ausländers über die russische Armee und ihre Führer. Der zweiten Relation folgt ein Exkurs über Weismann. Eine Beilage enthält Betrachtungen über die Truppen beider kämpfenden Mächte, ihre Strategie und Taktik. Hier findet sich u. a. der für den Verfasser bezeichnende Satz, es sei für einen Offizier unanständig, ohne vollständige Kenntnis decisive urteilen und tadeln zu wollen.³⁸⁾

Stricker ist nicht der einzige an den Kämpfen beteiligte Ausländer, von dem Aufzeichnungen bekannt sind. Auch Falkenskjolds Memoiren gehören hierher. Auch sie schildern zunächst den Feldzug Golizyns gegen Choczim, und sie enthalten eine vernichtende Kritik der russischen Führung. Rurnjanzev kommt nicht viel besser fort. Dagegen wird dem Generalquartiermeister v. Bauer der wohlthätigste Einfluss zugeschrieben. Falkenskjold erwähnt auch den preussischen Volontär Graf Henckel (v. Donnersmarck) und dessen Tagebuch über den Feldzug von 1769. Der Däne hat hierzu die Pläne geliefert. Er nennt den Verfasser einen feinen Beob-

³⁵⁾ Ebenda, Numsens Dep. Nr. 85 v. 12./23. 7. 1773. Ordrer an Numsen Nr. 12 v. 6. 2.; Nr. 37 v. 3. 4.; v. 5. 7.; Nr. 58 v. 15. 6.

³⁶⁾ Ebenda, Numsens Dep. Nr. 144 v. 21. 2./4. 3. 1774; v. 25. 5./5. 6.

³⁷⁾ Ebenda, Numsens Dep. Nr. 175 v. 13./24. 6., Nr. 176 v. 17./28. 6. Freymann, Die Pagen in 185 Jahren (Fredrikshamn, russ.), S. 51.

³⁸⁾ Vgl. Anm. 21.

achter, der sein Fach gut verstand. Henckel hat einen Auszug aus seinem Tagebuch seinem König überreicht, der ihn der Plänkammer überwies. Das Original hat der Graf behalten, und aus seinem Nachlass ist es veröffentlicht worden, leider ebenfalls nur im Auszug. Falkenskjold erzählt von einem Besuch bei Henckel in Potsdam 1771, wo Quintus Icilius den Gast die Schlachten an der Larga und am Kagul entwerfen liess. Der General brachte die Zeichnungen dem König, der einige Jahre später nach ihnen die Manöver zu Ehren Rumjanzevs abhielt.³⁹⁾

Weiter ist ein noch unveröffentlichtes Journal zu nennen, das in Zerbst aufbewahrt wird. Der Verfasser ist der preussische Leutnant Johann Friedrich Ferdinand Lindener, einer aus der zweiten, für den Feldzug von 1770 vom König entsandten Offiziersgruppe. Obwohl er auch die beiden folgenden Jahre beim russischen Heer zu finden ist, umfasst seine Beschreibung doch nur den ersten Feldzug mit den Schlachten an Larga und Kagul. Ein Anhang handelt über die leichten Truppen der russischen Armee. Lindener hat ein merkwürdiges Schicksal gehabt. Nachdem er seinen Abschied aus der russischen Armee erhalten hatte, treffen wir ihn bei den Gatschina-Truppen des Grossfürsten Paul. Er wurde bald ein erklärter Liebling des Grossfürsten und Kaisers und stieg bis zum Rang eines Generals der Kavallerie auf. Nach vorübergehender Ungnade und Verbannung erreichte er erst kurz nach der Ermordung Pauls Petersburg wieder. Drei Jahre später wurde er verabschiedet.⁴⁰⁾

Schliesslich sei noch auf die Schrift eines französischen Volontärs, des Barons Damseaux hingewiesen, der sein Werk zwar eine Geschichte der Türkenkriege Russlands nennt, selbst aber an diesem Kriege nur bis zum Herbst 1771 teilgenommen hat. Für diese Zeit sind seine Bemerkungen wertvoll.⁴¹⁾

Die Dänen auf der Flotte 1769—75 (78).

Schon bald nach Ausbruch des Krieges überraschten Kaiserin Katharina und die Brüder Orlov den Staatsrat mit dem phantastisch anmutenden Plan, die Flotte um ganz Europa herum ins Mittelmeer zu schicken und an den Lebensadern des Osmani-

³⁹⁾ Falkenskjold, Mémoires, besonders Bd. II, S. 48 f. Polit. Correspondenz Friedrichs d. Gr. Bd. 29, S. 248. Militär. Nachlass des kgl. preussischen Generalleutnants ... Viktor Amadeus Graf Henckel v. Donnersmarck, hrsg. v. Karl Zabeler, II. Teil, 2. Heft, Zerbst 1846.

⁴⁰⁾ Journal von der Russischen Campagne Anno 1770 gegen die Türckische Armee, entworfen von J. Fr. v. Lindener, Leutnant vom Regiment von Potgursky Husaren. Anhaltisches Staatsarchiv Zerbst.

⁴¹⁾ Bilbasov, Katharina II. im Urteile der Weltliteratur Bd. I, S. 227. Baron de Damseaux, Guerres des Russes contre les Turcs. Londres 1774.

schen Reichs operieren zu lassen. An der Reorganisation der Flotte war seit dem Regierungsantritt der Kaiserin gearbeitet worden, aber noch vor kurzer Zeit hatten sich schwere Mängel herausgestellt. Ein grosser Teil der Segelflotte war überaltert — die Schiffe hatten in dem nur wenig salzhaltigen Wasser von Kronstadt nur eine kurze Lebensdauer — und das Offizierskorps bedurfte dringend einer Auffüllung. Diese zweite Aufgabe war bedeutend leichter zu lösen. Hauptsächlich wurden Engländer und Schotten berufen; sie setzten die lange Reihe ihrer Landsleute fort, die schon längst die Holländer in der Flotte an Zahl überflügelt hatten. Schon 1764 wurde Kapitän Greigh gewonnen. Aber 1769 fehlten noch viele, besonders wenn die auf Stapel liegenden Neubauten und Transportschiffe der Flotte nachgesandt werden sollten. Im Juni dieses Jahres trat Konteradmiral Elphinston in russischen Dienst.

Neben den Holländern und Briten bildeten die Dänen und Norweger seit den Anfängen der russischen Flotte einen wichtigen Bestandteil des Offizierskorps. Sie genossen einen hervorragenden Ruf und konnten eine Tradition aufweisen, die mit Admiral Cruys begann, der ja von Geburt Norweger gewesen war, und in Bering gipfelte, der zwar auf der militärischen Stufenleiter nicht noch hinauf gelangte, aber als Seefahrer viel dauerhafteren Ruhm zu erwerben verstand. Und damit sind nur zwei von vielen genannt.

Der erste dänische Seeoffizier, der in diesem Krieg unter die russischen Fahnen eilte, war M un t h e a f M o r g e n s t i e r n e (Juni 1769).⁴²⁾ Während des ganzen Jahres spielten die Verhandlungen der beiden Kabinette über die Erneuerung des Bündnisses von 1765. Der neue Vertrag vom 13. Dez. 1769 legte Dänemark die Verpflichtung auf, in Kriegszeit den Eintritt seiner Offiziere in die russische Flotte zu fördern und auch 2000 Matrosen zu stellen. Nachträglich noch versuchte Bernstorff, die Verwendung der letzteren auf die Ostsee zu beschränken. Aber hierin konnte Russland unmöglich entgegenkommen, denn die ganzen Verhandlungen hatten ja schon im Zeichen der Ausrüstung der Mittelmeerflotte gestanden. Graf Panin versprach wenigstens, es würden jährlich nur einige hundert Mann gefordert werden. Damit musste sich Bernstorff zufrieden geben. Gleich im Frühjahr 1770 standen die ersten 400 Mann bereit. Sie galten als Freiwillige; so hoffte man in Kopenhagen, Weiterungen mit der Pforte zu vermeiden.⁴³⁾

⁴²⁾ R. A. K., T. K. U. A., Scheels Dep. Nr. III v. 28. 6./9. 7. 1769. Der im Mai in Russland angekommene Jakob Karel, der in einer russischen Quelle ein Däne genannt wird, ist in dänischen Quellen nicht nachzuweisen.

⁴³⁾ Bernstorff, Correspondance ministérielle Bd. II, S. 438, 456 Anm. Holm, Danmark-Norges Historie Bd. IV, 1, S. 145.

Schon am 10. Sept. war das erste Geschwader auf der Reede von Kopenhagen erschienen. Auf dem Linienschiff »Svjatoj Januarij« befand sich Morgenstierne. Admiral Spiridov übernahm hier auch des Kommando über die aus Archangelsk eingetroffenen Schiffe. Zwei Tage darauf wurden sechs dänische Steuerleute in Dienst genommen, die bereits in der Levante gefahren waren: Laurenz Bertelsen, Friedrich Hesselberg, Wilhelm Mandal, Hans Jensen Rosborg, Tonne Rasmussen und Peter Risbolt.⁴⁴⁾ Offiziere wurden für dieses Geschwader nicht benötigt. Am 21. lichtete Spiridov die Anker. Auch das zweite Geschwader unter Elphinston passierte am 30. Okt. Kopenhagen, ehe etwas in dieser Sache geschah. Man wünschte in Petersburg 6—12 Offiziere, darunter ausdrücklich Kommandeurkapitän Basballe. Aber erst im März und April wurden nach und nach 15 Offiziere permittiert: am 1. und 8. März Arff als Schoutbynacht, Basballe als Kommandeurkapitän, Tönder, Fasting und Ackeleye als Kapitäne, Poyart und Nissen als Kapitänleutnants; am 26. April Galterup, Holsten, Reyersen, Smidt, Fursmann und Wi um als Secondeleutnants; dazwischen noch Tuxen mit diesem Rang.⁴⁵⁾ Der russische Gesandte Filosofov hatte eine Note und dazu ein Promemoria Arffs empfangen. In der Antwort auf jene wurde mitgeteilt: die Offiziere erhielten Rang und Dienstalter wie in Dänemark, nur Basballe würde Brigadier werden; wie üblich würden Kapitäne auch Schiffskommandanten; die Löhnung sei höher als die dänische, auf See kämen Tischgelder hinzu; Verbleib oder Austritt stehe nach jedem Jahr frei; mit dem Abschied bekäme jeder eine Empfehlung nach Verdienst; die Reisekosten trage Russland, jedoch nicht in der geforderten Höhe; mit Pensionen wollte man sich nicht festlegen. Arff erhielt als Antwort zugebilligt; ausnahmweise Konteradmiralsrang, Eintritt zu dauern dem Dienst, Rücksicht auf Unkenntnis der Sprache und Reglements, 1850 Rubel Löhnung, einen Adjutanten und einen Generalschreiber, Vorschuss für die Reise. Über seine Verwendung im Mittelmeer und eine Pension für seine Frau konnte nichts Bindendes gesagt werden. Es waren die gleichen Bedingungen wie für Elphinston.⁴⁶⁾

Els erster erschien Tuxen in Petersburg (2. April), darauf am 10. Arff und Tönder, am folgenden Tage Basballe und Poyart.

⁴⁴⁾ C. A. M. Vertrag der sechs dänischen Steuerleute mit Spiridov und Filosofov, Kopenhagen 1./12. 9. 1769, russ. Kopie bei der Dep. Filosofov's Nr. 6 v. 17./28. 9.

⁴⁵⁾ Bobé, Reventlow-Papiere Bd. VI, S. 516.

⁴⁶⁾ Antwort auf Promemoria und Note v. 14. 4. 1771 (sic!), Materialien zur Geschichte der russ. Flotte (russ.) Bd. XI, S. 662 ff.

Sie wurden am 11. der Kaiserin vorgestellt. Endlich langte am 9. Mai der Rest an und wurde am 13. der gleichen Ehre teilhaftig.⁴⁷⁾

Inzwischen war bereits ein drittes Geschwader zur Reise ins Mittelmeer bestimmt worden. Arff war als Kommandeur vorgesehen. Seine Instruktion vom 5. Juni klärte ihn über Ziel und Zweck der Fahrt und über die Beziehungen Russlands zu den Mächten auf. Er empfing 200 000 Rubel, wovon er sich 300 monatlich als Tischgelder nehmen durfte.⁴⁸⁾ Er begab sich sofort nach Kronstadt und hisste seine Flagge auf dem Linienschiff »Svjatog Georgij Pobedonosez« (St. Georg der Siegbringer). Ployart kam über Etat auf die »Vsevolod« nach Reval, deren Kommando Basballe erhielt; Tönder wurde Arff auf dessen Verlangen zugeteilt. Kölm er, Smidt, Galterup, Holsten, Wium, Reyersen und Fursman wurden den englischen Kommandanten der in England gemieteten Transportschiffe beigesellt.⁴⁹⁾ Am 14. Juni konnte die Reise angetreten werden. In Reval schlossen sich die Linienschiffe »Vsevolod« und »Asija« mit den 13 Transportschiffen an. 523 Mann vom Preobraschenskij-Garderegiment und 2167 Mann Linieninfanterie (Schlüsselburg-Regiment) wurden auf ihnen und den Linienschiffen eingeschifft. Ein Paketboot übernahm bis Kopenhagen das Gepäck der Soldaten. Am 30. lief das Geschwader endlich aus, am 30. Juli erreichte es die Reede von Kopenhagen.⁵⁰⁾ Hier blieb es einen vollen Monat liegen. Bereits in Kronstadt hatte sich Arff von der Untauglichkeit seines Flaggschiffes überzeugen müssen. Es lag so tief im Wasser, dass er Proviant, Wasser und sogar Kanonen abgeben musste. Auf der Fahrt durch die Ostsee hatten sich neue Mängel herausgestellt. Der eine Mast musste sogar neubefestigt werden. Weitere Geschütze wurden abgeladen, die Takelage erleichtert. Auch auf der »Svjatoslav« wurde gearbeitet. Das Transportschiff »Britannia« war leck. Auf allen Schiffen musste das Wasser erneuert werden. Die königlichen Magazine standen den Russen ganz zur Verfügung. Nach seiner Instruktion mietete Arff zwei weitere Schiffe: auf das eine kam ein Teil der Soldaten, das andere wurde Hospitalschiff. Weiter hatte er Anweisung, aus der Zahl der 400 Matrosen, die Dänemark stellen musste, die Besatzung zu ergänzen. Es waren Freiwillige aus allen Divisionen, die schon im Juni bereitgestellt worden waren. Sie sollten während ihrer Abwesenheit über Komplet gerechnet und

47) R. A. K., T. K. U. A., Scheels Dep. Nr. 28 v. 2./13. 4. 1769, Nr. 31 v. 11./22. 4., Nr. 33 v. 16./27. 4., Nr. 41 v. 11./22. 5., Nr. 42 v. 14./25. 5.

48) Reskript an Arff 5. 6. 1770, Materialien Bd. XI, S. 759 ff.

49) Materialien Bd. XI, S. 617 ff.

50) Ebenda, S. 564 f., 595, 762.

nach der Rückkehr ihren Divisionen wieder zugeteilt werden.⁵¹⁾ Am 24. Juli wurden 99 Mann auf die Schiffe verteilt und vereidigt. Sie erhielten Löhnung wie in Dänemark. Aber auch Steuerleute (je zwei für jedes Schiff), Zimmerleute und Segelmacher, sowie zwei Wundarztgehilfen mussten in Dienst genommen werden, weil sich die mitgebrachten Leute als unfähig erwiesen hatten (als Segelmacher dienten Schneider). Während des langen Aufenthalts musste die Mannschaft auch an Land gelassen werden. Arff liess sie baden, ihnen frisches Fleisch und Gemüse austeilen. Nach seinem Bericht entzückten die Leute durch Aussehen und Auftreten. Die Offiziere verkehrten in den Häusern der Stadt. Graf A. G. Moltke gab ihnen ein Festessen. Bereits hier in Kopenhagen kam es zu Zusammenstössen mit den englischen Matrosen der Transportschiffe, die sich weigerten unter russischer Flagge zu fahren. Einer beleidigte Tönder aufs schwerste und musste gezüchtigt werden. Darauf machten seine Kameraden Miene, die Schiffe zu verlassen, und nur mit Mühe konnten ihre Landsleute, die Kopenhagener Kaufleute Elphinston und Brown, vermitteln.⁵²⁾ Am 11. August endlich konnte die Fahrt fortgesetzt werden. Nach tagelangem Aufenthalt in Helsingör erreichte Arff am 14. September Deal an der englischen Kanalküste. Hier schloss sich die in England gekaufte Fregatte »Severnij Orel« (Nordischer Adler), von Gravesend kommend, an. Die Nähe der Heimat gab den Engländern Mut zu neuer Widersetzlichkeit. Mehrere mussten fortgejagt werden. Die anderen erzwangen beim Gesandten Musin-Puschkin eine schriftliche Versicherung, sie würden nur den englischen Gesetzen unterstehen. Auch Anteil an den Preisen wurde ihnen versprochen. Zwei Kapitäne wurden von den Schiffseigentümern ersetzt. So konnte schliesslich die Hissung der russischen Flagge erreicht werden. Die Lücken in der Mannschaft wurden mit etwa 20 Dänen aufgefüllt. Nachdem das bei Kap Skagen leckgesprungene Schiff »Berry« entladen und abgetakelt worden war, konnte am 20. August die Reise fortgesetzt werden. Hinter Kap Finisterre durfte Arff endlich seine Flagge hissen, was bisher aus Rücksicht auf England unterblieben war! Am 7. Oktober passierte das Geschwader Gibraltar und traf am 19. in Port Mahon auf Minorka ein. Dieser englische Hafen war neben Livorno der wichtigste Stützpunkt der russischen Flotte im westlichen Mittelmeer. Ständig lagen hier Schiffe zur Reparatur. Auch »Vsevolod« und vier Transportschiffe mussten

⁵¹⁾ R. A. K., Klingbergs Registratur I, 3, 14. 6. 1770.

⁵²⁾ Berichte Arffs aus Reval und Kopenhagen, Materialien Bd. XI, S. 762 ff. Friis, Bernstorffske Papirer Bd. I, S. 626; Bd. II, S. 372, 376 f.

⁵³⁾ Berichte Arffs aus Helsingör, Deal, Port Mahon. Materialien Bd. XI, S. 768 ff., 595 f., 650.

zu diesem Zweck zurückbleiben und konnten erst Ende Januar weiterfahren. Arff suchte an Land Erholung, da seine Gesundheit gelitten hatte. Mit den Schiffen, deren Ausbesserung weniger Zeit erforderte, verliess er den Hafen schon am 7. Dezember und stiess am 25. in Naussa (Port AUSA) auf Paros zur Flotte.⁵³⁾

Die Ladung seiner Schiffe bedeutete für die Oberbefehlshaber Graf Alexej Orlov und Admiral Spiridov eine schwere Enttäuschung. Das Flaggschiff brachte kaum etwas Takelage und Anker. Proviant hatte Arff unterwegs den Transportschiffen entnommen, der Rest war halb verfault. Am meisten Nützliches enthielt die Fregatte »Severnyj Orel«, die u. a. Uniformstücke aus England brachte. Wenigstens hatte Arff noch Geld übrig, aber diese 15 000 holländischen Gulden waren auch nicht sehr viel.⁵⁴⁾

Kurz nach Arffs Abfahrt hatte die Kaiserin ein Reskript an Orlov erlassen, das neue Geschwader sollte als Division unter Arffs Kommando zusammenbleiben, weil seine Schiffe durch die vielen dänischen Offiziere und Matrosen einen besonderen Charakter erhielten. Natürlich unterstand Arff dem Admiral Spiridov.⁵⁵⁾ Die ersten Monate des Jahres 1771 kreuzte er selbständig mit seinen drei Linienschiffen im Ägäischen Meer bis nach Tenedos. Im Juni vereinigte sich die ganze Flotte bei Mykonos, und bei den folgenden Kreuzfahrten trennte sich Arff nur noch für Tage von der Hauptmacht. Er hatte auf Selbständigkeit gehofft und war von der Unterordnung unter Spiridov wenig entzückt. Dieser wiederum war mit der Überflutung der Flotte durch Ausländer unzufrieden. Er gehörte mit dem Vizepräsidenten des Admiralitätskollegiums, Graf Ivan Tschernyshev, und Kontreadmiral Tschitschagov zu der ausländerfeindlichen Richtung in der Marine. Von Tschernyshev vermutete der Geschäftsträger D r e y e r allerdings, er sei nur deshalb gegen die Dänen, weil er sie nicht selbst berufen hatte. Jedenfalls war Arff bald entschlossen, die Flotte wieder zu verlassen. Da seine Hauptaufgabe, die Fahrt von Kronstadt ins Mittelmeer, erfüllt war, liess Orlov ihn ziehen. Mehrere seiner dänischen Kameraden, dazu Steuerleute und Matrosen folgten ihm, weil sie den Dienst im Süden nicht vertrugen. Bei den Offizieren war aber ebenfalls Verärgerung der wahre Grund. Auch unter den Engländern war die Stimmung schlecht, wenn auch nicht alle den Abschied nahmen, wie man in Petersburg flüsterte. Auf der anderen Seite bat Orlov die Kaiserin, wenn wieder ein Geschwader geschickt würde, möchte es mit Russen bemannt und von einem Russen geführt werden, weil nur von Russen der nötige

⁵⁴⁾ Materialien Bd. XI, S. 654, 656.

⁵⁵⁾ Ebenda, S. 564 f.

Pflichteifer und wahre Vaterlandsliebe erwartet werden könnten.⁵⁶⁾

Mit Tönder, Kölmer, Galterup, Reyersen, Wium und Tuxen begab sich Arff über Livorno auf den Heimweg, andere folgten. Am 20. Januar kam er in Petersburg an; die andern scheinen direkt nach Kopenhagen gereist zu sein, denn von dort kamen im Februar Tönder, im Juni Kölmer, Basballe und Ployart nach Petersburg.⁵⁷⁾ Sehr gnädig war der Empfang Arffs nicht. Niemand kümmerte sich um ihn. Admiral Knowles war entrüstet über die Behandlung der Dänen. Dreyer konnte seinen Landsleuten nicht viel helfen und erbat Instruktionen. Er bemerkte dabei, man könne hier tüchtige Offiziere zurückgewinnen, die die russische Flotte kannten und — hassten. Als Arff erfuhr, man beabsichtige ihm den Abschied zu geben, bat er schnell darum: Nissen und Tönder folgten seinem Beispiel. Er wurde ihnen bewilligt. Arff reiste sofort ab, die beiden andern zehn Tage später.⁵⁸⁾ Im Mai und Juni wurden noch Fursman, Galterup, Kölmer und Reyersen entlassen; Smidt erst im Januar 1773. Wium wurde in diesem Jahre gestrichen.

Die 62 heimgekehrten Matrosen, die sofort wieder in die dänische Flotte übernommen wurden, hatten noch bedeutende Löhnungsforderungen an die russische Regierung. Sie wandten sich im Oktober 1772 an Osten und an den russischen Gesandten Mestmacher und liessen mit ihren Klagen nicht nach, bis eine Kommission aus Arff, Tönder, Fursman und Etatsrat Sevel gebildet wurde, die ihre Forderungen nachprüfte. Sie stellte fest, die Matrosen hätten Anspruch auf 7709 Rubel, wovon ihnen der König schon 2006 Rubel vorgeschossen hatte. Der Rest wurde ihnen am 11. März ausgezahlt.⁵⁹⁾

Aus der ersten Gruppe waren nur Ackeleye und Fasting bei der Ostseeflotte geblieben. Letzterer hatte nach zwei Kampagnen seinen Abschied genommen. Im Oktober 1770 war noch Secondelieutenant Bildsøe nach Russland gekommen. Er verschuldete am 15. Juli 1771 als Wachoffizier auf dem Linienschiff »Pamjat Evstafija« bei Odensholm vor dem Finnischen Meerbusen einen Zusammenstoß und wurde degradiert; bald darauf scheint er heimgekehrt zu sein. Zur gleichen Zeit traten die Leutnants Uslær und Lorenz in russischen Dienst und begleiteten Admiral Knowles auf dessen Inspektionsreise an die Donau. Lorenz nahm im

⁵⁶⁾ Ebenda, S. 670 f. R. A. S., Ribbing an Kanzleiprärs. 28. 10./8. 11. 1771. R. A. K., Dep. f. U. A., Dreyers Dep. 2./13. 5. 1771.

⁵⁷⁾ Materialien Bd. XI, S. 750. R. A. K., Dreyers Dep. Nr. 9 v. 3./14. 2. 1771; v. 22. 5./2. 6.; Nr. 41 v. 12./23. 6.

⁵⁸⁾ Ebenda, Dreyers Dep. Nr. 9 v. 3./14. 2., Nr. VI v. 5./16. 3., Nr. 20 v. 23. 3./3. 4., Nr. 23 v. 10./21. 4., Nr. 32 v. 11./22. 5.

⁵⁹⁾ Ebenda, Ordre Ostens an Dreyer Nr. 38 v. 6. 6. 1772, Nr. 66 v. 10. 10.; an Numsen Nr. 7 v. 16. 1. 1773, Nr. 28 v. 6. 3. Klingbergs Registratur I, 3, 14. 1., 1. 3., 11. 3. 1773.

Oktober 1773 wegen Krankheit den Abschied. Seine dänische Herkunft ist übrigens nicht sicher beglaubigt.

Wir haben Arff und seine Kameraden ins Mittelmeer und zurück begleitet und müssen uns jetzt den Dänen zuwenden, die grössere Ausdauer zeigten. Am längsten von allen hat Munthe af Morgenstjerne im Mittelmeer ausgehalten. Da er bereits mit dem ersten Geschwader ausgefahren war, hat er auch als einziger Däne die Schlacht bei Tschesme und die folgende Verbrennung der türkischen Flotte erlebt. Auch Leutnant Holsten blieb bis zum Friedensschluss. Die übrigen treffen wir zunächst auf der Ostseeflotte. Rangältester war jetzt Basballe, der zwei Sommer das Übungsgeschwader befehligte. Im Jahre 1772 kreuzte er 2½ Monate mit dem Linienschiff »Mironosiz« als Flaggschiff und noch zwei anderen Schiffen bei Gotland und im Finnischen Meerbusen. Anschliessend war er zwei Monate Oberkommandierender im Hafen Reval, worauf er zum Konteradmiral befördert wurde.⁶⁰⁾ Unterdessen war am 8. Mai Konteradmiral Tschitschagov mit einem weiteren Geschwader aus Reval ins Mittelmeer abgegangen. Das Flaggschiff »Tschesma« führte Ackeleye, unter ihm diente Usler. Vom 18. bis 25. Mai lagen die Schiffe vor Kopenhagen.⁶¹⁾ Im Jahre 1773 konnte Basballe seine Übungsfahrt weiter ausdehnen. Zunächst beteiligte er sich in Reval am Empfang der Landgräfin von Hessen-Darmstadt und ihrer Töchter, unter denen eine Braut für Grossfürst Paul ausgesucht werden sollte. Die hohen Fremden waren auf der »Deris« seine Gäste. Mit 5 Linienschiffen (Flaggschiff »Svjatoj Alexander Nevskij«) ging es dann an Gotland vorbei nach Bornholm, wo Basballe der Festung Christiansö einen Besuch abstattete. Am 2. Juli warf das Geschwader in der Köge-Bucht Anker; Basballe übergab das Kommando Brigadier Lupandin und fuhr am folgenden Tage nach Kopenhagen, wo er bis zum 22. blieb. Am 27. August war man wieder in Reval.⁶²⁾ Ein Teil der Schiffe, darunter des Linienschiff »Mironosiz«, auf dem sich Tuxen und der neu eingetretene dänische Leutnant F a b e r befanden, schlossen sich im Oktober dem fünften Mittelmeergeschwader an, das der zu Land aus Livorno gekommene Greigh befehligte.⁶³⁾ Bei einem viertägigen Aufenthalt in Kopenhagen (20.—24. Nov.) nahm er vermutlich eine Reihe kürzlich angeworbener dänischer Steuerleute an Bord. Basballe aber erhielt am 24. November den Befehl, nach Livorno zu reisen.⁶⁴⁾ Dort erwartete ihn das Linienschiff »Evropa«, mit dem er am 14. April

⁶⁰⁾ Materialien Bd. XII, S. 50.

⁶¹⁾ Ebenda, S. 51.

⁶²⁾ Ebenda, S. 171 ff.

⁶³⁾ Ebenda, S. 173 f. R. A. K., Klingbergs Registratur I, 3, 30. 9. 1773.

⁶⁴⁾ Materialien Bd. XII, S. 165.

1774 auslief und am 9. Mai zur Flotte stiess. Er hisste seine Flagge auf der »Pobeda« (Sieg). Bis Anfang Juli kreuzte er mit der Flotte im Ägäischen Meer, ohne dass es zu grösseren Kampfhandlungen kam. Am 21. Juli wurde der Friede von Kütschü-Kainardschi unterzeichnet. Basballe unternahm dann noch eine Kreuzfahrt nach Imbros, worauf sich Ende August und Anfang September alle Schiffe mit dem Oberbefehlshaber Elmanov, dem Nachfolger Spiridovs, in Port Ausa vereinigten. Die Flotte wurde neu in Geschwader geteilt. Basballe ging am 10. November auf die »Rostislav« (Kommandant Ackeleye) über und versammelte seine Schiffe in Port Maria: die Linienschiffe »Saratov« und »Graf Orlov«, das Bombardierschiff »Straschnyj« (Der Furchtbare), die Fregatte »Pomoschtschnyj« (Der Hilfreiche; Kommandant Tuxen). Am 16. Dezember lief er aus. Langsam ging es westwärts, da die Jahreszeit nicht zu schneller Heimkehr lockte. Einen Monat lag das Geschwader in Porto Ferrajo, sechs Wochen in Livorno. Nach kurzer Rast in Gibraltar geriet es in die Frühjahrsstürme im Atlantik und wurde verstreut. Die Altersschwäche der »Rostislav« zwang Basballe, schnellstens nach Portsmouth zu segeln: nur »Graf Orlov« war bei ihm, als er am 28. Mai 1775 den schützenden Hafen erreichte. Nach einmonatiger Quarantäne konnte das wieder vollzählige Geschwader die Fahrt fortsetzen. Ein zehntägiger Aufenthalt in Kopenhagen (5.—15. Juli) belebte Stadt und Börse auf das Angenehmste. Am 25. wurde Reval angelaufen, wo das Schlüsselburg-Regiment, das mit Arff ausgefahren war, gelandet wurde. Am 19. August war man endlich in Kronstadt.⁶⁵⁾

Als Basballe Ende 1773 die Ostsee verlassen hatte, war hier nur noch Ployart übriggeblieben, der im Februar 1773 Erlaubnis erhalten hatte, noch länger in russischem Dienst zu bleiben (unter Verweigerung einer Zulage).⁶⁶⁾ Er wurde im Februar 1774 zur sogenannten Don-Expedition, d.h. der Flottille des Asovischen Meeres versetzt. Ein Jahr später, nach dem Frieden, nahm er den Abschied. Seinem Beispiel folgte Usler. Im Januar 1775 starb Faber. Die übrigen dänischen Offiziere blieben noch kurze Zeit im Friedensdienst. Basballe nahm im Oktober einen einjährigen Urlaub, den er sich schon nach sechs Monaten in Abschied verwandeln liess. Holsten, der in Reval stand, erhielt 1776 Urlaub und im März 1777 mit Tuxen die Enlassung. Als letzte gingen die beiden Georgsritter: Ackeleye nahm ebenfalls erst Urlaub, nach sechs Monaten im Januar 1778 zusammen mit Morgenstierne seinen Abschied. Damit fand dieses Kapitel dänisch-russischer Beziehungen seinen Abschluss.

⁶⁵⁾ Ebenda, S. 260 ff., 312, 297, 325.

⁶⁶⁾ Klingbergs Registratur I, 3, 8. 2. 1773.

Im Kampf gegen Türken und Schweden 1787—91.

Als im Herbst 1787, in Russland lange vorbereitet und im Augenblick doch recht unerwartet und vorzeitig, der zweite grosse Kampf von türkischer Seite eröffnet worden war, da dauerte es nicht lange, bis die Dänen neuerdings ihren Anspruch anmeldeten, auch bei diesem Waffengang dabei zu sein. Seit 1769 hatte sich in der Welt manches geändert. Noch während des ersten Krieges war das Band zwischen den Herrn der Ostsee neu befestigt worden durch den Geheimvertrag vom 12. August 1773, der die russisch-dänische Antwort auf den schwedischen Staatsstreich war. Schweden wurde seitdem dauernd als eine Bedrohung des Friedens angesehen, und man erwartete sich nichts Gutes von dieser Seite. Die Beziehungen zwischen Russland und Preussen waren nicht nur erkaltet, sondern seit dem Tode des alten Königs geradezu feindlich geworden. An Preussens Stelle in der Freundschaft Russlands war der Kaiser getreten, der nun Russland in den Kampf mit der Pforte folgen musste. Seit ihrem ersten Auftreten im Mittelmeer umgab ein Nimbus kriegerischer Seetüchtigkeit die russischen Flotte. Die Kaiserin hatte ihn in den Tagen der »Bewaffneten Neutralität« klug zu festigen verstanden, als ihre Geschwader die russische Flagge in Nordsee und Mittelmeer zu schützen wussten. So lag es nahe, auch diesmal an das Wagnis einer Mittelmeerexpedition heranzugehen. Zwar war der Mangel an Seeoffizieren nicht mehr so offensichtlich und empfindlich, aber für geübte Seeleute gab es immer noch Verwendung genug.

A. P. Bernstorff kam es wohl darauf an, auf jeden Fall Dänen in Russland unterzubringen, um das Bündnis augenfällig zum Ausdruck zu bringen. Ob die Offiziere als Volontäre oder nur unter der Bedingung völligen Übertritts angenommen wurden, war eine Frage zweiten Ranges. Schon Mitte Oktober richtete er die erste Anfrage an den russischen Gesandten v. Krüden er.⁶⁷⁾ Morkov und Besborodko, die beiden massgebenden Männer des auswärtigen Departements neben der dekorativen Figur des Vizekanzlers Ostermann, sprachen sich, als das dänische Angebot nach Petersburg gemeldet wurde, höchst schmeichelhaft über die bekannte dänische Kriegstüchtigkeit aus.⁶⁸⁾ Aber zu einer Entscheidung kam es diesmal lange nicht so schnell wie vor neunzehn Jahren. Die Fäden des auswärtigen Ressorts liefen nicht mehr in einer Hand zusammen wie damals unter Panin. Vor allem aber konnte eine Frage von dieser Wichtigkeit nicht ohne Mitwirkung des Allmächtigen im fernen Süden, Potemkins, entschieden werden. Es schien,

⁶⁷⁾ R. A. K., Gesandskabs-Arkiv Rusl. I, Ordrer 1786—87. Nr. 80 v. 16. 10. 1787.

⁶⁸⁾ R. A. K., Dpt. f. U. A., Rusl. Dep. 1787, Nr. 332 v. 30. 10.

als fürchte man ein gleiches Angebot aus Berlin. Jedenfalls wurden alle auswärtigen Missionen angewiesen, keine Volontäre anzunehmen. Selbständig Anreisende wurden zunächst heimgeschickt. Gegen Eintritt in Dienst hatten die Militärs nichts einzuwenden. Nur Ostermann machte auch hierin Schwierigkeiten, bis ihn der unermüdliche Gesandte Saint-Saphorin auf die Dienste hinwies, die Dänemark bald der russischen Flotte werde leisten können. Schliesslich wurde ein Vorbehalt nach dem andern fallen gelassen. Man war sogar mit höheren Offizieren einverstanden — erst sollten es höchstens Oberstleutnants sein dürfen —, was die Kaiserin als Höflichkeit gegen den Kronprinzen erklärte. Man billigte den Dänen gleichen Rang wie in Dänemark, Sold gleich den Russen und die Freiheit zu, nach dem Kriege zu gehen oder zu bleiben. Sacken, der Vertreter Krüdeners in Kopenhagen, hatte schon im Februar geraten, es sollten ruhig ein paar Offiziere reisen. Darauf schlug Saint-Saphorin vor, diese sollten sich brieflich teils an Potemkin, teils an Rumjanzev wenden. Potemkin war mit der Annahme der Dänen bereits einverstanden und sogar überhaupt gegen Volontäre nicht abgeneigt, wünschte er doch selbst den bei ihm ganz unerwartet aufgetretenen Franzosen Roger de Damas zu behalten.⁶⁹⁾ Tatsächlich haben sich bei ihm im Laufe des Krieges nicht weniger Ausländer eingefunden als im vorigen Kriege, nur waren es statt der Deutschen hauptsächlich Südeuropäer, die der Fürst allgemein bevorzugte, Italiener, Spanier, Portugiesen und dann die Franzosen, die z. T. später als Emigranten ganz in Russland geblieben sind, besonders Damas, Langéron, Richelieu, Bombelles.

Die Verhandlungen galten lediglich den Dänen, die zur Dienstleistung in Russland aus dänischem Dienst permittiert werden mussten, und hinderten keinen, der ein freier Mann war, russische Dienste zu suchen. Der erste, den der Krieg nach Russland lockte, war ein Mechanikus, **Johann Gottlieb Otto**, der im Oktober 1787 als Midshipman angenommen wurde. Zwei Wochen später gelang es **Gregers Höeg Nissen**, der einmal dänischer Kadett gewesen war, mit dem gleichen Rang unterzukommen. Ihm folgte im Januar 1788 **Gabriel Sigvard Akeleye**, der ebenfalls das Kadettenkorps besucht hatte. Der einzige aktive Seeoffizier war zunächst **Georg Friedrich Ulrich**, der sich im März brieflich an Saint-Saphorin wandte und Anfang April, noch in Kopenhagen, in Dienst trat.⁷⁰⁾

⁶⁹⁾ Ebenda, Dep. Nr. 334 v. 9. 11.; 1788 Nr. 350 v. 1. 1., Nr. 357 v. 25. 1., Nr. 358 u. 359 v. 29. 1., Nr. 360 Apostille v. 1. 2., Nr. 363 v. 12. 2., Nr. 373 Apostille v. 18. 3., Nr. 374 v. 8. 4., Nr. 380 v. 11. 4.

⁷⁰⁾ Allgemeine Marineoffiziers-Liste (russ.: Obschtschij morskij spisok) Bd. IV, S. 507, 477; Bd. III, S. 24; Bd. V, S. 240. R. A. K., Dep. Nr. 377 v. 1. 4.

Als die Verhandlungen die Lage endlich geklärt hatten, konnten die Freiwilligen aus der Armee abreisen. Am 2. Mai erreichten Major **G ü l d e n s k i o l d**, Rittmeister v. **B a s s e w i t z** und Premierleutnant **K a r l v. B l ü c h e r** Petersburg, wo sie zunächst bei **Besborodko** und **Ostermann**, dann auch bei Hofe vorgestellt wurden. Nach etwa vierzehn Tagen konnten sie zur Armee **Rumjanzevs** weiterreisen, versehen mit Empfehlungsschreiben der genannten Minister. **Güldenskiold** nahm auch eines vom Botschafter **Cobenzl** an den österreichischen Verbindungsoffizier v. **Herbert** mit. Kaum waren sie fort, kam Premierleutnant **W i b e v. d. O s t e n a n**. Er musste auf **Saint-Saphorins** Rat auf die nachfolgenden Kameraden, Major **Graf v. d. S c h u l e n b u r g** und Kapitän v. **G e r s d o r f f**, warten, die zu Schiff von **Lübeck** kamen. Sie wurden zusammen vorgestellt und gingen am 11. Juni mit Kurierpässen zum Hauptquartier **Potemkins** ab, an den die Kaiserin ihretwegen schrieb. Ihr Gesandter gab ihnen Briefe an seinen einstigen Warschauer Kollegen **General Fürst Repnin** und an den Chef der diplomatischen Kanzlei **Potemkins** **Baron Bühler** mit. **Gersdorff** trug auch noch ein Schreiben des Fürsten von **Anhalt-Bernburg** an seinen Vetter, den Generalleutnant **Prinz Viktor Amadeus** mit sich.⁷¹⁾

Inzwischen hatte sich die Lage im Norden zusehends verschärft. Ende Juli schlug Schweden los. Alle verfügbaren Kräfte mussten nach dem neuen Kriegschauplatz geworfen werden. So gingen die weiterhin eintreffenden Dänen ebenfalls nach **Finnland**. Am 11. Juli erreichte **Generalmajor Frederik Numsen** die Hauptstadt, der höchste Offizier, den **Dänemark** geschickt hat. Er wurde zwei Tage später zusammen mit seinem Neffen Premierleutnant **S u n d t** vorgestellt. **Sundt** wurde mit Premierleutnant **H e l d t** in den ersten Augusttagen nach **Finnland** geschickt, wohin ihnen **Numsen** am 12. August folgte. Auf Empfehlung **L ö w e n ö r n s** wurde **Fähnrich Arntzen** angenommen. Anfang Oktober erschien noch **Baron Holck**. Sie alle finden wir im Herbst und Winter in **Finnland**, dazu noch einen Offizier **V o s s**. **Numsen** erhielt den Befehl über eine Abteilung (1 **Karabinier-Reg.**, 1 **Infanterie-Reg.**, 1 **Grenadier-Bataillon** und 2 **Kürassier-Eskadrons**) im **Korps Michelsons**. Zu Kämpfen kam es nach dem Ausbruch der **Anjala-Verschwörung** nicht mehr, so dass **Numsen** im Oktober Urlaub nach **Petersburg** nahm. Im April reiste er nach **Dänemark**, wo er bis zum Juli blieb. Inzwischen zum russischen Gene-

⁷¹⁾ R. A. K., Ordres 1788—89, Nr. 29 v. 8. 4., Nr. 31 u. Nr. 32 v. 14. 4., Nr. 37 v. 29. 4. Dep. Nr. 387 v. 6. 5., Nr. 388 v. 9. 5., Nr. 392 v. 20. 5., Nr. 393 v. 3. 6., Nr. 397 v. 6. 6., Nr. 398 v. 10. 6., Nr. 400 v. 13. 6.

ralleutnant befördert, erreichte er Finnland erst nach den ersten schweren Kämpfen.⁷²⁾

Von den Dänen im Süden, die bereits alle mit Auszeichnung an Kämpfen teilgenommen hatten, kehrten im Winter Bassewitz und Blücher nach Hause zurück. Gersdorff dagegen verzichtete sogar auf Urlaub, um Rekruten zu drillen. Schulenburg und Osten kamen nach Petersburg, wurden vorgestellt, für die Teilnahme am blutigem Sturm auf Oczakov mit dem Georgs-Orden ausgezeichnet und erhielten Gewährung für ihre Bitte, in Finnland verwendet zu werden, das den dänischen Interessen näher lag.⁷³⁾ Inzwischen hatte ja Dänemark einen Versuch gemacht, seine Bundespflichten zu erfüllen, und den Prinzen von Hessen mit einem Korps von Norwegen her in Schweden einrücken lassen, dabei den Schein wahrend, dass es selbst nicht im Krieg mit Schweden stehe, sondern nur als »partie auxiliaire« Bundeshilfe leiste. Aber das Einschreiten Englands und Preussens, besonders das diktatorische Auftreten des Gesandten Elliot hatten Dänemark zu Waffenstillstand, Rückzug und schliesslich zu einer Neutralitätserklärung gezwungen. Nach dieser Demütigung hatten die dänischen Offiziere allen Grund, um ihre Versetzung nach Finnland zu bitten, wo sie eine Rechnung begleichen konnten. Die russische Flotte war unter den veränderten Bedingungen natürlich in der Ostsee geblieben. Da Dänemark auch seine Flotte mobilisiert hatte, schickte es zunächst keinen Seeoffizier nach Russland. —

Im Frühjahr kam es endlich zu den ersten Zusammenstößen in Finnland. Als erste kamen Holck und Sundt ins Feuer, die an den Kämpfen bei Pardakoski, Christina und Porrosalmi teilnahmen. Am 2. Juni wurde Sundt in dem heftigen Treffen bei St. Michel von einer Kartätschenkugel schwer verwundet. Mit durchschossener Seite kam er ins Lazarett nach Willmanstrand, später nach Wiborg. Mit noch offener Wunde hat er dann noch den ganzen Feldzug als Offizier du jour Numsens mitgemacht und u. a. den Kampf bei Högfors erlebt. Dann aber musste er zurück. Er wurde in Petersburg von General Saltykov der Kaiserin vorgestellt und reiste im Oktober nach Hause.⁷⁴⁾ Numsen war mit dem Feldzug sehr unzufrieden, weil man ihm nicht genügend Wir-

⁷²⁾ Ebenda, Ordrer Nr. 58 v. 17. 6., Nr. 64 v. 28. 6. Dep. Nr. 409 v. 11. 7., Nr. 410 v. 15. 7., Brief Bernstorffs v. 29. 7., Ordrer Nr. 414 v. 29. 7., Nr. 416 v. 5. 8., Nr. 418 v. 12. 8., Nr. 423 v. 29. 8., Nr. 435 v. 3. 10., Nr. 437 v. 7. 10.; 1789 Nr. 466 v. 2. 1.

⁷³⁾ Ebenda, Dep. Nr. 481 v. 24. 2., Nr. 500 v. 28. 4., Nr. 504 v. 12. 5., Nr. 507 v. 19. 5.

⁷⁴⁾ Ebenda, Dep. Nr. 481 v. 24. 2., Nr. 500 v. 28. 4., Nr. 504 v. 12. 5., Personallhist. Tidskr. Bd. II (1883), S. 151—155: Autobiografie af Generalleutnant Chr. Ulr. Sundt. Ebenda 2. R. IV (1889): Mikael Sundt, Familjen Sundt.

kungsmöglichkeiten gegeben hatte. Er hat wohl auf grössere Selbständigkeit gehofft. Um so zufriedener war Schulenburg, der sich nun für den Winter nach Deutschland begab.⁷⁵⁾ Im Laufe des Sommers war noch der Kammerherr v. P r e u s s e r, ein früherer dänischer Major, angekommen und als Volontär nach Finnland geschickt worden. Im August erschien Oberst S p ä t h, der im Vorjahre seinen Abschied aus der dänischen Armee genommen hatte, mit einer Empfehlung Bernstorffs. Er hatte einen Teil des ersten Türkenkriegs mit Auszeichnung mitgemacht, war durch Protektion S a l d e r n s in holsteinischen Dienst gekommen und 1773 von Dänemark übernommen worden, wo er alsbald Oberst und Generaladjutant wurde. Erst im November war über sein Schicksal entschieden: als alter Türkenkämpfer durfte er als Volontär zu Potemkin gehen.⁷⁶⁾ Im Winter treten Bassewitz und Blücher wieder beim Südheer auf. Bassewitz blieb aber nicht lange, kam im Februar nach Petersburg, bat um Abschied und verliess ohne zu warten Russland. Blücher hingegen machte die Schlacht von Fokschany mit, die ihm den Georgsorden eintrug. Dann liess er sich zu Numsen versetzen, eroberte beim Kymmene-Übergang bei Mämmälä an der Spitze einer Abteilung Freiwilliger eine Batterie und überbrachte die Nachricht von dem errungenen Erfolg nach Petersburg, wo Numsen der Georgs-Orden 3. Klasse verliehen wurde. Auch Sundt hat von Dänemark aus um den Kriegsorden gebeten, auf den er nach seiner schweren Verwundung Anspruch zu haben glaubte. Aber seine Bitte wurde nicht berücksichtigt.⁷⁷⁾

Im Sommer 1790 traten die Operationen zu Lande hinter den Versuchen zurück, auf See eine Entscheidung herbeizuführen. Im Mai gingen wieder drei dänische Seeoffiziere in russischen Dienst: die Leutnants K r i e g e r, N e u s p i t z e r und V o s b e i n. Neuspitzer wurde der Ruderflotte, die beiden andern der Segelflotte zugeteilt. Alle drei erlebten die Kämpfe in der Wiborger Bucht. In der unglücklichen Schlacht im Svensksund befand sich Holck auf der Galeere des Prinzen von Nassau.⁷⁸⁾ Es war der letzte Zusammenstoss im Schwedenkrieg. Am 25. August wurde der Friede unterzeichnet.

Danach aber zeigte sich ein ganz anderes Bild als nach dem Frieden von 1774. Sicher bezeugt ist nur die Rückkehr von Blücher, Schulenburg und Vosbein nach Dänemark. Bei einigen an-

⁷⁵⁾ R. A. K., Dep. Rosenkrantz' Nr. 2 v. 18. 9., Nr. 8 v. 6. 10.

⁷⁶⁾ Ebenda, Ordrer 1789, Nr. 58 v. 19. 5., Nr. 74 v. 17. 6. Dep. 1789, Nr. 519 v. 26. 6., Nr. 531 v. 7. 8., Nr. 541 v. 8. 9.

⁷⁷⁾ Ebenda, Dep. 1790, Nr. 37 v. 5. 1., Nr. 43 v. 26. 1., Nr. 58 v. 19. 3., Nr. 73 v. 7. 5. Ordrer 1790—91, Nr. 61 v. 15. 6.

⁷⁸⁾ Ebenda, Ordrer 1790—91, Briefe Bernstorffs v. 29. 3. u. 2. 5. Dep. Nr. 79 v. 25. 5., Lettres particul. v. 14. 5. u. 8. 6., Dep. Nr. 95 v. 16. 7.

deren verliert sich die Spur. Die meisten aber blieben nachweislich in Russland und stiegen weiter auf der militärischen Stufenleiter. Auch der Friede von Jassy (1791) ändert das Bild nicht. Er brachte Späth die dritte, Gersdorff die vierte Klasse des Georgs-Ordens. Späth, Güldenskiöld und Gersdorff erreichten schliesslich Generalmajorsrang, Numsen wurde noch General der Kavallerie. Sie alle sind in Russland gestorben, ebenso Osten, Arntzen, Preusser und von den genannten Seeoffizieren Otto und Krieger. Ackeleye erlag während der Kämpfe der russischen Flotte im Mittelmeer 1801 in Neapel einer Krankheit. Diese Tatsachen erlauben wohl den Schluss, dass die Stellung der Dänen diesmal angenehmer war als im ersten Türkenkrieg, dass sie weniger unter nationalistischer Abneigung zu leiden hatten. Und dafür wieder wird man eine Erklärung finden, wenn man bedenkt, dass Russland in eine nie dagewesene Lage geraten war: es kam auf jeden einzelnen Mann an. Und dass die Dänen ihren Mann zu stehen verstanden, haben sie bewiesen.

Offiziersliste.

Die Angaben über die russische Dienstzeit sind entnommen: aus den im Text zitierten dänischen Aktenstücken, den Kriegsberichten der St. Petersburger Zeitung und verstreuten gedruckten russischen Nachrichten, die nicht einzeln aufgeführt werden können. Für die Marine ist Hauptquelle die »Allgemeine Marineoffiziers-Liste«, abgekürzt A. M. L. — Kapitän 1. R. oder 2. R. bedeutet 1. Ranges, 2. Ranges, Komm. vor Schiffsnamen — Kommandant des Schiffes. Russische Daten sind nach Julianischem Kalender gegeben.

Adler, Adeler (Jörgen Rosenkrantz Lente-Adeler 1734—1784 ?). Mai 1769 ab aus Kopenhagen, Oberstleutnant, 22. 8. am Dnestr ausgezeichnet, Juni 1771 Oberst, Nov. 1771 bei Bukarest und Giurgiu ausgezeichnet, Nov. 1772 ab aus Petersburg nach Dänemark.

Akeleye, Gabriel Sigvard, geb. 1736 in Gran, gest. 16. 11. 1801 in Neapel. 21. 3. 1781—22. 12. 1785 dän. Seekadett, 13. 1. 1788 in russ. Dienst als Midshipman, auf »Neva« bei Hogland, auf »Isjaslav« bei Hangöudd, 1789 auf »Neva«, 1790 im Weissen Meer, 1. 5. 1791 Leutnant, nach Kronstadt, 1793 ins Schwarze Meer, 1797 auf »Sv. Pavel«, 1798—1800 auf »Sv. Nikolai« im Mittelmeer (Sammlung Marquard; A. M. L. III, 24).

Akeleye, Johannes, geb. 19. 8. 1739, gest. 13. 7. 1779 auf St. Croix (Westindien). 12. 4. 1770 in russ. Dienst als Kapitän 2. R., Komm. »Gorod Archangelsk«, 1771 Komm. »Kliment Papa«, dann »Tschesma«, 1772 mit diesem ins Mittelmeer, bei Lepanto, Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl., 1773—76 Komm. »Rostislaw«, 1775 zurück nach Kronstadt, 7. 7. 1776 Kapitän 1. R., 23. 6. 1777 Heimaturlaub, 7. 1. 1778 Abschied aus russ. Dienst. Heiratet 1775 Elisabeth von Dessen aus Archangelsk, wohl eine Schwester der Admiräle Martin und Wilhelm. Durch seine Tochter Anna Maria Schwiegervater des Admirals Graf Ludwig v. Heyden, russ. Befehlshabers bei Navarino (A. M. L. III, 27; vgl. Topsøe-Jensen u. Marquard I, 15).

- d'Angelly, François Marie, Chevalier (auch Baron), geb. in Frankreich, gest. 10. 1. 1809 in Hamburg. Juli 1769 an Petersburg, Premiermajor, 1. 1. 1770 Oberstleutnant, ausgezeichnet am 5., 7. u. 21. 7. sowie beim Sturm auf Bender am 16. 9., 14. 10. 1770 Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl. 3. 5. 1771 Abschied in Dänemark, in ständigen Dienst als Oberst des Nishegorodschen Dragoner-Regiments. 18. 6. 1774 wegen Hochverrat aus der Armee gestrichen und des Ordens verlustig (vgl. auch Hirschs Sammlung I, 94 und Bobé, Reventlow-Papiere V, 194).
- Arff, Johann Gerhard (russisch Ivan Nikolaevitsch), geb. 2. 7. 1723 in Kopenhagen, gest. 5. 3. 1781 in Kopenhagen. 12. 4. 1770 in russ. Dienst als Konteradmiral, 30. 4. 1770 Befehlshaber d. 3. Mittelmeer-Geschwaders, 31. 3. 1772 Abschied (A. M. L. III, 70; vgl. Dansk biogr. Lexikon I, 511 u. Personalhist. Tidskr. 5. R. I, 232).
- Arntzen, Nils, geb. 14. 3. 1765 in Norwegen, gest. 1811 in Russland. 1788 in russ. Dienst als Unterleutnant, 30. 7. 1789 Leutnant (in Finnland); 1794 in Polen, beim Sturm auf Praga schwer verwundet; 1. 9. 1790 Kapitän; 1799 bei der Walcheren-Expedition, 7. 10. 1799 Major; Oberst; kinderlos verheiratet (vgl. Hirschs Sammlung I, 113 und W. Lassen, Norske Stamtavler, S. 251).
- Basballe, Christian Karl (russisch Christian Michailovitsch), geb. 18. 2. 1732 in Kopenhagen, gest. 31. 1. 1783. 12. 4. 1770 in russ. Dienst als Kapitän mit Brigadiers-Rang, Komm. »Vsevolod« unter Arff, 9. 6. 1772 Komm. d. Übungsgeschwaders der Ostsee, 18. 10. interim. Oberbefehlshaber im Hafen Reval, 31. 12. Konteradmiral, 15. 1. 1773 nach Kronstadt versetzt, 21. 5. 1773 Komm. d. Revaler Geschwaders, im Winter ins Mittelmeer, 1775 zurück, 10. 7. 1775 Ritter d. Annen-Ordens, 29. 10. 1775 einjähriger Urlaub, 5. 5. 1776 Abschied mit 4000 Rubeln (A. M. L. III, 92; vgl. Topsøe-Jensen u. Marquard I, 74).
- Bassewitz, Christian Siegfried v., geb. 14. 2. 1755 in Gnesen, gest. 4. 8. 1831 in Kopenhagen. 1788 in russ. Dienst als Rittmeister, 1790 Oberstleutnant. Zurück (vgl. Hirschs Sammlung I, 205).
- Bildsøe, Mathias Hviid (russisch Bilz, Bildse), geb. 15. 2. 1746 in Kopenhagen, gest. 10. 11. 1781 in Batavia. Okt. 1770 in russ. Dienst als Midshipman mit Alter v. 1. 8., 2. 11. 1770 Leutnant, auf »Tschesma«, 29. 9. 1771 degradiert. Zurück (A. M. L. III, 174; vgl. Topsøe-Jensen u. Marquard I, 112, wo der russische Dienst nicht erwähnt wird).
- Blücher, Karl Leopold v., geb. 3. 5. 1742 in Gutow (Meckl.), gest. 12. 9. 1804 in Rendsburg. 26. 4. 1769 in russ. Dienst als Premiermajor, zur Infanterie der Armee Golizyn, 22. u. 23. 8. am Dnestr ausgezeichnet, 23. 6. 1770 Oberstleutnant, 16. 9. beim Sturm auf Bender im Rjashsk-Inf.-Reg. ausgezeichnet, 23. 3. 1771 bei Tultscha, 16. 4. beim Handstreich auf Isaktschi, dafür 12. 5. Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl., als Siegeskurier nach Petersburg; 19. 6. bei Tultscha, Okt. bei Tultscha, Babady und Isaktschi. 9. 4. 1774 Abschied in Russland (vgl. Wigger, Geschichte der Familie v. Blücher II, 1, S. 236; Hirschs Sammlung II, 81).
- Blücher, Gottfried Karl Wilhelm Gottlob v., geb. 6. 12. 1762 in Penzlin, gest. 6. 7. 1814 bei Christiania. 1788 in russ. Dienst als Rittmeister; Premiermajor d. Ordens-Kürass.-Reg., 27. 4. 1790 Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl. für die Schlacht bei Fokschan; in Finnland, Oberstleutnant, Herbst 1790 zurück (vgl. Wigger, Geschichte der Familie v. Blücher, II, 1, S. 205; Dansk biogr. Lexikon III, 327; Hirschs Sammlung II, 82).
- Brüggemann (Brugman), Gregorius (russisch Grigorij Petrovitsch), geb. 1734 (36) auf Seeland, gest. 1802 in Russland. 1769 in russ. Dienst als Major d. Art., zur Armee Golizyn. Ausgezeichnet am 17. u. 21. 6.

- 1770, erobert eine Batterie, dafür 28. 1. 1771 Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl.; 16. 9. beim Sturm auf Bender ausgezeichnet. 3. 5. 1773 dimittiert aus dän. Dienst (3. 5. 1775 Abschied in Gnaden), in ständigen russ. Dienst; Oberst des 1. Kanonier-Reg. (1778), Generalmajor d. Art. (1788). (Vgl. auch Hirschs Sammlung II, 215).
- Conradi, Friedrich Christian**, gest. 1770. 1769 in russ. Dienst als Kapitän, zur Armee Golizyn (vgl. auch Hirschs Sammlung III, 72).
- Dorgelo, Adam Levin Grüner**, gest. 1817. 1770 in russ. Dienst als Major, 1772 zurück (vgl. Hirschs Sammlung III, 203).
- Düring, Dietrich Georg Christian v.**, geb. 1749 in Hannover, 1772 in Polen ermordet. 1769 in russ. Dienst als Fähnrich, zur Armee Golizyn, Sept. 1770 Adjutant General v. Elmpts vor Bender. Kapitän beim Korps Elmpt in Polen (vgl. auch Hirschs Sammlung III, 245).
- Düring, Ernst Friedrich Christoph v.**, geb. 24. 4. 1738 in Hannover, gest. 20. 10. 1809 in Kiel. 1756—63 in preuss., 1763—68 in russischem Dienst, Major, 1765 nach Dänemark, 12. 3. 1768 dän. Oberstleutnant und Generaladjutant, 1768—69 in der Suite des Königs auf dessen Europareise, 1769 in russ. Dienst, zum Stab der Armee Golizyn als Oberstleutnant, Apr. 1770 zur Armee Panin, Komm. eines leichten Korps (800 Mann) vor Bender, 16. 9. beim Sturm, 1. 11. 1770 Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl.; Febr. 1771 Oberst, 1771—72 in Warschau bei Saldern, Herbst 1772 zurück (vgl. auch Hirschs Sammlung III, 243).
- Faber, N.N.** (in Dänemark unbekannt, in Russland als Däne bezeichnet), gest. Jan. 1775. 9. 4. 1773 als Leutnant der Flotte in russ. Dienst, auf »Mironosiz« ins Mittelmeer (A. M. L. V, 253).
- Falkenskjold, Seneca Otto**, geb. 5. 4. 1738 in Slagelse, gest. 30. 9. 1820 in Lausanne. 1769 in russ. Dienst als Oberstleutnant des Ingenieur-Korps, zur Armee Golizyn, 1770 zu Rumjanzev, 7. 7. an der Larga ausgezeichnet, 27. 6. Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl., 21. 7. am Kagul ausgezeichnet. Oberst. 1771 zurück.
- Fasting, Peter Jakob**, geb. 1731 (get. 9. 12.) in Bergen, gest. 17. 5. 1799 in Kopenhagen. 27. 5. 1770 in russ. Dienst als Kapitän 2. R., Komm. »Tver«, 1771 »Tschesma« in der Ostsee, 18. 10. 1771 Abschied (A. M. L. V, 258; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard I, 355).
- Furmann, Falck (Falch)**, geb. 7. 10. 1746, verschollen 1783 im Atlant. Ozean. 20. 5. 1770 in russ. Dienst als Midshipman, sofort zum Leutnant befördert, auf einem Transportschiff unter Arff ins Mittelmeer. 6. 6. 1772 Abschied. 14. 1. 1773 Mitglied der dän. Untersuchungskommission über die Ansprüche der Matrosen (A. M. L. V, 281; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard I, 419).
- Galterup, Hans Dietrich**, geb. 10. 6. 1741, gest. 30. 7. 1797 in Laurvig. 20. 5. 1770 in russ. Dienst als Midshipman, sofort zum Leutnant befördert, auf einem Transportschiff unter Arff ins Mittelmeer. 22. 5. 1772 Abschied (A. M. L. III, 343; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard I, 426).
- Gähler, Caspar Frederik**, geb. 1737 (get. 27. 2.) in Flensburg, gest. 21. 10. 1797 in Randers. 1769 in russ. Dienst als Oberstleutnant, zum Stabe der Armee Golizyn; im Kasan-Kürassier-Reg., wirft am Kagul 21. 7. 1770 das türk. Fussvolk, hierfür 8. 3. 1771 Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl.; im Rjasan-Karabinier-Reg. ausgezeichnet bei Kefa in der Krim Juni 1771. 1773 zurück (vgl. auch Hirschs Sammlung IV, 215).
- Gersdorff, Christian Karl Nikolai v.** (russisch Karl Maximowitsch), geb. 4. 2. 1762, gest. 1813 (vor 22. 9.) in Orel. 5. 7. 1788 in russ. Dienst als Kapitän d. Astrachan-Grenadier-Reg.; ausgezeichnet beim Sturm aus Oczakow, dafür Secondemajor 6. 12. 1788. 19. 5. 1790 zum

- Dnepr-Grenad.-Reg. versetzt, 29. 1. 1791 Premiermajor, auf der Donau-Flottille, 31. 3. 1792 Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl. 24. 6. 1792 zum Sevsk-Inf.-Reg. (11. 12. 1789 bis 26. 6. 1795 daneben auch in dän. Dienst als Stabskapitän). 28. 9. 1797 Oberstleutnant, 2. 11. 1798 Oberst, beim Korps Rimskij-Korsakov in der Schweiz, 1799 verwundet bei Zürich; 20. 2. 1801 Chef des Musketier-Reg. seines Namens (seit 31. 3. 1801 Uglitsch-Musk.-Reg.), 20. 2. 1800 Generalmajor, 1807 Komm. einer Brigade der 44. Division, Mai 1807 Ritter d. Annen-Ordens I. Kl., 1812 Komm. der 5. Inf.-Div.; formiert 1813 in Orel aus Gefangenen 3 Kompanien. Heiratet Anna Lukjanovna Kasejev gen. Trasaditov aus der Wala-chei, hatte 1813 einen Sohn Alexander (22 Jahre) und eine Tochter Karoline (21 Jahre). (Russ. biogr. Lexikon; Galerie des Jahres 1812; vgl. auch Hirschs Sammlung IV, 54).
- G y l d e n s k i o l d, C o n r a d C h r i s t i a n (P e t e r) v., geb. 21. 11. 1761 in Rendsburg, gest. 1. 9. 1809 in Russland. 30. 5. 1788 in russ. Dienst als Secondemajor d. Kleinruss. Grenadier-Reg., Nov. 1788 Premiermajor, 1789 zum Rostov-Musketier-Reg., 24. 8. 1792 Abschied als Oberstleutnant. 20. 9. 1794 wieder in Dienst beim Cherson-Grenadier-Reg., 1. 2. 1798 Oberst, 31. 10. 1798 Chef d. Jäger-Reg. seines Namens (vorher 19. Jäger-Reg., seit 31. 3. 1801 18. Jäger-Reg.), 16. 1. 1799 Generalmajor, 13. 4. 1801 Abschied. 25. 3. 1803 in Zivildienst mit dem Rang eines Wirklichen Staatsrats (IV. Rangklasse), Vizegouverneur und 15. 11. 1804—1806 Zivigouverneur des Kaukasischen Gouvernements (Russ. biogr. Lexikon; vgl. auch Hirschs Sammlung IV, 205).
- H e l d t, K a r l F r i e d r i c h, geb. 25. 7. 1760 in Rendsburg. Juli 1788 in russ. Dienst als Leutnant, Aug. 1789 Kapitän, in Finnland (vgl. auch Hirschs Sammlung V, 47).
- H e y l i g e r, G o t t f r i e d J o h a n n, geb. 1742/43 in St. Petersburg (Sohn des Johann Nikolaus Heyliger aus Holland, 1739 bis 27. 4. 1747 in russ. Dienst als »Projektenschmied« und Konstrukteur bei der Flotte, 1761 in dän. Dienst, gest. 1765), gest. 9. 11. 1800. 1769 in russ. Dienst als Unterleutnant der Art., zur Armee Rumjanzev, März 1770 Leutnant. Zurück erst 1773? (vgl. Hirschs Sammlung V, 125; über den Vater ebenda und A. M. L. II, 91).
- H o l c k, C h r i s t o p h e r E r n s t F r h r., geb. 1749 (get. 3. 2.). 1788 in russ. Dienst als Kapitän d. Wiborg-Inf.-Reg., Aug. 1789 Major; später angeblich Oberst (vgl. auch Hirschs Sammlung V, 204).
- H o l s t e n (H o l s t e i n), C h r i s t i a n, geb. 17. 3. 1741 in Kopenhagen, gest. 7. 8. 1811 in Kopenhagen. 20. 5. 1770 in russ. Dienst als Midshipman, sofort zum Leutnant befördert, 1771—74 auf »Minerva«, 1774—75 auf »Pobeda« im Mittelmeer, 1775 beim Hafen Reval, 1776 Urlaub auf ein Jahr, 6. 3. 1777 Abschied (A. M. L. III, 420; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard I, 614).
- K a l t e n b o r n, K a r l F r i e d r i c h v., geb. 4. 8. 1723 in Breslau, gest. 20. 3. 1800 in Christiania. 1769 in russ. Dienst als Kapitän, zur Armee Rumjanzev, Juli 1769 Secondemajor, 1. 1. 1770 Premiermajor, im 2. Grenadier-Reg. Anfang 1770 vor Bender ausgezeichnet. Aug. 1770 vor Bender am Kopf verwundet. Anfang 1773 zurück. Mai 1774 Abschied (vgl. auch Hirschs Sammlung VI, 82).
- K ö l m e r, M i c h a e l, geb. 13. 5. 1742, gest. 9. 3. 1821 in Kopenhagen. 20. 5. 1770 in russ. Dienst als Midshipman, sofort zum Leutnant befördert, unter Arff ins Mittelmeer, 22. 5. 1772 Abschied (A. M. L. IV, 68; vgl. Topsøe-Jensen u. Marquard II, 62).
- K r i e g e r, K a r l W i l h e l m (russisch Karl Ivanovitsch), geb. 20. 7. 1762 in Kopenhagen, gest. 22. 5. 1810 in St. Petersburg. 8. 5. 1790 in russ.

- Dienst als Leutnant der Flotte (mit Dienstalder v. 1. 1. 1784), auf »Prinz Gustav« bei Wiborg, 1. 5. 1791 Kapitänleutnant, 1795—96, 1798—1800 auf dem Nordsee-Geschwader, 24. 9. 1799 Ritter d. Annen-Ordens III. Kl., 1801 Komm. »Saratov«, dann »Maksim Ispovednik«, 1802 »Schtschastlivyj«, 9. 1. 1803 Kapitän 2. R., 1803 Komm. »Boleslav«, 1806 »Evropa«, 1807 Komm. d. Schiffsbesetzungen in Archangelsk, 12. 12. 1807 Kapitän 1. R., 1808—09 Komm. d. Uferbatterien in Archangelsk, 1. 3. 1810 in Zivildienst mit dem Rang als Staatsrat (A. M. L. IV, 152; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 40).
- Lepel, Karl Helmuth v., geb. 1742, gest. 1814. 1769 in russ. Dienst als Secondemajor, zur Armee Golizyn, 22. u. 23. 8. am Dnestr ausgezeichnet, im Kabardinischen Inf.-Reg. 1770 Premiermajor für die Schlachten an Larga und Kagul (7. u. 21. 7.); Sept. bei Kilia ausgezeichnet (vgl. auch Dansk biogr. Lexikon X, 220 und Hirschs Sammlung VI, 377).
- Lorenz, Thomas (in Dänemark nicht festzustellen, nach russ. Quellen aus dän. Dienst gekommen; vielleicht Engländer?). 31. 7. 1771 in russ. Dienst als Leutnant der Flotte, 7. 2. 1772 dem Admiral Knowles an der Donau zugeteilt, 9. 10. 1773 Abschied auf Ansuchen (A. M. L. IV, 267).
- Moltke, Adam Ludwig v., geb. 6. 12. 1743 in Kassel, gest. 20. 1. 1810. 1769 in russ. Dienst als Premiermajor, zur Armee Golizyns; im Rostov-Karabinier-Reg., 26. 10. vor Bender verwundet (an der Hand), 1. 1. 1770 Oberstleutnant, Mai 1770 Oberst, Juni zurück nach Dänemark zur Kur. Juni 1771 als Volontär zur Armee Rumjanzev, ausgezeichnet bei Bukarest und Giurgiu. Okt. 1772 zurück (vgl. Hirschs Sammlung VII, 209).
- Munthe af Morgenstjerne, Kaspar Wilhelm v., geb. 4. 3. 1744, gest. 20. 9. 1811 auf Gammelgaard. 1769 in russ. Dienst als Premiermajor, zur Armee Golizyn, 22. u. 23. 8. am Dnestr ausgezeichnet, Sept. 1770 zur Armee Panin vor Bender, im Rjashsk-Inf.-Reg., führt 16. 9. eine Grenadierkolonne zum Sturm, schwer verwundet, 1. 11. 1770 Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl. Juni 1771 zurück zu Badekur, Mai 1774 Abschied in Russland (vgl. Hirschs Sammlung VII, 275).
- Munthe af Morgenstjerne, Truels Smith v., geb. 9. 5. 1745 in Sverdrup, gest. 16. 6. 1810 in Kopenhagen. 23. 6. 1769 in russ. Dienst als Leutnant der Flotte, mit dem ersten Geschwader ins Mittelmeer, auf »Sv. Januarij« bei Tschesme, 1772 auf »Graf Orlov«, 20. 4. 1773 Kapitänleutnant, 1774 Komm. »Paros«, 1775 auf »Graf Orlov« im Geschwader Basballes zurück. 7. 1. 1778 Abschied als Kapitän 2. R. (A. M. L. IV, 390; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 220).
- Neuspitzer, Friedrich (wohl = Friedrich Christoph, geb. 3. 6. 1767 al. 1763 oder 4. 7. 1766, 1770 dän. Kadett, 1785 Abschied). 1. 5. 1790 in russ. Dienst als Midshipman (mit Dienstalder v. 16. 4. 1789), auf der Ruderflotte, 1791 in Kronstadt, 1792 in Archangelsk, 1793—94 in der Ostsee, 22. 8. 1793 Leutnant, 1795—96 in Riga und Kronstadt, 1797 in Archangelsk, 1798—1800 auf dem Nordseegeschwader, 1801—02 im Mittelmeer und Schwarzen Meer, 16. 9. 1809 Abschied wegen schlechter Führung (A. M. L. IV, 440; vgl. Sammlung Marquard).
- Nissen, Gregers Höeg, geb. 18. 9. 1765. 1776 dän. Kadett, 1783 Abschied. 14. 11. 1787 in russ. Dienst als Midshipman, 1788 auf dem Geschwader v. Dessen nach Kopenhagen, im Kattagatt, 1789 nach Reval zurück und im Finn. Meerbusen, 1. 1. 1790 Leutnant; auf »Prochor« bei Reval und Wiborg (A. M. L. IV, 471; vgl. Sammlung Marquard).
- Nissen, Jens Christian Friedrich, geb. 17. 3. 1743 in Horsens, gest. 8. 11. 1775. 12. 5. 1770 in russ. Dienst als Kapitänleutnant, auf »Sv. Georgij« im Mittelmeer, 1772 zu Land aus Livorno nach Petersburg,

26. 3. 1772 Abschied auf Ansuchen (A. M. L. IV, 471; vgl. Topsøe-Jensen u. Marquard II, 254).
- N u m s e n, F r e d e r i k** (russisch Fedor Michajlovitsch), geb. 10. 2. 1737 in Vejle, gest. 9./21. 4. 1802 in Russland. 1788 in russ. Dienst als Generalleutnant, Korpskommandeur in Finnland. 27. 4. 1790 Ritter d. Georgs-Ordens III. Kl. für den Kymmene-Übergang am 24. 4.; 8. 9. 1791 Ritter d. Alexander-Nevschij-Ordens. General d. Kavallerie. 20. 1. 1797—15. 4. 1799 Chef d. Starodub-Kürassier-Reg. (seit 19. 10. 1797 Kürassier-Reg. Numsen). (Vgl. auch Hirschs Sammlung VII, 459; Dansk biogr. Lexikon XII, 331).
- O s t e n, J o h a n n V i b e v o n d e r** (russisch Ivan Christjanovitsch, meist Baron genannt), geb. 5. 3. 1761 in Kristiansand, gest. 1. 10. 1812 in Riga. 1788 in russ. Dienst als Kapitän, in einem Grenadier-Reg. der Armee Potemkins, 14. 4. 1789 Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl. für Auszeichnung beim Sturm auf Oczakow. In Finnland. Oberstleutnant (1793), Chef des Zollbezirks Riga. Heiratet 3. 1. 1793 in Serrefer (Estland) Helene Katharina Freiin v. Uexküll-Güldenbandt (geb. 18. 5. 1774 in Saximois, gest. 24. 7. 1822 in Dorpat); eine Tochter Rosalie Eugenie gest. 21. 8. 1802 in Weissenstein, 1 Jahr, 5 Monate, 11 Tage alt; eine zweite Tochter Rosalie Eugenie geb. 10. 10. 1803 in Dorpat (Geneal. Handbuch d. balt. Ritterschaften, Kirchenbücher Weissenstein und Dorpat St. Johannis; vgl. auch Hirschs Sammlung VII, 536).
- O t t o, J o h a n n G o t t l i e b** (russisch Ivan Bogdanovitsch; nach russ. Quellen aus Dänemark, in dän. Dienst nicht nachzuweisen), gest. 21. (23.) 3. 1803 in Reval, 40 Jahre alt. 30. 10. 1787 in russ. Dienst als Midshipman, 1788 auf »Sv. Elena« bei Hogland, 15. 2. 1790 Leutnant, bei Reval und Wiborg. 1795—96 auf dem Nordseegeschwader. 9. 1. 1803 Kapitänleutnant (A. M. L. IV, 507).
- P e n t z, G e o r g F r i e d r i c h L u d w i g v.**, geb. 9. 5. 1743 in Gross-Helle, gest. 27. 4. 1789 in Rendsburg. 1769 in russ. Dienst als Secondemajor, zur Armee Golizyn vor Choczim. 7. 7. 1770 an der Larga, 21. 7. am Kagul ausgezeichnet, dafür Premiermajor. 23. 3. 1771 bei Tultscha, 16. 4. bei Isaktschi ausgezeichnet. Oberstleutnant, Dez. 1771 zurück (vgl. auch F. v. Meyenn, Urkundl. Geschichte d. Familie v. Pentz Bd. II; Hirschs Sammlung VIII, 58).
- P l o y a r t, N i k o l a y T h e o d o r u s d e**, geb. 20. 9. 1741, gest. 21. 3. 1821 in Hadersleben. 12. 4. 1770 in russ. Dienst als Kapitänleutnant, 10. 5. Kapitän 2. R., auf »Vsevolod« ins Mittelmeer, 1771 zu Land nach Petersburg, 1772 auf »Viktor« in der Ostsee, 19. 2. 1774 zur »Don-Expedition«. 13. 1. 1775 Abschied (A. M. L. IV, 573; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 323).
- P o g r e l l, C h r i s t i a n K a r l**, geb. 1734 (getauft 23. 11.) in Kolding, gest. 6. 6. 1781 in Ribe. 1769 in russ. Dienst als Kapitän, zur Armee Rumjanzevs, Juli 1769 Secondemajor, 1. 1. 1770 Premiermajor im Rostov-Karabinier-Reg. Juni 1771 bei Kefa (Krim) ausgezeichnet. Dez. 1772—Juli 1773 als Kurier zwischen Petersburg und Kopenhagen (vgl. auch Hirschs Sammlung VIII, 164).
- P r e u s s e r, G e o r g C h r i s t i a n**, geb. 1740 in St. Petersburg, gest. 1806 in Russland. Sept. 1789 als Volontär zur russ. Armee in Finnland (vgl. auch Hirschs Sammlung VIII, 217).
- R e i e r s e n, J e n s**, geb. 27. 9. 1747, gest. 26. 8. 1817 in Kopenhagen. 20. 5. 1770 in russ. Dienst als Midshipman, sofort zum Leutnant befördert, auf einem Transportschiff unter Arff ins Mittelmeer. 22. 5. 1772 Abschied (A. M. L. IV, 659; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 377).
- R o h w e d e r, C h r i s t i a n**, geb. 6. 9. 1739, gest. 14. 5. 1792 in Ullensager.

- 1769 in russ. Dienst als Leutnant, zur Armee Rumjanzev. März 1770 Kapitän (vgl. auch Hirschs Sammlung IX, 186).
- R ö d e r, J o h a n n G e o r g, geb. 1730 in Jütland, gest. 1787 in Petrosavodsk. 1753—61 in russ. Dienst, zuletzt Kapitän d. Nisov. Inf.-Reg. 1769 in russ. Dienst als Kapitän, zur Armee Rumjanzev. Juli 1769 Secondemajor, 1. 1. 1770 Premiermajor (im Tschernigov-Inf.-Reg.). Okt. 1771 ausgezeichnet bei Tultscha, Babady und Isaktschi. 3. 5. 1773 Abschied in Dänemark, in ewigen russ. Dienst. 1777 Oberstleutnant. 22. 9. 1786 Generalmajor, Gouverneur des Gouvernements Olonez in Petrosavodsk (vgl. auch Hirschs Sammlung IX, 305).
- S c h m e t t o w (früher S c h m e t t a u), K a r l J a k o b W a l d e m a r Reichsgraf v., geb. 15. 12. 1744, gest. 21. 4. 1821 in Rotvold bei Drontheim. 1769 in russ. Dienst als Kapitän. Nov. 1770 wegen Krankheit Abschied als Oberst (vgl. auch Hirschs Sammlung X, 110).
- S c h u l e n b u r g, G e o r g L u d w i g G r a f v. d., geb. 21. 5. 1755 in Bleckede, gest. 29. 3. 1828 in Kopenhagen. 1788 in russ. Dienst als Major d. Jägerbataillone. 17. 12. 1788 beim Sturm auf Oczakow ausgezeichnet, 4. 5. 1789 dafür Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl. 1789 auf der Ruderflotte im Finnischen Meerbusen, in der Schlacht im Svenskund (vgl. auch Dansk biogr. Lexikon XV, 319 und Hirschs Sammlung X, 216).
- S m i d t (S c h m i d t), C h r i s t i a n, geb. 21. 8. 1745, gest. 30. 7. 1823. 20. 5. 1770 in russ. Dienst als Midshipman, sofort zum Leutnant befördert, auf einem Transportschiff unter Arff ins Mittelmeer. 18. 1. 1773 Abschied (A. M. L. V, 382; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 462).
- S p ä t h, J o h a n n J a k o b (russisch Ivan Ivanovitsch), geb. 3. 3. 1738 in Helsingör, gest. 3. (15.?) 9. 1797 in Bachtschisaraj (Krim). 1763 in russ. Dienst; holst. Oberstleutnant. 1773 in dän. Dienst, 3. 10. 1788 Abschied als Generalmajor. In russ. Dienst als Oberst und Volontär. Generalmajor, ausgezeichnet in der Schlacht bei Matschin, 18. 3. 1792 Ritter d. Georgs-Ordens III. Kl. 1797 Chef d. Vjatka-Musketier-Reg. (vgl. auch Hirschs Sammlung XI, 48).
- S t r i c k e r, K a r l A l e x a n d e r, geb. 19. 1. 1731, gest. 10. 2. 1820. 1769 in russ. Dienst als Kapitän d. Generalquartiermeisterstabes, im Stabe Golizyns. Sept. 1769 Oberquartiermeister für seine Dienste beim Korps Elmpt. 1. 8. 1770 Oberstleutnant auf dem Schlachtfeld am Kagul. 1771 beim Korps Weismann an der Donau. Für hervorragende Umsicht und Tapferkeit beim Handstreich auf Tultscha (19. 6.) 19. 8. Ritter d. Georgs-Ordens IV. Kl. Okt. 1771 ausgezeichnet bei Tultscha, Babady und Isaktschi, zum Georgs-Orden III. Kl. vorgeschlagen, mit 500 Rubeln belohnt. Herbst 1772 abberufen, Febr. 1773 zurück (vgl. auch Hirschs Sammlung XI, 132).
- S u n d t, C h r i s t i a n U l r i c h, geb. 21. 3. 1766 in Rendsburg, gest. 9. 2. 1849 in Frederiksborg. 1788 in russ. Dienst als Leutnant, in Finnland beim Grenadierbataillon Essen. 1789 beim Korps Michelson, in den Gefechten bei Pardakoski, Christina und Porrosalmi, 2. 6. bei St. Michel in den Reihen d. Leibgrenadier-Reg. schwer verwundet. Aug. 1789 Kapitän. Offizier du jour bei Numsen, Dez. zurück (vgl. auch Hirschs Sammlung XI, 169).
- T u x e n, L o u i s d e (russisch Leontij), geb. 30. 10. 1748 in Kopenhagen, gest. 21. 1. 1828 in Helsingör. 17. 4. 1770 in russ. Dienst als Midshipman, 20. 5. Leutnant, auf »Sv. Georgij« unter Arff ins Mittelmeer, 1772 auf »Grigorij« zurück, 1773 auf »Mironosiz« unter Greigh ins Mittelmeer, 1775 als Komm. d. »Pomoschtschnyj« unter Basballe zurück. 8. 3.

- 1777 Abschied (A. M. L. V, 226; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 641).
- T ö n d e r**, **Claus Frandsen**, geb. 23. 7. 1737 in Sparboen (Norwegen), gest. 1819. 12. 4. 1770 in russ. Dienst als Kapitän 2. R.; auf »Sv. Georgij« unter Arff ins Mittelmeer, zu Land zurück, 26. 3. 1772 Abschied auf Ansuchen (A. M. L. V, 232; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 649).
- Ulrich**, **Georg Friderich** (russisch Jegor Jegorovitsch), geb. 23. 3. 1762 in Kopenhagen, gest. 23. 6. 1830 in Friedrichstadt. 4. 4. 1788 in russ. Dienst als Kapitänleutnant, 1788—90 auf »Saratov« im Geschwader v. Dessen u. Kosljaninov, 1790 bei Reval und Wiborg. 17. 12. 1796 Kapitän 2. R., 1795—96 Komm. »Rafail« im Nordsee-Geschwader, 1798 Komm. »Maksim«, 29. 7. 1798 Abschied (A. M. L. V, 240, 446; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 661).
- U s e l** (auch **U s r e j**), wohl = **U s l e r**, **Jens** (geb. 1722 in Norwegen, gest. 26. 4. 1796 in Porsgrund). 7. 7. 1771 in russ. Dienst als Leutnant der Flotte, zu Admiral Knowles an die Donau geschickt, 1772 auf »Tschesma« unter Tschitschagov ins Mittelmeer. 5. 3. 1774 Abschied (A. M. L. V, 240; vgl. auch Topsøe-Jensen u. Marquard II, 667, wo der russ. Dienst nicht erwähnt wird).
- V o s b e i n** (russisch Fosbenn), **Christian**, geb. 11. 8. 1769, gest. 1823. 28. 12. 1780 dän. Kadett, 16. 2. 1789 Abschied, 22. 5. 1790 in russ. Dienst als Midshipman (mit Dienstalder v. 20. 3. 1789), auf »Sv. Joann« bei Björkö und Wiborg. Ab aus russ. Dienst vor 1792 (A. M. L. V, 266; Sammlung Marquard; vgl. auch Hirschs Sammlung XII, 347).
- W i u m**, **Henrich**, geb. 17. 9. 1749 in Kopenhagen, gest. 25. 1. 1806 in Christiania. 20. 5. 1770 in russ. Dienst als Midshipman, sofort zum Leutnant befördert, auf einem Transportschiff unter Arff ins Mittelmeer. 1771 zu Land zurück, 1773 gestrichen (A. M. L. III, 308; vgl. Topsøe-Jensen u. Marquard II, 720).

INDVANDREDE RÉFUGIÉS FRA SYDVEST-
FRANKRIG OG KRONPRINS FREDERIKS (IV)
BESØG I ROCHEFORT I 1692

Af *Louis Bobé.*

I det, foranlediget ved Alliance Française's 50 aarige Bestaaen afvigte Aar udgivne Festskrift har jeg givet en Fremstilling af den Kulturindsats, Danmark skylder franske Indvandrere, særlig de mange, der paa Grund af Religionsforfølgelserne efter Ophævelsen af det nantiske Edikt (1685) søgte Tilflugt i København og her grundlagde den fransk reformerte Menighed. Til den almindelige Oversigt er knyttet en Række Stamtavler over de Refugié-familier, der har fæstet Rod herhjemme. Efter Menighedens ældste, omhyggeligt førte Kirkebog, der som oftest anfører de Indvandrede Hjemsted og Forældre, er der foretaget en Sammenstilling af de Egne og Byer, hvorfra de er komne. Denne Undersøgelse har godtgjort, at et paafaldende stort Antal landflygtige Huguenotter er indvandret hertil fra det sydvestlige Frankrig, fra Pays d'Aunis, Saintonge, Saintes og fra La Rochelle, gennem Aarhundredet Hovedsædet for Tilhængere af den reformerte Trosbekendelse, og især fra den ud for Staden beliggende Ø Ile de Ré med dens to vigtigste Smaabyer, La Flotte og St. Martin.

Under et Studieophold i La Rochelle og paa Ile de Ré afvigte Sommer har jeg kunnet forøge de ovenfor nævnte Meddelelser og den tidligere i nærv. Tidsskrift 9. IV. 57 ff givne Sammenstilling. Dette skyldes i væsentlig Grad den store Velvilje, jeg har mødt hos Arkivaren for Départementet Charente Inférieure Hr. d e V a u x d e F o l e t i e r. Ligeledes skylder jeg Tak til Mme C h. L e m paa Ile de Ré, Enke efter afd. Direktør i Banque de France G. Lem. Denne af Samlingen og Bevaringen af Ile de Rés Historie og Traditioner meget fortjente Mand tilhørte en fra Norge udvandret Slægt, der i to Aarhundreder har været bosiddende paa Øen. Af det med største Pietet gennem Generationer værnede Slægtshjem med dets stemningsfulde Interiører og værdifulde Samling af Familiebilleder faar man et sikkert enestaaende Indtryk af en velstaaende

Huguenotfamilies Indendørs Liv gennem Tiderne i en af Verdens Storme uberørt Hygge og Fred.

Spørgsmaalet om, hvorledes de hjemløse Udvandrere fandt Vejen op til de nordiske Lande, har tidligere været drøftet af Pierre Dez, nu Prof. i Poitiers, i hans grundige Monografi: *Histoire des Protestants de l'Église Réformée de l'Île de Ré* (La Rochelle, 1926).

Med beundringsværdig Tapperhed og Udholdenhed havde Ile de Ré's langt overvejende protestantiske Befolkning under Religionskrigene lige fra Trængselstiderne efter Bartolomæusnatten hævdet deres Trosfrihed, indtil Ophævelsen af det nantiske Edikt blev skæbnesvanger for Øens fredelige og velstaaende Befolkning, der i 1685 talte 3—4000 reformerte Trosbekendere. Allerede i 1668 havde Ludvig XIV forbudt sine Undersaatter at forlade Frankrig, og i 1681 blev denne Bestemmelse særlig indskærpet Beboerne paa Ile de Ré, hvilket Magtsprog indleder Masseurvandringen fra Øen som Følge af de katolske Myndigheders Voldsherredømme.

Den livlige Handelsforbindelse mellem Ile de Ré og de nordiske Lande gjorde det muligt for Flygtninge at unddrage sig Strandvagternes Paapasselighed ved i Nattens Mørke at ro ud i Baad til de paa Rheden liggende fremmede Skibe, hvis venligt sindede Kaptainer tog dem ombord og skjulte dem i Kasser og Tønder eller mellem Plankerne, indtil de var i rum Sø med Kursen til de hollandske Havne, særlig Amsterdam. Den landflygtige Catharine Dechezaulx, der fra Ile de Ré gik til Bergen, kom ikke op paa Dækket, førend man fik den hollandske Kyst i Sigte.

Fra Holland gik mange til Søs videre til Hamborg, og en Del forsøgte Lykken ved at fortsætte til København, hvor de af Dronning Charlotte Amalie udvirkede kongelige Privilegier for indvandrede Huguenotter gav dem Haab om at finde et blivende Fristed. Man regner med, at der af Ile de Ré's protestantiske Befolkning er udvandret henved 1500 Personer. Under det fanatiske kirkelige Tvangstyre havde mange maattet afsværge deres Tro, men flygtede, pint af Samvittighedsnag, og fandt hos de reformerte Præster i fremmede Lande let Syndsforladelse. De Landflygtige fra Ile de Ré spredtes over den vide Jord til Amerika og Kapstaden. Ofte gik Familiefaderen i Udlændigheden mod et ukendt Maal, og først efter at han havde skabt sig en Existens i det nye Hjemland, fulgte Hustru og Børn efter. Ikke alle forlod Hus og Hjem tomhændede, ofte var det lykkedes dem at afhænde deres Ejendele før Flugten.

Om de fra selve Ile de Ré til Danmark udvandrede Familier Valleau, Dechezaulx, Jouneau, le Cercler de la

Monnerie og Butaud giver de i Arkivet i La Rochelle opbevarede Kirkebøger for St. Martin i Tidsrummet 1659—85 gode Oplysninger.

Slægten Valleaus ældste kendte Stamfader er Gabriel Valleau, f. o. 1595 † 9. Sept. 1668 i St. Martin, hvis Søn var:

Etienne, gift m. Anne Morin, der levede 1678 som Enke og efterlod Sønnerne

1. Jean, f. o. 1645; gift m. Judithe Gauvin (se ndfr.)
2. Jacques, f. o. 1658, afsvor 1685, vistnok identisk med den Jacques V., der fra 1709 til sin Død, 7. Maj 1724 var Kateket ved den fransk reformerte Menighed; gift 1 Marts 1677 m. Magdeleine Mousnier, † 6 Maj 1729 i Kbhvn., 75 Aar gl.
3. Pierre, dbt. 19 Dec. 1660 i St. Martin, afsvor 1685; 1696—1702 Diacre og Ancien ved Ref. Menighed, 1700 Borger i Helsingør, † her 1724, bgr. 23. Juli; gift m. Elisabeth Jouneau, (Forældre: Pierre Jouneau og Marie Gauvin), f. 1653 i St. Martin, † 23 Jan. 1732 i Helsingør.¹ Søn: Pierre, f. 11 Dec. 1685 i St. Martin.

Foruden de to til Danmark indvandrede Brødre, indkom hertil deres ældre Broder Jeans' Børn og en Datter af Pierre (se ndfr.)

A. Françoise, f. 1660, gift 20 Febr. 1678 i St. Martin m. Charles Dechezaulx (Forældre: Jacques D. og Marie Morin).

B. Judithe, f. 6 Nov. 1669 i St. Martin, dbt. 10 Nov, † 4 Marts 1748 i Kbhvn.; »réfugiée de l'Île de Ré«; gift m. Urmager og Ancien ved Ref. Menighed Isaac Beaupoil,² f. 1666 i Chatelleraud i Poitou, † 10 Juni 1737 i Kbhvn.

C. Jean, f. 1682 i St. Martin, dbt. 8 Febr., 1716 Borger i Helsingør, † 6 Juni 1767; gift m. Anne Dechezaulx, se ndfr.

Pierre Valleaus Datter:

Elisabeth, gift 18 Febr. 1701 i Kbhvn. m. Alexandre Godeffroy.

Af den paa Ile de Ré talrige Slægt Dechezaulx, der, som det ses af ovenstaaende, gentagne Gange var indgiftet i Familien Valleau, indkom Etienne Dechezaulx, f. 1642

¹ Hendes Testamenter i Sjæll. Reg. 1717, 233, og 1723, 198 og 1731, 341. Heri nævnes Brødrene Etienne Jouneau, Købmand i London, Ny England (døbt 13 Maj 1663 i St. Martin), Susanne Marie Jouneau, gift m. Ezechiel Barbeau i London, og Philippe Jouneau i Ny England.

² Hans Testamente i Sjæll. Reg. 1737, 187.

paa Ile de Ré som Søn af Etienne D. d. æ. og Renée Ayrault, nævnes 1681 blandt de af Intendant de Muin forfulgte Reformerte, udvandrede til Dublin før 1685, † 7 Febr. 1728 i Kbhvn. Gift 1 Maj 1681 i Saint Martin m. Suzanne Bernard (Datter af Paul Bernard og Judithe Mollie), f. 1655 i La Rochelle, † 17 Marts 1729 i Kbhvn., 73 A. gl. De havde 1685 i Dublin en Datter Suzanne til Daaben og desuden to Døtre:

1. Anne, f. 1691, † 8 Marts 1771 i Kbhvn., 80 Aar, g. m. Jean Valleau (se ovfr.)
2. Marie Madeleine, † 1745 i Korsør, g. m. Henry Clavel de l'Etang (s. o.).

Daniel Dechezaulx fra Ars paa Ile de Ré havde Børnene Jeanne Marie og Jean Etienne Dechezaulx, af hvilke det ældste, f. og dbt. 27 Nov. 1716 i Ars, var gift med Ludvig Lem fra Norge, hvis Sønner gik til Ile de Ré og hvor deres Efterslægt levede indtil den nyeste Tid. Broderen Jean Etienne, f. 7 Jan. 1723 i St. Martin, kom o. 1740 med Søsteren til deres Onkel i Bergen, 1748 Borger i Byen og s. A. fransk Generalkonsul, † 24 Jan. 1799 i Bergen. Gift 1° 13 Maj 1760 m. Wenche Jacobine von der Lippe, f. 8 Jan. 1735, † 19 Dec. 1767; 2° 7 Dec. 1778 i Bergen m. Susanna Catharina Holck, f. 15 Nov. 1745, † 8 Marts 1803 i Bergen. Hans Søn Thomas, f. 6 Maj 1762 i Bergen, † 30 Juni 1831, fransk Generalkonsul i Bergen, efterlod Descendens.³

Fra Ile de Ré, hvor Frygten for mulige Undertrykkelser og Forfølgelser fra katolsk Side længe holdt sig, indvandrede endvidere Jacob Butaud, Søn af François Butaud og Madeleine Riorteau, f. 5 Jan. 1680 i Ars, døbt 12 s. M. i St. Martin, kom o. 1695 til Bergen, hvor han fik Plads paa Kommercedirektør Jørgen Thormöhlens Kontor og forblev i dennes Tjeneste til hans Principals Død i 1709, i hvilket Aar han ogsaa tog Borgerskab i Bergen og nogen Tid efter blev fransk Generalkonsul. Han var gift med Anne Christine Stabeel, Datter af Sognepræst til Gulen Nicolai Stabeel, f. 1702, † 19 Juni 1746 i Bergen. Butaud døde sammesteds i 1748, bgr. 3 Maj. I Skiftet efter ham nævnes som hans Arvinger to Søskendebørn, de to ovenfor nævnte Søsterbørn Jeanne Marie og Jean Etienne Dechezaulx.

³ P. Dez., Hist. des Protestants de l'Ile de Ré, 79, S. 74 n.

⁴ P. Dez. Medd. af Hr. Bibliotekar M. Wiesener, Bergen, og sammes Afhandling: Utenlandske Konsuler i Bergen (Bergens hist. Forenings Skrifter XXII (1916), 36 f.), hvori findes Portræter af J. Butaud og J. E. Dechezaulx.

Af en femte paa Ile de Ré hjemmehørende adelig Slægt indkom en enkelt Mand:

Samuelle Cercler de la Monnerie, Søn af Samuel C. de la M., Kaptain for Vagtskibet, og Catherine de l'Estrille (F. Michel de l'E. og Hustru Jeanne), dbt. 13 Juni 1666 i St. Martin,⁵ nævnes 1681 sammen med Etienne Dechezaulx, Etienne Jouneau og Pierre Valleau blandt de af Intendant de Muin forfulgte Indvaanere paa Ile de Ré⁶ allerede 1683 Ltnt. i den danske Marine, 1697 Kaptlnt., dim. 1709, † 26 Maj 1714, havde 1689—1700 Børn til Daaben i Kbhvn. i Ægteskab med Elizabeth Duzet (Dusseth), der døde her i 1701⁷ (Boet reg. 7 Maj).

Om en fra Saintes først ind i det 18 Aarhundrede til København indvandret Huguenot Elie Angibaud fra Saintes, er der fremkommet Efterretninger, som viser, hvilke Næringsveje, der særlig kunde dyrkes af Franskmænd i København.⁸ Elie var Søn af Apotekeren Elie Angibaud, hvis Apotek endnu ses i Grande Rue i Saintes. Moderen Jeanne Chadeau var Søster til Søkaptain Isaac Chadeau de la Clocheterie. Han selv fødtes 20 Marts 1701, var 1717—18 i Dublin for at lære Engelsk, forlod 1723 Saintes og bosatte sig i København, hvor han 21 Nov. 1726 ægtede Gabrielle du Cros, f. 1700 i Genève, † 18 April 1745 i Kbhvn. Herfra beretter han om sin Tante Marie Dumas, f. Angibaud og hendes Søsterdatter Marie Marguerite St. Paul, f. Angibaud, død 2 Sept. 1723 i Kbhvn., der s. A. havde faaet Bevilling paa at sælge forskellige Sorter Krydderier, Vin, Brændevin og Likører.⁹ Han havde *to Familier fra Ile de Ré og La Rochelle boende i sit Hus*. Vinhandelen var en af de bedste Leveveje i Norden, men det kostede mange Penge; der kunde tjenes godt ved Salg af Brændevin (eau de vie), hvoraf der kun fandtes ringe Forraad i Byen, derimod megen brændt Vin. Af yndede Lækkerier nævner han Althea- og Lakritstærter (pâte de guimauve, de réglisse). Selv levede han paa Lykke og Fromme og betragtede sig som død for Frankrig paa Grund af de dér herskende Love. I 1745 gik han til London, efterladende to her fødte Børn Elizabeth Julie, f.

⁵ Kbg: Samuel, fils de Samuel Le Cercler Sr delamonnerie et Catherine de l'estrille et Jeanne de lestrille, baptisé le treizieme de juin mil six cent soixante six. T. A. Topsøe-Jensen og E. Marquard, Den dansk-norske Sæetat, 1935 II, 66.

⁶ P. Dez., S. 54.

⁷ Underadmiralitets Skifteakter 1700—02, 167.

⁸ Revue de Saintonge et d'Aunis XXXII, 216—19; XXXIV, 6—34.

⁹ Kbhvns. Dipl. VIII, 568.

27 Jan. 1729, † 23 Nov. 1792, og Jean Pierre, f. 2 Juli 1739, som fulgte med en Skibskaptajn til Kina. Angibaud døde 1755 i London.

Fra Saintonges indkom Armand La Louche écuyer du Perron, Søn af Armand La Louche, écuyer de Rivedoux og Elizabeth Nicolas, f. 1654 i Saintonges, kom 1671 fra La Rochelle med et Kompagniskib til Vestindien. 1683 Ltnt., 1704 Schoutbynacht, død 17 Sept. 1706 paa 2Kbhvns. Red ved Kæntring; gift 1691 m. Jeanne Guenon. Hans Søstersøn var Henry Clavel de l'Etang, f. 1684 i Holland, 1703 Kadet, 1719 Kaptajn i Marinen, † 1745 i Korsør, gift m. Marie Madeleine Dechezaulx.

Marie Madeleine Amian, f. 1696 i Saintonges, † 24 Aug. 1759 i Kbhvn., ægtede sammesteds 21 Febr. 1726 Urmager Jean Hignar.

Om den første Præst ved den herværende fransk reformerte Kirke Philippe Mesnard fra Saintes, der i Okt. 1685 ankom til Kbhvn. med flere landflygtige Trosfæller, se Persh. Tidsskr., 9. IV. S. 64.

Af andre til Danmark fra La Rochelle og Omegn udvandrede Huguenotfamilier, hvis genealogiske Forhold hidtil kun var mangelfuldt udredede, men som nu kan oplyses af franske Kilder, har særlig Slægten **de Cheusses** Krav paa Interesse, da et Par af dens Medlemmer har indtaget fremragende Stillinger i deres nye Hjemland. Under Henvisning til mine tidligere her i Tidsskriftet givne Meddelelser om Slægten de Cheusses hidsættes følgende Tilføjelser efter en Afhandling af G. Silvestre i Société de Géographie de Rochefort, Bull. XXVIII (1906): Henry de Cheusses et sa famille (p. 176 ff).

Jacques Henry til Fronsec, Châtellaion og de Cheusses, gift med Renée de Lozeré (Forældre: Gédéon seigneur de Rochefort og Renée Thevenin), havde Sønnen: Vincent-Gédéon-Henry de Cheusses, f. i La Rochelle, dbt. 13 Aug. 1666, flygtede med sin Moder, da Enke, til England og kom herfra til Kbhvn., hvor hun døde i Nov. 1688, tjente sig fra 1683 i den danske Hær op fra Ritmester til Generalltnt. [† 1754], fik 1699 af den franske Konge sine Godser tilbage paa Betingelse af, at han vilde bosætte sig i Danmark, hvilket han gjorde og afstod sin Ret til Renée de Trudaine. Gift 6. Febr. 1701 i Haag i den wallonske Kirke m. Henriette Lucrèce van Aerssen (Forældre: Cornelis A. til Sommeldyck og Plate og Marguerite du Puy, Marquise af Montbrun og Saint André), f. i Haag, døbt 9 Okt. 1678. — Deres Børn:

1. Frederic Henry [f. 1701 i Kbhvn.], gift i Celle m. sin Kusine Sophie Louise Suzannet de la Forest (Fader: Kammerjkr. hos Hertugen af Braunschweig-Lüneburg Jacques Frédéric de la F.), f. 8 Febr. 1713 i Celle, dbt. 11 s. M., † 6 Dec. 1765 i Haag, hvor han var dansk Gesandt [† 1773]. — Deres Børn: A—E.
 - A. Anne Eleonore Henriette, † 16 Okt. 1781 i Haag; gift m. Kontreadmiral Jacob Henrik von Stöcken.
 - B. Charles Emile Henry [f. 1702 i Kbhvn.], † 1 Febr. 1734 i Paramaribo, Guvernør i Surinam, holl. Guyana; gift 17 Juli 1729 smst. m. Charlotte Elisabeth van der Lieth (F.: Prof., Dr. phil. Diderik v. d. L. og Elisabeth Baldina Helvetius), f. 19 Nov. 1700 i Haag, † 6 Aug. 1753 i Paramaribo.
 - C. Jacques Alexandre Henry [f. 1704 i Kbhvn.], blev Broderens Efterfølger som Guvernør, † 26. Jan. 1735 i Paramaribo; gift 14 Juli 1734 i Haag m. Catharina Eleonore Temminck (F.: Hendrick T. og Charlotte Elisabeth van der Lieth). Datter: Jacobina Henrietta Alexandrina, f. 2 Juni 1735 i Paramaribo, † 16 Apr. 1819 paa Tosterup; g. 2 Aug. 1752 i Stockholm m. Generalltnt. Greve Johan Sparre (af Söfdeborg) til Tosterup, f. 10 Jan. 1715 i Karlskrona, † 3 Marts 1791 paa Tosterup.
 - D. Guillaume Henry, angives f. 31 Maj 1705 i Kbhvn.; gift m. Eleonore Artemisie de Montroy fra Slottet Montroy, 11 Km. fra La Rochelle.

Sluttelig kan omtales en fra La Rochelle til København indkommen Exulant, hvis Efterslægt har slaet Rod her og først er uddød i nyeste Tid:

Paul Perret, Slørvæver (voilier), Søn af Købmand i La Rochelle Michel Perret og Elizabeth Olivier, gift 24 Aug. 1694 m. Sara du Puy, Datter af Købmand i La Rochelle Barthelème du Puy og Anne Menigaud.

En ny Forbindelse mellem Danmark og Udskibningsstedet for de forfulgte Réfugiés fra Rochelle og nærmeste Omegn knyttedes ved Kronprins Frederiks Besøg i 1692 paa Ile de Ré, uden at man nu ved, hvilken Interesse der har været forbundet med hans Udflugt til denne, kun et Aarti før saa rigt blomstrende og nu delvis affolkede Ø.

Medens man, særlig efter at Fr. Weilbachs Bog Frederik IV's

Italiensrejser (1933) er fremkommet, ved særdeles god Besked om Kronprins Frederiks Ophold i Italien, er man navnlig paa Grund af de mangelfulde Optegnelser, Prinsen og hans Rejseledsagere har efterladt om Besøget i Sydfrankrig, mindre godt underrettet om deres Oplevelser paa denne Del af Rejsen, hvorom Oplysninger maa hentes fra franske Kilder. Foruden samtidige Beretninger i Datidens Aviser Gazette de France og Mercure galant 1692—93¹⁰ foreligger der fra den nyeste Tid en Specialafhandling om Kronprinsens Besøg i Rochefort i Bulletin de la Société de géographie de Rochefort under Titlen: Le Prince royal de Danemark à Rochefort en 1692 (XXXIII, 1911, 205 ff.).

Skønt Kronprinsen rejste inkognito som Greve af Schauenburg, blev han overalt modtaget med store Æresbevisninger.

I Toulouse, hvortil han var kommet 20 Sept., blev han af Præsidenten for Parlamentet i Toulouse, M o r a n d, diverteret med Festligheder og Jagtpartier. Ved et Møde i det stedlige Akademi blev Kronprinsen komplimenteret af d e R o c o l e s, historiographe de France, med en Velkomsttale, hvori han priste det Herskerhus, der i 200 Aar havde prydet den danske Trone.

S a i n t S i m o n betegner Prinsen som en lille Fyr, lidet lovende. I Paris forelskede han sig i Datteren og Moderen, og det fortælles, hvorledes denne Passion kom over ham i Dansen. Han var bleg som Døden og lignede mere et Menneske, der er ved at besvime og falde i konvulsiviske Trækninger, end en forelsket.

Som vordende Hersker over en Sømagt havde Kronprinsen en særlig Interesse i at gæste Rochefort, der paa den Tid gjaldt som den sikreste og bedst udrustede Havn i Frankrig.

I Montpellier havde Prinsen, som saa ofte paa denne og sin senere Udenlandsrejse et galant Eventyr. Her forelskede han sig i en ung Dame, som ogsaa Kommandanten i Languedoc, V i c t o r M a u r i c e d e B r o g l i e, var betaget af, saa at han i sin Skinsyge tilsidesatte Respekten og truede ad Prinsen, hvis Ledsager H a n s H e n r i k v. A h l e f e l d t vilde kaste den hidsige Mand ud af Vinduet. Der afgik Kurerer til Paris for at indberette Sagen, og Broglie blev øjeblikkelig suspenderet fra sin Stilling. Hans Svoger, Intendanten i Languedoc B â v i l l e, fik Broglie til at gøre Prinsen en fyldestgørende Undskyldning, men hans Suspension blev først hævet efter Prinsens Afrejse.

Besøget i Rochefort foregik under Vejledning af den for sin maritime Indsigt og videnskabelige Fordybelse udmærkede Intendant for Marinen og Generalitetet i La Rochelle M i c h e l

¹⁰ Gazette de France 1693, 60, 72, 96, 108. Mercure galant 1692, 107; 1693, 48, 223 ff.

Bégon,¹¹ der residerede saavel her som i Rochefort. Han havde samlet et meget værdifuldt Bibliotek paa 7000 Bind og Manuskripter, en stor Samling Kobberstik af berømte Mestre, i mange Bind, Byplaner, Kort, Mønter og Medailler, malede Portræter, deriblandt hans eget, af Hyacinthe Rigaud samt et seværdigt Kabinet af Kuriositeter.

Fra Pons modtog Bégon gennem Grev de Sourdis og Hr. de Bezons Efterretning om at Kronprinsen vilde komme til Rochefort. Medens Bégon forberedte sig til Prinsens Modtagelse sendte han en Hr. de Montaurer til Pons, som skulde tilbyde Prinsen Ophold i hans Hus. Kl. 4 om Eftermiddagen afgik to Vogne, som skulde afvente Prinsens Komme til Charente, hvor Hr. de Chaulnes, aide major i Marinen, komplimenterede ham paa Korpsets Vegne. Kl. 7 ankom Prinsen til Bégons Hus og modtoges, idet han steg ud, saavel af Værten som af Kommandanten i Rocheforts Havn, Marinekaptain de la Caffinière, der komplimenterede ham i Spidsen for alle Kaptainer og højere Officerer. Ved Foden af Trappen stod Bégons smukke Døtre Mad. du Revest d'Arcussia og Marquise de la Gallisonnière, der fulgte ham op i Salonerne, ledsaget af alle Officerer, som blev her et Kvarters Tid, medens de la Caffinière udbad sig hans Ordre. Imidlertid viste Bégon Prinsens Ledsager Ahlefeldt rundt i Huset for at aftale hvilke Værelser Prinsen og hans Suite skulde have til Raadighed. Kl. 8 traadte Kronprinsen ud af det ham anviste Værelse og gik ind i Salen, hvor der var forsamlet et stateligt Selskab. Prinsen underholdt sig livligt med Husets Damer og de tilstedeværende Officerer indtil der blev serveret. Der var dækket paa to Tafler, hvert med 15 Kuverter og to Buffetter. Æresgæsten fik anvist Pladsen ved den øverste Ende af Salen mellem Kaminen og Vinduerne, hvor der var anbragt en Lænestol og kun dækket til én Kuvert. Da der var serveret, rakte Bégon Prinsen en Serviet, hvilket han afviste, men modtog den fra Hushovmesterens Haand, ligesom hans Tilsidesættelse af Ceremoniellet ytrede sig ved at han nægtede at sætte sig til Bords før man havde placeret Kuverterne. Man lod to Pladser aaben til højre og til venstre, hvorefter Bégon og hans Svigersøn de la Galissonnière satte sig paa hver sin Side af Kronprinsen, medens hans førnævnte Døtre tog Plads lige overfor ham, derefter kom hans Ledsagere og fem franske Officerer. Efter Maaltidet, der var ledsaget af Taffelmusik, spilledes der Kort, hvorpaa Bégon førte Prinsen op paa hans Værelse. Den følgende Morgen tidlig kørte Prinsen ud for at se Arbejderne gaa

¹¹ George Duplessis, *Un curieux du XVIIe siècle. Michel Bégon (1638—1710)*, Paris 1874. Yvonne Bezard, *Les Bégon*, Paris 1930, S. 260 ff. Archives historiques de la Saintonge et de l'Aunis, XI, 182; XLVII (1925), 157.

til deres Beskæftigelse i Arsenalet og steg derefter ombord i Admiral-skibet, hilset med 15 Kanonskud. Resten af Formiddagen hengik med Besøg i Marinens Værksteder og Magasiner. Kl. 1 blev Dineren serveret, hvor Prinsen paany viste sin Ligeftremhed idet han afslog at sætte sig i den for ham bestemte Armstol, men selv tog sig en almindelig Stol. Derefter tog Prinsen Bégons Bibliotek i Øjesyn, besøgte Byens Kaserner og overværede Soldaternes Exercits. Dagen sluttede med et Besøg i Rebslagerværkstedet, Støberiet og Marinesoldaternes Marketenteri. Om Aftenen bivaanede Prinsen en Theaterforestilling, der efterfulgtes af en Souper i Bégons Hus. Ogsaa ved denne Lejlighed afviste Kronprins Frederik den ham tiltænkte isolerede Æresplads, men satte sig mellem Bégons Døtre paa den anden Side af Bordet og konverserede Damerne med udsøgt fransk Ridderlighed og Artighed.

Den 16. Oktober begav Kronprinsen sig til La Rochelle og af-lagde herfra et Besøg paa Ile de Ré og dets Hovedby Saint Martin, af hvis udvandrede Indbyggere, som ovenfor nævnt, et Antal nu var bleven danske Undersaatter.

DANSKE OG NORSKE STUDENTER I HELMSTEDT

Universitetet i Helmstedt blev grundlagt af Hertug Julius af Brunsvig i Aaret 1574 og var i de følgende Aar et af de betydeligste protestantiske Universiteter. Det besøgte i denne Tid af et meget stort Antal Studenter fra Danmark og Norge, og navnlig fra Hertugdømmerne. Hertil bidrog ogsaa, at den berømteste theologiske Professor i Helmstedt, *Georg Callixtus*, var Slesviger.

Universitetsmatriklen 1574—1636 er udgivet af Paul Zimmermann («Album Academiae Helmstadiensis I») og af denne har Dr. phil. Louis Bobé foretaget følgende Uddrag, der omfatter danske, norske, slesvigske og holstenske Navne, som jeg — saa vidt muligt — har forsynet med Noter.

Trediveaarskrigen tvang gentagne Gange Universitetet til at lukke, men det aabnedes atter og bestod til 1810; ogsaa i denne Periode kom en Del Danske til Helmstedt, hvad de af L. Daae og Th. O. Achelis foretagne Uddrag af den originale Matrikel viser; ogsaa disse Uddrag har jeg forsynet med Noter.

H. G.

I.

Danske, norske, slesvigske og holstenske Studenter 1574—1636.

Af Henny Glarbo.

- 1575 Henningus à Bucholt, Holsatiensis [maaske Henneke Buchwaldt til Gram, var død 1610].
- 1576 Nicolaus Henrici, Helsingør.
Magnus Bartholinus Danus [Mogens Bertelsen (Dalinus) Økonom paa Herlufsholm].
Johannes Grube [Johs. Grubbe, imm. s. A. i Jena], Enwaldus Crusius [Enevold Kruse til Vingegaard, d. ca. 1613], Basius Erii [Peder Eriksen Basse til Sørup, 1556—1639], nobiles Dani.
- 1577 Naaman Meierus, Stranden, Holsatus.
- 1578 Nicolaus Wittius, Dithmarsus Londensis [Nicolaus Witte, 1558—1646, Præst i Ullerup].
- 1579 Kettelius Dithacus, Holsatus.
Ingwarus Volckvardus, Holsatus [Ingvar Volquartsen, d. 1611, Præst i Bupsee].
Petrus Trutzenius, Holsatus.
- 1580 Ericus Namsen, Husensis Holsatus.

- Gregorius Mass, Crempensis Holsatus [Jürgen Maesz, Dr. jur. i Helmstedt 1591, Staller i Nordstrand, afsk. 1616].
- 1581 Hermannus Petri, Husensis.
 Joannes Dauw, Husensis [Johs. Dow, d. 1603, Kancellisekretær paa Gottorp].
 Jacobus Fabricius, Tunderensis [Jacob Fabricius, 1560—1640, Generalsuperintendent].
 Michael Grimmus, Itzhoensis [Michael Grimme, d. 1584, Præst i Neuendorf].
 Theodoricus Blum, Holsatus Nobilis [Diderik Blome, maaske Søn af Jasper Blome til Nehmten].
 Nicolaus Gregorius Itzehoensis [Niels Jørgensen, Mag. i Helmstedt 1582, el. Mag. i Wittenberg 1585, Præst i Neuenbrook].
 Mauritius Dusdorffius, Holsatus.
 Petrus Hansen, Tonderensis [vist Peder Hansen Daler, d. 1634, Præst i Daler].
 Joannes Volckwardus, Holsatus [Johs. Volquartsen, d. 1619, Præst i Hatsted].
 Paulus Toekius [Kilonensis] Holsatus Patricius [Paul Toecke, d. y., blev 1591 Sollicitator i Speyer].
- 1582 Henricus Werckmeisterius, Tonderensis.
 M. Nicolaus Gregorii, Itzehoënsis Holsatus, Mag. promotus [se 1581].
 Johannes von der Wisch, Nobilis Holsatus [Hans v. d. W. til Bolskovgaard, 1565—1624].
 Joachimus Kol, Crempensis [Joakim K., Dr. jur. Advokat, Borgmester i Crempe ca. 1606].
- 1583 Jacobus Titus, Eiderstadensis Holsatus, fuit Rostochii et Vitebergae.
 Michael Hallerus, Holsatus, Rostochii triennium fuit.
 Tilemannus Camphenius, Attuniensis Danus [Tilemann Kamphen, imm. i Leipzig 1584].
 Nicolaus et Jacobus Christiani, fratres Dani [Jacob Christensen, vist Præst i Ballum, f. i Ribe 1560].
- 1584 Johannes Shubaeus, Itzohovensis [Johs. Schube, d. 1605, Præst i Brokdorf].
 Johannes Gerhardi, Izehoensis [Johs. Gerhardt, Præst i Marne 1614—19].
- 1585 Christophorus Lemke, Danus.
- 1586 Hermannus Grot, Flensburgensis [Herman Grote, d. 1627, Præst i Eskris].
 Zacharias Roebelius, Chiloniensis [Zacharias Røbel, d. ca. 1612, Præst i Rikkelsbøl].
 Johannes Jegerus, Crempensis.

- Richardus Tilemannus, Flensburgensis [Richard Tilemann, 1563—1647, Præst i Bordelum].
- Hinricus Langemakius, Chiloniensis [Henrik Langemack, d. 1636, Ærkediakon ved St. Nik. K. i Kiel].
- Joannes Embs, Slesvicensis [Johs. Embs, Rektor i Bordesholm ca. 1600].
- Petrus Thomaeus, Tonderensis Holsatus.
- 1587 Nicolaus Grimmus, Itzehoënsis Holsatus [Nikolaj Grimme, d. 1606, Præst i Neuendorf].
- Jacobus Franciscus Vardensis, Danus [vist Jacob Frandsen Warde, d. 1607, Præst i Saksøbing].
- Johannes Schnitker, Tunderensis Holsatus [Johs. Snitker, ca. 1565—1610, Præst i Braderup].
- Hinricus Snipperus et Petrus Roggius [Peder Rogge, d. 1617, Præst i Hohenfelde] Crempenses, Holsati.
- 1588 Gislaus Guntherus, Islandus [imm. i Rostock 1581].
- Mathias Garstenbergius, Crempensis Holsatus.
- Casparus Matthiae, Crempensis Holsatus.
- Franciscus Alardus, Itzoviensis Holsatus [vist Franz Alardus, d. 1629, Præst i St. Margarethen].
- Jacobus Henricus, Norvegicus.
- 1589 Hermannus Wolmer, Holsatus.
- Severinus Laurentius, Danus.
- Erasmus Petri, Danus Choagiensis.
- Georgius Barsoenius, Itzehoënsis, Holsatus [Jørgen Barsø, d. ca. 1645, Præst i Fjelstrup].
- Petrus Pless [Peder Plesz, 1594—1607, Præst i Kropp] et Abdias Petri, Strandenses Holsati.
- Johannes Petrejus, Strant, Frisius [Johan Petrejus, d. 1624, Præst i Odenbüll].
- 1590 Jonas Magni, Jemptus, Norweg [vist Jonas Magni (Skanke), imm. i Rostock 1593, Rektor i Bergen, Præst i Indvigen, henrettet 1617].
- Laurentius Georgius, Finonus.
- Vilhadas Nicolai, Danus [Villum Nielsen, d. 1637, Rektor i Viborg].
- Fridericus Guntherus, Helmstadiensis [Frederik Günther, 1581—1655, Oversekretær i Tyske Kancelli].
- Johannes Bruno, Lollandinus [vist Hans Madsen Bruun, ca. 1564—1612, Præst i Østofte].
- Ericus Mauritiuss, Danus Lolandius [Erik Mouritsen, Præst i Tersløse].
- Nicolaus Petrejus, Danus Burglanensis.
- Petrus Michaëlis, Hafniensis Danus [maaske Peder Mikkelssen Arboe, d. 1632, Præst i Gamburg].

- Wolfgangus Johannes Riman, Danus [Wolfgang Rhuman, 1572—1637, Professor].
- Carolus Crepelinus, Finoninus.
- Johannes thom Poll, Holsatus [Johs. Pollio, enten d. 1634, Rektor i Bredsted, eller d. 1640, Præst i Keitum].
- Carolus Nicolai Flemmingius, Finonius [imm. i Rostock 1594].
- Uldaricus, Dux Sleswici, Holsatiae, etc. (12. Oktober) [Her-tug Ulrik, 1578—1624, Biskop af Schwerin].
- Henningus Belde [Henning Bille til Vrejlev Kl. 1575—1615], Georgius Schougardeus [Jørgen Skovgaard til Gundestrup, d. 1612], Magnus Packs [Mogens Pax, 1577—1642], Nobiles Dani.
- Bartramus Gadendorph, Nobilis Holsatus.
- Paulus Petrejus, Roschildensis Danus [Poul Pedersen, d. 1616, Præst ved Roskilde Domkirke].
- Petrus Thomae, Reckingensis Danus.
- M. Laurentius Andreae, Roschildensis Danus [Laurids Andersen, 1564—1605, Præst ved Roskilde Domkirke].
- Olaus Othoniensis, Vionis Danus.
- 1591 Joannes Piscator, Strant Frisius [Johs. Fischer, d. 1631, Præst i Hersbüll].
- Gebhardus Becher, Holsatus [Gebhard Becker, d. 1628, Landskriver i Wilstermarsk].
- Nicolaus Crusius, Flensburgensis [Niels Cruse, d. 1610, Præst i St. Annen].
- Gregorius Mass, Crempensis, Dr. jur. promotus [se 1580].
- Johannes Ernestus Wurm, nobilis [vist Jørgen Ernst Worm til Voergaard].
- Petrus Callissen, Flensburgensis [imm. i Frankfurt a. O. 1589].
- Theodorus ab Eitzen, Hamburgensis [vist Søn af Daniel v. Eitzen, Senator i Hamburg].
- Johannes Johanns, Halandus Danus [Hans Jensen Alan, 1563—1631, Professor].
- Johannes Brahe, Danus Nobilis [Jens Brahe til Krogholm, d. 1598].
- Nicolaus Heldt, Dithmarsus [imm. i Heidelberg 1599].
- Franciscus Julius, Nobilis Danus [Frands Juul til Meilgaard, var død 1626].
- Joachimus Barsenius, Itzehoënsis Holsatus.
- Johannes Fetterus, Norstrandensis.
- 1592 Jacobus et Adamus Wolder, Holsati.
- M. Marthinus Bornholmus, Danus.

- Nicolaus Schuttenius, Holsatus [Nicolaus Schütze, vist Diakon i Neuenbrook 1616—40].
- Theocarus Petraeus, Danus [Wiburgensis].
- Johannes Jacobi, Coldingensis Danus.
- Johannes Winterbergius, Itzehoensis [Johs. Winterberg, d. 1605, Præst i Brunsbüttel].
- Cornelius Selmerus, Chiloniensis [Cornelius Selmer, 1565—1650, Præst i Eckernförde].
- Michael Freuden et Christianus Solinus [Chr. Soll, d. 1619, Diakon i Cremppe], Crempenses Hols.
- Jacobus Marci, Husensis Hols. [imm. i Leipzig 1591].
- Benedictus et Henningus Powische, Nobiles Holsati]Benedict Pogwisch til Oevelgönne, ca. 1578—1613, og Henning Pogwisch til Østergaard, f. ca. 1579, d. før 1630].
- Hermannus Lipper, Danus, bonarum artium magister [Herman Jørgensen Lipper, d. 1616, Præst i Kregome].
- 1593 Christianus Thomae, Wiburgensis [maaske Christen Thomsen, d. ca. 1633, Præst i Hundborg].
- Nicolaus Aurifaber, Danus [imm. i Rostock 1592].
- Andreas Balthasarus, Danus Fionius [maaske Anders Baltharsen, Præst i Rise 1608].
- Bartholomæus Matthiæ, Rincopensis Danus.
- Wulfgangus Rugemannus, Danus [se 1590, Wolfg. Rhuman].
- Henricus Crugerus, Otheniens.
- Georgius Borsónius [se 1589, Jørgen Barsø], Iaurus Corvinus [vist Ivar Ravn, Cantor i Haderslev] et Laurentius Lassus Haderslebienses.
- Nicolaus Winterbergus, Holsatus [Nicolaus Winterberg, d. 1628 (el. 31), Præst i Heiligenstedten].
- M. Nicolaus Laetus, Danus [Niels Sørensen Glad (el. Leth), d. 1602, Præst ved Vor Frue K. i Odense].
- Olaus Christophorus Brenderus, Hafniensis, 1593 Mag. [imm. i Greifswald 1592, i Strasburg 1600].
- Theodorus Powisch, Holsatus.
- Johannes Andreas, Danus.
- Laurentius Sommerus, Othoniensis Danus, 1596 Mag. [Laurits Sommer, d. 1613, Præst ved St. Knuds K. i Odense].
- Hermannus Niebur, Holsatus.
- 1594 Johannes Bonnus, Danus.
- Johannes Tornow, Danus [Hans Henriksen Tornov, d. 1603, Præst i Utterslev paa Lolland].
- Christophorus Andreas, Danus.
- Paulus Nicolai, Danus.
- Henricus Christianus Blichwolddt, Archusiensis Danus [Hen-

- rik Christensen Blichfeldt, d. 1633, Præst i Tirstrup].
 Ivarus Lycke, Nobilis Danus [Ivar Lykke til Buderupholm, d. 1648].
 Ulricus Bodeker, Chiloniensis.
- 1595 Johannes Stamerus, Trejanus Holsatus [imm. i Frankfurt a. O. 1596 som Husensis, maaske Søn af Stamer, Præst i Treja fra 1568].
 Joachimus Fischerus et Andreas Nicolai [Præst i Sterup ca. 1609], Flensburgensis.
 Johannes Mejerus, Flensburgensis [Johs. Mejer, 1593—1617, Præst i Husum].
 Tostanus Ovandi, Norvegianus [imm. Rostock 1592].
 Laurentius Tilemannus, Flensburgensis [Laurits Tilmann, 1599—1627, Præst i Ulsnæs].
 Johannes Mothius, Flensburgensis [Johs. Moth, 1574—1642, Præst ved St. Maria K. i Flensborg].
- 1596 Martinus Fabricius, Wilsteriensis Holsatus [Martin Fabricius, d. 1640, Læge i Wilster].
 Ludolphus Petrejus, Neofanius Holsatus [Ludolph Petri, d. 1645, Præst i Nykirke].
 Petrus Bonnix, Leccovius Holsatus [Peder B., d. 1648, Præst i Læk].
 Georgius Radiginus, Slesvicensis [blev Dr. phil. i Helmstedt 1604]
 Johannes Ludolphi, Risemorensis Holsatus [d. 1642, Præst i Risum].
 Petrus Clio, Flensburgensis Holsatus [Peder Clio (Klye), ca. 1574—1634, Præst paa Lith].
 Joachimus Blutenius, Chiloniensis Holsatus [vist Joakim Blütting, Advokat i Gottorp ca. 1630].
 Johannes Plogerus, Tonderensis.
 Johannes Enwaldi, Flensburgensis [Johan Ewald, Præst i Kliplev ca. 1614—(32)].
 Nicolaus Villehadus Albinus, Danus [maaske Niels Villadsen, d. 1628, Præst i Holstebro, eller d. 1624, Præst ved St. Olai K. i Aarhus].
- 1597 Petrus Ericius Holsatus [Slesvicensis] [Peder Erichsen, blev Præst i Havetoft 1603].
 Johannes Pistorius [maaske Johs. Becker, d. 1629, Præst i Neuendorf] et Johannes Woldenberg [d. 1621, Præst i Marne], Holsati.
 Bernhardus Werenberg, Holsatus [Bernhard Weremberg, 1577—1643, Professor i Hamburg].
 Naaman Laurentii, Flensburgensis [d. 1612, Præst i Gaikebøl].

- Nicolaus Rincopensis, Danus.
 Baggio Jacobi, Ripensis Danus.
 Johannes Oporinus, Danus Cimber [Jens Høst; hans Stam-
 bog findes i Kgl. Bibl. Ny Kgl. Saml. 388, 8°].
 Kilianus Krabbe, Nobilis Danus [Kjeld Krabbe til Brusgaard,
 1583—1612].
 Johannes Holmius, Danus [Jens Holm, imm. i Padua 1601,
 Præst i Hundstrup].
 Michael Hojer, Tunderensis Danus.
 Georgius Koch, Flensburgensis [vist Jørgen Koch, blev Con-
 rector i Slesvig 1606].
 Bartolus Ivarides Muhle, Danus [Bertel Iversen Mule, blev
 Rektor i Assens 1601].
 Christianus Michaëlius (Danus) Hafniensis.
- 1598 Benedictus Rantzow, Nob. Holsatus [Benedict Rantzau, Søn
 af Benedict Rantzau til Møgeltønder, imm. i Padua 1601].
 Paulus Schwelundt, Flensburgensis [Paul S. »Sotmeister« i
 Flensborg 1626].
 Gerhardus Johannis, Flensburgensis [Gerhard J., d. 1630,
 Præst i Welt].
 Michael Luderus, Holsatus [Mich. Lüders, d. 1650(?), cst.
 Præst i Eppendorf].
 Daniel Reckentin, Flensburgensis.
 Petrus Kulemann, Schlesvicensis Holsatus [Petrus Culmannus,
 levede 1600, Skribent, se Moller].
 Casparus Ludolphi, Segebergensis Holsatus [vist Caspar Lu-
 dolph, Præst i Haseldorf, ca. 1649].
 Johannes Detensius, Eiderstadiensis Holsatus [Johs. Tetens,
 Læge i Eiderstedt ca. 1620].
- 1599 Eberhardus Wichbold, Flensburgensis.
 Georgius Clio, Flensburgensis [Jørgen Clio (Klye), d. 1628,
 Diakon i Oldensworth].
 Jacobus Wigandus, Flensburgensis [Jacob Wigandt, d. 1644,
 Præst i Dänischenhagen].
 Richardus Adolphi, Eiderstatiensis Frisius.
- 1600 Christianus Fabricius, Danus [maaske d. 1615, Præst i Slan-
 gerup, se dog Ph. T. 8. VI., 1927, S. 170].
 Sebastianus Schröderus, Flensburgensis Holsatus [Seb. Schrø-
 der, vist Søn af S. S., Præst ved St. Nic. K. i Flensborg].
 Laurentius Olai, Danus.
 Gotfridus Lindenow, Nob. Danus [Godske Lindenov, Søn af
 Johan Lindenov til Ørtoft, imm. i Francker 1602, d. i Eng-
 land].
 Erasmus Severinus, Haffniensis Danus.

- Nicolaus Gaas, Fionius Danus [Niels Gaas til Tøistrup, 1582—1623].
 Paullus Joannes, Nidrosiensis Nortwegus.
 Marcus Petri, Slesvicensis.
 Laurentius Hojer, Husensis [vist Laurids Hojer, imm. i Orleans 1610, Amtsforvalter i Løgumkloster ca. 1643].
 Olaus Jonae, Danus [maaske Olaus Jonae Schanus, der fik Kommunitetet 1603].
- 1601 Christianus Fick, Holsatus.
 Severinus Andreae, Hiterensis Norwegius.
 Joannes Bugaeus, Bergensis [Hans Bugge, blev Sognepræst i Etne 1613].
 Henningus Hagijs, Husensis Holsatus [Henning Hagge, d. 1618, Diakon ved St. Johs. K. paa Føhr].
 Cunradus Quistius, Friderichsburgensis Seldus[!] Danus [Conrad Quist, Præst ved Frederiksborg Slot, druknede i Tyskland 1607].
 Fridericus Spies, Schleswicensis [Frederik Spies, atter imm. 1605, i Padua 1606, Dr. med. 1609].
 Christianus Bording, Arhusiâ Danus [Christen B., 1578—1640, Læge i Ribe].
 Christophorus Knopff, Friderichsburgensis Danus [vist enten Frederik Christophersen Knoph, Mag. 1608, eller Hans C. K., Rektor paa Herlufsholm, begge Sønner af Christopher K., Hofpræst paa Frederiksborg].
- 1602 Eunomius Joannes, Nordstrandanus Holsatus.
 Philippus Cypraëus, Slesvicensis [Philip C., ca. 1622, gottorpsk Minister].
 Joannes Philippi Masen, Holsatus.
 Laurentius Mauritius Holsatus [maaske Laurentius Moritzen, d. ca. 1663, Præst i Hjerpsted].
- 1603 Nicolaus Ripius, Slesvicensis.
 Georgius Calixtus [Medelobeaus], Flensburgensis Holsatus [Jørgen Callisen (Calixtus), d. 1656, Dr. theol. Professor i Helmstedt, se 1605 og 1615].
 Joannes Nicolai, Flensburgensis.
 Sifridus Powisch, Nobilis Holsatus [Sivert Pogwisch til Haselau, 1587—1626].
- 1604 Johannes Powisch, Nobilis Holsatus [Hans Pogwisch, imm. i Leiden 1598, 17 Aar, vist Søn af Claus P. til Oevelgönne].
 Severinus Olai, Danus.
 Martinus Cluverus, Crempensis [Martin Clüver, 1576—1652, Præst i Glückstadt].
 Henricus Michaëlius, Haterschlebiensis [Henrik Mikkelsen, 1580—1646, Hofpræst i Haderslev].

- Simon Russe, Crempensis Holsatus.
 Paulus Nieburgus, Holsatus.
 Petrus Gericius, Flensburgensis [Peder Geritz, 1582—1657, Præst i Svans].
 Joachimus Morthorstius, Chiloniensis [Joakim Morthorst, vist Søn af Johan M., Præst i Sieseby 1587—1625].
 Casparus à Bockwolth, Holsatus [Caspar Buchwaldt, enten til Pronstorf, 1591—1669, eller til Sierhagen, 1589—1624].
 Schacco Rumeor, Holsatus [Schack Rumohr til Ohrfeld, 1585—1643].
 Fridericus Frisius de Hesselager [Frederik Friis til Hesselager, 1591—1619, Lensmand paa Island].
 Melchior Hoven, Pretzensis Holsatus.
 M. Georgius Radiginus, Dr. in phil. creatus [Jørgen Radiginus, se 1596, levede 1623, Læge i Slesvig].
- 1605 Christophorus Georgii, Svindingii Danus, 1605 14/5 Mag. creatus [Chrf. Jørgensen Svindinge, d. 1623, Præst i Torkildstrup].
 Christophorus, ein Dene, begr. 7. Marts 1605.
 Justus et Johannes Brochenhusius, Cimbri Dani [Just Brockenhuus til Astrup, d. 1640, og Johan B. til Leerbæk, 1588—1648].
 Daniel Johannes Ripensis [maaske Daniel Hansen, dimitt. fra Ribe 1593].
 Georgius Klinckerus, Husensis.
 Georgius Calixtus, Mag. creatus 14/5 1605 [se 1603].
 Fridericus Spies, Sleswicensis [se 1601].
 Fridericus Baggonis, Eiderstadensis.
 Martinus Rurarus, Crempensis [Martin Ruarus, d. 1657 i den polske Konges Tjeneste].
 Henricus Bonenbergius, Crempensis [Henrik Bonenberg, d. 1629, Diakon i Glückstadt].
 Marcus Fresius, Chiloniensis [vist Marcus Frisius, ca. 1647 Præst i Colmar, Stormarn].
 Johannes Statius, Slesvicensis Holsatus.
 Wilhelmus Valentin, Flensburgensis [Wilh. V. »Sotmeister« i Flensborg 1626].
 Joannes Joannis, Ripensis Danus [maaske Hans Hansen Ribber, d. ca. 1652, Præst i Vær].
- 1606 Lucas Nieman, Altenburgensis Holsatus.
 Fridericus Christierni, Roholdensis Danus.
- 1607 Otto Johannis, Strandensis Holsatus.
 Samuel Hohensteinius, Flensb. Holsatus.
- 1608 Georgius Petri, Vandalus Danus 1608 17/11 Mag. creatus.
 Johannes Frisius, Chiloniensis.

- Johannes Clausen, Ripensis Danus [vist Hans Nielsen Clausen, dimit. fra Ribe 1608].
 Marcus Viccius, Crempensis Holsatus.
- 1609 Georgius Nigrinus, Crempensis Holsatus.
 Fridericus et Cajus von Alefeldt [Frederik A. til Halvsøgaard, 1594—1657, og Kaj A. til Seestermühe, 1593—1652].
 Cajus von Brochtorff [Kaj B. til Kletkamp, 1595—1619].
 Lucas Paludanus, Danus Viborgensis [Lucas Paludan, Dr. med. i Helmstedt 1610, Læge i Viborg].
- 1610 Nicolaus Eberhardi, Flensburgensis Holsatus.
 Johannes Waltherus, Strandensis Holsatus.
 Laurentius Addie, Eiderstedensis Holsatus [Laurentius Atzen (Addi), maaske Søn af L. A., Præst i Witzworth (d. 1603)].
 Theodorus Mundt, Wilsterensis Holsatus.
 Johannes Harsenius, Nortstradensis Holsatus [vist Ingvar Hansen, Præst i Rørbæk, druknede ved Stormfloden 1634].
 Petrus Johannis, Ripensis Danus [maaske P. J., der fik Kommunitetet 1605].
 Lucas Paludanus, Viborgensis Danus Dr. med. 28/6 [se 1609].
- 1611 Nicolaus Godenius, Rendesburgensis Holsatus.
 Theodorus von Eitzen, Schleswicensis [maaske Søn af P. v. E. gottorpsk Hofraad].
 Paulus von Eizen, Schleswicensis [ligesaa].
 Philippus Gabriel, Slesvicensis Holsatus [Philip G., d. 1636, Præst i Kaleby-M.].
- 1612 Johannes Berndes, Holsatus [vist Johs. Berndes, d. 1628, Præst i Rinkenæs, jfr. 1618].
 Johannes von Cölln, Chiloniensis [Johs. v. Cöller eller Cöllen, d. 1640, Præst i Schönkirchen].
 Henricus Dam, Chiloniensis [Henrik Dame, d. 1676, imm. i Rostock 1616, Præst i Oversø].
 Martinus Thomae, Wilstriensis [imm. i Giessen 1614].
 Henricus Paschasius, Lubec.
 Petrus Holmius, Danus in phil. mag. creatus [Peder Jacobsen Holm, blev (1614) Præst i Aaby-Bjergsted].
 Matthias Ebio [vist M. E., Cantor] et Johannes Voltwert Husenses.
 Gabriel Sibbern, Rendsburgensis [Mag. i Rostock 1619, Præst i Svabsted].
 Petrus Petrejus Saxo, Storhusio Danus [Peder Pedersen Saxe, blev Dr. med. 1615, d. 1641, Læge i Aarhus].
 Johannes Paludanus, Wiborg. Danus [Jens Paludan, imm. i Kbhvn. 1611, Søn af Dr. med. Johan P., Viborg].
- 1613 Conradus Weihe et Johannes Fabricius [vist d. 1626, Præst i Steinbæk] et Petrus Erasmi, Husenses.

- Martinus Wesselingius, Chiloniensis.
 Daniel Berner, Hafniensis Danus.
 Henricus Ritterhusius, Holsatus.
 Hieronymus [Hier. Brennek, d. 1655, Præst i Tønning] et
 Johannes Adolphus Brenneccius, Holsati.
 Georgius ab Alefelt, Nobilis Holsatus [Jørgen Ahlefeldt til
 Visselbjerg, 1596—1636].
 Jonas Hunnius, Eudenstadiensis Holsatus [imm. i Altdorf
 1614, i Orleans 1620].
 Fridericus et Johannes Marchander Nobiles Dani [Frederik
 Markdanner, 1593—1639, til Rønningesøgaard, og Hans M.
 1597—1642, til Rønningesøgaard].
 Georgius Bartels, Nortstrandanus [Jørgen B., ordineret til
 Præst i Pelworm 1631].
 David Rosenbomius, Holsatus [D. Rosenbohm fra Ditmar-
 sken, imm. i Giessen 1610].
 Nicolaus Berner, Sleswicensis.
 Christophorus Bergerus, Betulanensis Danus [imm. i Kbh.
 1615, i Rostock 1615].
- 1614 Henricus Gregorius, Itzehodens. Holsatus.
 Thomas Petreus, Holsatus [Thomas Petri (Valsbøl) imm.
 i Kønigsberg 1618, d. 1629, Diakon i Bredsted].
 Johannes Thurius, David et Daniel Salicetus, Itzehoenses.
- 1615 Petrus Løvedantz, Rendspyrgensis Holsatus [Peder Lobe-
 dantz, d. 1656, Præst i Morsum paa Sild].
 Michaël Friderici, Wilstriensis Holsatus [M. Frederici, Dr.
 med. Apoteker i Flensborg fra 1624].
 Hinricus Behrmannus, Itzehoënsis Holsatus.
 Christianus Meinhardus, Itzehoâ-Holsatus [Chr. Meinhardt,
 d. 1654, Præst paa Nordmarsch].
 Conradus Badenhop, Verdensis.
 Philippus Hagedorn, Wolpensis [Philip H. d. 1660, Gods-
 forvalter paa Haselau].
 Paulus Valentinius, Flenopurgensis Holsatus [Paul Valentin,
 d. 1661, gott. Advokat og Raad].
 Bruderus Pauli, Husensis Holsatus [Broder P., 1598—1680,
 Dr. jur. Borgmester i Hamburg].
 Josias Marquardi, Husensis Holsatus.
 Bernhard von Eitzem, Schleswicensis [studerede i Witten-
 berg 1618—19].
 M. Georgius Calixtus, Holsatus, ordinatus [se 1603 og 1605].
- 1616 Johannes Loccenius, Itzehoensis Holsatus [1598—1677, Pro-
 fessor i Upsala].
 Andreas Beierus, Velstedensis Holsatus [Andreas Jørgensen
 Beyer fra Felsted, ca. 1590—1667, Diakon i Igen].

- Johannes Jacobus Masius, Crempensis Holsatus.
 Jacobus Sommerus, Crempensis Holsatus.
 Nicolaus Severini, Ripensis Danus [Niels Sørensen, f. i Ribe, d. 1629, Præst i Bjerregrav].
 Johannes Boëtius, Flensburgensis Holsatus.
- 1617 Teto Tetensius, Holsatus.
 Angelus et Georgius Luthkenii, Crempenses Holsati.
 Henricus Posthius, Hafniensis Danus [imm. i Marburg 1618].
 Petrus Joannis, Husensis Holsatus.
 Otto et Nicolaus à Qualen, Nobiles Holsati [Otto v. Q. til Freyenwillen d. 1635 og Claus v. Q., gottorpsk Kammerjuncker].
 Henricus Arrienus, Crempis Holsatus [Henrik Arrien fra Crempe, vist Præst i Padeleck 1621].
 Andreas Balzius Holsatus.
 Franciscus Alardus, Wilstriensis Holsatus [Franz A., Præst i Wilster, ca. 1599—1646].
 Christianus Schütze, Danus [Christen Nielsen Schytte, 1587 1650, Dr. med. Læge hos Biskoppen i Halle].
 Nicolaus Caspargardius, Hitterslebiensis Holsatus [Claus Jensen Caspargaard, 1596—1659, Præst i Vonsbæk].
 Thomas Hewellmeyerus, Willstrianus.
 Johannes Harsenius, Husensis Holsatus [se 1610].
 Johannes Christenius, Holsatus [maaske den samme som 1623].
- 1618 Paulus et Jacobus Coll, Crempenses Holsati Patricii [Paul og Jacob Kol, vist Sønner af Joakim K., Borgmester i Crempe].
 Olaus Poleman, Eiderstadensis Holsatus.
 Petrus Bilenbergius Wilstriensis Holsatus.
 Nicolaus Schroderus, Hattersleb. Holsatus.
 Georgius Deikius, Krepmpensis.
 Johannes Berens, Wilstriensis [vist den samme som 1610].
 Nicolaus Offeus, Wilstria Holsatus.
 Johannes Forstius, Krepmpensis Holsatus [vist Johs. Vorstius, Lic. theol., Rektor i Flensborg 1653—60].
 Abel Spies, Slesvicensis Holsatus [maaske Søn af gott. Renteskriver A. S. (d. 1621)].
 Johan Hagedorn, Wolpensis [vist Broder til Philip H., imm. 1615].
 Henricus Simonius, Crempensis Holsatus [Henrik Siemens, d. 1662, Diakon i Horst].
 Hieronymus Hieronymi, Hussio Holsatus.
- 1619 Benedictus Wasmer, Ditmarsus Lendorp [vist Benedict Wasmer, Raadmand i Itzehoe, ca. 1643].

- Georgius Christiani, Flensburgensis [Jørgen Christensen, Rektor i Nykøbing F.].
 Nicolaus der Meye, Holsatus.
 Paio Fedderi, Husensis Holsatus [maaske Harro Feddersen, Raadmand i Husum ca. 1680].
 Matthias Selmer, Eckernfiordensis Holsatus [d. 1672, Præst i Ulsnæs].
 Michael Mass, Crempensis Holsatus [vist M. Maes, Raadmand i Crempe].
 Martinus Løman, Itzehoensis Holsatus.
 Benedictus [vist Benedict v. d. Wisch til Vrejlev Kl., d. 1628] et Melchior von der Wische, Nobiles Holsati.
 Lambertus Alardus [Lambert Alard, 1602—72(?), Præst i Brunsbüttel], Nicolaus Meinius [Nikolaj Mejne, Advokat ca. 1634], Bartholomæus Sagittarius [Bertel Schütze, 1600—71, Præst i Neuendorf] et Jodocus Forstius [maaske den samme som Johs. Vorstius, imm. 1618], Crempenses.
 Abrahamus Cypræus et Hermannus Laurentius [Herman Laurentii, Diakon i Bupte, druknede i Stormfloden 1634], Strandensis.
- 1620 Johannes Politius, Rendsburgensis [Johs. Pollitius, Diakon i Hohenwestedt 1623—67].
 Titus Axen, Holsatus [fra Husum, imm. i Leipzig 1620].
 Theodorus et Casparus Danckwerth, Husenses Holsati [Theodor Dankwerth, Staller i Eiderstedt, og Caspar D., d. 1672, Dr. med. Borgmester i Husum].
 Laurentius Volckmarus, Eiderstedensis.
- 1621 Johannes Boldichius, Sunderburgensis Holsatus [Johs. Boldig, 1597—1674, Præst i Sønderborg].
 Titus Thomas, Wilstriensis Holsatus.
 Severin Albinus, Eckerenfordensis Holsatus [imm. i Greifswalde 1624].
 Bernhardus et Dethlevus Florus [Detlev Flohr, imm. i Rostock 1629, d. 1665, Diakon i Grube], Krebenses Holsati.
- 1622 Laurentius Crugerus, Astrupensis Holsatus [vist Søn af Laurits Lauritsen Krøger (ca. 1572—1650), Præst i Aastrup].
 Andreas Cypræus, Strandensis.
- 1623 Simon Fraen, Hattherslebiensis Holsatus [Simon From, imm. i Kbh. 1627, Søn af Ditlev Simonsen F., Præst i Hoptrup].
 Michael Johannis Roaggerius, Danus [imm. i Kbh. 1623, vist Præst i Trelleborg].
 Paulus Jacobæus Bonnum [Poul Jacobsen B., imm. i Basel og Padua 1633, Søn af Jacob Bonus, Præst i Darum] et Petrus Johannis Sachius [Peder Hansen Sack, imm. i Kbh. 1624], Dani.

- Johannes Christiani [Holsatus] ad off. eccl. ord. [jfr. 1617].
- 1624 Fridericus ab Holstein, Holsatus [vist Frederik v. Holstein d. 1676, Oberst].
Eilardus, Thomas et Ericus Høgh, fratres, Nob. Dan. [Eiler Høeg til Dallund, d. 1660, Thomas H., 1609—31 og vist Erik H. til Bjørnholm, d. 1673].
Fridericus Spiessius, Slesvic. Holsat. [maaske Søn af Frederik S. Dr. med. i Slesvig].
- 1625 Johannes Jensenius, Husensis Holsatus [vist Johs. Jessenius, Diakon i Bredstedt 1629—69].
Johannes Lerche, Neoburgus Danus [imm. i Franeker 1627].
Georgius Fraeme [Jørgen From] et David Vulpius [David Foss, 1604—59, Præst i Ribe], Hatterlebenses Hols.
Joachimus Denenn, Slesvicensis.
Martinus Collius, Wilstria, Holsatus.
- 1628 Zachariss Hein, Holsatus [maaske Søn af Z. H. Advokat i Husum].
- 1630 Petrus Poppenius, Itzehoensis [imm. i Franeker 1634 (Jura)].
Petrus Sommer, Crempensis.
Mathias Ketelius, Husensis.
Nicolaus Moth [d. 1642, Præst i Breklum] et Theodorus Molmannius [Theodor Møllmann, 1613—48, Præst i Breklum], Flensburgenses.
- 1631 Christianus Mundenus, Holsatus [Chr. Münden, d. 1657, Dr. jur. Advokat i Slesvig].
Johannes Munden, Sleswiga Holsatus.
Paulus Nicolai, Holsatus [Paul N. Subrektor i Husum fra 1669, senere Præst i Coldenbüttel].
Elias Spies, Schleswigâ-Holsatus [maaske Søn af Dr. med. Frederik S. i Slesvig].
- 1634 Sveno Hoierus, Tondora-Holsatus [maaske Søn af Tycho Svenonius, ca. 1592—1650, Præst i Burkal].

 II.

Danske Studenter 1637—1810.

Af Th. O. Achelis og Henny Glarbo.

L. Daae har i Kirkehistoriske Samlinger 4. Række III. Bind (1893—95) offentliggjort en Fortegnelse over de danske og norske Studenter, hvis Navne han i Juli 1879 havde uddraget af Helmstedt Universitets i Wolfenbüttel opbevarede Matrikel. Da jeg næsten to Menneskealdre senere, i Oktober 1934, benyttede den samme Matrikel, begyndende med Aaret 1637, da de første Aar 1574—1636 nu fuldstændigt er udgivet ved Paul Zimmermann (jfr. min Anmeldelse i nærv. Tidsskr. 1927, S. 85—87), fandt jeg deri følgende Danske, som L. Daae ikke — eller ikke rigtigt — havde faaet med.

- 1638, 20. Oktober. Ditericus Güntherus, Haffniensis [Didrik Günther, imm. i Leiden 1633 (14 Aar), Søn af Kancellisekretær Frederik G.].
- 1649, 24. Nov. Gerhardus Drescovius, Danus (depos.) [Gerhard Treschow, Købmand og Raadmand i Stege].
- 1651, 13. Marts Christianus Schult, Danus (depos.)
- 1652, 21. Juli Otho Sperling, Haffniensis Danus [Otto S., 1634—1715, Professor ved det ridderlige Akademi i Kbh.].
- 1660, 7. Aug. Georgius Laurentij f. Hamerus, Dania Selandus [Jørgen Lauridsen Hammer, 1633—83, Prof. extraord. i Kbh.].
- 1662, 3. Juni Wernerus Matthiæ Haffniensis [Werner Matthiesen, maaske Søn af Stadsh. Jørgen Madsen i Kbh.].
- 1671, 25. Maj Fridericus Philippus Wilkenius, Hafniensis Danus [Fredr. Philip Wilcken, f. i Kbh. imm. sst. 1669].
- 1674, 15. Maj Marcus Heerfordt, Hafniensis Danus [ca. 1653—1728, Hofmedikus hos Christian V.].
- 1675, 24. Marts Georgius Daa, Hafnia Danus [vist Gregers Daa, 1658—1712, Officer].
30. Marts Petrus Zitscher, Portuga-Danus [Peter Z., 1652—97, Præst i Tønder].
- 1678, 26. Febr. Johannes Christophorus Megander, Norburgensis Dania [Johs. Christophersen M., vist Søn af Chrf. Wilhelm M., Hofpræst i Norborg 1653—71].
- 1681, 27. Juni Hinricus Hirnklow, Danus Selandus [Henrik Lauritsen Hirnklov, 1649—1723, Præst i Magleby ved Skelskør].
9. Juli Nicol. Johannis Leth, Haffniensis [Niels Hansen Leth, 1660—1713, Etatsraad, Kommitteret i Rentekammeret].
- 1689, 1. Maj Justus Daniel Steman, Helsing. Danus. [Just Dan. Stemann, 1669—1717, Læge i Itzehoe].
- 1697, 22. Juli Fridericus Brechtfeld, Hafniâ Danus (depos; recept.) [Fr. B., maaske Søn af Johan Henrik B., Livlæge hos Enkedronning Sophie Amalie].
- 1710, 25. Okt. Conrad Detleff von Dehn, Danus (depos. 30. Okt.) [Conr. Ditlev v. Dehn, Greve, 1688—1758 (el. 53), Diplomat].
- 1734, 2. Jan. Fridericus Christianus von Mørsting, Hafniensis (depos. 2. Jan.) [Fr. Chr. v. Møsting, 1717—73, Amtmand].
8. Febr. Severinus Hee, Danus [Søren H., 1706—56, Læge, Prof. ved Odense Gymn.].
19. Maj Petrus Buch, Hafniensis [Peder B. 1706—42, Præst i Ebeltoft].
31. Maj Frædericus Christianus von Esmarck, Haffniensis (depos. 25. Maj). [Fr. Chr. v. Esmarch, Sekretær i Tyske Kanc. 1735—62].

25. Okt. Johannes Regelsenus, Nachscouiens. Danus [Johs. Regelsen, d. 1770, Justitsraad og Godsejer paa Lolland].
- 1736, 7. Febr. Petrus von Haven, Fioni-Othiniensis [Peder v. H., 1715—57, Præst i Sorø].
- 1737, 21. Jan. Johannes Fridericus Frostberg, Danus [Johs. Fr. F., 1708—63, Præst i Vindinge].
22. Marts Hermannus Dominicus Beckmann, Havnia Danus [Herman B. 1712—72, Præst i Boeslunde].
- 1740, 26. Sept. Theodosius Ernestus Fridericus de Finek(!) Danus (depos. 26. Sept.) [Theodosius Ernst Fr. de Finecke til Dal-lund, d. 1801, Kammerjunker].
- 1741, 7. April Johannes Aubertin, Hafniensis [1715—69, Præst i Hyllinge].
- 1744, 14. Aug. Henricus Joachimus Stolpe, Havniensis [Henrik Joakim S., imm. i Kbh. 1735].
- 1749, 14. April Johannes Schack Kraglund, Danus [Hans S. K., 1720—92, Præst i Herfølge].
- 1761, 17. Jan. Christ. Frideric. de Holstein, Hafniensis [Chr. Fr. v. H., Greve, 1735—99, Overhofmarskal].
- 1763, 5. Sept. Joh. Carl Frider. Hellfried, Danus (depos. 5. Sept.) [1739—1810, Generalpostdirektør].
- 1785, 22. Okt. Jo. Andreas Cramerus, Hauniens [Johan Andreas Cramer, cand. jur. Kopist i Rentekammeret].

III.

Danske og norske Studenter 1637—1810.

Af Henny Glarbo.

- Noter til den af L. Daae i Kirkehist. Saml. 4. III. trykte Liste, forsaavidt Navnene ikke er medtaget af Dr. Achelis.
- 1646, 14. Marts Joannes Faber, Nycopia Danus [1621—59, lic. jur. Prof. i Sorø].
- 1653, 25. Maj Daniel Kühnel, Danus.
- 1662, 19. Juli Christianus Bulovius, Danus [Chr. Bülow, d. 1692, Generaladjutant].
- 1664, 3. Nov. Johann von Rechen, Bergâ Norvegus [imm. i Lei-den 1668 (22 Aar) under Navnet Reyken].
- 1665, 3. Febr. Mauritius Ovenius, Bergâ Norvegus [Movritz Ove-sen, vist Søn af Borgmester Ove Jensen i Bergen].
30. Maj Thomas Harderus, Hafniensis Danus [d. 1690, Præst i St. Magleby].
30. Maj Georgius Harderus, Hafniensis Danus [vist Søn af Jørgen H., Præst i St. Magleby, der døde 1670].
- 1666, 2. Jan. Daniel Ernstius, Danus [1644—68, cand. theol.].

- 1669, Maj Christianus Pauli, Sim. f. [d. 1679 i Paris, Søn af Livlægen Simon P.].
- 1681, 15. Juni Georgius Mejerus, Nidrosiâ Norwegus [d. 1710, blev Sognepræst i Veø 1691].
 15. Juni Paulus Heinsius, Hafniâ Danus [imm. i Kbh. 1680, Gesandt i Moskva].
 15. Juni Paulus Eggerus, Hafniâ Danus [Poul Eggers til Basnæs, Landsdommer].
- 1722, 15. Maj Christianus Lodberg Friis, Hafniensis [1699—1773, Professor med.].
- 1728, 1. Okt. Friedrich von Hanneken, Danus [blev 1737 Sekretær i Tyske Kancelli].
- 1731, 16. April Ferdinandus Carolis Bigen, Eqves Daniae [f. 1708, Dr. jur. Regeringsraad i Oldenburg].
- 1733, 26. Juli Tostanus Hool, Hafniensis [d. 1745, Vicepastor til Nordalen paa Søndmøre].
- 1734, 9. April Johannes Andreas Stisser, Danus [imm. i Kiel 1734, kaldes her Fionensis].
 19. Maj Janus v. Benzon, Christianus v. Benzon, Hafnienses [Jens v. B. 1715—ca. 1735, Chr. v. B. 1718—1801, Gods-ejer til Christiansdal].
 6. Juli Salomon v. Haven, Othenia-Danus [1711—76, Sognepræst ved V. Frue K. i Odense].
 25. Okt. Jacobus Leuch, Christiania Norvegus [d. 1767, Raadstueskriver i Christiania].
 Matthias Collett, Christiania Norvegus [1708—59, Amtmand i Oplandene].
- 1741, 2. Nov. Nicolaus Zeuthen, Danus Ottensee [Niels Z., 1718—91, Sognepræst i Skamby].

Særlig Omtale fortjener Statsarkivar Zimmermanns biografiske Noter, der hviler paa et mangleaartigt, dybtgaaende Arbejde, som ogsaa beriger dansk Personhistorie med nye værdifulde Oplysninger, særlig vedrørende Professorerne ved Sorø Akademi i Christian IV's Tid. Henning Arnisæus (Arentsche), f. 1570 i Schlanstedt i Stiftet Halberstedt, 1589 imm. i Helmstedt, 1600 Mag., 1601 Provisor, 1602 imm. i Frankfurt a. O., 1610 Prof. ext. her, s. A. Dr. med. i Helmstedt, 1613 Prof. ord. i Anatomi smst., 1620 Livlæge hos Christian IV (forlod 3. Juni s. A. Helmstedt), fortjent af den legale Medicin. Sønnen Frederik, f. 1621 i Hillerød, imm. 1639 i Helmstedt sammen med Broderen Christian. — Christopher Heidmann, f. 1582 i Bodenwerder, 1602 imm. i Helmstedt, 1612 Mag. og Prof. i Rhetorik smst., 1623 Bibliotekar, flyttede 1625 paa Grund af Krigsurolighederne til Braunschweig, 1626 Prof. eloquentiæ i Sorø, døde paa Rejsen. Enken levede i Sorø. Sønnen Johan Erich, dbt. 6. Aug. 1615. — Martin Frost, f. 15. Nov. 1588 i Høxter, Søn af Præst ved St. Kilian, Wittenberg, 1619 i Køthen, derefter i Rostock, 1625 i Helmstedt, 1626 i Sorø, flyttede derfra til Rostock, † 8. April 1636 (S. 439).

KNUD LYNE RAHBEK OG HANS NÆRMESTE SLÆGT

Af *Louis Bobé*.

M a d s K r i s t e n s e n (Rahbek), Bønde i Borris, Bølling H., senere i Rabæk (Lyne Sogn), † 1729, bgr. 2 Maj fra Lyne K., gift m. Margrethe (Forældre: Herredsfoged Jakob Knudsen til Tarm Bisgaard og Østergaard og Magdalene Marie Borman), f. 1693, dbt. 15 Nov. i S. Vium K., † 1771 i Kbh., bgr. 15 Juni, 78 A. — Søn:

J a k o b R a h b e k, f. 17 Sept. 1728 i Sønderkov, dbt. i Borris Kirke, tjente først »flere Regnskabsbetjente«, blev 1750 Skriver ved Assignationskontoret, 1758 Konsumtionsskriver ved Toldboden, 1761 Toldskriver, 1762 Kammerraad, 1770 Justitsraad, † 19 Nov. 1795 i Kbhvn. Gift 1° 9 Marts 1759 i Kbhvn. m. J o h a n n e R i i s (Forældre: Birkedommer og Insp. ved Grevskabet Christianssæde Peder Riis, og Elisabeth Sophie Evertz), f. 2 Dec. 1731 i Hellested, † 12 Nov. 1761 i Kbhvn.; 2° 1766 m. K i r s t i n e M a r i e G e e r t s e n (Forældre: Borgmester i Aarhus Morten Andersen Geertsen og Kirstine Marie Feilberg), f. 1749 i Aarhus, dbt. 30 April, † 2 Nov. 1768 i Kbhvn.; 3° 22 Nov. 1769 i Kbhvn. m. A n n a O l r o g (F.: Renteskriver, Etatsraad Claus Olrog og Angenethe Ackermann), f. 3 Dec. 1747 i Kbhvn., dbt. 4 Dec. (Nik. K.), † 27 Maj 1828 smstds.

Børn: af første Ægteskab:

1. K n u d L y n e R a h b e k, f. 18 Dec. 1760 i Kbhvn., dbt. 22 Dec. (Nik.), 1775 Stud., 1777 philolog. Examen, 1790—99 extr. Prof. i Æstetik ved Univ., 1809 Medlem af Teaterdirektionen, 1810 R. af Dbg., 1811 Dr. phil. i Kiel, 1816 Prof. i Æstetiken og dansk Sprog og Litteratur og 1817 Prof. ord. ved Univ., 1828 virk. Etatsraad, † 22 April 1830 paa Bakkehuset, Frederiksberg. Gift 31 Aug. 1798 i Fredb. K. m. K a r e n M a r g a r e t a H e g e r (Forældre: Konferensraad, Assessor i Hof- og Stadsretten Hans Heger og Anna Louise Drewsen), f. 19 Okt. 1775 i Kbhvn., dbt. 30 Okt. (Vor Frue), † 21 Jan. 1829 paa Bakkehuset.

Af andet Ægteskab:

2. *Johanne Anna Sophie*, f. 1768 i Kbhvn., dbt. 21. Okt. (Nik. K.), † 1769, bgr. 29. Maj.

Af tredje Ægteskab:

3. *Agnete Sophie*, f. 18. Nov. 1770 i Kbhvn., dbt. 24. Nov. (Nik. K.), † 11. Dec. 1837 i Kbhvn.; gift 1° 28. Juni 1786 i Kbhvn. (Nik. K.) m. Stadsfysikus i Christiania og Aggers Amt, Dr. med. Niels Wandel, f. 13. Juni 1752 paa Fejø, dbt. 26. Juni, † 5. April 1792 i Kbhvn.; 2° 4. Sept. 1794 i Kbhvn. (Nik. K.) m. Landfoged i Nordre Ditmarsken, Konferensraad Christian Mathias Jakob Johannsen, f. 24 Jan. 1747 i Meldorf, dbt. 26. Jan., † 21. Aug. 1813 i Heide? (gift 1° ... 1780 m. Christiana Friederica Mørck, f. 23. Juni 1756, † 9. Marts 1789).
4. *Johanne Kirstine Marie*, f. 10. April 1772 i Kbhvn., dbt. 20. April (Nik. K.), † 29. Marts 1806 i Aarhus; gift 11. April 1791 i Kbhvn. (Nik. K.) m. Stiftsprovst i Aarhus Frederik Carl Studsgaard, f. 5. Sept. 1765 i Lille Næstved, dbt. 26. Sept. i Herlufsholm K., † 6. Juli 1829 i Aarhus (gift 2° ... m. Nicoline Mathilde Elisabeth Wulff).
5. *Anna Margrethe (Grethe)*, f. 15. Maj 1773 i Kbhvn., dbt. 21. Maj (Nik. K.), † 24. Okt. 1811 smstds.; gift 11. Maj 1792 i Kbhvn. (Nik. K.) m. Overbygningsdirektør, Konferensraad Christian Friderich Hansen, f. 24. Febr. 1756 i Kbhvn., dbt. 2. Marts (St. Petri K.), † 10. Juli 1845 paa »Rolighed«.
6. *Claudine Elisabeth*, f. 18. Jan., † 1. Marts 1775 i Kbhvn.
7. *Claudine Elisabeth*, f. 1776 i Kbhvn., dbt. 3. Juni (Nik. K.), † 27. Okt. 1839.
8. *Jacobine*, f. 31. Dec. 1777 i Kbhvn., † 7. Jan. 1855 i Meldorf; gift 6. Jan. 1796 i Kbhvn. (Nik. K.) m. Deputeret i Tyske Kancelli, Landfoged i Syd-Ditmarsken Johann Christian Friedrich Heinzelmann, f. 24. Juli 1762 i Meldorf, dbt. 25. Juli, † 12. Maj 1830 smstds.
9. *Claus Olrog*, f. 19. April 1779 i Kbhvn., dbt. 3. Maj (Hell. K.), † 11. Marts 1815 i Kbhvn., Krigskancellisekretær; gift ... 1811 m. Elisabeth Amalia Ernestine Knölck (Forældre: Overretsassessor Michael Knölck og Anna Margreta Lempfert), f. 20. Nov. 1782 i Heide, dbt. 22. s. M., † 19. Okt. 1873 i Davenport, Scott County, Iowa. — Datter:
Annine Amalie Claudine, f. 10. Maj 1813, gift 10. Maj 1832 m. fh. Over- og Landretsadvokat, Med-

lem af Stænderforsamlingen, senest Advokat i Davenport Hans Reimer Claussen, f. 23. Febr. 1804 i Fledering i Ditmarsken.

10. **Mathias**, f. 4. Nov. 1780 i Kbhvn., hjdbt. 22. Nov., † 4. Marts 1846 i Linaa; Præst i Linaa og Dallerup; gift 5. Aug. 1807 m. Maren Sørensen (Forældre: Jens Sørensen, Møller, og Ane Hansdatter), f. 9. April 1784 i Bredevads Mølle ved Horsens, † 2. Nov. 1850 i Farre Mølle. — Descendens.
11. **Jacob**, f. 3. Aug. 1782 i Kbhvn., dbt. 21. Aug. (Nik. K.), † 16. April 1852 i Fredericia, Borgmester og Byfoged i Fredericia; gift 11. Juni 1821 i Vordingborg m. Severine Judithe Henriette Howitz (Forældre: Grosserer, Toldinspektør paa St. Croix Johan Heinrich Howitz og Øllegaard Christiane Kreutzfeldt), f. 12. Juli 1786 i Kbhvn., dbt. 23. Juli (T. Fred. K.), † 3. Maj 1862 i Fredericia. — Datter:
 Annine Christine, f. 8. Okt. 1822, † 6. Maj 1885.
12. **Charlotte**, f. 12. Nov. 1783 i Kbhvn., dbt. 9. Dec. (Nik. K.), † 10. Febr. 1855 i Højer; gift m. Præst i Durup og Rørbek Hans Christian Holst, f. 9. Sept. 1780 i Kbhvn., † 10. Maj 1840.
13. **Otto Holger**, f. 28. Marts 1785 i Kbhvn., dbt. 19. April (Nik. K.), † 11. Nov. 1851 i Christiania, svensk-norsk Generalkonsul; gift m. Nahyda Major, f. 10. Juni 1804, † 14. Juni 1882. — Børn:
 1. **Fanny**, f. 15. Nov. 1821, † 19. April 1899 i Christiania.
 2. **Jakob**, f. 28. Juli 1824, † 27. April 1850, stud. theol.

Herredsfoged **Jakob Knudsens** anden Hustru **Birgithe Katrine Knudsatter**, f. 1684, † 8.-9. Sept. 1750 paa Østergaard, 84 Aar gl., havde i første Ægteskab med Hans Terkelsen flere Børn, blandt hvilke: **Stephen Hansen**, f. 28. Sept. 1701, † 22. Jan. 1770, Regimentskvartermester, Generalkrigskommissær, Ejer af Hammermøllen ved Hellebæk og Frydendal ved Holbæk. Endelig havde Herredsfoged **Jak. Knudsen** en Slegfredssøn **Knud Jakobsen Lyne**, f. 2. Febr. 1701, † 5. Maj 1775 i Kbhvn., Konsumtionsskriver i Kbhvn., Ejer af Grynmøllen udenfor Amagerport, gift 1742 m. **Anne Sophia Geertsen**, f. 1707, † 31. Dec. 1788.

1771, 15. Juni afg. **Mads Rhabecks** afg. Enke **Margretha**, 78 A., død af Alderdom, bgr. udi Hr. Justice Raad Rhabecks Begr. fra Amaliegade Nr. 71 Lit. B. B. (Nic. K.).

SLÆGTEN MACCABÆUS YNGRE LED

Af Th. Hauch-Fausbøll.

Stamtavlen over Slægten Maccabæus i Adels Aarbogen 1903 har faaet nogle højst tiltrængte Supplementer ved Museumsdirektør I. A. Jørgensen og Læge Zahrtmann, men selv den saaledes supplerede Stamtavle trænger til Tilføjelser, af hvilke jeg her skal meddele, hvad jeg i Aarenes Løb har samlet. Særlig skal jeg henlede Opmærksomheden paa de to Fætre af Navnet Jacob Maccabæus, der er bleven forbyttede og den ene opført med den andens Kone. Navnet Maccabæus har sikkert haft en pudsigt Klang i det jævne Folks Øren, og dette er vel Grunden til, at Slægten tilsidst bortkaster det og erstatter det med det af Fornavnet Bjørn dannede Familienavn.

I. Landsdommer fra 1610 i Sønder og Nørre Halland¹ Claus Maccabæus til Ettrup; g. m. Ursula Bjørnsdatter Maaneskiold. Blandt Børnene var:

1. Bjørn Maccabæus, † før 1676, se II, a.
2. Christian Maccabæus til Skousholm, se II, b.

II a. Bjørn Maccabæus (se I, 1), † før 1676; g. m. Helrad Corfitzdatter Akeleye. Blandt Børnene var:

1. Jacob Maccabæus, Skibsløjtnant, se III, a.
2. Claus Maccabæus af Svenstrup, f. 1643, begr. 18. Maj 1701 i Taarnborg; g. m. Dorethe Hansdatter, f. 1636, begr. 14. April 1702, 66 Aar og 3 Maaneder, i Taarnborg.

II b. Christian Maccabæus (se I, 2) til Skousholm; g. m. Margrethe Bentsdatter Køller, f. v. Raade. Blandt Børnene var:

1. Christian Maccabæus paa Skousholm, † 1688, se III, b.
2. Datter; g. m. en fri Mand Berild Hansen til Bieregaard i Aakjer, † før 1. Feb. 1682. Ved Arv var Vornedgaarden under Kyndsgaard, som er fri og frels Gods, tilfaldet ham. Han udgav atter 2. Maj 1656 Købebrev paa den til en ufri Mand Michel Berildsen for 242 Daler og en Hest.²

¹ Varberg Lens Regnskab 1615—17.

² Bornholms Landstings Justitsprotokol 1671—83, fol. 262, 266 og 270.

3. Margrete Maccabæus, begr. 24. April 1695 i Povelsker; g. m. Fændrik Hans Jensen, f. 1646, begr. 2. April 1698 i Povelsker, (han g. 2° 2. Okt. 1696 m. Engel Christense Marcusdatter Vinter).
4. Jacob Berend Maccabæus, † 1676, se III, c.

III a. Jacob Maccabæus (se II, a, 1), fik som Lærling i Søetaten 24. Marts 1680 Rejsetilladelse til Udlandet; nævnes 1686 som Skibsløjtnant; g. (Tilladelse 10. Marts 1683) m. Anne Clemensdatter Toftdal. Børn 1—4:

1. Biørn Maccabæus, f. 1683, † 1721, Soldat, se IV.
2. Clemind Maccabæus, døbt 13. April 1686 i Holmens Kirke, begr. 27. April 1686, 14 Dage gammel sst.
3. Hille margreta Maccabæus, døbt 18. Jan. 1688 i Holmens Kirke.
4. Sara Helvig Maccabæus, døbt 28. Maj 1690 i Holmens Kirke.

III b. Christian Maccabæus³ paa Skousholm (se II, b, 1), † paa Skousholm vist 5. Marts 1688, da Registreringen fandt Sted. Hans anden Hustru, med hvem han havde Bryllup efter 13. Juli 1681,⁴ Magdalene Sybille Echsteen, begravedes 9. April 1688 »efter at hun stedtze siden bemelte hendes welb. Sahl. hosbondes dødelige bortkaldelse hafde været Suag og Sengeliggende«. Hun var Datter af Oberst Michel Echsteen i Rønne, og hendes første Mand, Kaptajn Michel Gorgas, var død i Holland, antagelig c. 1674, da hans Søn var opkaldt efter ham. Ved Skiftet efter Chr. Maccabæus blev hans Svoger Fændrik Hans Jensen i Povelsker forordnet til Værge for hans 14½ Aar gamle Stedsøn Michel Augustus Fredrik Gorgas. Børn af Chr. Maccabæus' 1. Ægteskab:

1. Mette Elisabeth Maccabæus, † 1723; g. 1° (Tilladelse 1. Sept. 1679) m. Provst, Sognepræst, Magister Claus Predbiørnsen Langsted, f. paa Fyn,⁵ † 7. Nov. 1682 i Nexø, (g. 1° 5. Nov. 1673 m. Christine), 2° (Tilladelse 25. Aug. 1684) m. Amtsskriver Augustus Deckner, † 31. Dec. 1691 paa Bremerholm.
2. Agnetha Sophia Maccabæus, begr. 24. Søndag efter Trinitatis (4. Nov.) 1731 i Bodilsker, Registrering 13. Nov. 1731 i Lille Kannikegaarden i Bodilsker;⁶ g. 2. Søndag efter

³ Bornholmske Samlinger IV, S. 116.

⁴ Bornholms Landstings Justitsprotokol 1671—83, fol. 247.

⁵ Kirkehistoriske Samlinger 3, II, 200.

⁶ Bornholms Landdistrikts Skifteprotokol 1728—33, fol. 353 b.

Trinitatis (17. Juni) 1708 i Neksø m. Peder Lauritzen Juel.

III c. Jacob Berend Maccabæus (se II, b, 4) levede 1662 paa Skousholm, 1675 i Svaneke som Kornet under Ritmester Westerwall ved Landkompagniet til Hest (fra 1672), pantsætter 1. Sept. 1675 i Aakirkeby sin Gaard Kaasegaard i Ibsker til Borgmester Poul Koefoed. 21. Juni 1676 holdtes Skifte efter ham og hans salig Hustru velb. Magdalene Sibilla Krampe, og da »befandt, at Borgmester Poul Koefoed havde forstrakt til begge deris Begravelse«. Blandt Børnene var:

1. Ursula Margrethe Maccabæus, g. m. velb. Adam Krampe, der i fuld Betaling tillige med kgl. Skøde havde overdraget Raadmand Hans Olufsen i Rønne den 13. Gaard i Olsker og den 15. Gaard i Povelsker, som Raadmanden oplod 9. Feb. 1681.⁷ De blev skilt ved Bornholm Kapitels Dom 18. Sept. 1683 paa Grund af hans Utroskab og han fik 2. Maj 1685 Tilladelse til at indgaa nyt Ægteskab.

IV. Biørn Maccabæus (se III, a, 1), døbt 29. Dec. 1683 i Holmens Kirke i Kjøbenhavn, kaldes 1714 Garder af Livkompagniet, 1718 aftakket Soldat, begravet 7. Marts 1721 i Frydendal »til Kirchen blev betalt 2 slette daler«; g. 13. Jan. 1714 i Garnisons danske Menighed i Kjøbenhavn m. Pigen Maren Jensdatter Aagaard. Børn:

1. Jacob Maccabæus, døbt 9. Feb. 1715 i Kjøbenhavns Garnisons Kirke.
2. Et dødfødt Barn, begravet 28. Feb. 1718 i Kjøge.
3. Jens Biørn Maccabæus, f. 1720, † 1806, Møller, se V.

V. Jens Biørn Maccabæus, ogsaa kaldet Jens Biørn (se IV, 3), døbt 2. Søndag efter Paaske (14. April) 1720 i Frydendal, var endnu 1781 Møller i Boes Mølle i Havnelev, havde i sine senere Aar som Pensionist fra Vemmetofte Kloster Bolig i det forrige Skolehus ved Spjellerup Hospital, † 14. Juni 1806 i Spjellerup;⁸ g. m. Inger Nielsdatter, f. 1725, begravet 10. Okt. 1798 i Spjellerup. Børn 1—2:

1. Maren Jensdatter Biørn; g. 1° c. 1766 m. Skoleholder i Lille Hedinge Michael Hartmann, f. c. 1717, †

⁷ Bornholms Landstings Justitsprotokol 1671—83, fol. 224.

⁸ Vemmetofte Gods Skifteprotokol 1796—1807, fol. 39 b. og fol. 329 b. og 333 b.

19. Nov. 1781 i Lille Hedinge;⁹ g. 2° 6. Juli 1782 i Havnelev m. Væversvend Rasmus Nielsen.
2. Niels Jensen Biørn Maccabæus, kaldet Niels Biørn, f. c. 1753, † 1802, Møller i Rønnebæksholm Mølle, se VI.

VI. Niels Jensen Biørn Maccabæus, kaldet Niels Biørn (se V), f. c. 1753, Møller i Rønnebæksholm Mølle, begr. 26. Feb. 1802 i Rønnebæk; g. 21. April 1774 i Havnelev m. Jomfru Dorthe Rude, f. 1749, begr. 26. Marts 1801 i Rønnebæk. Søn:

1. Biørn Maccabæus (Nielsen Biørn), f. 1775, se VII.

VII. Biørn Maccabæus (Nielsen Biørn), døbt Jubil. 1775 i Rønnebæk, † før 1806; g. m. Karen Frandsdatter, Datter af Frands Hansen i Rynkevangshuset (hun g. 2° m. Christen Kielsen paa Hømbgaard ved Ringsted. Datter:

1. Dorothea Nicoline Cæcilie Biørn, f. c. 1802, fik ved Skiftet 1806 efter Oldefaderen sin Morfader Frands Hansen beskikket som Væge.

⁹ Børnene var: 1. Polycarpus Hartmann, f. c. 1767, begravet 28. Juni 1777 i Lille Hedinge. 2. Ide Hedevig Hartmann, f. c. 1770, opkaldt efter Oldfrue ved Vallø Ide Hedevig Hartmann (kaldes i 1746 »forrige« Dronning Sophia Magdalenes Hofholdning); var 1806 g. m. Vævermester Friderik Caspersen i Lille Larsbjørnsstræde 191, 3. Christopher Ernst Hartmann, f. 1773 (ikke i Lille Hedinge) var 1806 Tømmermand og Husmand paa Grev Bernstorffs Gods i Vangede, 4. Inger Kirstine Hartmann, døbt Dominica Quasimodo geniti 16. April 1777 i Lille Hedinge, † før 1806, 5. Povl Christian Hartmann, fremstillet 14. Juli 1779 i Lille Hedinge, Niels Biørns Kone Dorthe og Jens Biørn var Faddere. Han var 1806 Væver ved Vemmetofte, 6. Johannes Polycarpus Hartmann, hjemmedøbt 15. Juni, fremstillet 1. Juli 1781 i Lille Hedinge, levede ved Faderens Død, men var † før 1806 (ovennævnte Skifteprotokol for Vemmetofte og Stevns Herreds gejstlige Skifteprotokol 1752—1855, fol. 157).

TILFØJELSER TIL
 »NORSKE, SVENSKE OG FINSKE FRIVILLIGE
 OFFICERER OG LÆGER I DEN DANSKE HÆR OG
 FLAADE I KRIGENE 1848—50 OG 1864.«

Af *Hector Boeck*.

Efter ovenfor anførte Artikels Fremkomst i Personalhistorisk Tidsskrift 10. II., hvori der Side 214 er udtalt om de fra Finland i 1864 deltagende frivillige Officerer, at noget finsk Skrift om dem kendes ikke, er der kommet Forfatteren et Særtryk i Hænde af »Svenska litteratursällskapets historiska och litteraturhistoriska studier 2«, trykt 1926 i Helsingfors (Mercators Tryckeri Aktiebolag), betitlet:

Finländska frivillige i danska kriget 1864

av B. Estlander.

Dette Arbejde paa 46 Sider giver fyldestgørende Oplysninger om de 3 af de 4 frivillige Officerer fra Finland, som er omhandlet i min Artikel i Personalhistorisk Tidsskrift, nemlig Sekondløjtnanterne:

K. Oskar Carlsson, Rudolf Josef Estlander, Herman Liikanen og Anton Sanmark.

Flere fandtes ikke. Foruden disse deltog i den danske Hær kun 7 andre som menige, hvilket maa skyldes, at Finlænderne var fritaget for russisk Militærtjeneste, og Rusland ønskede ikke at finske Undersaatter deltog for Danmark som Følge af Bismarcks Politik over for Alexander II. Naar Sanmark i det danske Krigsministerium er betegnet som svensk Underløjtnant, skyldes dette, at Officerernes Krigsdeltagelse ikke kunde være officiel. De finske Blade undlod derfor at omtale deres Deltagelse.

Som Tilføjelser til de biografiske Oplysninger om de 4 Løjtnanter meddeles fra Særtrykket følgende:

Carlsson, K. Oskar. F..... Underfændrik v. Åbo inddelta Skarpskyttebatl. »Ulykkelig Skuespiller«.

Estlander, Rudolf Josef. F. 1838 i Lappfjård, Søn af

Sognepræst dør J. J. E. og Hustru f. Rislachius. Student 1857. — Efter Krigen Kasserer ved Föreningsbankens Hovedkontor i Helsingfors. Død 1880 i Banken af Hjerteslag.

Liikanen, Herman. F. 13. Maj 1835 i Kristina Sogn i Skt. Michaeli Len. »En finskbygdens son«, Søn af Husmand og Graver Otto Wilhelm L. og Helena Hämäläinen. Moderen lærte ham Svensk. 1854 Underoff. ved 1. indelta Åbo och Björnborgs bataljons Holikokompani. Deltog under Krimkrigen ved Frederikshamn. Tog Afsked 1855, var derefter Lærer. Deltog 1861 som frivillig i den ungarnske Legion under Gen. Türr, 1862 i den italienske Krig som Garibaldist. — Sluttede under sit militære Sygeophold i København nært Venskab med Sprogforskeren Wilhelm Thomsen. Afsked 18. Maj 1865. — Ansat derpaa et halvt Aarhundred ved Hypotekforeningens Kasserkontor i Helsingfors. Deltog ivrigt i den litterære Fennomani, var Medlem af Finska Litteratursällskapet og Æresmedlem af Finska klubben. 18. April 1914 Dannebrogsmænd, deltog som den eneste frivillig fra Finland, 79 Aar gl., paa 50 Aars Mindedagen for Krigen i København og var til Taffel hos Kong Christian X. Død 13. April 1926, henved 91 Aar gammel, i Kuhmalaks. Begravedes i Helsingfors med militær Æresbevisning. Den danske Minister lagde paa Kong Christian X's Vegne en Krans ved hans Baare.

Sanmark, Anton. F. ..., Søn af Kasserer ved Postdirektionen Carl Anton S. og Hustru f. Nykopp. Gennemgik Kadetkorpset i Frederikshamn, gjorde Tjeneste ved Finländska sappörbataljon (en russisk Afdeling i Helsingfors), Afsked herfra 1861 som Underløjtnant, og ansat som Forstmand i Kuortane Herreds Kronskove. — I Beg. af April 1864 friv. som Sekondlt. v. 2. Infrgt. — Efter Krigen Skovrider, en Tid i Enare, hvorfra han skildrede Forholdene i Lappland. Gift i Ruovesi med Gaardmandsdatteren Ida Maria Michelsson fra Somero. Død 1897 i Ruovesi.

Det læseværdige Særtryk af B. Estlander¹ giver ikke blot spredte Træk fra Finlands Indsats i Danmarks heltedige og haabløse Kamp mod den tyske Overmagt, men ogsaa interessante Meddelelser i Udtog af Breve fra Krigsdeltagerne, deres Paarørende og om kendte Personer i Danmark.

¹ Overgivet til Hærens Arkiv.

SMAA MEDDELELSER.

SLÆGTEN OHMEYERS OPRINDELSE.

Trafficontrollør A. Ohmeyer udgav 1914 en lille Stamtavle over Slægten Ohmeyer i Anledning af Hundreedaarsdagen for Oprettelsen af F. Ohmeyers Naale- og Hægtefabrik i Slagelse. Den begynder med Arbejdsmand i Amaliegade Mogens Omejer og Karen Christine Omejer, der 8. Jan. 1786 lod en Søn døbe Rogert Andreas i St. Nikolaj Kirke, men mere ved Stamtavlen ikke at fortælle om Mogens Omejer. Da Navnet er saa sjældent, kan der imidlertid ikke være Tvivl om, at Mogens Omejer er identisk med den Mogens Ohmeyer fra Trondhjem, der 41 Aar gammel 30. Maj 1785 tog Styrmandseksamen, og som vel atter havde en yngre Broder Didric Omejer fra Trondhjem, der 25 Aar gammel tog Styrmandseksamen 23. Marts 1782. Iøvrigt synes Slægten endnu at leve i Norge, se f. Eks. Personalhistorisk Tidsskrift 2, VI, 248. Kgl. Fuldmægtig Ch. F. Omejer døde 17. Okt. 1894 i Christiania, hans Enke Anna Bøchmann Aas døde 81 Aar gammel 31. Maj 1899 i Christiania, og deres Datter Hulda Omejer døde 14. Maj 1888, 37 Aar gammel.

Th. Hauch-Fausbøll.

ET PAR KISTEPLADER, SOLGT PAA MALEREN KAI LANGES AUKTION HOS WINKEL OG MAGNUSSEN 6. OKT. 1936.

KAT. NR. 220.

Her vnder hviler ærlig og welbyrdig nu / sallig Frve Frv Anne Gyldenstern sallig / Her Vldrick Sanbirgs til Qvellstrup som war / ærlig og welbyrdig Mand M angenus Gylden / stern til Bierens Gaard oc ærlig oc welbyr / dig Frv Helle Wlfeldt aff Svendstrup deris / Datter som war fød paa Bierens Gaard Aar / 1582 dend 23 Novemb. oc bleff aff Gvd fra / denne mædsommelig Werden bort kallet j / Kiøbenhafn dend 25 Novemb. Aar 1657 vdi / hinds Alders 75 Aar oc to Dage Legemit / hviler her til den yderste Dag hvor det / daa til lige med Sielens til Hobe Føyelse / forventer en gledelig oc erre fvde Opstan / delse. — Jvfr. D. Adels Aar-bog XLIII, S. 29.

KAT. NR. 217.

* Himel * Fars * Dag * Anno 1594 oc * Anne * / Madsdaater * Presteqvinde * vdi * samme * / Sogen * hvilken * deris * Daater * given * / haver * til * en * Beprudelse * vdi * Dan / mare * Kierke * hvilken * deris * S * Dater / som * døde * den * 16 October Anno 1613.

Anne Madsdatter var gift m. Niels Sørensen Mariager, der døde som Præst i Dannemarre 1596 (Wiberg I 265).

L. Rostrup Bøyesen.

KONGEN AF ISLANDS DØDSAAR.

I Anledning af de varierende Oplysninger om Jürgen Jürgensen, Kongen af Island's Dødsaar (se Museum 1892, II, 251 og Persh. Tidsskr. 9. I. 82) har Generalkonsul Georg L. Høst, Sydney, paa en Forespørgsel godhedsfuldt meddelt, at det danske Konsulat i Hobart har foranlediget en omhyggelig Undersøgelse af de stedlige Dødsregistre, uden at det er lykkedes at finde nogen Indførsel om Jürgen Jürgensens Død i Aarene 1840—60.

Albert Fabritius.

VALGERTRUD SIGVARSDATTER, ANDERS GRUBBES.

I Tilslutning til Direktør Fr. Grønvalds Artikel om M. Didrik Larsen Grubbe kan det oplyses, at den Valgertrud Sigwardsdatter, som var Borgmester i Holbæk Anders Lauritzen Grubbe's 2. Hustru (nærv. Bind S. 113), var Datter af Sigvard Jonsen og Maren Nielsdatter Banner. Om Sigvard Jonsen vides ikke ret meget; han tog Borgerskab 4. Febr. 1684 (Kbh. Raadstueprot.) som islandsk Købmand og har vel selv — efter hans eget og Datterens Navne at dømme — været Islænding. Han blev gift i 1683 (Vielsesbrev 12. Febr. Sjæll. Reg.) med Maren Nielsdatter (F: Sognepræst i Ølstykke Niels Sørensen Banner og Mette Christophersdatter Erichsen), der maa være født omkr. 1660 i Ølstykke. Ægteskabet var kun kortvarigt, idet Maren Nielsdatter allerede 6. April 1685 ved Skiftet efter Faderen (Ølstykke Hrd. gejstl. Skifteprot. 1679—1765) nævnes som Enke. Sigvard Jonsen begravedes paa St. Nicolai Kirkes Urtegaard, hvor Klokker ved Trinitatis Kirke Søren Mathiesen 1696, 16. Jan. fik Tilladelse til at lægge Sten paa sin Formands Grav (Nicolai K. Skødeprotokol 1693—1726, S. 24) — Maren Nielsdatter ægtede 25. Febr. 1690 den bekendte Klokker og Regnemester. 15. Jan. 1690 foretoges Skifte efter Sigvard Jonsen, der havde boet i Regnegade. Arvingerne var Enken og Datteren Walgerder, da 6 Aar gammel. Datterens Arvepart opgjordes til 422 Sldr., hvortil Moderen lagde 100 Sldr. til en Seng. Søren Mathiesen var Formynder for sin tilkommende Steddatter og fik 10. Nov. 1704 Afkald for Arven af daværende Raadmand i Holbæk Anders Lauritzen Grubbe (Overformynderiets Hovedbog 1682—90, S. 198).

Albert Fabritius.

FRITZ GRAEF.

Den 24 Juli d. A. er Stadsarkivar i Flensburg, Prof., Dr. phil. Fritz Graef afgaaet ved Døden. Han var født 1860 i Thüringen og virkede 1893—1925 som Overlærer ved Overrealskolen i Flensburg og udnævntes derefter til Stadsarkivar. Den flittige og grundige Forsker har efterladt flere Skrifter og Afhandlinger, der ogsaa har Bud til danske historisk Interesserede, især hans Geschichte der Heiligen Geistkirche und der dänischen Gemeinde in Flensburg (Flensburg 1926) og Afhandling »Westfalen in Flensburg« (Neumünster 1930). I det sidste meget værdifulde Arbejde omhandler Graef bl. a. Familierne Hoë, Kellinghusen, Klotz, Klöcker, von Lutten, van Merfeldt, Möllmann, Nacke, thor Straten, Ubbing og Oesede og de i dem Indgiftede, og af hvilke ikke faa har slaaget sig ned i København. Graef's Hovedinteresse knyttede sig til Flensborger Rektoren Olaus Henrich Mollers omfattende, haandskrevne genealogiske Samlinger, der efter hans Død adsplittedes, og nu findes i Flensburg, København (Rigsarkivet og Det kgl. Bibliotek) og i det grevelig Rantzauiske Arkiv paa Breitenburg. Graef har udgivet Olaus Henrich Mollers Stammbuch (Flensburg 1928) og forberedte Offentliggørel-

sen af et stort anlagt Værk: »Inventar der Moller'schen Stammtafeln«, indeholdende 150 Familiers Personhistorie og Genealogi. Det blev beklageligvis ikke forundt Graef at opleve dette Arbejdes Fremkomst, som vilde være bleven flittig raadspurgt af Specialhistorikere. Prof. Graef var ikke alene en sjælden kundskabsrig Mand paa sit Omraade, men ogsaa i høj Grad tjenstvillig og i personlig Omgang en meget tiltalende Personlighed.

L. B.

 SPØRGSMÅAL.

1.

Høegh.

Peder Høegh, født 1769, død 26/4 1836 paa Rammegaard i Ramme S., Kystbefalingsmand. Ejer af Herpinggaard i Trans S. 1801, af Rammegaard og af Rysensteen. Gift med Else Christensdt.

Hans Moder var Datter af Sognepræst Frantz Eberhard Friis til Sønder og Nørre Kongerslev, senere til Besser-Onsbjerg, Samsø.

Der søges biografiske Oplysninger om Peder Høegh's Forældre, og om hans Søkende. Fr. Friis-Petersen.

2.

Breum — Farver — Haertzholt — Hantsholt — Nørgaard
— Molbech — Steenkul.

Niels Nielsen — fundet med Tilnavnene Breum og Farver —, f. ca. 1710 i Breum Degnebolig i Salling, boede ca. 1743—47 i Kallundborg og efter 1747 i Nyrup, Raklev Sogn, som Fæstegaardmand under Kallundborg Sognekalds Mensalgods; muligt død i Refsnæs 1786. — Hans Hustru Ane Lauritzdatter, f. ca. 1708, døde som Enke i Nyrup 1798 23/7.

Vielse (ca. 1737) og Fødsler for de 3 ældste Børn: Niels, Lauritz og Cathrine søges.

Om Sønnen Lauritz vides intet. Oplysninger om ham søges.

Sønnen Niels er identisk med Skipper Niels Nielsen Breum i Løgstør (f. ca. 1738, † 1814 20/9), viet i Løgstød 1767 11/6 til Giertrud Andersdatter (f. ca. 1738), † i Løgstør 1810 20/5, muligt Datter af Anders Nørgaard i Næsborg eller af en Anders Haertzholt, Hantsholt el. l.

Fødsel eller Slægt for nævnte Giertrud Andersdatter søges.

Ligeledes Oplysninger om Giertrud Marie Nielsdatter Breum, f. i Løgstør 1801 26/2.

Præsten Frederik Breum i Kornum-Løgstød († 1750 9/1) var gift med Birgitte Dorothea Molbech, dbt. i Vinger 1703 7/3 (Datter af Vagtmesterløjtnant Anders Mogenssøn Molbech og Hustru Bastina Johansdatter Steenkul), † i Gladsakse 1778 25/10.

Vielsen (ca. 1728) og Fødsel for ældste Søn, Niels, søges.

Mulige Oplysninger modtages med Tak.

Anton Kjølbj.
Kommunelærer, Svaneke

ANMELDELSER.

Henrik Scharling. Et Mindeskrift af Carl Immanuel Scharling og Margrethe Scharling Dragsdahl. Kbh. 1936. Nyt Nordisk Forlag — Arnold Busck. 156 S.

Hundredaarsdagen — den 3. Maj 1936 — for Henrik Scharlings Fødsel har været den ydre Foranledning til Udgivelsen af det ovennævnte Mindeskrift. Henrik Scharling har haft en ejendommelig, ikke helt fortjent Skæbne i dansk Kulturhistorie. Paa Grund af sin skarpe Modsætning til ledende nationalliberale og grundtvigske Kredse blev han i sin Ungdom forkættet og angrebet som faa, medens han paa sine gamle Dage — som Følge af sin stærkt udtalte politiske og teologiske Konservatisme — nærmest blot blev opfattet som en ærværdig Fortidslevning, som en Mand, hvem Udviklingen forlængst var løbet fra, og som manglede al Forstaaelse for moderne Tankegange og Tendenser. For den almindelige Bevidsthed stod Henrik Scharling først og fremmest som Forfatteren af »Ved Nytaarstid i Nøddebo Præstegaard«, og man var tilbøjelig til at overse, hvad han i andre Henseender havde ydet og repræsenteret. Man betragtede ham vel som en Type fra en svunden Tid, men man glemte kun alt for ofte, i hvor høj Grad han var et karakteristisk og smukt Udtryk for den Aandslivets Harmoni, der havde kendetegnet en af de rigeste Blomstringsperioder i det danske Folks Historie. Det maa da siges at være velbegrunderet at forny Mindet om hans Liv og Personlighed for derigennem overfor Eftertiden at korrigere Samtidens lidet objektive Opfattelse. Ganske vist har Henrik Scharling selv i to svære Bind af selvbiografisk Art, »Theolog eller Digter«, 1917, der væsentlig indeholder Breve fra hans store Udenlandsrejse 1860—63, og »Livsminder«, 1919, som skildrer hans Liv til 1894, givet interessante Bidrag til Oplysning om sit Levned og sin Udviklingsgang, men derfor er det ikke mindre værdifuldt at faa tegnet et Billede af hans Personlighed set udefra, om end af hans Nærmeste.

Bogens første Afsnit er skrevet af Sønnen, Stiftsprovst, Dr. C. I. Scharling, der gør Rede for Henrik Scharlings Udvikling og Stilling i Samtiden. Ligesom det allerede var sket i det ovennævnte Skrift »Theolog eller Digter«, fremhæves det ogsaa her, hvorledes det er i Brydningen mellem videnskabelige og digteriske Evner og Tilbøjeligheder, at man for en væsentlig Del skal søge Nøglen til Forstaaelse af Scharlings Personlighed. Med Rette betones det, at Scharling paa den ene Side var en Tænkernatur, der følte Trang til at trække sig ind i sig selv og gruble over Tilværelsens store Spørgsmaal, men paa den anden Side nærrede den største Interesse for det udadvendte Livs rige Mangfoldighed, havde et aabent Blik for Poesi og bildende Kunst, for Natur og Menneskeliv, for Samfundsforholdenes forskelligste Former. Det var ham Livet igennem en Lyst at træde i Forbindelse med Mennesker og opleve Verden paa personlig Maade. Derfor var han den ideelle Rejsende, der som faa formaade at suge aandelig Næring af det fremmedartede, han kom i Berøring med. Som Teolog hører han hjemme i den positive Retning, der blev den fremherskende efter Aarhundredets Midte, men Side om Side med den ortodoks-lutherske Linie i hans Liv og Forfatterskab gaar der en bred Strøm af Humanisme. Den mærkes i alle hans Skrifter, maaske tydeligst i hans Hovedværk »Menneskehed og Christendom i deres historiske Udvikling«, 1872—74, og i Teologiens Historie i Danmark tilkom der Scharling blandt andet den Opgave i over en Menneskealder ved det teologiske Fakultet at repræsentere den humanistiske Retning indenfor de systematiske Fag og derved danne et Supplement til sin nærmeste Fagkollega Peder Madsen, hvis Lærevis vel udmærkede sig ved større Nøjagtighed og Grundighed, men til Gengæld manglede det friere, sammenfattende Blik paa hele Aandslivet, som kendetegnede Henrik Scharling.

Bogens andet Hovedafsnit er skrevet af Henrik Scharlings Datter, Fru Margrethe Scharling Dragsdahl, der skildrer det daglige Liv i den gamle Professorgaard paa Nørregade, som det formede sig i Aarene efter 1894, da Scharling havde mistet baade sin Hustru og sin ældste Datter. I Evnen til at føre en Pen viser Fru Dragsdahl sig som en ægte Scharling, Fremstillingen glider let og behageligt fremad, og der er iøvrigt over dette Afsnit baade i den livfulde, lidt naive Tone og i Milieuskildringen ikke lidt, der kan minde om en anden dansk Forfatterindes Memoirer, Benedicte Arnesen-Kalls »Livserindringer« (1889). Fremstillingen lider dog unægtelig i nogen Grad af en unødigt Bredder, idet der er taget en Del Stof med, som er af ringe Interesse for Offentligheden. Mærkeligere er det, at Forfatterinden ikke altid synes at have evnet at trække den rette Grænse mellem, hvad der af mere privat Natur burde forelægges Læseverdenen allerede nu, og hvad der burde gemmes til en senere Tid. Fraregnet disse Indvendinger maa det siges, at der her er tegnet et smukt og anskueligt Billede af Livet, som det i alt væsentligt uden større Forandring blev levet lige ned til 1916 i det gamle, mærkelige Scharlingske Hjem. Mærkeligt har det nemlig i høj Grad været, dette Hjem, egenartet i Tone og Husorden, en værdig Ramme om en Kreds af begavede, karakterfulde Personligheder. For et moderne Menneske er det sælsomt at tænke sig, at det kun er en lille Menneskealder, siden dette Hjem lukkedes — saa uendeligt fjernt fra den nuværende Tid, fra dens Kaar og Idealer synes dette Liv og disse Mennesker, at man fristes til at tro, at man snarere læser om Forhold, der ligger mere end hundrede Aar tilbage.

Selvom — som ovenfor bemærket — Tiden næppe endnu var kommet til at offentliggøre alt, hvad der er medtaget i denne Bog, er der ingen Tvivl om, at Efterverdenen vil vide Forfatterinden Tak for, at hun saa levende og tro har skildret et gammelt københavnsk Professorhjem fra Tiden, før Verdenskrigens Bølger skyllede hen over Landene og fra Grunden forandrede Menneskenes Sind.

Bjørn Kornerup.

Baron Charles Joseph Selby's Descendens, udarbejdet af Lensbaron H. Berner Schilden Holsten og Genealog Albert Fabritius. Kbhvn. 1935.

I Anledning af sin Tipoldefaders, Baron Charles Joseph Selby's 180 aarige Fødselsdag har Lensbaron Berner Schilden Holsten udgivet et slægtshistorisk Arbejde, der i mere end én Henseende fortjener at blive kendt i genealogisk interesserede Kredse. Gennem sin Bedstemoder Gehejmraadinde Quaae, født Baronesse Selby, der døde 1906 som den sidste af sin Slægt i Danmark, hvor den havde levet i tre Generationer, har Udgiveren tidligt omfattet sin mødrene Ascendens med Pietet og Sans for dens Fortid. Udbyttet af en længere Aarrækkes utrættelige Forskerdrift og Fordybelse foreligger nu i en Bog, som alene ved sin stilfuldt fornemme og dog enkle ydre Fremtræden i Format, Papir, Typer og Billedstof, hvoriblandt Portrætter, Dokumenter og Erindringsgenstande, ligetil Indbindingen, der minder om et Breviar eller snarest en engelsk Bønebog, paa Forhaand indbyder til at stifte Bekendtskab med Bogens Indhold.

Paa Fremskaffelsen af Familieportrætter er anvendt et stort Arbejde og ihærdig Sporsans, der har sat Frugt i en righoldig Samling Afbildninger, til hvilken Prof. Dr. van Bemmelen har knyttet en ikonografisk Afhandling »Familienähnlichkeit«, der i Betragtning af det tilvejebragte, ret enestaaende fyldige Billedstof kunde være uddybet betydeligt mere. Udgiverens rigt illustrerede Redegørelse for Portrætter og Løsøre er efterlignelsesværdig for enhver Familiehistoriker og maa paakalde Kenderes og Samleres Interesse.

Det fortjener endelig at paaskønnes, at Slægtstavlen er opstillet generationsvis og ikke ud fra det, kun i Danmark, og desværre altfor ofte anvendte uoverskuelige og forvirrende System med Benyttelse af indviklede Bogstav- og Talsignaturer, som gør Brud paa Kontinuiteten. Herhjemme, hvor et uretfærdigt og vedvarende haardhændet gennemført Lovbud Aar efter Aar lægger vore gamle Adelsgaarde øde for de gennem Slægtled samlede og værnede Kulturværdier, kan en Adelsmand ikke let finde en smukkere og mere opportun Anvendelse af sine Midler end den, at sætte sin Slægt et varigt og værdigt Minde og, som i dette Tilfælde, »til fleres Nytte«.

L. B.

Til E. Juel Hansens Bemærkninger til: T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Officerer i den dansk-norske Sæetat 1660—1814 og den danske Sæetat 1814—1932.

Enhver, der læser de to Recensioner, som Personalhistorisk Tidsskrift (nærv. Bind, S. 67—72) har bragt af ovennævnte Arbejde, kan ikke andet end studse over Forskelligheden i de Forudsætninger, der ligger til Grund for dem. Den ene (af Dr. Louis Bobé) er set fra en erfaren og alvorlig indstillet Personalhistorikers og Genealogs Synspunkt og yder det store Arbejde, der er nedlagt i det, som Helhed Anerkendelse og paapeger dets Værdi og Anvendelighed til alle Sider uden dog at ville udelukke Muligheden af de Fejl og Unøjagtigheder, der uundgaeligt hæfter ved et Kildeskrift af denne Art. Det andet (af Hr. Sparekasseassistent E. Juel Hansen) er i sin Hovedbestanddel en blot og bar Fejl-liste uden den mindste Forstaaelse af de store og mangesidige Krav, der stilles til et saadant Arbejde.

At der i et Arbejde af dette Omfang og denne Art maatte være Fejl, derover var baade min Medarbejder, Admiral Topsøe-Jensen, og jeg paa Forhaand klar. Til en Del af de af Hr. Juel Hansen paapegede Fejl kunde der dog nok gøres Bemærkninger. Cort Sifvertsen Adelaer skriver fra et ganske bestemt Tidspunkt selv sit Navn Adelaer og ikke Adeler. Naar vi har kaldt C. P. O. Moltkes Moder og Hustru (se Bem. S. 70) henholdsvis Capizuchhi di Cassine og van Rensselaier Thayer, kan vi henvise til, at disse Navne skrives saaledes i Kraks Blaa Bog (sidste Gang 1935), der jo dog maa have dem fra C. Moltkes egne skriftlige Opgivelser. A. G. Wedel kaldes Greve i Admiralitetets Protokoller, og Oplysningen stammer saaledes fra en Førstehaandskilde, skønt den altsaa er urigtig.

Hr. E. Juel Hansen anker over, at Maanedsofficerer og Reserveofficerer ikke er medtaget. Hertil skal jeg bemærke, at Antallet af Maanedsofficerer og Reserveofficerer, ikke mindst i det 19. Aarh., da et stort Antal Værnepligtige, især Styrmand o. lign., uddannedes til Reserveofficerer, er overordentlig stort. At fremskaffe Oplysninger om dem, særlig genealogiske, er, som enhver ved, der kender det mindste hertil, et næsten uoverkommeligt Arbejde. De er meget vanskelige at finde i Marinens Arkiv, bl. a. fordi de ikke fik Bestallinger, ikke er opført i Etaterne, ikke blev antaget ved kgl. Resolution osv., og de blev som Regel anvendt i Marinens Koffardifart, ikke til Orlogsbrug. Overhovedet spiller de gennemgaaende en meget ringe Rolle i Flaadens Historie.

Dernæst maa jeg med Hensyn til Oprindelsen af i alt Fald en Del af de af Hr. E. Juel Hansen paapegede Fejl fremhæve et andet Forhold. Grundlaget for vort Arbejde er, som det fremgaar af Fortalen, først og fremmest det store, utrykte Kildemateriale vedrørende Søofficererne, der findes i Marinens Arkiv, og desuden andet utrykt Arkivmateriale. Brugen af dette Materiale

maatte imidlertid medføre den Risiko, at vi vilde faa en Række fejlagtige Oplysninger med, som maaske kunde berigtiges efter trykte Værker, men hvor det ikke umiddelbart kunde ses, hvad der var tvivlsomt og hvad ikke. Den langt overvejende Del af Materialet, alt det tjenstlige, var selvfølgelig paalideligt, og det var egentlig kun de genealogiske Meddelelser, der kunde være underkastet Tvivl. Dette gælder f. Eks. i høj Grad Klingbergs Register over Søetatens kongelige Resolutioner, der praktisk talt er fejlfrit, hvor det drejer sig om Uddrag af tjenstlige Aktstykker, medens de Oplysninger, som han har faaet af de dalevende Søofficerer om deres egne personlige Data, ofte er uøjagtige. At vi søgte at undgaa de Fejl, der straks sprang i Øjnene, var givet, men at anstille en kritisk Undersøgelse om Rigtigheden af hver enkelt genealogisk Oplysning i Kildematerialet følte vi os ikke forpligtet til.

Om Forholdet mellem det benyttede utrykte og trykte Materiale mente vi at have udtalt os tilstrækkelig tydeligt i Fortalen. Det fremgaar dog vist klart nok, selv ved en flygtig Gennemlæsning af den og ogsaa af Fortegnelsen over det benyttede Materiale sidst i II. Bd., at det er det arkivalske Materiale, der, ogsaa for de biografiske Oplysningers Vedkommende, danner Grundlaget for vort Arbejde. Det siges udtrykkeligt (Fortalen S. X): »De biografiske Oplysninger er taget fra Kirkebøger, Skifteprotokoller, Enkekassens Papirer, *sammenholdt med* »anerkendte« — ak, om det Ord har vi hørt mange spøgende Bemærkninger, men kun én har ment at maatte uddybe Viddet paa Tryk — Stamtavler, Danmarks Adelsaarbog (Kalenderen) m. m.« Men i Ordene *sammenholdt med* skulde man dog mene laa tilstrækkelig tydeligt en Angivelse af, at vi *ikke* vilde medtage de trykte Værker *som Helhed*. Vi har hverken villet gennemgaa alle Bindene af Adelsaarbogen — med Rettelser og Tilføjelser — eller Persh. Tidsskr., saalidt som alle trykte eller skrevne Stamtavler, endside alle andre trykte Værker, Biografier osv. osv. Og naar vi paa Værkets sidste Side nævner de *særlig* benyttede Kilder, arkivalske og trykte, saa skulde dette være et Fingerpeg for dem, der vilde arbejde videre med Materialet, det skulde ikke betyde, at disse Værker var helt gennemgaaede eller at kun de skulde være gennemgaaet. Det fremgaar jo da ogsaa af Listen over Forkortelserne og af Citaterne i Teksten.

Hr. E. Juel Hansen siger S. 72, at Oplysningerne om de nulevende Søofficerer »ofte er ret mangelfulde, og at man har undladt at bringe Portrætter af mange af de yngre Søløjtnanter«. Jeg ved ikke, om Hr. E. Juel Hansen nogensinde har prøvet paa at indsamle Oplysninger af den Art; hvis han havde gjort det, vilde han sikkert, ligesom vi, have oplevet, at selv gentagne Henvendelser forbliver ubesvaret. Til H. O. L. Henningsen, hvis Biografi Hr. E. Juel Hansen betegner som »under al Kritik«, er der *tre* Gange sket Henvendelse!

Men Kritik var vi saaledes forberedt paa. Derfor vilde jeg næppe have følt mig foranlediget til at tage til Genmæle mod Hr. E. Juel Hansens Bemærkninger, hvis der ikke havde været et Afsnit i Bemærkningerne, som jeg vil fremhæve, fordi det viser, at hele hans Artikel hviler paa en Skævhed i Opfattelsen, som er afgørende for Værdien eller Ikke-Værdien af hans Kritik. Jeg sigter til følgende Passus (S. 67): »*Det skal dog med det samme siges, at det synes, som om Marinens Arkivalier er udnyttet paa tilfredsstillende Maade, og at denne Side af Sagen er i Orden.*« Grundlaget for vort Værk var det store utrykte Materiale i Marinens Arkiv og andre Steder; vor Opgave var paa dette Grundlag at give en Fremstilling af danske og norske Søofficerers Embedsvirksomhed og derigennem et Bidrag til Flaadens Historie. For første Gang fremdrages her et historisk Materiale, der aldrig har været fremdraget før i sin Helhed. Og hele dette omfattende Arbejde, som ingen før har været i Stand til at gennemføre, og om hvis Betydning for Forskningen

Fagmændene baade i Danmark og Norge har udtalt sig meget anerkendende, hele dette Arbejde fejrer Hr. E. Juel Hansen tilside i en Bedømmels paa 2 Linjer, der kulminerer i Ordene: *at det synes*, medens Forfatteren iøvrigt i en Tone, som jeg ikke behøver at karakterisere nærmere, paa Grundlag af Fejl paa et for Arbejdet mindre væsentligt Omraade erklærer Bogen som Helhed for ubrugelig. En saadan Kritik viser en Horisont, der ikke naar længere end til de genealogiske Værker i Kritikerens Reoler. Det hjælper ikke, at Anmelderen har en nøjagtig Viden paa et specielt begrænset Omraade, naar han mangler Kendskab til og Forstaaelse for Hovedsagen. Anmeldelsen bliver forvrænget og giver et Vrængebillede af det Arbejde, som han vil bedømme og tiltror sig selv at kunne vurdere. Og selv den ubehageligste Tone kan ikke lægge en Tomme til Anmelderens aandelige Vækst.

E. Marquard.

SAMFUNDETS ANLIGGENDER.

FHV. STATSARKIVAR E. A. THOMLE,

den længstlevende af de Mænd, der i Aaret 1879 stiftede »Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personhistorie«, vort Samfunds Æresmedlem, afgik ved Døden 12. August d. A. i den høje Alder af 87 Aar.

Thomle fødtes i Oslo 1849 som ældste Søn af Højesteretsassessor August Thomle og dennes første Hustru, f. Binneballe. 1868 blev han Student, 1873 juridisk Kandidat, og efter nogle Aars Virksomhed i Retsbetjentembeder gik han 1881 i Rigsarkivets Tjeneste, blev 1886 Fuldmægtig, senere Statsarkivar i Oslo, var flere Gange konstitueret Rigsarkivar og tog 1919 sin Afsked.

Naar Thomle allerede i 1879 var blandt de Mænd, der stiftede vort Samfund, er dette et Vidnesbyrd om, at han, allerede forinden han indtraadte i Arkivtjenesten, altsaa som ung juridisk Kandidat, havde erhvervet sig en fremtrædende Position indenfor norsk personhistorisk og genealogisk Forskning, og denne Position forstod han gennem sit lange og flittige Liv at bevare og udbygge gennem den lange Række af Arbejder, der foreligger fra hans Haand. Vort Tidsskrifts tidligere Aargange gemmer mange og udmærkede Arbejder af ham. Personlig var Thomle en skarp Modstander af al Udenomsnak. Han var kortfattet, kold, klar og nøjagtig, — den juridiske Skole, han havde gennemgaaet, havde sat sit Præg paa ham for Livet, — og disse Egenskaber prægede ogsaa hans Forfattervirksomhed. Som Kritiker var han frygtet for sin Strenghed, men han var aldrig uretfærdig. Et andet Særpræg var hans store Hjælpsomhed. Man gik aldrig til Thomle med et Spørgsmaal uden at faa et Svar, og med mange af den ældre Generation af danske Personhistorikere og Genealoger stod han i flittig og venskabelig Forbindelse.

H. H j - N.

Ved Jordefærden nedlagde Redaktør, cand. jur. S. S. Meidell paa vort Samfunds Vegne en Krans paa Thomles Baare, idet han udtalte følgende:

Statsarkivar Thomle tilhørte den Kreds af udmærkede Mænd, som

for et halvt Aarhundrede tilbage sluttede op om det fælles dansk-norske Samfund for dansk og norsk Personalhistorie og bidrog til dets Publikationers Anseelse. Ogsaa efter Adskillelsen bevarede han sin Interesse for Dansk Personalhistorisk Tidsskrift og var gennem hele sit Liv en Ven af god Samforstaaelse mellem de to Landes nærbeslægtede Folkefamilier.

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie sender med disse Blomster den længstlevende af sine Stiftere, sit Æresmedlem, Statsarkivar Thomle, den sidste Hilsen og Tak.

Hr. Akademikasserer F. L. la Cour, Sorø, har vist vort Samfund den Elskværdighed at tilbyde Medlemmer Restoplaget af nedennævnte Stamtavler:

Frederik Barfod: Slægterne Poulsen (fra Rolsegaard) og Dinesen (fra Rørbækhovgaard), Kbhvn. 1877, og

Frederik Barfod: Stamtavle over den danske Linie af Slægten la Cour, Kbhvn. 1877.

Bestillinger tilsendes Hr. la Cour vedlagt Porto 10 Øre.

I Aarets Løb har efternævnte indmeldt sig i Samfundet:

Overlæge R. E. Christensen, Faaborg, Direktør Crone, København, Overlæge Kai Hammer, Aabenraa, Horsens Bibliotek, Horsens, Sagfører Chr. Linde, Fredensborg, Hr. Mülius Stricker, Haderslev, Forlagsboghandler A. Sandal, København, Lærer Rasmussen, Vridsted, Statsarkivet, Kristianssand, Bankier Eigil Nicolai Gottlieb, Paris, Missionær Knud Heiberg, Madras, og Antikvar Eric Österlund, Stockholm.

Samfundet har derefter pr. 1. November 300 Medlemmer, heraf 231 i Danmark, 1 i Island, 50 i Norge og 18 i det øvrige Udland.

Samfundets Bestyrelse bestaar for Tiden af nedennævnte Medlemmer:

Kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil.	Hovedarkivar i Generaldirektoratet for
Louis Bobé,* Formand.	Post- og Telegrafvæsenet H.
Landsdommer A. Drachmann	Hjorth-Nielsen, Sekretær.
Bentzon.	Postmester C. Klitgaard.
Hofjægermester, Lensbaron H. H. A.	Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol.
Berner Schilden Holsten.	Bjørn Kornerup.*
Kontorchef i Nationalbanken O. H.	Kammerherre, Etatsraad G. Krag.
Clementsén, Kasserer.	Arkivar i Rigsarkivet S. Nygård.*
Direktør Th. Hauch-Fausbøll.	

De med * betegnede Herrer danner Skriftudvalget.

Samfundets Revisorer er Kontorchef i Landmandsbanke L. Bie og Overretssagfører St. Hetsch.

**Fortegnelse over Medlemmerne af
Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.**

(1. November 1936).

Æresmedlemmer.

Rigsheraldiker, Greve *Adam Lewenhaupt*, Stockholm.
Ridderhusgenealog, Universitetssekretær, fil. mag., Friherre *Tor Carpelan*, Helsingfors.

Korresponderende Medlemmer.

Bouly de Lesdain, Louis, Dr. jur., Dunkerque.
Durchmann, Osmo, Kamrerer, Sekretær i Styrelsen for Genealogiska Samfundet i Finland, Helsingfors.
Elgenstierna, Gustaf, Registrator i den svenske Generalpoststyrelse, Stockholm.
Hildebrand, Bengt, Sekretær, fil. lic., Redaktør af Personhistorisk Tidsskrift, Stockholm.
Kellinghusen, Hans, Professor, Arkivraad ved Statsarkivet i Hamburg.
von Rahden, Nicolai, Friherre, Forstander for Letlands genealogiske Selskab, Mitau.

Medlemmer i Danmark.*)

Hs. Majestæt Kongens Haandbibliotek.

Aalborg Haandværkerforenings Bibliotek, Aalborg.
Abildgaard, Carl, Apoteker, Nykøbing Falster.
Ahlefeldt-Laurvig, C. Greve, Overretssagfører.
Andersen, J. Oskar, Dr. theol., Professor v. Universitetet.
Antropologiske Komité, Den.
Arctander, C., Forfatter.
Arends, Otto Fr., Kommunelæge, Asnæs.
Barth, E. D., Overretssagfører.
Behrens, Carl, Redaktør.
Bendz, Frk.
Bentzon, A. Drachmann, Landsdommer.
Berner Schilden Holsten, H. H. A. Lensbaron, Hofjægermester, Langesø.
Biblioteket for Thisted By og Amt, Thisted.
Bie, L., Kontorchef i Landmandsbanken.
Binzer, O., fhv. Kolonibestyrer.
Bobé, Louis, Dr. phil., Kgl. Ordenshistoriograf.
Boeck, H., Kaptajn, Kammerjunker.
Boie, Fuldmægtig.
Bokkenheuser, C. P., Oberstløjtnant.
Borberg, Svend, Redaktør.
Bornholms Centralbibliotek, Rønne.
Brandorff, I. O., Kæmner, Kolding.
Brenner, Franz, Dr. med.

*) Hvor ingen Bopæl er anført, er denne København.

- Bretteville-Plum, F. C.*, Bankdirektør.
Brummerstedt, F. K., Kaptajnløjtnant i Flaaden.
Brun, A., Dommerfuldmægtig, Køge.
Bryndum, V. G. F., Stadsingeniør, Horsens.
Carlsen, Olaf, Dr. phil., Forfatter, Taastrup.
Centralbiblioteket, Holstebro.
Centralbiblioteket for Hjørring Amt, Hjørring.
Christensen, R. E., Overlæge, Faaborg.
Christensen, Will., Dr. phil., fhv. Arkivar i Rigsarkivet.
Classenske Bibliotek, Nykøbing Falster.
Clausen, Julius, cand. mag., Bibliotekar.
Clementsen, O. H., Kontorchef i Nationalbanken.
Cold, Fr., Kontreadmiral.
la Cour, G., Ingeniør.
Crone, Direktør.
Dahl, Frantz, Dr. jur., Professor ved Universitetet.
Dahl, Aage, Sognepræst, Horsens.
Dansk biografisk Leksikon.
Ebstrup, H., Overretssagfører.
Eegholm, A. J. P., mag. art., Registrator i Rigsarkivet.
Egede, E. C., Overlæge, Odense.
Ehrencron-Müller, H., Bibliotekar.
Ehrenreich-Hansen, Frk., Randers.
Eigtved, V., Bankdirektør.
Esmer, Einar, Grosserer.
Estrup, J., cand. theol., Godsejer, Skafføgaard, Mørke.
Fabritius, Albert, Genealog.
Falk-Jensen, A., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Finansministeriet.
Flensborg, Andreas, Boghandler, Roskilde.
Foreningen til Udgivelse af Danmarks Adels Aarbog.
Foss, E., Frue, Aalsgaarde.
Frederiksberg Kommunalbestyrelses Haandbibliotek.
Frederiksberg Kommunes Folkebibliotek.
Früs, Aage, Dr. phil., Professor.
Früs-Petersen, Fr., Vice-Skoleinspektør.
Früs-Petersen, H., Grosserer, Aarhus.
Fussing, Hans H., Lektor.
Fyns Stiftsbibliotek, Odense.
Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk.
Færø Amts Bibliotek, Thorshavn.
Garnisonsbiblioteket.
Geill, H., Overlæge, Charlottenlund.
Gentofte Kommunebibliotek.
Glahn, Hans Egede, cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Glenthøj, R. A. L. T., Sognepræst, Kirke Helsingør pr. Gørlev.
Grandjean, P. B., Arkivar i Rigsarkivet.
Gribsvad, Frode, Landsarkivar, Aabenraa.
Grut, Andreas, Grosserer, Birkerød.
Grønvald, Fr., Direktør.
Grønvald, F. C., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Grønvold, P. R., Kontorchef.
Haase, E., Forlagsboghandler.
Haderslev Centralbibliotek, Haderslev.
Hahn-Thomsen, C., Apoteker, Nørre Alslev.
Hammer, Kai, Overlæge, Aabenraa.
Harbou, Dommerfuldmægtig, Aarhus.
Harries, O., Dommerfuldmægtig, Svendborg.
Hartmann, Hjalmar, Generalkonsul.
Hatt, Harald, Landsarkivar, Odense.

Hatt, Thorvald, Genealog.
Hauch-Fausbøll, Th., Direktør.
Heilskov, Chr., Bibliotekar, Lauerberg.
Herlufsholms Skoles Bibliotek, Næstved.
Hetsch, Stephan, Overretssagfører.
Hjorth-Nielsen, H., Hovedarkivar.
Holck, Harald, Ekspeditionssekretær i Statsministeriet.
Honnens de Lichtenberg, G., Kaptajn.
Horsens Bibliotek, Horsens.
Hostrup, Aage, Vicedirektør.
Hvidt, L. N., Dispachør.
Hærens Arkiv.
Høeg, Eiler, Læge, Jægerspris.
Høegh-Guldberg, Fritz, Kaptajn.
Hørring, Johs., Retspræsident, Viborg.
Ingemann, B., Frue, Rungsted.
Ingemann, Godsejer, Egebjerggaard pr. Kappendrup.
von Irgens-Bergh, G. O. A., Oberst, Obdrupgaard pr. Trustrup.
Iuul, Stig, cand. jur.
Jacobsen, Frits, Stabslæge, Kgl. Livlæge.
Jelling Seminarium, Jelling.
Jensen, C. A., mag. art., Museumsinspektør.
Joensen, Andreas, stud. art.
Jordening, O. V., Sekretær.
Juel Hansen, E., Sparekasseassistent, Odense.
Jørgensen, C., Bankdirektør, Aalborg.
Jørgensen, Harald, Arkivar i Rigsarkivet.
Kalundborg Centralbibliotek, Kalundborg.
Kindt, G., Frue, Haslev.
Kiær, H. F., Orlogskaptajn.
Kjerulf, A., Redaktør.
Kjølby, A., Lærer, Svaneke.
Klitgaard, C., Postmester, Hjørring.
Kolding Bibliotek, Kolding.
Kornerup, Bjørn, Dr. theol., Arkivar i Rigsarkivet.
Krag, C. M. G. R., Kammerherre, Etatsraad.
Krak's Forlag.
Kvindelig Læseforening.
Københavns Kommunes Folkebibliotek. (2 Eksp.).
Københavns Stadsarkiv.
Køster, G., Lærer, Kolding.
Landsarkivet for Fyn, Odense.
Landsarkivet for Jylland, Viborg.
Landsarkivet for Sjælland.
Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa.
Lange, N. D. V., Frk., mag. art., Arkivregistrator.
Lassen-Landorph, A., Overretssagfører, Randers.
Lauridsen, Henry, Læge, Odense.
Lemche, Gyrithe, Frue, Forfatterinde, Lyngby.
Levin, Anna, Frue.
Linde, Chr., Sagfører, Fredensborg.
Linvald, A., Rigsarkivar.
Luja, A., Hovedkasserer.
Lyngby Bibliotek, Lyngby.
Lynge, H., Boghandler.
Malling, O., Fabrikbestyrer.
Maribo Stiftsmuseum, Maribo.
Marquard, E., Arkivar i Rigsarkivet.
Marstrand, W., Ingeniør.
Meyer, Karsten, Højesteretssagfører.

- Middelfart Folkebogsamling*, Middelfart.
Moltkeske Bibliotek, *Det grevelige*, Bregentved pr. Haslev.
Monberg, Erik S., Grosserer.
v. Munthe af Morgenstierne, B. O. A., Kammerjunker, Ekspeditionssekretær.
Milius Stricher, S., Haderslev.
Müller, Wanda, Frue.
Møns Folkebibliotek, Stege.
Mørkeberg, H. H., Sagfører.
Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot, *Det*, Hillerød.
Nationalmuseets 2. Afdeling.
Neiiendam, R., Teaterhistoriker.
Nobel, O. K., Konsul.
Nordjydske Landsbibliotek, *Det*, Aalborg.
Nordsjællands Centralbibliotek, Helsingør.
Norrie, Gordon, Dr. med., Stabslæge.
Nutzhorn, Fr., Assistent, Klampenborg.
Nygaard, G., Redaktionssekretær.
Nygaard, S., Arkivar i Rigsarkivet.
Nystrøm, Eiler, Dr. phil., Arkivar i Rigsarkivet.
Ogaard, H., Genealog.
Olrik, H. G., Kontorchef.
Olsen, Axel, Overretssagfører.
Ordenskapitlets Sekretariat.
Ostermann, H. P. S., Sognepræst, Greve, Taastrup.
Ottesen, C., Forstander.
Petersen, Carl S., Dr. phil., Overbibliotekar.
Petersen, P. J. H., fhv. Apoteker.
Pontoppidan, A., Kammerjunker, Kaptajn, Klampenborg.
Post- og Telegrafbiblioteket.
Prytz, H., Dommer, Terndrup.
Raadhusbiblioteket.
Rahbek, O., Apoteker, Brønderslev.
Ramsing, H. U., Generalmajor.
Randers Centralbibliotek, Randers.
Rasmussen, Lærer, Vridsted.
Rehling-Quistgaard, P. C., fhv. Forpagter, Nyraad St.
Repsdorff, H., Overretssagfører.
Rigsarkivet.
Rigsdagens Bibliotek.
Ring, G. V., Laboratorieforstander.
Rode, E., Overretssagfører.
Rosenørn-Lehn, F. M. Baron, Kammerherre, Hofjægermester, Orebygaard, Sækkøbing.
Roskilde Bibliotek, Roskilde.
Ruge, C. E., Overinspektør, Aalborg.
Rump, C. D., Højesteretsdommer, Gentofte.
Rørsig, P. M., Lærer, Hallund, Brønderslev.
Sandal, A., Forlagsboghandler.
Schou, L., Fabrikant.
Schæffer, Aage, Apoteker.
Seerup, Asger, Politimester, Ringkøbing.
Sidemann, A., Lærer, Ramsing.
Silkeborg Bibliotek, Silkeborg.
Sjællands Stiftsbibliotek, Roskilde.
Skive Folkebibliotek, Skive.
Sorø Skoles Bibliotek, Sorø.
Sprecher, H. W., Direktør, Premierløjtnant.
von Spreckelsen, E., Frue, Randers.
Statens Lærerskole.

Statsbiblioteket, Aarhus. (3 Ekspl.).
Statsministeriet.
Studenterforeningen.
Sundbo, Arne, Overretssagfører.
Swane, J., Amtsforvalter, Tønder.
Svendborg By og Amts Bibliotek, Svendborg.
Sønderborg Bibliotek, Sønderborg.
Sønderjydske Landsbibliotek, Det, Aabenraa.
Tegner, L. F., Direktør.
Teist, F., Højesteretssagfører.
Thaulow, Th., Kammerjunker, Oberstløjtnant.
Thiset, Olivia, Frue, Klampenborg.
Thomsen, C. J. T., Overretssagfører, Aarhus.
Topsøe-Jensen, Th. A., Kontreadmiral.
Udenrigsministeriet.
Varder, Inger, Frk., Kolding.
Vejle By og Amts Bibliotek, Vejle.
Vemmetofte Klosters Bibliotek, Faxø.
Viborg Centralbibliotek, Viborg.
Vogel-Jørgensen, T., Redaktør.
Weberg, O., Ingeniør.
Werner, Hans, mag. art.
Willadsen, Poul, Grosserer.
Willemoës, A., Kammerherre, Oberst.
Wolff, O., Ingeniør.
Zahrtmann, H. C., Assistent ved Post- og Telegrafvæsenet.
Zimmermann, Frk.

Medlem i Island.

Islands Landsbibliotek, Reykjavik.

Medlemmer i Norge.*)

Aall, C., Kammerherre, Ulefoss.
Aas, Distriktslæge.
Bergens Museums Bibliotek, Bergen.
Bergens offentlige Bibliotek, Bergen.
Bull, Th., Grosserer.
Bull, Francis, Professor.
Daae, Anders, Apoteker, Skjervøy.
Deichmanske Bibliotek, Det.
Drammens Folkebibliotek, Drammen.
Engelstad, Bjarne, Kaptajn, Generalsekretær, Bækkelaget.
Finne-Grønn, S. H., Arkivar.
Frederiksstads Folkebibliotek, Frederiksstad.
Gløersen, Jørgen, Ingeniør, Hønefoss.
Heiberg, G. F., Godsejer, Amble i Sogn.
Heiberg, J. V., Raadmand.
von Hirsch, Per E., Premierløjtnant, Overretssagfører, Volda, Sunmøre.
Holst, J. C., Ingeniør.
Horn, K., Frk., Bibliotekar.
Irgens, Aage, cand. oecon, Bankinspektør, Sandefjord.
Jansen, Einar, Arkivar.
Juel, A., Overretssagfører, Drammen.
Koht, Halvdan, Professor, Lysaker.

*) Hvor ingen Bopæl er angivet, er denne Oslo.

Kolsrud, Oluf, Professor.
Kommunebiblioteket, Stavanger.
Langfeldt, Ferdinand, Skibsreder, Kristianssand S.
Mathiesen, Jørgen, Godsejer, Eidsvold.
Meidell, S. S., cand. jur., Direktør, Vinderen.
Middtun, Ruth, Frue, Oslo.
Munthe, C. M., Bureauchef.
Neumann, H. H., Provst, Böverbru.
Prebensen, N. C. G., Minister, Utnes, Arendal.
Riksarkivet, Oslo.
Riiber, Thaulow P., Overretssagfører, Sogn i Vester Aker.
Rynning, Carsten, Departementssekretær.
Rønne, Cato Krag, Arbejdsleder, Hakadal.
Sandberg, J., Generalsekretær.
Skjelderup, Arthur, Højesteretsadvokat.
Solberg, Georg, Fylkesbetjent, Drammen.
Sollied, Olaf, Overlæge, Bergen.
Statsarkivet, Bergen.
Statsarkivet, Hamar.
Statsarkivet, Kristianssand.
Statsarkivet, Oslo.
Statsarkivet, Trondheim.
Tillier, Odd, cand. oecon.
Trondheims Folkebibliotek, Trondheim.
Universitetsbiblioteket. (2 Eksp.).
Videnskabselskabet, Biblioteket ved, Trondheim.
Wiesener, A. M., Bibliotekar, Bergen.

Medlemmer i det øvrige Udland.

Bull, Jens, Legasjonsraad, Stockholm.
Danish Genealogical Society, Salt Lake City, U. S. A.
Gibbins, Signe, Frue, Winnemucca, Nevada, U. S. A.
Gottlieb, Eigil Nicolai, Bankier, Paris.
Gottlieb, Oberstinde, Jönköping.
Göteborg Stadsbibliotek, Göteborg.
Heiberg, Knud, Missionær, Madras.
Hirschwaldsche Buchhandlung, Berlin.
Lagerfelt, K. G., Friherre, Stockholm.
Lundequistska Bokhandel, Upsala.
von Marchtaler, Hildegard, Frue, Hamburg.
Paus, Chr., Kammerherre, Herrestad Herregaard, Mariefred, Sverige.
Riksarkivet, Stockholm.
Stockholms kgl. Bibliotek, Stockholm.
Stockholms Stads Bibliotek, Stockholm.
Universitetsbiblioteket, Lund.
University of Minnesota Library, Minneapolis, U. S. A.
Österlund, Eric, Antiquar, Stockholm.

REGISTER

Af *Albert Fabritius.*

Personerne anføres som Hovedregel paa deres Slægtsnavn, et saadant, der ikke er opstaaet alene ved at sætte »sen« til Faderens Fornavn, en Skik, der for Landboernes Vedkommende varer til ca. 1828, jfr. Forordn. af 30. Maj s. A. Føres et saadant Slægtsnavn ikke, anbringes Vedkommende paa Fadersnavnet, eller bliver eventuelt at udelade, naar han ikke i Teksten er nærmere bestemt.

Desuden udelades de Personers Navne, om hvem intet af videre Betydning siges i Teksten, f. Eks. Førere for Hærafdelinger, Konger og andre, i hvis Tjeneste de i Teksten nævnte Personer staar, Forfattere, hvis Værker citeres osv.

Hvad den nyere Tid angaar — Grænsen kan vel sættes ved ca. 1700 — anføres Hustruerne paa deres Pigenavn og paa det Navn, de faar ved Giftermaalet.

For den ældre Tids Vedkommende sættes de kun paa Pigenavn; er dette ikke noget egentligt Slægtsnavn, udelades det eventuelt.

Er Navnene latiniserede, bibeholdes denne Form i Registret, medmindre Teksten oplyser, hvorledes de skal gengives paa Dansk.

Nævnes en Person flere Gange paa samme Side, antydes det, hvor saadant anses fornødent, i Registret ved et mindre Tal foroven, tilhøje for Sidetallet.

Fyrst sættes paa deres Navn, ikke paa Landets, medmindre dette anses mest praktisk, da tillige derpaa.

Sammensatte Efternavne, f. Eks. Lente-Adler, sættes paa første Dels Begyndelsesbogstav, altsaa i det nævnte Tilfælde paa L.

Partikler som von, de, des, de la, zum osv. ses der bort fra; Eks.: des Vignes sættes under V.

Begynder Efternavnet med le eller la, sættes det derimod som Regel under L. Er Partiklen smeltet saaledes sammen med Navnet, at et nyt Ord er dannet, f. Eks. Dupuy, anbringes Navnet paa Partiklens Begyndelsesbogstav, her altsaa D.

Lokaliteter og Institutioner, hvorom Teksten har Bemærkninger af særlig Betydning, er optaget i Registret.

Aaby, Hans Thomsen, Pr. 56.
 Aabye, Thomas, Prof. Conrector
 73 f.
 Aagaard, Andreas Jacobi Cruckau
 101. — Jacob, Pr. 101. — Maren
 Jensdtr. 235.

Aagesen, Niels, Tømmerhldr. 85.
 Aas, Anna Bøchmann 239.
 d'Abbestée, Françoise 49, 51. —
 Peter Herman, Generalguver-
 nør 4 f., 9—11, 47, 49, 51.
 Aboe, Cathrine Hedevig 8.

- Ackermann, Angenethe 230.
 Adelaer, Cort Sifvertsen, Adm. 70, 244.
 Addi, se Atzen.
 Adler, Johan Gunder, Kab.sekr. 128.
 Adolphi, Richardus 219.
 Adslev, Slægten 151, 155.
 van Aerssen, Cornelis 208. — Henriette Lucrèce 208.
 Ahlefeldt, Frederik, til Halvsøgd. 222. — Hans Henrik 210. — Jørgen 223. — Kaj, til Seester-møhe 222.
 Akeleye, Anna Maria 195. — Elisabeth 195. — Gabriel Sigvard 191, 195. — Helrud Corfitzdr. 233. — Johannes, Kapt. 70, 183, 187—89, 195. — J. W., Kmd. Kapt. 70. — Sigvart Jørgen, Lt. 70.
 Alan, Hans Jensen, Prof. 216.
 Alard, Lambert, Pr. 225.
 Alardus Franz, Pr. 215. — Franz, Pr. 224.
 Albers, Ellen Christine 55. — Marcus Jacob, Skibslæge 55.
 Albinus 150. — Andreas Michael Wissing 102. — Johan Jørgen Daniel 101. — Severin 225.
 Albæk, Christen Pedersen, Pr. 61. — Jens Pedersen, Pr. 61. — Mette Pedersdr. 62. — Niels Pedersen 61.
 Alfsen, Niels, Lt. 69.
 Alsatus, Laurentius Krag 109.
 Alsing, Niels 69.
 Alst, C., Kapt. 69.
 Amian, Marie Madeleine 208.
 v. Ammon, Christoph Fr., Overhofpr. 125.
 Andersdatter, Abelone 61. — Karen 84.
 Andersen, Albert (Albrekt), Skræder 75. — J. Oskar, Prof., Dr. theol. 116. — Jens 154. — Laurids, Pr. 216. — Lauritz, Skræder 111 f. — Palle, Pr. 58. — Søren, Husmd. 144.
 Andreae, Canutus 105. — Severinus 220.
 Andreas, Christophorus 217. — Johs. 217.
 Andresen, Lorenz Andreas 103.
 Angelo 50.
 d'Angelly, François Marie, Major 176—78, 180, 196. — Franz 178, 180.
 Angibaud, Elie 207. — Elie, Apoteker 207. — Elisabeth Julie 207. — Gabrielle 207. — Jean Pierre 208. — Jeanne 207. — Marie 207. — Marie Marguerite 207.
 Anker, Peter, Guvernør 4.
 Arboe, Peder Mikkelsen, Pr. 215.
 Arenfeldt, A. A., Sek.lt. 68. — F. C., Kapt.lt. 68. — Jacob (d. y.), Adm. 71. — Niels 59. — Otto, Kmd. 68 f.
 Arentsdatter, Mette Marie 149.
 Arentsen, Arent, Pr. 149.
 Arff, Johann Gerhard, Kontreadmiral 72, 183—89, 196.
 Arnisæus, Chr. 229. — Frederik 229. — Henning, Livlæge 229.
 Arntzen, Nils, Oberst 192, 195 f.
 Arrien, Henrik, Pr. 224.
 Atzen, L., Pr. 222. — Laurentius 222.
 Aubertin, Johs., Pr. 228.
 Aurifaber, Nicolaus 217.
 Axen, Titus 225.
 Ayrault, Renée 206.
 Baagøe, Slægten 150.
 Badenhop, Conradus 223.
 Baehring, Alexej 36. — Chr. Heinrich, Oberst 36. — Ivan 36.
 Bagge, Mathias 68.
 Baggonis, Fridericus 221.
 Bahnsen, Rdmd. 79.
 Baltharsen, Anders, Pr. 217.
 Balzius, Andreas 224.
 Bang, Oluf Lundt, Gen.prokurør 14. — Z. H., Kapt. 70.
 Banner, Jytta Cecilie 68. — Maren Nielsdr. 240. — Niels Sørensen, Sgpr. 240.
 Barbeau, Ezechiel 205.
 Bardenfleth, F. C. C., Kontreadm. 68. — G. V. C. I., Komd. 68.
 Barfod, Slægten 150 f. — Adolph, Degn 75.
 Barfoed, Slægten 150. — Carl Wilh., Kbmd. 151.
 Barner 50.
 Barsenius, Joachimus 216.
 Barsø, Jørgen, Pr. 215, 217.
 Bartels, Jørgen, Pr. 223.

- Basballe, Chr. Karl, Kmdkapt. 183 f., 187—89, 196.
 Basse, Peder Eriksen 213.
 v. Bassen, Carsten 71. — H. H., Lt. 71. — Joachim Frederik, Kapt. 71.
 v. Bassewitz, Chr. Siegfried, Oblt. 192—94, 196.
 Bastrup, C. G., Adm. 72.
 Bauman 50.
 Baumgarten-Crusius, Ludw. Fr. Otto, Prof. theol 123.
 Bâville, Intendant 210.
 la Beaume, Melchior 7.
 Beaupoil, Isaac, Urmager 205.
 Bech 50.
 Beck, Agathe Christine 68. — Nils 13 f.
 Becker, Gebhard, Landskriver 216. — Johs., Pr. 218.
 Beckmann, Herman Dominicus, Pr. 228.
 Beetz, Engelbræt 32.
 Bégon, Michel, Intendant 210 f.
 Behrmannus, Hinricus 223.
 Bejerholm, Andreas 108.
 Bekker, Carl Henrik 103.
 Belitz, R., Pr.lt. 69.
 Below, Johanne 68.
 Bendz, Byfgd. 76. — M., Byfgd. 76.
 Benedict XIV, Pave 130.
 Bennich, Nicolaus Hansen 70.
 v. Benzen, Andriette Frederikke Adelgunde 30.
 v. Benzon, Chr., Godsejer 229. — Jens 229.
 Berens, Johs. 224.
 Berg, Bolette Rudolphine 17, 23, 25, 33. — Chr., Kapt. 17. — Christiane 33.
 Bergerus, Christophorus 223.
 Berildsen, Michel 233.
 Bering, Slægten 153. — Skrædermst. 36. — Abraham 36. — Alexander, Lt. 36. — Alexander, Kapt.ltnt. 37. Alexander Michajlovitsch, Major 37. — Anna Christina 36. — Anna Hedwig Helena 37 f. — Anton, Ritmst. 37. — Anton, Ritmst. 37. — Chr. Timofeevitsch, Kapt. 37. — Dorothea 37. — Ivan Ivanovitsch 37. — Jakob, Lt. 37. — Jonas, Oberst 37. — Katharina Elisabeth 37. — Matthias Vitus 36. — Peter 36. — Peter Michajlovitsch, Student 37. — Thomas, Assessor 37. — Vita 30. — Vitus 35—38, 182.
 Bernard, Paul 206. — Suzanne 206.
 Berndes, Johs., Pr. 222.
 Berner, Slægten 150, 154. — A. A., Kapt. 68. — Daniel 223. — Nicolaus 223.
 v. Berns, Slægten 153.
 Bernstorff, Slægten 150. — A. P. 190. — J. H. E. 93, 159, 174—76, 182.
 Berregaard 50.
 Bertelsen, Laurenz, Styrmd. 183. — Mogens 213.
 Bertelsen de Cederfeld, Bartholomæus, Amtmd. 71 f. — Mette Catharine 71.
 Besborodko, Alexander 190, 192.
 v. Beulwitz, Christoph Ernst, Ghrd. 93.
 Beyer, Andreas Jørgensen, Diakon 223. — J. G., Lt. 71.
 de Bezon 211.
 Bibikov, Alexander, General 176. — Paul 176.
 Bidstrup, se Bistrup.
 Bie 50. — Caroline Mathilde 12. — Juliana Theresia 12. — Ole, Just.rd., Oberst 4—7, 9—14.
 Bielefeldt jfr. Billefeldt, 50.
 Biering 50. — Else 148. — Maren 148. — Peder, Kbmd. 148.
 Bigen, Ferdinandus Carolus, Dr. jur. 229.
 Bildsøe, Mathias Hviid, Sec.ltnt. 187, 196.
 Bilenbergius, Petrus 224.
 Bille, Henning 216. — Just 68. — Karen 68. — Michael, Admiral 68. — Steen Andersen 68.
 Billefeldt 50. — Edvard Jensen 7. — Jørgen, Byskr. 7, 10.
 Binneballe 246.
 Birch 50.
 Bircherod, Jens, Biskop 56.
 Bischof 32.
 Bistrup, Bidstrup, Slægterne 56—64. — Anders Eriksen, Kbmd. 61 f. — Anne 58. — Anne Christensdtr. 60. — Anne Eriksdtr. 57. — Anne Jensdtr. 58. — Anne Marie 63. — Christen

- Christensen, Pr. 56. — Christen Christensen, Sgpr. 60. — Christen Eriksen 57. — Christoffer Pedersen, Degn 63. — Elisabet Katrine 64. — Elisabet Katrine 64. — Elle Christensdr. 60. — Ellen Eriksdr. 57. — Else Marie Christoffersdr. 63. — Erik Christensen, Pr. 57, 59. — Erik Christensen, Rdmd. 60 f. — Erik Eriksen, Toldfuldmg. 61. — Ingeborg 63. — Ingeborg Christensdr. 58. — Ingeborg Christensdr. 60. — Ingeborg Eriksdr. 57. — Inger Johanne 64. — Inger Christensdr. 61. — Jakob Christoffersen, Khmd. 63. — Jens Christensen, Kapl. 60. — Jens Nielsen, Fæster 58. — Karen 56. — Karen 61. — Karen Christensdr. 59. — Kristen, Pr. 56. — Laurids Christoffersen 64. — Maren 64. — Maren Christensdr. 60. — Maren Nielsdr. 58. — Mette Christensdr. 58. — Niels Christensen, Pr. 60. — Niels Eriksen 57. — Niels Jensen 58. — Peder 64. — Peder Christoffersen 63. — Peder Nielsen 62. — Thomas Jensen, Pr. 58.
- Biørn, jfr. Bjørn.**
- Biørn, A., Kapt. 71. — Dorothea Noline Cæcilie 236. — Dorthe 236. — Inger 235. — Jens, se Maccabæus. — Maren Jensdr. 235. — Niels, se Maccabæus.
- Bjelke, Maren 71.
- Bjørn, jfr. Biørn.
- Bjørn, Else Lauridsdr. 144. — Inger Jensdr. (Ursin) 60. — Laurids, Pr. 60. — Laurids Jensen, Pr. 144.
- Bjørnbak, Lars, Skolelærer 147.
- Bjørner, Margrete 147.
- Blem, se Blens.
- Blens (Blem), P., Kapt. 69.
- Blichfeldt, Henrik Christensen, Pr. 217 f.
- Bloch, Tønne Niclas August 106. — Valdemar 98.
- Blok Tøxen, Litterat 71.
- Blom, Lauritz Boiesen 103.
- Blomberg, Peter 154.
- Blome, Slægten 153. — Diderik 214. — Jasper, til Nehmten 214.
- v. Blücher 70. — Gottfried Karl Wilh. Gottlob, Major 175, 177 f., 180, 196. — Karl Leopold, Oblt. 192—94, 196.
- Blüggers 70.
- Blütting, Joakim, Advokat 218.
- Boalth 50. — C. T., Guvernementssekr. 47.
- Bodeker, Ulricus 218.
- Boesen, J. 103.
- Boëtius, Johs. 224.
- Bohl, Maria Christina 162.
- Boisen, Peter 103.
- Boldig, Johs., Pr. 225.
- Boldt, C. P., Kapt. 70.
- v. Boltensstern 70.
- Bombelles 191.
- Bondesen, Eskild 106.
- Bonenberg, Henrik, Diakon 221.
- Bonnix, Peder, Pr. 218.
- Bonnum, Poul Jacobsen 225.
- Bonnus, Jacob, Pr. 225. — Johs. 217.
- Borch, Anders Andersen 151.
- Bording, Christen, Læge 220.
- Borgen 50.
- Borger, Iver, Sejlmager 16. — Jens, Ass. 16 f., 19, 21, 31.
- Borglum, Solon, Billedhg. 146.
- Borman, Magdalene Marie 230.
- Bornholmius, Marthinus 216.
- Borum, Susanne Nielsdr. 145.
- Botzen, Anne 58. — Nikolaj, Pr. 58.
- Bouterweck, Fr., Prof. fil. 117.
- Brahe, Jens 216.
- Bramsen, Knud, Konrektor 98.
- Brand, Cathrine Marie 72.
- Brandt, Enevold 94 f. — Dominicus 109. — Fr. 109. — Fr. 109. — Hans Caspar 109. — Hendr., Schoutbynacht 68.
- Brechtfeld, Fridericus 227. — Johan Henrik, Livlæge 227.
- Bredahl, Knud Jørgen, Kapt. 71.
- Bredal, Anders, Sgpr. 71. — Erik, Biskop 71. — P., Medicus 71. — P. C., Viceadm. 71. — Peter, Sgpr. 71.
- Bredsdorff, Jacob Hornemann, Dr. phil. 120.
- Bredstrup 50.

- Brenderus, Olaus Christophorus, Mag. 217.
- Brennek, Hieronymus, Pr. 223. — Johs. Adolphus 223.
- Breum, Birgitte Dorothea 241. — Frederik, Pr. 241. — Giertrud 241. — Giertrud Marie Nielsdtr. 241. — Niels 241. — Niels Nielsen 241. — Niels Nielsen, Skipper 241.
- Brix, Chr. Fr., Privatsekr. 9.
- Broca, Jean, Pr. 18.
- v. Brockdorff, Kaj, til Kletkamp 222.
- Brockenhuus, Johan 221. — Just 221.
- de Broglie, Victor Maurice, Kommandant 210.
- Brome, Lord, se Cornwallis.
- Brown, Kbmd. 185. — James, Pakhusmstr. 2, 7. — Maria Elisabeth 24. — Nicolas 24.
- Bruce, Eyre Evans, General 55. — Fridericka Mathilda 55.
- Bruhn, Chr. Heinrich 107. — Heinrich, kgl. Over Parforcejæger 151.
- Bruun 50, 151. — Anna Kingo 74. — Hans Madsen, Pr. 215. — Martha 70. — Mette Helene 30. — Movrits 68. — P. U., Kmd. 69.
- Bryde 50.
- Brühl, Kammertjener 3.
- Brüggemann, Slægten 68.
- Brüggemann, Gregorius, Major 175, 178 f., 196.
- Brøndsted, Peter Oluf, Filolog, Arkæolog 131.
- Buch, Peder, Pr. 227.
- Buchwaldt, Caspar 221. — Henneke 213.
- Bugge, Hans, Sgpr. 220.
- v. Busseck, Wilh. Moritz, Ghrd. 161.
- Butaud 205. — Anne Christine 206. — François 206. — Jacob 206.
- Buttmann, Philipp Karl, Bibl.-sekr. 122, 128.
- Bülow 50. — Chr., Generaladjutant 228. — Friedr., Kmd. 68.
- Böckh, August, Prof. fil. 122.
- Bøeg, Catharina Elisabeth 49. — C. Dannefær, Pr. 47, 49.
- Böhme, Chr. Ehrenfried, Sekretær 164. — M. P. 164.
- Böhne, Anna Christina 163. — Anna Elisabeth 163. — Anna Margretha 163. — Augusta Elisabeth 161 f. — Augusta Elisabeth 163. — Carol Fridrich 163. — Elsabe Catharina 162 f. — Friedrica Amalia 163. — Georg Chr. 163. — Johan, Landretsnotar 162. — Maria Charlotte Amalie 162. — Maria Christina 162. — Otto Hinrich, Amtsfv. 163. — Otto Hinrich, Borgmstr. 161. — Sophia Magdalena 163. — Ulrica Antonetta 163—65.
- Bøllemøse, Emil 103.
- Bølling, Jørgen Andresen, Bibliotekar 154.
- Bønsdorff, Claus Svendsen, Forp. 58.
- Børglum, jfr. Borglum, Gutzon Nielsen, Degn 146. — Ingeborg Katrine 146. — Jakob Nielsen, Pr. 62. — Karen Jakobsdtr. 62 f. — Kirstine 146. — Niels Knudsen, Degn 146.
- Børialsen, Christen Poulsen, Ridefgd. 143. — Poul Andersen, Ridefgd. 143.
- Böttiger, Karl Aug., Arkæolog 125 f.
- Bøye, Hans, Toldskr. 23.
- de la Caffinière, Marinekapt. 211.
- Calneyn 70.
- Callissen, Petrus 216.
- Callixtus, Georg, Prof. 118 f., 213, 220 f., 223.
- Capizucchi di Cassini 70, 244.
- Cardinal, Mad. 32.
- Carlsen, F. C. M., Kapt. 69.
- Carlsson, K. Oskar 237.
- Carmichael, Caroline Mathilde 12. — John 12.
- Caroline Amalie, Dronning 126.
- Caroline Mathilde, Dronning 94.
- Caroline af Hessen-Darmstadt, Ld.grevinde 188.
- Carstens, Joh. Ernst Aug. 107. — Samuel Johannes 105.
- Caspargaard, Claus Jensen, Pr. 224.
- Caspergaard, Claus, Hofjunker 72.
- Caspersen, Friderik, Vævermstr. 236. — Ide Hedevig 236.

- de Cazenove, Charles 3.
 Cederfeld de Simonsen, A. C. 70.
 le Cercler de la Monnerie 70, 204 f.
 — Samuel 207. — Samuel,
 Kapt. 207.
 Chadeau, Jeanne 207.
 Chadeau de la Clocheterie, Isaac,
 Søkapt. 207.
 Chartier, Marianne 137.
 de Chaulnes 211.
 de Cheusses 208. — Anne Eleonore
 Henriette 209. — Catharina Eleonore
 209. — Charles Emile
 Henry, Guvernør 209. — Char-
 lotte Elisabeth 209. — Eleonore
 Artemisie 209. — Frederic Hen-
 ry, Gesandt 209. — Guillaume
 Henry 209. — Henriette Lucré-
 ce 208. — Jacobina Henrietta
 Alexandrina 209. — Jacques
 Alexandre Henry, Guvernør
 209. — Jacques Henry 208. —
 Sophie Louise 209. — Vincent-
 Gédéon-Henry 208.
 Christenius, Johs. 224.
 Christensdatter, Mette 146.
 Christensen, Slægten 153. — Erich
 Adolph Hans Top 107. — Fre-
 derik 145. — Jacob, Pr. 214. —
 Jørgen, Rektor 225. — Nicolaus
 214. — Sveder, Oberst 70. —
 Terkel, Rdmd. 59. — Tyge,
 Rdmd. 79.
 Christian VIII 126, 128, 130.
 Christiani, Christianus 105. —
 Johs. 226.
 Christiansen, Christian 107. —
 Paul 151.
 Christiarni, Fridericus 221.
 Christmas, Eliza 28, 34. — John,
 Kapt., Gross. 28.
 Chrysostomus, Oluf, Kapl. 63.
 Clausen, Hans Nielsen 222. — Hen-
 rik Nicolai, Prof. 114—131. —
 H. G., Stiftsprovst 116.
 Claussen, Annine Amalie Claudi-
 ne 231. — Hans Reimer, Advo-
 kat 232.
 Clio, Jørgen, Diakon 219. — Pe-
 der, Pr. 218.
 Cloppenburg, C. 70.
 Clüver, Martin, Pr. 220.
 Colbiørnsen, Jacob Edward, Justi-
 tarius 49. — Maria Geneviève
 49. — Maria Rosalia 49.
 Colding, C. S. 136.
 Collet, Karen 72.
 Collett, Matthias, Amtmd. 229.
 Collius, Martinus 226.
 de Coninck, Fr., Etrd. 3, 18, 20.
 Conradi, Friedrich Chr., Kapt.
 175, 177, 197.
 Conradt-Eberlin, G. E. 71.
 Corneliussen, Anders, Fisker 151.
 Cornwallis, Charles Mann, Gene-
 ralguvernør 15.
 Coucheron, Blanceflor Sophie 71.
 la Cour, Slægten 247.
 Cramer, Johan Andreas, cand. jur.
 228. — Mette Katrine 147.
 Cree, Caroline Mathilde 3, 23. —
 John, Kbmd. 23. — William 23.
 Crepinus, Carolus 216.
 Crompton, Fridericka Mathilda
 55. — James Dickenson, Major
 55.
 du Cros, Gabrielle 207.
 Crugerus, Henricus 217. — Lau-
 rentius 225.
 Cruse, Niels, Pr. 216.
 Cruys, Cornelius, Adm. 35, 182.
 Cypraeus, Abrahamus 225. — An-
 dreas 225. — Philip, Minister
 220.
 Cøllen, se Cøller.
 v. Cøller, Johs., Pr. 222.
 Daa, Gregers, Officer 227. — Val-
 demar 112.
 Dagnes, Anne 41. — Carl 42. —
 Chr. 41. — Erik Lemming 41.
 — Hans 41. — Jacob 41. — Ja-
 kob Hansen, Organist 41. — Jo-
 hanne Erica 41 f. — Johanne
 Erica 42. — Karen 41 f. — Otto,
 Degn 41. — Sidsel 41.
 Dahl, Aage, Sgpr. 164. — Christi-
 an N. Pr. 74. — Hedevig 63. —
 Kirstine 31. — Niels Nielsen,
 Kbmd. 63.
 Daler, Peder Hansen, Pr. 214.
 de Damas, Roger 191.
 Dame, Henrik, Pr. 222.
 de Damseaux, Baron 181.
 Dankwerth, Caspar, Dr. med.
 Borgmest. 225. — Theodor 225.
 Dannel, D. U., Kapt. 69.
 Dechezaulx, Anne 205. — Anne
 206. — Catharine 204. — Char-
 les 205. — Daniel 206. — Etien-
 ne, d. æ. 206. — Etienne 205 f.

- Jacques 205. — Jean Etienne 206. — Jeanne Marie 206. — Marie Madeleine 206, 208. — Susanna Catharina 206. — Suzanne 206. — Thomas 206. — Wensche Jacobine 206.
- Deckner, Augustus, Amtsskr. 234. — Mette Elisabeth 234.
- v. Dehn, Conrad Ditlev, Greve 227.
- Deikius, Georgius 224.
- Demuth, Kr. Fred. 160.
- Denenn, Joachimus 226.
- v. Deschan de Hansen, Carl 27. — Maria 27.
- Desmercières, Jean Henri 138.
- v. Dessen, Elisabeth 195. — Martin, Admiral 195. — Wilhelm, Admiral 195.
- v. Dewitz, Franz Joachim, Major 96.
- Dez, Pierre 204.
- Diemer, Johann Christmann, Pr. 8.
- Dinesen, Slægten 154, 247.
- Dirckinck Holmfeld, Constant Peter Heinr. Maria Walpurgis, Baron 31. — Julie Wilhelmine 31.
- Dithacus, Kettelius 213.
- Dolch, Petronella 26.
- Doose, Friedrich, Overmst. 16.
- Dorgelo, Adam Levin Grüner, Major 176, 179, 197.
- Dow, Johs., Kanc.sekr. 214.
- Drewsen, Anna Louise 230.
- Dreyer, Chrf. Wilh., Gesandt 186 f.
- Due 50.
- Dumas, Marie 207.
- Dumreicher, J. H., Kom. Kapt. 68.
- Durgan, John 23, 34. — Mary, Mad. 23.
- Duntzfelt, Chr. Wilh., Grosserer 7, 15, 18 f., 32 f.
- Duperon 70.
- Dupuy, jfr. du Puy.
- Dusdorffius, Mauritius 214.
- Dusseth, se Duzet.
- Duzet, Elizabeth 207.
- v. Düring, Dietrich Georg Chr., Kapt. 175, 179, 197. — Ernst Friedrich Christoph, Generaladjutant 175, 177—79, 197.
- Dyrskjøt, Peder Larsen 56.
- Dyster, L. C., Prlt. 68.
- Eberhardi, Nicolaus 222.
- Ebio, Matthias, Cantor 222.
- Echsteen, Magdalene Sybille 234. — Michel, Oberst 234.
- v. Eggers, Heinrich Franz Alexander, Botaniker 110.
- Eggers, Oluf 103. — Poul, Landsdom. 229.
- Ehlers, Detlef, Bogholder 7, 9—11.
- Eibye, C. C., Klokke 48.
- Eichhorn, Johann Gottfried, Prof. fil. 117.
- v. Eitzem, Bernhard 223.
- v. Eitzen, Daniel, Senator 216. — P., Hofraad 222. — Paulus 222. — Theodorus 216. — Theodorus 222.
- Elders, A., Kapt. 69.
- v. Ellbrecht, A. G., Kom. 68.
- Elling, Anne Christensdtr. 145.
- Elliot, Hugh, Gesandt 193.
- Elmanov, Admiral 189.
- Elphinston, Adm. 182 f. — Kbmd. 185. — Caroline Mathilde 3, 23. — George, Dir. 23. — George, Kornet 23, 34. — Louise 23. — Maria Elisabeth 24.
- Ely, Søren Heiberg, Genkr.komm. 170.
- Embs, Johs., Rektor 215.
- Enevoldsen, Anders 89.
- Engesløw, Peder, Kapt. 16.
- Envoldsen, Henric, Skovfgd. 154.
- Erasmii, Petrus 222.
- Erichsen 23, 100. — Mette Chrsdtr. 240. — Peder, Pr. 218.
- Eriksen, Christen (Skriver), Ridefgd. 56. — Mads 154.
- Ernstius, Daniel, cand. theol. 228.
- v. Esmarch, Fr. Chr., Sekretær 227.
- Espersen, Slægten 151.
- Estlander, J. J., Sgpr. 237. — Rudolf Josef 237.
- de l'Estrille, Catherine 207. — Jeanne 207. — T. Michel 207.
- Estrup, Hector Fr. Janson, Dr. phil. 120. — Jacob, cand. theol. 120.
- de l'Etang, se de Letang.
- de l'Etang, Henry Clavel 206, 208. — Marie Madeleine 206, 208.
- Ewald 50. — Johan, Pr. 218.
- Evertz, Elisabeth Sophie 230.
- Eyraud, Pierre Paul, Pr. 18.
- Faber, Ltnt. 188, 197. — Joannes, Prof. 228.
- Fabricius, Slægten 151, 154. —

- Christianus, Pr. 219. — Jacob, Generalsuperintendent 214. — Jens Chr. Jensen 107. — Johs., Pr. 222. — Martin, Læge 218. — Ove 106.
- Fabritius de Tengnagel, Conrad, Kfrd. 7.
- Falkenskjold, Seneca Otto, Generaladjutant 175, 177 f., 180 f., 197.
- Fangel, Gomme 106. — Holger Chr. Clausen 107. — Niels Thingberg 106.
- Farver, Niels Nielsen 241.
- Fasting, Slægten 158. — Fasting, Peter Jakob, Kapt. 183, 187, 197.
- Feddersen, Harro, Rdmd. 225.
- Fehr 100.
- Feilberg, Kirstine Marie 230.
- Feldbaum, Overmst. 3.
- Fenwick, John 7. — Louisa 24. — Louise 23.
- Ferdinand I., Konge af Neapel 130.
- Ferrall, Eliza 28, 34. — James, Dr. 34. — Peter Steven, Gross. 28.
- de Ferry 69.
- Ferslev, Hans, Pr. 60.
- Fester, Jens, Degn 113.
- Fetterus, Johs. 216.
- Feveile, Caroline Annette 69.
- le Fèvre, se Le Fèvre.
- Fick, Christianus 220.
- Fiellerup 50.
- Filosofov, Gesandt 183.
- de Finecke, Theodosius Ernst Fr., Kmjkr. 228.
- Fischer, Slægten 154. — B. A., Kapt. 72. — Johann Jørgen (Georg), Oberst 49, 51. — Johs., Pr. 216. — M. 21. — Maria Geneviève 49. — Rosalie 49, 51.
- Fischerus, Joachimus 218.
- Fisker, H. L., Admiral 68.
- Fix, Albertine 26. — Anna 26. — Antoinette Marie 9. — Antoinette Wilhelmine 18, 30 f. — Bolette Marie 8, 18, 27. — Carl Anton Wilhelm 26. — Carl Chr. 17 f., 24, 29 f. — Ferdinand Wilhelm Friedrich, Overførster 26. — Johann Hendrik 1 f. — Johan Hendrick 8, 24 f., 31. — Johan Henrik Sandberg, Skolelærer 25. — Johan Leonhard 1
- 34. — Jehann Leonhard, Landmd. 8, 17, 25. — Leonora Marie 8 f. — Maria 27. — Marie Marcusine 25. — Mette Helene 30. — Peter Jacob, Ltnt. 8, 17, 25—27, 30, 33. — Petronella 26. — Wilhelmine Josepha 26.
- Flade, Anna Katrine 75 f. — Anne Kirstine 76. — Laurs, Degn 75. — Niels Lorentzen, Degn 75 f.
- Flemmingius, Carolus Nicolai 216.
- Flohr, Bernhardus 225. — Detlev, Diakon 225.
- Fog 50. — Laurs, Amtsfv. 86.
- Fogh, C. G., Kapt.lt. 70.
- de Fontenay, C. F., Adm. 68. — R. A., Kapt. 68.
- de la Forest, Jacques Frédéric, Kmjkr. 209. — Sophie Louise Suzannet 209.
- Foss, David, Pr. 226.
- Frandsdatter, Karen 236.
- Frandsen, Hans, Møller 62.
- Frantzen, F., Lt. 69. — J. Kmd. 69. — N., Prlt. 69.
- Fraser, Henrietta Jane 55. — J. S., Oberst 55.
- Frederik (IV) 209—12.
- Frederiksen, Familien 154. — Christen 145.
- Freiers, Catharina Dorthea 132.
- Freuchen, Frederikke Emilie 156.
- Freuden, Michael 217.
- Friderici, Michaël, Dr. med. Apoteker 223.
- Friis, Angela Sigvardsdtr. 71. — Anne Nielsdtr. 146. — C. J. Lodskapt. 68. — C. O., Lt. 68. — Christianus Lodberg, Prof. med. 229. — Engelcke Sigfredsdtr. 71. — Frantz Eberhard, Sgpr. 241. — Friis, Frederik, Lensmd. 221. — Tønnes Magnus 68.
- Frimodt, Johan, Forlagsboghdr. 127.
- Frisch, J. C., Kmdkapt. 71.
- Frisius, Johs. 221. — Marcus, Pr. 221.
- From, Ditlev Simonsen, Pr. 225. — Jørgen 226. — Simon 105, 225.
- Frost, Martin 229. — Natanael Pedersen, Pr. 59.

- Frostberg, Johs. Fr., Pr. 228.
 Fuchs, Christine Marie 43.
 Fugl 50.
 Fursmann, Falck, Lt. 183 f., 187, 197.
 Fonss, J. M. R., Kapt.lt. 70. — Louis 108. — P. S. 70. — Wilh. 108.
 Gaas, Niels 220.
 Gaaskjær, An' 152.
 Gabler, Johann Philipp, Prof. theol. 123.
 Gabriel, Philip, Pr. 222.
 Gadendorph, Bartramus 216.
 Gæde 70.
 Gaffrony, Auguste 77.
 Gagge, J. 68.
 de la Gallisonière, Marquise 211.
 Galterup, Hans Dietrich, Sec.ltn. 183f., 187, 197.
 Galtung, L., Adm. 68.
 Gandil, Slægten 137—140. — Abraham 138. — Friedrich August, Kommandør 140. — Friedrich Chr., Revisor 140. — Jean Chr. Fred., Stadsmægler 139. — Jean Pierre 138. — Johan Chr., Oberst 140. — Johan Peter, Kommandør 140. — Johan Peter, Læge 140. — Louis, Krigsassessor 140. — Louis, Ob.lt. 140. — Louise 139. — Louise Anne 139. — Marie Jacobée 138. — Marie Susanne Louise 139. — Pierre I 137. — Pierre II 137. — Pierre III 138. — Valdemar, Domm. 140.
 Garstenbergius, Mathias 215.
 Gauvin, Judithe 205. — Marie 205.
 Geertsen, Anne Sophia 232. — Kirstine Marie 230. — Kirstine Marie 230. — Morten Andersen, Bgmst. 230.
 Gedalia 151.
 Gedde, E. J. 70. — Hans Christoph, Gen.maj. 134. — Øllegaard Sophia Elisabet 134.
 Geltzer, Peter Andressen, Pr. 106, 109.
 Georgius, Laurentius 215.
 Gerard, Marie Jeanne 139.
 Gerhardt, Johs., Pr. 214.
 Geritz, Peder, Pr. 221.
 v. Gersdorff, Alexander 198. — Anna 198. — Chr. Karl Nicolai, Gen.maj. 192 f., 195, 197. — Karoline 198.
 Gesenius, Wilh., Prof. theol. 123.
 Giedde, Benedicta Eleonora 133. — Chr., Overkonduktør 136. — F. E. 69. — Juliane Sophie 136. — Marie Elisabet 133. — Samuel Christoffer, Gen.maj. 133.
 Giessenbier, Conrad 77. — Sara 77.
 Giessing 50.
 Giødesen 50.
 Giøtting 50.
 Gjedsman, Andreas Jakobsen, Rdmd. 143. — Margrete 142. — Rasmus Wilsbech Sørensen, Felberedersv. 143. — Søren Andreasen, Felbereder 142 f.
 Glad, Niels Sørensen, Pr. 217.
 Glud, Familien 151.
 Godeffroy, Alexandre 205.
 Godenius, Nicolaus 222.
 Gorgas, Magdalene Sybille 234. — Michel, Kapt. 234. — Michel Augustus Fredrik 234.
 Gottlob, Niels 107. — Peter 151.
 Gottsched, Johann Christoph, Filosof 129.
 Grabow, K. J. 68.
 Graef, Fritz, Prof., Dr. phil. 240 f.
 Granild, N., Sgr. 154.
 Grandjean, Familien 154.
 Gregorius, Henricus 223.
 Greigh, Kapt. 182, 188.
 Grimm, Wilh. Karl, Filolog 118.
 Grimme, Michael, Pr. 214. — Nikolaj, Pr. 215.
 Grodtshilling, F., Kontreadm. 68.
 Groemann, Julie 78.
 Grote, Herman, Pr. 214.
 Grotum, Bgmst. 113. — Sidsel 113.
 Grove, Hans Didrik, Toldkass. 29. — Jeanette Bolette 29, 34.
 Grubbe, Anders 113. — Anders Larsen, Bgmst. 111, 113, 240. — Anna Elisabeth 112. — Anna Elisabeth 112. — Anna Elisabeth 113. — Christiane Elisabeth 113. — Christiane Charlotte 113. — Diderica 113. — Didrik Larsen, Mag. 111—113, 240. — Dorthé Maria 113. — Frederica Amalie 113. — Geske Elisabeth 113. — Holger, Kapt. 112 f. — Johs. 213. — Karen

111. — Laurentia 112. — Margrethe 112. — Oligera Margrethe 113. — Regitze Sophia 112. — Sidsel 113. — Valgertrud 113, 240.
- Grundet, Jens Pedersen, Rektor 97.
- Gräber, se Kreber.
- Grøn 50.
- Grønlund, Anders, Prokurator 44. — Johannes, Rektor 97 f.
- Grønvald, Alexander, Mag., Sgpr 112. — Anna Elisabeth 112.
- Grønvold, P. I. 69.
- Guenon, Jeanne 208.
- Guldsmid, Anne Nielsdr. 61.
- Guntherus, Gislaus 215.
- Guldener, Gustav Adolf, Ritmstr. 173.
- Gyldenfeldt, Ana Beathe, Oberstinde 74.
- Gyldenkrone, Slægten 153. — J. 71.
- Güldenskiold, Conrad Chr. (Peter), Generalmajor 192, 195, 198.
- Gyldenstjerne, Anne 239. — Mangenus 239.
- Günther, Didrik 227. — Frederik, Oversekretær 215. — Frederik, Kancellisekretær 227.
- v. Gähler, Caspar Frederik, Generaladjutant 175, 178 f., 197.
- Haack, E. 72.
- Haertzholt, Anders 241.
- Hagedorn, Johan 224. — Philip, Godsforv. 223 f.
- Hage, Henning, Diakon 220.
- Halkier, Niels, Ass. 17.
- Halkiær 50.
- Hallerus, Michael 214.
- Halse 50. — Andriette Frederikke Adelgunde 30. — Jens Conradi, Provst 30.
- Hambro, Edvard Isach, Kbmd. 151.
- Hamelow, Friedrica Amalia 163. — Joachim Hinrich, Ærkediakon 163.
- Hammelev, D. 69.
- Hammer, Jørgen Lauridsen, Prof. 227.
- v. Hanneken, Fridrich, Sekretær 229.
- Hansdatter, Ane 232.
- Hansen 50. — Anders, Rdmd. 60. — Andreas, Pr. 100. — Anna Margrethe (Grethe) 231. — Berild, til Bjerregaard 233. — Chr. Friderich, Kfrd. 231. — Chr. Fr., Krigsmin. 74. — Daniel 221. — Frands 236. — Hans Chr., Konrektor 74. — Ingwar, Pr. 222, 224. — Joh. Tyachsen 105. — Lars 151. — (Lund), Lauge, Bgmst. 71. — Niels, Ridefgd. 62. — Stephen, Gen.kr.komm. 232.
- Hantsholt, Anders 241.
- Harboe, Frands Pedersen, Krovært 84. — Gerhard, Fuldmgt. 85. — Johanna Maria 84 f. — Karen 84. — Karen 84. — Katarine Maria 85, 88, 90.
- Harbou, Christiane Charlotte 113. — Poul Mathias, Pr.Major 113.
- Harderus, Georgius 228. — Jørgen, Pr. 228. — Thomas, Pr. 228.
- Harms, Claus, Pr. 125.
- Harrasofsky de Arra 70.
- Hartmann, Chrf. Ernst, Tømmermd. 236. — Ide Hedeveg 236. — Inged Kirstine 236. — Johs. Polycarpus 236. — Maren 235. — Michael, Skolehold. 235. — Moritz 151. — Polycarpus 236. — Povl Chr., Væver 236.
- Hartwich 151.
- Hauch, Andreas, Gen. 135, 173—76. — Bertel 69. — Christiane Friderica 135. — Lars Borch, Amtsfv. 135. — Marie 135.
- van Hauen, S. 70.
- Haste, Overstyrmd. 3, 10. — P. H. 39.
- Hastings, Warren, Guvernør 12.
- v. Hatten, C. H. 68.
- v. Haven, Peder, Pr. 228. — S. 70. — Salomon, Sgpr. 229.
- Hedemann, A. R., Kontreadm. 68.
- Hee, Søren, Læge, Prof. 227.
- Heerfort, Anna Elisabeth 112 f. — Jacob, Sgpr. 113. — Marcus, Hofmedicus 227.
- Heger, Anna Louise 230. — Hans, Assessor 230. — Karen Margareta 230.
- Heide, Iver 154.
- Heidmann, Chrf., Prof. 229. — Johan Erich 229.
- Hein, Z., Advokat 226. — Zachariss 226.

- Heindorf, Ludw. Fr., Filolog 128.
v. Heinen, Ulrich Friedr., Major 75.
- Heinsius, Paulus, Gesandt 229.
- Heinsvig, Anne 149. — Frans Nielsen, Degn 149. — Mette Marie 149.
- Heinzelmann, Jacobine 231. — Johann Chr. Friedrich, Landfgd. 231.
- Heldt, Karl Friedrich, Kapt. 192, 198. — Nicolaus 216.
- Hellfried, Friederica Wilhelmina 164. — Johan Carl Fred., Generalpostdir. 164, 228.
- Helmich 50.
- Helt, Anne Kirstine 76. — Jørgen, Degn 76.
- Heltzen, Poul, Kfrd. 72. — Sophie Charlotte 72.
- Helweg, Slægten 155.
- Helvetius, Elisabeth Baldina 209.
- Hemmed, Anne Pedersdr. 144.
v. Hemmert, G. 69.
- Henckel, Slægten 155. — Caroline Mathilde 3, 23. — Friedrich Ernst 3. — Herman Fr., Kbmd. 3, 32.
- Henckel v. Donnersmarck, Viktor Amadeus, Greve 180 f.
- Hennings, August 27, 40.
- Henningsen, H. O. L. 72, 245. — Nicolai 106.
- Henrici, Nicolaus 213.
- Henricus, Jacobus 215.
- Henriksen, Christoffer, Fæster 62 f. — Jordan, Godsejer 144 f.
- Herlof, M. P. 69.
- Hermansen 50.
- Hertel, H. C., Oberst 155.
- Hertz, Chr., Klokke 43. — Jens Michael, Biskop 43.
- Hesselberg, Friedrich, Styrmd. 183.
- Hewellmeyerus, Thomas 224.
- v. Heyden, Anna Maria 195. — Ludwig, Greve, Admiral 195.
- Heyliger, Gottfried Johann, Sec.ltn. 175, 179, 198. — Johann Nik. 198.
- Hiallese, Knud Jepsen, Tjener 134.
- Hielmcrone, Slægten 153.
- Hielmskiold, Slægten 153.
- Hiernøe, Andreas, Overass. 6 f.
- Hieronymi, Hieronymus 224.
- Hignar, Jean, Urmager 208. — Marie Madeleine 208.
- Hildebrandt, Anna Catharina 86. — Conrad 86.
- Hind, Anna Catharina 86. — Conrad Hildebrandt 86, 90. — Katrine Maria 85, 88, 90. — Maren 86. — Margareta Catharina 86. — Mathias 86, 90. — Mette Kirstine 87, 90. — Peder Henriksen, Klokke 85 f., 88 f.
- Hiort, P., Schoutbynacht 69, 71.
- Hirnklov, Henrik Lauritsen, Pr. 227.
- Hjordt, Severine Christine 71.
- Hjortebjerg, Godske Hans, Degn 75.
- Hjorth, Slægten 155.
- Hjøring, Anders Thomsen, Sgpr. 62. — Else Andersdr. 62.
- Hjørring, Natanael Pedersen, Pr. 59. — Thomas Henriksen, Pr. 56.
- Hoenicka, Kantor 99.
- Hofmand, Oluf 59.
- Hohensteinus, Samuel 221.
- Hoierus, Sveno 226.
- Hojer, Laurids, Amtsforv. 220. — Michael 219.
- Holck, v. Holck, C. C. 68. — Christopher Ernst, Baron 192—94, 198. — Conrad, Greve 94. — Susanna Catharina 206.
- Holm, Hans Jørgen, Assessor 126. — Jens, Pr. 219. — Kirstine 160. — Peder Jacobsen, Pr. 222.
- Holmberg 50.
- Holst 50. — Charlotte 232. — Elisabeth Rasmusdr. 61. — Hans Chr., Pr. 232. — Maren Jensdr. 61. — Sophie Amalia 71.
- Holstein, se Holsten.
- v. Holstein, Chr. Fr., Greve 228. — Frederik, Oberst 226. — (Ledreborg) I. L., Lensgreve 169.
- Holsten, Chr., Sec.ltn. 183 f., 188 f., 198.
- Holtet, Peder Jensen, Selvejergaardmd. 155.
- Hool, Tostanus, Vicepr. 229.
- Horne, Hans Eriksen, Pr. 57, 145. — Ingeborg (Bjørnsdr.) Hansdr. 145.

- Hornemann, A. 103. — Cl. Frees 115. — G. Landsark. 40.
 Hoven, Melchior 221.
 Howitz, Johan Heinrich, Gross. 232. — Severine Judithe Henriette 232. — Øllegaard Christiane 232.
 Hunnius, Jonas 223.
 van Hurck, Peter, Etrd. 138.
 Huulbech, Georg Chr., 1. Factor 9, 11, 49.
 Hyllested, Stadsmægler 140.
 Hyllinge, Hans Hansen 71.
 Hämäläinen, Helena 238.
 Høeg, Balthazar, Urtekr. 25. — Eiler 226. — Erik 226. — Marie Marcusine 25. — Thomas 226.
 Høegh, Else 241. — Peder 241.
 Høi, Familien 240.
 Højberg, Rebekka 154.
 Høst, Jens 219.
 Høyer, Anne Marie Christiansdtr. 144. — Christian Fr. Andresen, Pr. 41. — Cornelius, Maler 41.
 Ingemann, Bernh. Severin 81—92. — Birgitte 84, 87, 90 f. — Christian 92. — Emanuel 91. — Fransiska 91. — Swane 92. — Søren 90. — Søren Laurentius, Pr. 91 f.
 Ingerslev, Chr. Fred., Rektor 102. — Jacob Abel, Provst 30. — Vita 30.
 Iselin, Marie Margrethe, Bsse. 96.
 Iversen, Conrad 103.
 Iwersen, Chr. 107.
 Jacobi, Baggo 219. — Johs. 217.
 Jahn, Frederik, Kapl. 75.
 Jacobsdatter, Kirstine Elisabet 146.
 Jakobsen, Claus, Hrdsskr. 59.
 Jani, Ivarus 105. — Petrus 105.
 Jedrosky, Johan Chr. 107.
 Jegerus, Johs. 214.
 Jensdatter, Anne 57.
 Jensen, Ad. S., Prof. zool. 127. — Hans, Fændrik 234. — Niels, Bgmst. 59. — Ove, Borgmst. 228. — Peder, Gaardejer 151, 155. — Søren, Bgmst. 56.
 Jensenius, Slægten 152, 155.
 Jerichau, Jens Adolf 155.
 v. Jessen, Jessen, Augusta Amalie 164 f. — Charlotte Reinholdine 164. — Clemen Abraham, Pr. 147. — Friederica Wilhelmina 164. — Helena 164. — Helvig (Hedevig) 147. — Johan Chr., Herredsfgd. 164. — Johan Fred. Wilh., Etrd. 163, 165, 169. — Mathias Reinhold 164. — Ulrica Antonetta 163—65.
 Jessenius, Johs., Diakon 226.
 Jetsmark, Anna Thomasdtr. 144. — Thomas Andersen, Pr. 144.
 Joannes, Eunomius 220. — Paulus 220.
 Joannis, Petrus 224.
 Johannis, Gerhard, Pr. 219. — Otto 221. — Petrus 222.
 Johannsen, Agnete Sophie 231. — Chr. Mathias Jakob, Kfrd. 231. — Christiana Friederica 231.
 Johansen, Erik, Postillon 89. — Hans, Gaardmd. 154. — Joh. Jacob 106.
 Jonsen, Sigvard 240.
 Jónsson, Finnur, Prof. 45.
 Josiasdatter, Johanne Cathrine 75.
 Josiassen, Rasmus, Sgpr. 75.
 Jouneau 204. — Elisabeth 205. — Etienne, Kbmd. 205. — Philippe 205. — Pierre 205. — Susanne Marie 205.
 Juel, Agnetha Sophia 234. — Jens 68. — Peder Lauritzen 235. — R. 69.
 Junghans, Chr. Fr., Byfgd., Auditor 13, 15. — Hans, Bgmst. 13.
 Juul, Chr. Fibiger, Sekretraad 3 f. — Frands 216.
 Jürgensen, G. 103. — Jürgen, Kongen af Island 240. — P. 103.
 Jørgensdatter, Anne 142. — Karen 154. — Mette Marie 79.
 Jørgensen, Henrik 142. — Niels, Pr. 214². — Peter 106.
 Kaae, Anders Nielsen 155.
 Kaas 50.
 Kabell, Agate Kristine Marie 148. — Helmiche Margrete 148. — Nicolaj Toft, Gaardejer 148. — Søren, Pr. 148.
 Kalneyn (Calnein) 70.
 v. Kalneyn, C. 71. — Henrik Ernst, Stiftamtmd. 71. — Wolf Henrik 71.
 v. Kaltenborn, Karl Friedrich, Kapl. 175, 177, 179 f., 198.
 Kamphen, Tilemann 214.

- Karstens, Johan Henrich, Assist. 53. — Ulricha Christina 53.
 Kasejev, Anna Lukjanovna 198.
 Kauffmann 50.
 Keating, M. A., Pr. 49. — William Cooper 53.
 Kelso, A. H., Højkommissær 49. — Maria Rosalia 49.
 Keltinghusen, Slægten 240.
 Keogh, Eleonora Marie 29. — Michael 29.
 Ketelius, Mathias 226.
 Ketting, jfr. Keating.
 Ketting, Mette Margretha 52.
 Kielsen, Christen 236. — Karen 236.
 Kierkegaard, Slægten 155.
 Kiernander, Johann Zacharias, Missions Pr. 3, 8.
 Kiersgaard, Christian, Skibsass. 30. — Mette Helene 30.
 Kierulff 50.
 Kierulf, Styrmd. 3.
 Kitzon, Kapt. 54. — Mette Christine 54.
 Kiær, Anders 32. — Anthonetta Maria 3, 19, 21, 31 f. — Bolette Rudolphine 17, 25, 33. — Carl Chr. 8, 17. — Friderich Jørgen 8.
 Kjær, Carl Fred. 101. — Emil Adolph 102. — Peter Nicolai 101. — Søren Gisbert 102. — Vilh. Julius 102.
 Kjerulff, Karen Pedersdr. 62. — Maren Pallesdr. 63. — Mette Thomasdr. 58. — Niels Mortensen 144.
 Klaumann 50.
 Kleist, Hans Severin, Bagermst. 100.
 v. Kleist, D. G. J. 69, 71. — Ewald Joachim 71.
 Klemesen, Jacob 106.
 Klincker, Nic. 109.
 Klinckerus, Georgius 221.
 Kline, Peter Johan 105.
 Klog, C. 69.
 Klokner, Albertine 26. — Josef, Stadthauptmand 26.
 Klotz, Slægten 240.
 Klye, se Clio.
 Kløcker, Slægten 240. — J. 69.
 Knoblauch, Juliane 78.
 Knoph, Christopher, Hofpr. 220. — Frederik Christophersen, Mag. 220. — Hans Christophersen, Rektor 220.
 Knowles, Admiral 187.
 Knudsdatter, Birgithe Katrine 232.
 Knudsen, Birgithe Katrine 232. — Jakob, Hrdsgd. 230, 232. — Margrethe 230, 232. — Torsten, Ekvipagemst. 32.
 Knutzen, Chr. 108.
 Knölck, Anna Margreta 231. — Elisabeth Amalia Ernestine 231. — Michael, O. R. Assessor 231.
 Koch 50. — Caroline Augusta 156. — Jørgen, Conrector 219.
 Koefoed 50. — J. L. 48. — Paul, Bgmst. 235.
 Kol, Jacob 224. — Joakim, Dr. jur., Bgmst. 214, 224. — Paul 224.
 Kolding, Kirstine Gutzonsdr. 146.
 v. Koplau 151.
 v. Korff, Anna Hedwig Helena 37 f. — Fromhold Georg, Gen.lt. 38.
 Kraarup, Kræ 152.
 Krabbe 153. — Kjeld 219.
 Krag, Heinine Christiane 112. — Laur., se Alsatus. — Regitze Sophia 112. — Svend, Kommerceassessor 112.
 Kragelund, Peder Nielsen Kbmd. 141.
 Kragh, Paul 101.
 Kraglund, Hans Schack, Pr. 228.
 Krampe, Adam 235. — Magdalene Sibilla 235. — Ursula Margrethe 235.
 Krapp, Anna Margretha 163. — Anton Hinrich, Overlandretsadv. 163.
 Krappe, Andreas Otto, Bgmstr. 161.
 Krarup, Familien 152. — Chr. 152.
 Kreber, Slægten 132—136. — Benedicta Eleonora 133. — Catharina Dortha 132. — Charlotta Amalia 134. — Christiane Friderica 135. — Christine Dorothea 136. — Christoph Daniel 133. — Christoph Daniel, Oberst 133 f., 136. — Daniel, Kapt. 132. — Daniel, Pr.lt. 136. — Dorothea Maria 134 f. — Elisabeth Christiane 134. — Elisabeth Marie 136. — Friderich 134. — Jacob Christian, Gen.maj. 135. —

- Johann Christian 134. — Johann Daniel, Gen.maj. 132 f. — Juliane Sophie 136. — Lovise Friderica Wilhelmine 134.
- Kreutzfeldt, Øllegaard Christiane 232.
- Krieger, J. C., Viceadm. 68. — Karl Wilhelm, Kapt.lt. 194 f., 198.
- Kristensen, J. P. Aaboe 158.
- Kristina, Dronning af Sverige 129.
- Krog, Jens 107.
- Krog, Slægten 152.
- v. Krogh, Fredr. Ferd., Ghkfrd. 94.
- Kruse, Enevold 213. — Inger Kartrine 146. — Kay Ammundsen, Kbm. 146. — Kirstine Elisabeth 146.
- v. Krüdener, B. A. I., Gesandt 190.
- Kröchel, Adelheid 7.
- Kröger, Laurits Lauritsen, Pr. 225.
- Kulemann, Petrus, Skribent 219.
- Kühnel, Daniel 228.
- Kylling, Hans Hansen 71.
- Kynemundt, Slægten 154.
- Køller, Margrethe 233.
- Kölmer, Michael, Ltnt. 184, 187, 198.
- König, Catharina Elisabeth 49. — Johann Gerhard, Dr. med. 49.
- Ladiges, Henrich, Sukkerraffinadør 20.
- Lakiær 50.
- Lamonnerie, se le Cercler de la Monnerie.
- Landerup, se Landrup.
- Landrup, Helena 164.
- Lange, Carl Wilh. 107. — Chr. Theodor Schmauch 107. — Françoise 49, 51. — Ingeborg Katrine 148. — Ole Tønder, Justrd. 148.
- Langemack, Henrik, Ærkediakon, 215.
- Langéron 191.
- Langheim 150.
- Langsted, Christine 234. — Claus Predbiørnsen, Provst, Mag. 234. — Mette Elisabeth 234.
- Larsen, Jens, Skipper 85, 88.
- Lassen 50. — Familien 157.
- Lasson, H. 69. — Karen 68.
- Lassus, Laurentius 217.
- Laurentii, Herman, Diakon 225. — Naaman, Pr. 218.
- Laurentius, Severinus 215.
- Lauritzdatter, Ane 241. — Anna 112. — Inger 112. — Mette 113.
- Lauritzen, Jens 113. — Peder 112.
- Laursen, Laurs, Rdmd. 59. — Oluf 63.
- Le Fèvre, Lefèvre, Friedrich Ludvig 14 f. — Johanna 72.
- Lehmann, Orla 102.
- Lem, Agatha 52. — Ch., Mme. 203. — C., Bankdirektør 203. — Jeanne Marie 206. — Ludvig 206.
- Lembcke, P., Kom.kapt. 69.
- Lempfert, Anna Margreta 231.
- Lemke, Christophorus 214.
- Lemming, Slægten 157. — Povel, Dr. phil. 120.
- Lente-Adeler, Jørgen Rosenkrantz, Oblt. 175, 179, 195.
- v. Lepel, Karl Helmuth, Kapt. 175, 177, 179, 199.
- Lerche, Slægten 150. — Chr. 69. — Johs. 226.
- de Letang, H. C. 69.
- Leth, se Glad.
- Leth, Niels Hansen, Etrd. 227.
- Leuch, Jacobus, Rdst.skriver 229.
- Lichtenstein, Dorothea 37. — Friedrich Joh. Peter, Oberst, Guvernør 10.
- van der Lieth, Charlotte Elisabeth 209. — Diderik, Prof. 209.
- Liikanen, Helena 238. — Herman 237 f. — Otto Wilh., Husmd., Graver 238.
- Lillienskjold, H. G., Kom.kapt. 69, 71.
- Lind, Slægten 151.
- Lindam 50.
- Lindener, Johann Friedrich Ferdinand, Ltnt. 181.
- Lindenov, Godske 219. — Johan 219.
- Lindholm, H., Kontreadm. 68.
- Lintrup, Søren, Biskop 100.
- v. d. Lippe, Wenche Jacobine 206.
- Lipper, Herman Jørgensen, Pr. 217.
- Lobedantz, Peder, Pr. 223.
- Loccenius, Johs., Prof. 223.
- Lodberg, Cathrine Hedevig 8. — Marthe 8. — Ulrich, Kapt., 8, 14, 25, 33. — Ulrikke 8.

- Lodehat, Slægten 153.
 Lohmann, Eskild Hansen 105.
 Lorch, Dorothea Maria 134 f. —
 Josias Jessen, Sgpr. 132, 135. —
 Sophie Amalie 135.
 Lorck, E. M., Kom.kapt. 71.
 Lorentz, J., Sekr. 48.
 Lorentzen 50, 151. — Caspar, Dr.
 8. — Caspar, Kbmd. 8. — Ca-
 therina Hedevig, Jmfr. 8.
 Lorenz, Thomas, Ltnt. 187, 199.
 La Louche, Armand, d. æ. 208. —
 Armand 208.
 de Lozeré, Renée 208.
 Lucas Anna Christina 163. — De-
 nis, Amtsforv., Etrd. 163.
 Lucht, Johannes, Pr. 99 f., 109.
 Ludolph, Caspar, Pr. 219.
 Ludolphi, Johs., Pr. 218.
 Luffe 151.
 Lugge, Anna Søs 70.
 Lund 50. — Familien 152. — H.
 C. 71. — Jens Chr., Typograf
 155. — Lauge 71. — Lave, Amts-
 forv. 71. — Ole, Kbmd. 152.
 Lundius, Philip Heinrich 109.
 Lupandin, Brigadier 188.
 Luthkenii, Angelus 224. — Geor-
 gius 224.
 von Lutten, Slægten 240.
 Lübecher, Peter, Byfgd. 86, 89.
 Lyche, Ellen Christine 50. — Ivar,
 Underbogholder 50, 55.
 Lüders, Michael, Pr. 219.
 Lydersen, Kammertjener 3. — Eb-
 be, Kommandørkapt. 72.
 Lykke, Ivar 218.
 Lynar, Rochus Friedrich, Grev
 159.
 Lyne, Anne Sophia 232. — Knud
 Jakobsen, Konsumtionsskr. 232.
 Lynge, Skibsass. 3. — Supercargo
 8.
 Lysius, Johs. 108.
 Lütken 50.
 Løbner, Emilius Marius Georgius
 106.
 Løman, Martinus 225.
 Lövenörn 192.
 Maaneskiold, Ursula Bjørnsdtr.
 233.
 Maccabæus, Slægten 233—236. —
 Agnetha Sophia 234. — Anne
 234. — Bjørn 233. — Biørn 234 f.
 — Biørn 236. — Chr. 233. —
 Chr. 233 f. — Claus 233. —
 Claus, Landsdomm. 233. —
 Clemind 234. — Dorethe 233. —
 Hillemargreta 234. — Jacob
 235. — Jacob, Skibsltnt. 233 f.
 — Jacob Berend 234 f. — Jens
 Biørn, Møller 235 f. — Karen
 236. — Magdalene Sibilla 235.
 — Magdalene Sybille 234. —
 Maren 235. — Margrethe 233. —
 Margrete 234. — Mette Elisa-
 beth 234. — Niels Jensen Biørn,
 Møller 236. — Sara Helvig 234.
 — Ursula Margrethe 235.
 Mackinzie, Alexander, Kapt. 53. —
 Margaretha Charlotta 53. —
 Maria Agatha 53. — Ulricha
 Christina 53.
 Madsdatter, Anne 239.
 Madsen, Jørgen, Stadshauptmd.
 227. — Peder, Prof. 242.
 Madvig, J. N. 104.
 Maes, Michael, Rdmd. 225.
 Maesz, Jürgen, Dr. jur. 214, 216.
 Magni (Skanke), Jonas, Pr. 215.
 Mai, Angelo, Kardinal 128.
 Major, Nahyda 232.
 de Malesherbes, Lamoignon 77.
 de Malleville, Elisabeth 71.
 Malling, H., O.R.Sagf. 40.
 v. Malsburg 96.
 Mandal, Wilhelm, Styrmd. 183.
 Mandix, Margrethe 112. — Ras-
 mus 112.
 Maquinet, Anna Maria 1 f. — Ja-
 kob, Tobakshndl. 2. — Johan
 Leonhard 1 f.
 v. Marchtaler, Hildegard 161.
 Marci, Jacobus 217.
 de la Mare, Jean 137. — Jean d. y.
 138.
 Marheinecke, Philipp Konrad,
 Prof. theol. 121.
 Mariager, Niels Sørensen Pr. 239.
 Markdanner, Frederik 223. —
 Hans 223.
 Marquard, Diderich, Ass. 5.
 Marquardi, Josias 223.
 Marselis 153.
 Martensen 50.
 Masen, Joannes Philippi 220.
 Masius, Johs. Jacobus 224.
 Mathiesen, Søren, Klokke 240.
 Matthiae, Casparus 215.

- Matthiesen, Peter, Kbm.d. 155. — Werner 227.
- Matthiæ, Bartholomæus 217.
- Matzen, Matthias Theodor 106.
- Mazar de la Garde, Fr. Poul Benjamin, Postkontr. 32. — Pierre François 2.
- Megander, Chr. Wilhelm, Hofpr. 227. — Johs. Christophersen 227.
- Meierus, Naaman 213.
- Meinhardt, Chr., Pr. 223.
- Mejer, Johs., Pr. 218.
- Mejerus, Georgius, Sgpr. 229.
- Mejne, Nikolaj, Advokat 225.
- Meldahl, Morten Reenberg 106.
- Menigaud, Anne 209.
- van Merfeldt, Slægten 240.
- Merrild, Slægten 152.
- Mesnard, Philippe 208.
- Mestmacher, Gesandt 187.
- Meurck (Mørk), Johann Severyns 77.
- der Meye, Nicolaus 225.
- Meyer, Justitsrd. inde 49. — Peder Krog, Prof. theol. 125, 131. — Sophie 29.
- Michaelides, Michael 105. — Olaus 105.
- Michaëlius, Andreas 105. — Christianus 219.
- Michelsen, O. W. 69.
- Michelson, Ida Maria 238.
- Mikkelsen, Bartholomæus 20. — Henrik, Hofpr. 220. — Laurids, Pr. 58. — Magnus, Møller 79.
- Moe, Otto F., Pr. 152.
- Mogensdatter, Ellen 56.
- Mogensen, Mads, Pr. 59.
- Mohr, Ellen Christine 55. — Nicolai, Rodemst. 55.
- Molbeck, Anders Mogenssøn, Vagtmest. ltnt. 241. — Bastina 241. — Birgitte Dorothea 241. — Chr., Historiker 131.
- Molberg, Fuldmgt. 43. — Amalie 43. — Chr. Gran, Auditør 42. — Christine Marie 43. — Sylvia 43.
- Moldenhawer, Carl Edw., Biblioteksinsp. 126.
- Molderup, Jens, Oblt. 86.
- Molie, Judithe 206.
- Mollers Samlinger 240 f.
- Moltke, Kmjkr. 75. — Adam Gottlob, Greve 93 f., 185. — Adam Ludwig, Major 175 f., 178 f., 199. — C. P. O. 70, 244. — Magnus Joach. Nicolaus 107.
- Monrad, Johs. 109.
- de Montaumer 211.
- de Montméja, Susanne 137.
- de Montroy, Eleonore Artemisie 209.
- Moth, C. 70. — Johs., Pr. 218. — Nicolaus, Pr. 226. — Poul Sørensen, Pr. 146.
- Morand, Præsident 210.
- Morin, Anne 205. — Marie 105.
- Moritzen, Laurentius, Pr. 220.
- Morkov, russ. Emb.md. 190.
- Morley, Juliane Theresia 12. — William, Kbm.d. 12.
- Morsing 151.
- Mortensdatter, Johanne 58.
- Mortensen, Laurids, Degn 58.
- Morthorst, Joakim 221. — Johan, Pr. 221.
- Mourier 50.
- Mouritzen 50. — Erik, Pr. 215.
- Mousnier, Magdeleine 205.
- von Muderspach 70.
- Mule, Bertel Iversen, Rektor 219. — Claus, Pr.lt. 70.
- Mulvad, Sidsel Carlsdtr. 41.
- Munden, Johs. 226.
- Mundt 21. — Theodorus 222.
- Munthe af Morgenstjerne, Kaspar Wilhelm, Kapt. 175, 177—80, 199. — Truels Smith, Kapt. 182 f., 188 f., 199.
- Musin-Puschkin, Gesandt 185.
- Mühldorff, Agatha Margaretha 54. — Agatha Maria 54. — Anna Margaretha 54. — Fridericka Mathilda 55. — Giertrud Mathilda 54. — Joachim Michael 55. — Johanna Mathilda 55. — Marcus Wilhelm 55. — Maria Barbara 53 f. — Maria Barbara 54. — Marius Josva 55. — Mathias Friderich 55. — Mathias Jürgen, Oberst 47, 53 f. — Maximilian August 55. — Mette Christine 54. — Sara Minerva 55.
- Mylius, Joh. Caspar, Kmhr. 170.
- Müller, Anna Elisabeth 162, 165. — Chr. Fred. 163. — Diedrich, Pr. 100. — Else 69. — Henrik,

- Rentemst. 69. — Maria Charlotte Amalie 162. — Otto Johann, Major 162. — Peter Erasmus, Biskop 114—131. — Sophie Amalie 135.
- Myllerup, Slægten 152.
- Münch, se v. Busseck.
- Münden, Chr., Dr. jur., Advokat 226.
- Mynster, J. P., Biskop 115.
- Münter, Fr., Biskop 114, 116.
- Møhl, K. E. 50.
- Møller 50. — Ane 232. — Anne Kirstine 76. — Caspar Ernst, Pr. 49. — Ellen Christine 49, 55. — Jens, Prof. theol. 115, 131. — Lorentz Larsen 76. — Ludvig August 107. — Thomas Chr., Provst 155.
- Møllmann, Slægten 240. — Theodor, Pr. 226.
- Mørck, Christiana Friederica 231.
- Mørk, jfr. Meurck.
- v. Mørsting, Fr. Chr., Amtmd. 227.
- Nacke, Slægten 240.
- Namsen, Ericus 213.
- Neergaard 85. — Anne Catharine 78. — Henrik Hansteen, Mølle-ejer 78. — Thomasine Johanne 78.
- Nellemuth, Chr. Treparsur 20 f.
- Neuchs, Hans Henrik 100. — Johannes Christopher 100.
- Neuspitzer, Friedrich 194, 199.
- Neve, Peder, Etrd. 169.
- Nibby, Antonio, Arkæolog 129.
- Nicolai, Andreas, Pr. 218. — Casparus 105. — Joannes 220. — Matthias 105. — Paul, Pr. 226. — Paulus 217. — Severinus 105.
- Nicolas, Elizabeth 208.
- Niebuhr, Barthold Georg 128, 130.
- Niebur, Hermannus 217.
- Nieburgus, Paulus 221.
- Nielsdatter, Ellen 57. — Inger 235. Johanne 79. — Karen 61.
- Nielsen, Cathrine 241. — Christen 143. — Claus, Rektor 142. — Hans, Skræder 142. — Hemming 152. — Lauritz 241. — Oluf 101. — Rasmus, Væversv. 236. — Villum, Rektor 215.
- Nieman, Lucas 221.
- Nigrinus, Georgius 222.
- Nim, Anne 145. — Laurids, Kapl. 145.
- Nissen, Augusta Elisabeth 161 f. — Friedrich Wilh. 163. — Gregers Høeg 191, 199. — Jens Chr. Friedrich, Kapt. 183, 187, 199. — Johan, Kbmd. 161 f. — Sophie Sibilla Magdalene 71.
- Nissenius, Henricus 105.
- Nors, P., Degn 146.
- Numsen, Chr. Fr., Gesandt 179. — Frederik, Gen.major 192—95, 200.
- Nyegaard 50. — Slægten 152.
- Nyholm, Slægten 152.
- Nykopp 238.
- Nørager, V. F. 72.
- Nørgaard, Anders 241.
- Obelitz, C. A. 69.
- Oesau, Iderich, Rgmtskvmstr. 163. — Sophia Magdalena 163.
- Oesede, Slægten 240.
- Offeus, Nicolaus 224.
- Ohmeyer, se Omejer, Omeyer.
- Ohrt, Adolph 103.
- Olai, Laurentius 219. — Severinus 220.
- Olivarius 50. — Slægten 156.
- Styrm. 3. — Anna Christine 54. — Johan Frederik 54.
- Oliver, Elizabeth 209.
- Olrog, Angenethe 230. — Anna 230. — Claus, Etrd. 230.
- Olsen, Frederik, Byskr. 63. — Jacob, Styrm. 2. — Niels, se Cruys, Cornelis. — Rasmus, Gaardmd. 154.
- Olufsdatter, Elisabeth 60. — Marren 62.
- Olufsen, Hans, Rdmd. 235.
- Omejer, Omeyer, Anna 239. — Chr. F., kgl. Fuldmgt. 239. — Didric 239. — Hulda 239. — Karen Christine 239. — Mogens, Arbmd. 239. — Rogert Andreas 239.
- Oppermann, C. V. 44.
- Orlov, Alexey, Greve 186.
- v. d. Osten, Kapt. 173. — Adolph Sigfrid, Statsminister 187. — Helene Katharina 200. — Johann Wibe, Kapt. 192 f., 195, 200. — Rosalie Eugenie 200. — Rosalie Eugenie 200. — Rosalie Eugenie 200.
- Ostermann, Vicekansler 190 f., 192.

- Othoniensis, Olaus 216.
 Ottesdatter, Maren 144.
 Ottesen 50.
 Otto, Johann Gottlieb, Kapt. 191, 195, 200.
 Ovandi, Tostanus 218.
 Ovesen, Movritz 228.
 Oxholm 50. — H. P., Kapt. 68.
 Pallesen, Jens Christensen 146.
 Paludan, Jens 222. — Johan, Dr. med. 222. — Lucas, Dr. med. 222².
 Panck, Adelheid 7. — Ellen Christine 49 f., 55. — Wendela 7.
 Panin, Greve 174, 182.
 Paslick, Anna Sebilla 70.
 Paschasius, Henricus 222.
 Paul, Storfyrst (Czar P. I) 188.
 Pauli, Broder, Dr. jur., Borgmst. 223. — Christianus 229. — Ditlev, Kapt. 109. — Fridericus 100. — Simon, Livlæge 229.
 Paulin, Anders Jakobsen, Byfgd. 61. — Christen Jakobsen 56, 61. — Karen 61.
 Paulsen, v. Paulsen, Augusta Elisabeth 161 f. — Jakob, Pr. 61. — M., Adm. 68.
 Pax, Mogens 216.
 Payngk, Augusta Frederikke 156.
 Pedersdatter, Anna 111 f. — Anne 57. — Birgitte 59. — Else 79. — Inger 70. — Lisbeth 152.
 Pedersen, Hans 106. — Niels 156. — Poul, Pr. 216. — Søren 154.
 le Pelletier, se Rosambo.
 Pelt, Familien 76 f. — Catharine 77. — Maria 77. — Paulus 77. — Susanne 77.
 v. Pentz, Georg Friedrich Ludwig, Kapt. 175, 179, 200.
 Perret, Michel, Kbmd. 209. — Paul Slørvæver 209.
 du Perron, se Armand La Louche.
 du Péron, Armand 70.
 Pet, Severin 105.
 Petersen, Alexander Chr. 107. — Andreas August 107. — Anne Catharine 78. — G. 100. — Holger Gomme Nic. Joh. 107. — Laurids 105. — Laurids, Pr. 98.
 Petraeus, Theocarus 217.
 Petrejus, Johan, Pr. 215. — Nicolaus 215.
 Petri, Abdias 215. — Andreas 105. — Erasmus 215. — Georgius 221. — Hermannus 214. — Ludolph, Pr. 218. — Marcus 220. — Thomas, Diakon 223.
 Pichot, Marie Jacobée 138.
 Pingel 50. — Chr., Geolog 156. — Oskar 108.
 Planck, Gottlieb Jacob, Prof. theol. 117. — Heinrich Ludwig, Prof. theol. 118.
 Plessen, Slægten 150.
 Plesz, Peder, Pr. 215.
 Plogerus, Johs. 218.
 de Ployart, Nikolay Theodorus, Kapt.ltn. 183 f., 187, 189, 200.
 Plum, Fr., Biskop 116.
 Pogrell, Chr. Karl, Kapt. 175 f., 179, 200.
 Pogwisch, Benedict 217. — Claus 220. — Hans 220. — Henning 217. — Sivert 220. — Theodorus 217.
 Poleman, Olaus 224.
 Pollio, Johs. 216.
 Pollitius, Johs., Diakon 225.
 Pontoppidan, Slægten 156. — Henrik 156.
 Poneck, Mad. 8.
 Ponick, Jmfr. 8. — Peder Jacob 8 f.
 Pop, Sidsel, Hansdtr. 113.
 Poppenius, Petrus 226.
 v. Posth, Peder Lassen, Major 70.
 Posthius, Henricus 224.
 Potemkin, Fyrst 191.
 Pott, David Julius, Prof. theol. 117.
 Poulsen, Slægten 247. — C. A. 69. — Peder 154.
 Prahl 50.
 v. Preusser, Georg Chr., Kmhr. 194 f., 200.
 Prætorius 100.
 du Puy, Barthéleme, Kbmd. 209. — Marguerite 208. — Sara 209.
 Puychernault de la Ramière, Marie Elisabet 133.
 Püllse, Anna Christina 36. — Matthias, Hdlsmd. 36, 38.
 Quaade, Caroline, Ghrdinde 243.
 v. Qualen, Claus, Kmjkr. 224. — Otto 224.
 Quedens, Slægten 156.
 Quist, Conrad, Pr. 220.

- aa, Elisabet 61. — Hans, Forv. 61.
- abe, M. 69.
- . Raben, Raben, Ltnt. 173. — P., Adm. 68. — Heinine Christiane 112.
- on Rademacher, Rademacher, Leg.sekr. 28. — Jeanette Bolette 29, 34.
- adiginus, Georgius, Dr. phil. 218, 221.
- afn, Niels Olufsen 57. — Oluf Lauridsen, Pr. 57.
- ahbek, Agnete Sophie 231. — Anna 230. — Anna Margrethe (Grethe) 231. — Annine Amalie Claudine 231. — Annine Christine 232. — Charlotte 232. — Claudine Elisabeth 231. — Claus Olrog, Krigskancellisekr. 231. — Elisabeth Amalia Ernestine 231. — Fanny 232. — Jacob Bgmst. 232. — Jakob, Just.rd. 230. — Jakob, stud. theol. 232. — Jacobine 231. — Johanne 230. — Johanne Anna Sophie 231. — Johanne Kirstine Marie 231. — Karen Margareta 230. — Kirstine Marie 230. — Knud Lyne 230—32. — Mads Kristensen 230, 232. — Maren 232. — Margrethe 230, 232. — Mathias 232. — Nahyda 232. — Otto Holger, Generalkonsul 232. — Severine Judith Henriette 232.
- amshart, G. 70. — Peder, Kapt.-ltnt. 71.
- antza, Benedict 219. — Benedict, til Møgeltønder 219. — Chr. Fred. Ernst, Rigsgreve 96.
- asmusdatter, Margrethe 152, 155.
- asmussen, Fred. Kr. 152. — Tonne, Styrmand 183.
- atenburgius, Johannes 105.
- avn, Slægten 152. — Ivar, Cantor 217.
- . Rechen, Johann 228.
- . d. Recke, C. F. 70. — J. A. 71.
- reckentin, Daniel 219.
- regelsen, Johs., Godsejer 228.
- reiersen, Jens, Sec.ltnt. 183 f., 187, 200.
- rehling 54. — J. Guvernør 48, 51.
- an Renssela[i]er Thayer 70, 244.
- v. Restorff 70.
- Reuss, Grev 159.
- Reventlow, C. D. F. 93.
- du Revest d'Arcussia, Mad. 211.
- Reyken, se Rechen.
- Rhuman, Wolfgang, Prof. 216 f.
- Riber, Familien 156. — Hans Hansen, Pr. 221.
- Richelieu 191. — Ames 71.
- v. Riebe, Adolph, Dr. med. 26. — Wilhelmine Josepha 26.
- Riegels, Slægten 152. — Chr. 103. — Frands 107, 110.
- Rigaud, Hyacinthe, Maler 211.
- Riis 50. — Elisabeth Sophie 230. — Johanne 230. — Peder, Birke-dommer 230.
- Rimmen, Helvig (Hedevig) 147. — Laurids Mathiesen, Degn 147.
- Rincopensis, Nicolaus 219.
- Ring, Slægten 153. — L. A., Maler 156.
- Riorteau, Madeleine 206.
- Ripius, Nicolaus 220.
- Risbolt, Peter, Styrmd. 183.
- Rislachius 237.
- Risting, Anders 106.
- Ritterhusius, Henricus 223.
- de Rivedoux, se La Louche.
- Roager, Hans Nielsen 105.
- Roaggerius, Michael Johannis, Pr. 225.
- Rochambeau, se Rosambo.
- de Rochambeau, Marie 78.
- de Rochefort, Gédéon 208.
- de Rocolles, Historiograf 210.
- Rodsteen, Jens 69.
- Roepstorff 50.
- Rogge, Peder, Pr. 215.
- v. Rohweder, Chr., Pr.ltnt. 175, 179, 200.
- Romsgaard, Anne Marie 63.
- de Rosambo, Rosambo, le Pelletier, Præsident 77. — August Emil 78. — Augusta Marie Adelaide Lepelletier, Ctsse 78. — Elisa Margrethe Lepelletier, Ctsse 77 f. — Carl Chr. Theod., cand. jur. 78. — Felix 78. — Julius (Jules) August le Pelletier, Greve 77. — Thomasine Johanne 78.
- Rosborg, Hans Jensen, Styrmd. 183.
- Rosen 50.

- Rosenbohm, David 223.
 Rosenørn, M. Ghkfrd. 162, 165.
 Rothe, Antoinette Wilhelmine 30 f.
 — Carl Peter, Ritmst., Kmhr. 31. — Caspar Peter, Etrd. 30. — Charlotte Severine 31. — Edle Cathrine Severine 30. — Edle Eleonora 31. — Frode Fredede, Krigsassessor 31. — Harald, Kommandant 24, 30. — Henriette Marie Wilhelmine 31. — Julie Wilhelmine 31. — Kirstine 31. — Mathilde Antoinette 31.
 Ruarus, Martin 221.
 Rude, Dorthe 236.
 Ruhde, Agatha Margaretha 54. — Anthon Wilhelm, Læge 54.
 Rumjanzev, Admiral 191.
 Rumohr, Schack 221.
 Runge, Anna Elisabeth 48. — Carl Ludvig, Klokker 48. — Sophia Magdalena 48.
 Russe, Simon 221.
 v. Ruæde, Margrethe Bentsdtr. 233.
 Ryan, Antoinette Cathrine 29. — Bolette Marie 27, 31. — Edvard 29. — Eleonora Marie 29. — Eliza 28. — George, Gross. 27. — Henriette Wilhelmine 29. — Philip, Skibskapt., Gross. 27. — Philippa 29.
 Rytter, Torbjørn 69.
 Røbel, Zacharias, Pr. 214.
 Röder, Johann Georg, Pr.lt. 174 f., 179, 201.
 Römeling, Jobst Konrad, Oberst 173.
 Rønne, Slægten 79. — Else 79. — Johanne 79. — Mette Marie 79. — Niels Michaelsen, Klokker 79. — Peter Michaelsen, Skomager 79.
 Røring, Edvard, Pr. 63. — Ulrik Evertsen 63.
 Saabye, Hans Rudolph, Konsul 1.
 Sack, Peder Hansen 225.
 v. Sacken, Carl, Gesandt 191.
 Sahn, Kammertjener 3.
 Saint Paul, Marie Marguerite 207.
 Saint-Saphorin, Gesandt 191.
 Saint Simon, Louis de Rouvroy, Mem.forf. 210.
 v. Saldern, Caspar, Gesandt 178 f., 194.
 Salicetus, Daniel 223. — David 223.
 Salling, Johs. Ludv. Eliezer 101.
 v. Saltza, Anton Joh., Statskomm. 36.
 Sandberg, Johan Henrik 25. — Karen 25.
 Sandbiereg, Uldrick 239.
 Sanders, se Saunders.
 Sanmark, Anton 237 f. — Carl Anton, Kasserer 238. — Ida Maria 238.
 Sass 150.
 Saunders, Thomas, Viceadmiral 36.
 Saxe, Peder Pedersen, Dr. med. 222.
 Saxesen 70.
 Scavenius, Jakob Brønnum, Etrd. 8 f., 11, 14, 25.
 Schack-Rathlou, O. J., Ghmrd. 96.
 Schaffalitzky de Muckadell 50, 153. — Friedrich, Baron 12—14.
 Schanus, Olaus Jonæ 220.
 Scharling, Henrik 242 f.
 Scheel, se Skeel.
 Schifter, A. 71. — Mads, Kapt. 3.
 Schimmelmann, Slægten 150.
 Schionnebølle, se Schonnebølle.
 Schiøtz 153. — Familien 156.
 Schiøtz-Christensen, L. 153.
 Schlegel, Augusta Amalie 164 f. — Johann Heinrich, Prof. 164 f.
 Schleiermacher, Fr. Daniel Ernst, Prof. theol. 115, 121.
 Schmettau, Karl Jakob Waldemar, Greve, Kapt. 175, 177, 201.
 Schmieder, Heinr. Edu., Pr. 130.
 Schmidt 50. — Regeringsrd. 47. — Chr. Peter Christensen 108. — Hans Tjellesen 100, 102.
 Schneider, Etrd. 23.
 Scholten 50.
 Schou, Slægten 153.
 Schram 153.
 Schroderus, Nicolaus 224.
 Schrøder, Frederik, Pr. 65. — Ludvig 65. — Seb., Pr. 219.
 Schrødersee, J. C., Kapt. 68.
 Schube, Johs., Pr. 214.
 v. d. Schulenburg, Georg Ludwig, Greve, Major 192 f., 194, 201.
 Schult, Christianus 227.
 Schultze 150.

- Schulze, Gottlob Ernst, Prof. fil. 117.
- Schumacher, Gottfried, Postmst. 100.
- Schwartz, Frederik, Skuespiller 29. — Frederik, Oblt., Postmst. 29. — Philippa 29. — Sophie 29.
- Schwave (Swave), Slægten 158.
- Schweder, J. 70.
- Schwelundt, Paul 219.
- Schwensen, Slægten 156.
- Schytte, Jens Nielsen (Bistrup), Stud. 58. — Christen Nielsen, Dr. med. 224.
- Schütze, Bertel, Pr. 225. — Nicolaus, Diakon 217.
- Schönheyder, Charlotte Reinholdine 164. — Johan Chr., Biskop 164.
- Schönnebølle, H., Schouthynacht 71.
- Seehusen, Godsv. 111.
- Sehested, Ana Beathe 74.
- Seidelin, Johanne Marie 156.
- Sejerøe 50.
- Selby, Caroline, Bsse 243. — Charles Joseph, Baron 243 f.
- Selby & Ter Borch 27.
- Selmer, Cornelius, Pr. 217. — Lorenz Asmus, Byfgd. 139. — Marie Susanne Louise 139. — Matthias, Pr. 225. — Rasmus Sternberg, Dir. 139.
- Senuria, Jan Pieter 17.
- Sevel, Etrd. 187.
- Severinus, Erasmus 219.
- Sibbern, Gabriel, Pr. 222.
- Siemens, Henrik, Diakon 224.
- Sigvardsdatter, Valgertrud 113, 240.
- de Sirtema van Grovestins, Henriette Marie Wilhelmine, Bsse. 31.
- Skanke, se Magni.
- Skeel, Christen, Gesandt 175—77.
- Skibsted, Poul Frederik, Generalfiskal 1.
- Skierning, Peder Madsen 108.
- Skinkel, Niels Jørgensen, Pr. 145.
- Skive, Peder Jensen, Pr. 61.
- Skovgaard, Jørgen 216.
- Skriver, Chr., se Eriksen.
- Skytt, Thomas Jensen Bistrup, Pr. 58.
- Slange, Niels 168.
- Smed, Hans Pedersen 62.
- Smidt, Chr., Sec.lt. 183 f., 187, 201.
- Snedsted, Chr. Jensen, Pr. 145.
- Snipperus, Hinricus 215.
- Snistorph, H. J. 71. — Jens Jacobsen, Kapl. 71.
- Snitker, Johs., Pr. 215.
- Soelberg, Edle Cathrine Severine 30.
- Soll, Chr., Diakon 217.
- Sommer, Slægten 157. — Laurits, Pr. 217. — Petrus 226.
- Sommerus, Jacobus 224.
- Sonderburg, Carl Frid. Sophus Nic. 107.
- de Sourdis, Greve 211.
- Span, H., Adm. 68.
- Spangsborg, Familien 153.
- Sparre, Jacobina Henrietta Alexandrina 209. — Johan, Generaltnt. 209.
- Sperling, Anna Katrine 75 f. — Bodil Andersdtr. 75. — Niels Kristensen 86. — Otto, Prof. 227.
- Spies, A., Renteskriver 224. — Abel 224. — Elias 226. — Frederik, Dr. med. 220 f., 226².
- Spiessius, Fridericus 226.
- Spiridov, Admiral 183, 186, 189.
- Spur, Fransiska 91. — N. C. 91.
- Späth, Johann Jakob, Gen.maj. 194 f., 201.
- Stabeel, Anne Christine 206. — Nicolai, Sgpr. 206.
- Stadel, Slægten 156.
- Stamer, Pr. 218.
- Stamerus, Johs. 218.
- Stampe, Baronesse 39. — Holger 68.
- v. Starinsky 70.
- Statius, Johs. 221.
- Steenkul, Bastina Johansdtr. 241.
- Stegmann, Ernst, Pr. 47.
- Stein, Baron 177.
- Stemann, Anna Elisabeth 165. — C. C. 70. — Chr. Ludvig 165. — Just Daniel, Læge 227. — Poul Chr., Justitsmin. 162, 165.
- Stensen, Niels 153.
- Stentzel, Albert, Maler 79.
- Stevenson, Daniel 53. — E. B., Major 55. — Edvard, Kbmd. 51, 54. — Edward William 54. — Henrietta Jane 55. — Maria

- Barbara 54. — Mette Margretha 53. — Rosalie 51, 54.
 Sthyr, se Styer, Styr. — Slægten 69.
 Stibolt, A. H., d. y. 70. — L. P. 69. — P. L. 69.
 Stichelius, Michael Ludovicus 105.
 Stisser, Johs. Andreas 229.
 Stockfleth, W. W., Viceadm. 68.
 Stolpe, Henrik Joakim 228.
 Storre, Inger 52.
 Strarup, Johan Dan. Ludv., Degn 100.
 thor Straten, Slægten 240.
 Stricker, v. Stricker, 54. — Charlotta Amalia 53. — Karl Alexander, Kapt. 175 f., 178—80, 201. — Otto C. 53.
 Struensee, J. F. 94 f., 178.
 Struve, Frederik Chr., Pr.-maj. 78. — Sophia Christiane 78.
 Studsgaard, Frederik Carl, Stiftsprovst 231. — Johanne Kirstine Marie 231. — Nicoline Mathilde Elisabeth 231.
 Stuhr, Claus Jørgensen 105.
 Styer, A. P. 69.
 Styr, N. 69.
 Stürup, C. S. 136.
 Stäudlin, Karl Fr., Prof. theol. 117.
 v. Stöcken, Anne Eleonore Henriette 209. — Jacob Henrik, Kontreadm. 209.
 v. Suckow, Friedrich Gerhard, Ritmstr. 173.
 Suhr, Familien 156.
 Sundbye 50.
 Sundt, Agatha 52. — Anna Christine 54. — Cathrina Elisabeth 53 f. — Charlotta Amalia 53. — Chr. Ludv., Lt. 53. — Chr. Ulrich, Kapt. 192—94, 201. — Inger 52. — Joachim 52. — Johan Fredrik, Lt. 54. — Maria Barbara 53 f. — Michael 52. — Mette Margretha 52. — Ulricha Christina 53.
 Svane 50.
 Swane, Birgitte 84, 87, 90 f. — Catharina 91. — Emanuel 91. — Hans 84, 87, 91. — Johanna Maria 84 f., 90. — Karen Fransiska 91. — Lars Hansen, Kapt. 84 f., 87, 90 f.
 de Svanenskiold 70.
 Svave (Svab), Lene 68.
 Swave, se Schwave.
 Svenonius, Tycho, Pr. 226.
 Svindinge, Chrf. Jørgensen, Pr. 221.
 Svitzer, Regeringsrd. 47.
 Sæby, Christen Christensen, Pr. 60.
 Søbøtker 70.
 Sørensen, Jens, Møller 232. — Maren 232. — Niels, Pr. 224. — Peder, Gaardmd. 154. — Victor, Kontorchef 156.
 Tancke, Poul Nielsen, Pr. 62.
 Tannen, Anna Elisabeth 48.
 Tauber, Erik Gjørup, Rektor 97.
 de Tauranac (Tornach) 51. — Rosalie 49, 51.
 Teisen, Engelbert, Farver, Overformynder 79.
 Temminck, Catharina Eleonore 209. — Hendrick 209.
 Tendrup, Karen 84 f.
 Terkelsen, Birgithe Katrine 232. — Christen, Rdmd. 59. — Hans 232.
 Tetens, F. M. 69. — Johs., Læge 219.
 Tetensius, Teto 224.
 Thalbitzer, Ferd. Emil, Konsul 31. — Mathilde Antoinette 31.
 Thambson, O. J. 69.
 Thevenin, Renée 208.
 Thiele, Just Matthias 126.
 v. Thienen, Slægten 153.
 Thiis, Inger Johanne 64. — Thomas, Kbmd. 64.
 Thomaæ, Martinus 222. — Petrus 216.
 Thomaæus, Petrus 215.
 Thomas, Titus 225.
 Thomasdatter, Inger 58.
 Thomle, August, H.R.Assessor 246. — E. A., Statsarkivar 246 f.
 Thomsen, Etatsrd. 163. — Augusta Elisabeth 163. — Christen, Pr. 217. — Hans, Byfgd. 60. — Vilh., Prof. 238.
 Thorlacius, Børge Riisbrigh, Prof. fil. 115, 131.
 Thormöhlen, Jørgen 206.
 thor Straten, se Straten.
 Thorvaldsen, Are 40. — Bertel 39—45, 126. — Gotskalk, Billed-

- skærer 40, 42, 44. — Karen 41 f.
— Thorvald 40.
- Thostrup, Bendix 157.
- Thrige, S. B., Skolemd. 43.
- Thue, Ingeborg Madsdr. 63.
- Thurius, Johs. 223.
- Thye, Margareta Catharina 86. —
Mathias, Oblt. 86. — Mathias,
Pr. 23.
- Thygesen, J. 100. — Jørgen Clau-
sen 107, 109. — Th. 100.
- Thøgersen, Slægten 157.
- Tiemroth 54.
- Tietke, Adam Johan Vilh. 101.
- Tilemann, Nicolai 106. — Richard,
Pr. 215.
- Tilmann, Laurits, Pr. 218.
- Tiloh, Catharina Elisabeth 49.
- Timashev, Evdokija 36.
- Timashev-Bering, Alexej, Gen.-
maj. 36 f.
- Tippo Sahib 15.
- Titus, Jacobus 214.
- Toecke, Paul, d. y. 214.
- Toft, Agate Kristine Marie 148.
- Toftdal, Anna Clemensdr. 234.
- Top, Casper 54. — Cathrina Elisa-
beth 54.
- Tordenskiold, Peder 73.
- Tornov, Hans Henriksen, Pr. 217.
- Tournac, se Tauranac.
- Toxwerd, Sophia Christiane 78.
- Toxwerdt, Dorte Maria 113.
- Toyon, Louise Anne 139. — Marie
Jeanne 139. — Matthieu 139.
- Trampe, Slægten 150.
- Trasaditov, se Kasejef.
- Trellund, Anna 77. — Catharina
77. — Catharina Margaretha
77. — Gregers Daae, Major 112.
— Jonas, Kbmd. 77. — Jonas,
d. y. 77. — Laurentia 112.
- Treschow, Gerhard, Kbmd., Rdmd.
227.
- Trojel, F. 71.
- Tromp, Cornelis, Generaladm. 72.
- de Trudaine, Renée 208.
- Trutzenius, Petrus 213.
- Tryde, Familien 153.
- Tschernyshev, Ivan, Greve 186. —
Z. G., Greve 175 f.
- Tschitschagov, Admiral 186, 188.
- Tutein, Peter, Kbmd. 17.
- Tuxen, de Tuxen, Slægten 150, 157.
— Ellen Christine 49, 55. —
- Louis, Kommandør 183, 187—
89, 201. — Peder Mandrup, Pr.
49.
- Tversted, Anne Laursdr. 59. —
Christen Laursen, Pr. 58. —
Christen Laursen, Pr. 58. —
Elle Pallesdr. 59. — Karen
Laursdr. 59. — Margrete
Laursdr. 59. — Mogens Laur-
sen, Kpl. 59. — Rasmus Laur-
sen, Kbmd. 59.
- Tychsen, Thomas Chr., Prof. theol.
117.
- Tönder, Claus Frandsen, Kapt.
183—85, 187, 202.
- Tøxen, Hans 100.
- Ubbing, Slægten 240.
- v. Uexküll-Güldenbandt, Helene
Katharina, Freiin 200.
- Ulfeldt, Helle 239.
- Ulrich, Georg Friedrich, Kom-
mandør 191, 202.
- Ulrichsen, L. P. 71.
- Ulrik, Hertug 216.
- Ursin, se Bjørn, Inger.
- Usler, Jens, Ltnt. 187—89, 202.
- Utzon, Peter Heinrich 103.
- Wade, Præst 24. — Louisa 24.
- Wald, Maria Magdalena 2.
- Valentin, Paul, Advokat 223. —
Wilh. 221.
- Valeur 50.
- Valkendorf, Kristoffer, Rigshof-
mst. 153.
- Valleau 204. — Anne 206. — Eli-
sabeth 205. — Etienne 205. —
Française 205. — Gabriel 205.
— Jacques 205. — Jean 205. —
Jean 205. — Jean 206. — Ju-
dithe 205. — Pierre 205. — Pier-
re 205.
- Valsbøll, se Petri, Thomas.
- Waltersdorff, Major 94.
- Walterstorff, E. C., Kapt. 68.
- Walther, Otto Chr. Diderik 102.
- Waltherus, Johs. 222.
- Wandel, Agnete Sophie 231. —
Niels, Dr. med. 231.
- Warde, Jacob Frandsen, Pr. 215.
- v. Warnstedt, Frederik Carl,
Ghrd. 93—96. — Georg Emil
Friedrich, Overlandeveysinsp.
93. — Hans Wilh., Overcere-
monimst. 93.
- Warrer, Slægten 157.

- Wasmer, Benedict, Rdmd. 224.
 Waters, Robert, Lt. 55. — Sara Minerva 55.
 de Watt, J. C. 69.
 de Vaux de Foletier, Arkivar 203.
 Weber 151.
 Vedel, Wedel 151. — A. G. 71, 244.
 — Anders Sørensen 97. — J. K. D., Sek.ltn. 68.
 Wegscheider, Julius Aug. Ludw., Prof. theol. 123.
 Weihe, Conradus 222.
 Weilbach, F. 39.
 Weilbye, C. P. 74.
 v. Weismann, General 178, 180.
 Weitmeyer, H. 43.
 Vendelbo, Slægten 153.
 Wendelboe, L. 69. — M. 69.
 Werchmeister 70.
 Werckmeisterius, Henricus 214.
 Weremberg, Bernhard, Prof. 218.
 Werlauff 40.
 Wernstedt, C., Kmhr. 93.
 Weslingh, Abraham 77. — Johannes, Silkekr. 77.
 Wesselingius, Martinus 223.
 de Wette, Wilh. Martin Leberecht, Prof. theol. 121.
 Wibe, J. 70.
 Wiborg, Peder Nielsen, Skibskapt. 85.
 Viccius, Marcus 222.
 Wichbold, Eberhardus 219.
 Wichfeld, P. F. 68.
 Wichmand, Nicolai, Kapt. 10.
 Wiehe 50.
 Viereck, Slægten 153.
 Vieth, J. G. 68.
 Wigandt, Jacob, Pr. 219.
 Wiingreen 85.
 Wilcken, A. 21. — Fred. Philip 227.
 Wilhelm Adolf, Prins af Braunschweig 174.
 Wilken, Fr., Prof. fil. 122.
 Wilkens 50.
 Villadsen, Niels, Pr. 218.
 Wille, Johann Valentin, Licent. med. 157.
 Willumsen, Slægten 157.
 Wilsbech, Slægten 141—149. — Aggeneto Frederiksdtr. 144. — Anders Hansen, Brygger, Stads-kapt. 147. — Anne 145. — Anne 146. — Anne 148. — Anne Ka-trine 147. — Anne Marie 144. — Anne Marie Frederiksdtr. 145. — Anne Ottosdtr. 149. — Christian Frederiksen 144. — Erik Jens Hansen 147. — Erik (Jensen) Hansen, Justrd. 147 f. — Frederik Frederiksen, Forv. 145. — Frederik Frederiksen, Kapl. 145. — Frederik Rasmus-sen, Forv. 144. — Frederik Ras-mussen, Pr. 144. — Hans 148 f. — Hans Ottosen, Indsidder 146. — Hans Ottosen, Prokurator 146. — Helmiche Margrete 148. — Helmiche Margrete 149. — Helvig (Hedevig) 147. — Ide Frederiksdtr. 144. — Ingeborg 145. — Ingeborg Katrine 146. — Inger Katrine 146. — Jakob Hansen, Sømd. 147. — Jakob Jokumsen, Felbereder 143. — Jokum Ras-mussen 143. — Karen Holm 147. — Katrine Rasmusdtr. 143. — Katrine Rasmusdtr. 144. — Key Hansen 147. — Laurids Ot-tosen 149. — Laurits Hansen 147. — Maren 148. — Margrete 147. — Margrete Rasmusdtr. 142. — Mette Katrine 147. — Otto Frederiksen 145. — Otto Hansen, Degn 146. — Otto Ni-colaj Ottosen 147. — Otto Ot-tosen 147. — Otto Ottosen, Provst 149. — Otto Rasmus-sen, Kapl. 144 f. — Peder Biering, Gaardejer 148. — Rasmus, Ri-defgd. 141. — Rasmus Frede-riksen, Forp. 144. — Rasmus Jokumsen 143. — Susanne 145. — Thomas Frederiksen, Stu-dent 144.
 v. Wilster, Carl, Oberst 170. — Jo-hann, Gen.lt. 169.
 Wiltmann, Christoffer 63. — Else Marie 63. — Frederik Christof-fer 63. — Geske Johansdtr. 63. — Johan Frederiksen, Sagfører 63.
 Vind, Wind, Anna Elisabeth 112. — Ericus 108. — Holger, Vice-kansl. 112.
 Winding 50.
 Winkel, Louise 139. — Peter, Insp. 139.

- Vinter, Engel Christense Marcus-
dtr. 234. — Geske Elisabeth 113.
- Winterberg, Johs., Pr. 217. — Ni-
colaus, Pr. 217.
- Winther 50. — Christoffer, Forv.
64. — Elisabet Katrine 64. —
Rasmus Pedersen, Pr. 157.
- v. d. Wisch, Benedict 225. — Hans
214. — Melchior 225.
- Wismann 50. — F. V. 71.
- Witt, Johannes 106. — Jørgen 106.
- Witte, Jens 106. — Nicolaus, Pr.
213.
- Vittinghoff, K. W. 70.
- Wium, Henrich, Sec.ltnt. 183 f.,
187, 202.
- Wleugel, Corn., Kontreadm. 70. —
J. P., Adm. 68.
- Wodschow, Jens Jakob, Klokker
47 f. — Sophia Magdalena 48.
- Vogel, Anna 26.
- Voigt, Joachim Otto, Botaniker
101.
- Volckmarus, Laurentius 225.
- Woldenberg, Johs., Pr. 218.
- Wolder, Adamus 216. — Jacobus
216.
- Wolf, C., Skibspr. 8, 12. — Fr.
Aug., Prof. fil. 122.
- Wolff, Niels August 153.
- Wolmer, Hermannus 215.
- Volquartsen, Ingvar, Pr. 213. —
Johs., Pr. 214.
- Voltwert, Johs. 222.
- Worm 50. — Jørgen Ernst 216.
- Vorstius, Jodocus 225. — Johs.,
Lic. theol., Rektor 224.
- Vosbein, C., (d. æ.) 71. — Chr.,
Ltnt. 194, 202.
- Voss, Officer 192.
- Vossbein 70.
- Wulff, Nicoline Mathilde Elisabeth
231.
- Wurmb, Slægten 150.
- Ysenburg, Greve 177.
- Zachariessen, Kancellird. 159.
- Zeise, William Christopher, Dr.
phil. 118.
- Zeuthen, Nicolaus, Sgpr. 229.
- Zimmermann, Paul 213.
- Zirach, Niels Mortensen, Degn 75.
- Zitscher, Peter, Pr. 227.
- Zoffmann, Alexander 99, 106.
- Zytphen Adeler, Baron 69.
- Ærebo, Rasmus, Not.pub. 85.
- Ærøe, Anne Nielsdtr. 58. — Niels
Iversen, Pr. 58.
- Ørslev, Jacob, Klokker 90. — Kir-
stine 90.
- Ørum, Erasmus Lyderi 109.
- Øsede, se Oesede.

